

2025

İSTANBUL BAROSU DERGİSİ

Temmuz-Ağustos 2025 • Cilt: 99 • Sayı: 2025/4 • ISSN 1304-737X

*Dergide yayımlanan yazılar yazarların, kişisel görüşünü yansıtır.
Gönderilen yazının hiçbir yerde yayımlanmamış olması gereklidir.*

*Yazılar yayımlansın ya da yayımlanmasın geri verilmez.
Yayımlanmayan yazılar için, gerekçe gösterme zorunluluğu
yoktur. Gönderilen yazılarda, Yayın Kurulu'nun saptadığı
yayın ilkeleri doğrultusunda biçimsel düzeltmeler yapılabilir.*

**Dergi'de yayımlanan tüm yazılarda (12 Eylül Cuntası tarafından kapatılan)
Türk Dil Kurumu'nun yayımladığı Yazım Kılavuzu esas alınır.**

ABONELİK KOŞULLARI

Yıllık Abonelik Ederi 1.500 TL.'dir.

Abonelik bedelinin, İstanbul Barosu'nun Vakıflar Bankası Beyoğlu Şubesi nezdindeki

TR 510001 5001 5800 7286 2874 96 no'lu hesabına yatırılması,

dekontun Derginin gönderileceği adres eklenerek

muhasabe@istanbulbarosu.org.adresine e posta göndermeniz gerekmektedir.

Bilgi için: guleryuzh@istanbulbarosu.org.tr 0212 393 07 57

(Dergi, İstanbul Barosu üyelerine ücretsizdir.)

Dergimizin bu sayısı İstanbul Barosu Yönetim Kurulu Kararı ile

2.000 adet basılmıştır.

İSTANBUL BAROSU DERGİSİ

Yerel Süreli Yayın
İki Ayda Bir Yayınlanır.

Sahibi

İstanbul Barosu Adına Baro Başkanı
Av. Prof. Dr. İbrahim Özden KABOĞLU

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Av. Hürrem SÖNMEZ

Yayıncıdan Sorumlu Yönetim Kurulu Üyesi

Av. Hürrem SÖNMEZ

YAYIN KURULU

Başkan

Av. Oya Şahin MCCARTHY

Genel Yazman

Av. Gökce İŞİK COŞKUN

Üyeler

Av. Burhan ÖĞÜTCÜ

Av. Lütfü BAŞÖZ

Av. Humral TAN

Av. Dr. Hakan MURAN

Av. Gökce İŞİK ÇOŞKUN

Av. Kardelen KILIÇ

Av. Pınar ŞİŞMAN

Yönetim Yeri

İstiklal Cad. Orhan Adli Apaydın Sok. No: 2 Beyoğlu-İst.

Tel: (0212) 393 07 00 Faks: (0212) 293 89 60

istbarosudergisi@gmail.com

www.istanbulbarosu.org.tr

Yayıncı Sertifika No: 47929

Baskı

Ege Reklam ve Basım Sanatları San. Tic. Ltd. Şti.
Esatpaşa Mah. Ziyapaşa Cad. No: 4 / 1 347047 Ataşehir İSTANBUL
Tel: (0216) 470 44 70 Fax: (0216) 472 84 05
www.egebasim.com.tr

İÇİNDEKİLER

Yayın Kurulu'ndan.....	6
İstanbul Barosu Dergisi Makale Yazım Kuralları.....	13
Makale Yayınlama ve Telif Hakları Taahhütnameşi	20
6284 Sayılı Yasanın Getirdiği Yenilikler ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar ÇELEBİ, Yunus Emre.....	21
Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu'nun Arsa Payı Karşılığı İnşaat Sözleşmelerine İlişkin 2024/1 E. 2025/2 K. Sayılı Kararının İncelenmesi DEMİR, Şamil.....	41
Avukatlık Kanunu'ndaki İptal Kararlarından Sonra Oluşan Hukukî Durum ÖĞÜTCÜ, Burhan	55
Avukat Kullandığı Kredinin Faizini Gider Kaydedebilir mi? TAN, Humral	61
Borçlu Temerrüdünün Hüküm ve Sonuçları TEZEL, Tarık Ziya	79
Bankanın İİK. m. 150/1 Uyarınca, İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla İlamlı İcra Takibi Başlatmadan Önce, Alacağını 'Banka' ya da 'Finans (Kredi) Kurumu' Niteliğinde Olmayan Bir Şirkete Temlik Etmesi Halinde, Temlik Alacaklısı Bu Şirket de İİK. m. 150/1 Uyarınca İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla İlamlı İcra Takibi Yapma Hakkına Sahip Midir? UYAR, Talih.....	93
Mali Yetkilerin Kötüye Kullanılması	
YALTI, Billur	125

Yargıtay Kararları

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu	143
Yargıtay 3. Hukuk Dairesi	149
Yargıtay 9. Hukuk Dairesi	169
Yargıtay 10. Hukuk Dairesi	175
Yargıtay 11. Hukuk Dairesi	179
Yargıtay 12. Hukuk Dairesi	186
Yargıtay Ceza Genel Kurulu.....	191
Yargıtay Ceza Dairesi Kararları	193
Yargıtay İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kururlu Kararları.....	195

UYGULAMADA AVUKAT 257

HSK Teftiş Kurulu Tavsiyeleri Uygulamada Avukat İçin Yol Haritası...	258
--	-----

YİTİRDİKLERİMİZ, NAKİLLER VE AYRILMALAR

Yitirdiklerimiz	293
Nakiller	301
Ayrılmalar	305

KAVRAM DİZİNİ307

YAYIN KURULU'NDAN

YAYIN KURULU'NDAN

Değerli meslektaşlarımız,

Yaz aylarının yoğun gündemi ni ve adli tatili yavaş yavaş geride bırakırken Temmuz–Ağustos 2025 sayımızla sizlerle yeniden buluşmanın heyecanını yaşıyoruz. Bu sayımızda hem güncel hukuki gelişmeleri hem de uygulamaya yön veren içtihat ve değerlendirmeleri bir araya getirdik.

İlk olarak, 6284 sayılı *Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*'un getirdiği yenilikleri ve uygulamada karşılaşılan sorunları ele alan kapsamlı bir makaleye yer verdik. Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu'nun verilerinden yola çıkılarak hazırlanan bu çalışma, kadına yönelik şiddetin boyutlarını istatistiki verilerle ortaya koymakta; ulusal ve uluslararası düzenlemeler ışığında, kanunun güçlü ve zayıf yönlerini uygulayıcıların deneyimleriyle tartışmaktadır.

Bir diğer çalışmamız ise, Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu'nun 2024/1 E., 2025/2 K. sayılı kararını incele-

mektedir. *Arsa payı karşılığı inşaat sözleşmelerinde yüklenici temerrüdü* konulu bu karar, Yargıtay'ın yıllardır süregelen içtihadını değiştirerek, iyiniyetli üçüncü kişilerin TMK m.1023 korumasından yararlanabileceğini hükme bağlamıştır. Makalede, bu içtihat değişikliğinin hukuki güvenlik, sözleşme serbestisi, mülkiyet hakkı ve tapu siciline güven ilkeleri bakımından önemi derinlemesine analiz edilmiştir.

Uygulamada Avukat bölümümüzde yer alan; Hâkimler ve Savcılar Kurulu Teftiş Kurulu'nun yayımladığı "Uygulamada Avukat İçin Yol Haritası" niteliğindeki tavsiyelere yer verdik. Ceza ve hukuk yargısı ile idari yargı süreçlerinde dilekçe düzenlenmesinden infaz işlemlerine kadar geniş bir yelpazede yer verilen bu tavsiyeler, avukatların dosya takibinde hata payını en aza indirmeleri açısından önemli bir başvuru kaynağı sunmaktadır. Bu başlıklar altındaki içerikler, uygulamada karşılaşılan sorunları azaltmayı, yargı-

lamanın daha etkin ve hatasız yürütülmesini hedeflemektedir. Avukatın, dava ve takip stratejisini planlarken bu tavsiyeleri göz önünde bulundurması hem sürecin hızlanmasına hem de hukuki argümanlarının güçlenmesine katkı sağlayacaktır. Avukatların uygulamada yararlanabilmesi amacıyla, Hâkimler ve Savcılar Kurulu (HSK) Teftiş Kurulu tarafından hazırlanmış tavsiyelerin yalnızca konu başlıkları içindekiler formatında yer verilmiştir. Ayrıntılı bilgiye ve tam metinlere, HSK'nın resmi internet sitesi (https://www.hsk.gov.tr/adli-ve-idari-yargi-tavsiyeler-listesi-guncellenmistir_4135) üzerinden ulaşabilirsiniz.

Ağustos ayının en anlamlı günlerinden 30 Ağustos Zafer Bayramı'nda, Gazi Mustafa Kemal Atatürk başta olmak üzere tüm şehitlerimizi saygı ve minnetle anıyor, bağımsızlık mücadelesinin inanç ve kararlılıkla nasıl kazanıldığını hatırlıyoruz.

Bu sayımızın, mesleki bilgi birikiminizi artıracak ve uygulamaya ışık tutacak bir kaynak olacağına inanıyoruz. Tüm meslektaşlarımıza verimli bir yaz dönemi diler, adaletin ve hukukun yolunda başarılar temenni ederiz.

Sevgi ve saygılarımızla,

İstanbul Barosu
Yayın Kurulu

İSTANBUL BAROSU DERGİSİ

MAKALE YAZIM KURALLARI*

1. GİRİŞ

İstanbul Barosu Dergisi'ne gönderilecek makalelerin yayınlana-bilmesi için belirli yazım kurallarına uygun olması gerekmektedir. Bu kurallar, hem makalelerin daha okunaklı ve anlaşılır olmasını sağlamak hem de derginin biçimsel görünümünü korumak ama-cıyla belirlenmiştir.

İstanbul Barosu Dergisi'nin yazım dili Türkçe'dir. Dergiye gön-derilen yazıların yazım denetimi Yayın Kurulu tarafından yapılır.

2. MAKALELERİN GÖNDERİLMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1. Makalelerin Gönderilmesi

Makaleler, yazar tarafından İstanbul Barosu Dergisi'nde bulunan elektronik posta adresinden birine (istbarosudergisi@gmail.com, dergi@istanbulbarosu.org.tr) gönderilmelidir. Ayrıca dergiye gön-derilen makalenin ekinde mutlaka gönderen yazarın adı, soyadı ve unvanı, hangi baroya kayıtlı olduğu ve telefon numarası bulunma-lıdır.

Dergiye gönderilen makalelerin daha önce herhangi bir yerde yayınlanmamış veya yayınlanmak üzere herhangi bir yayıncı kuru-luşa gönderilmemiş olması gerekir.

2.2. Makale Değerlendirmesi

Yayın Kurulu makaleleri amaç, konu, içerik, sunuş tarzı ve ya-zım kurallarına uygunluk bakımından inceleyerek değerlendirir. Makalelerin reddine sebep olabilecek örnek durumlar şunlardır:

- Makalenin salt mevzuat metninden oluşması,
- Makale içeriğinde yer verilen mevzuat hükümlerinin bir veya birkaçının güncel olmaması,
- Makalenin intihal içermesi,

* Yazım Kurallarına ilişkin örnek şablon için 19. sayfaya bakınız.

- Yazının hukuk alanına sağlayacağı katkının sınırlı kalması veya özgün nitelik taşınamaması,
- Yazının nesnel niteliğinin olmaması ve sırf öznel görüşlerle kaleme alınmış olması,
- Yazı konusunun güncel olmaması,
- Yazının derdest bir dava hakkında olması,
- Yazının veya yazıdan türetilmiş benzer çalışmaların yazılı veya dijital ortamda önceden yayımlanmış olması,
- Makale metninde aşırı miktarda anlatım bozukluğu ve/veya yazım hatası bulunması.

Değerlendirme sonucu olumlu olan makaleler için “Yayınlanabilir Onayı” verilir ve yazar bu konuda bilgilendirilir. Şu kadar ki, makaleye verilen “Yayınlanabilir Onayı”, makalenin hangi sayıda yayınlanacağına dair bir taahhüdü içermez.

Yayın Kurulu, yazardan makalenin belli yönlerinin geliştirilmesini isteyebilir. Bu durumda Yayın Kurulu makale hakkındaki nihai kararını, yazar bu düzeltmeleri gerçekleştirdikten sonra verir. Düzeltme sonrası değerlendirme de ilk değerlendirme gibi olumlu yahut olumsuz olabilir.

Yayın Kurulu, yayınlanmasına karar verdiği makalelerde tespit edilen -aşırı olmayan miktarda- yazım hataları ve biçim farklılıklarını düzeltir, gerek gördüğünde esasa yönelik küçük düzeltmeleri yazara göndermeye gerek olmaksızın yapar.

Yayınlanması uygun bulunan makaleler, Yayın Kurulu'nun uygun bulunduğu bir sayıda hem basılı hem de elektronik ortamda yayınlanır.

Yayın Kurulu, gerekçe göstermeksizin makaleyi yayınlamama kararını yazara bildirebilir.

3. MAKALE YAZIM KURALLARI

3.1. Başlıklar

- Başlıklar; ana başlık (makale başlığı), alt başlık, ikinci düzey alt başlık, üçüncü düzey alt başlık, ... kategorilerinden oluşur.

- Yazar makale başlıklarında dilediği miktarda alt kırılım yapabilir.
- Her makale, giriş ve sonuç bölümü hariç en az 2 ana başlık içermelidir.
- Giriş bölümünden itibaren makaledeki tüm başlıklar, bu yazı ekinde yer alan 'Başlıklar' tablosunda gösterildiği şekilde numaralandırılmalıdır.

3.2.Yazı Tipi, Stili, Boyut

- Tüm alanlarda "Times New Roman" yazı tipi kullanılmalıdır.
- Altı çizili yazı kullanılmamalıdır.
- Harf boyutu (10, 12, 16 punto), yazı tipi stili (normal, italik, normal-kalın, italik-kalın), hizalama ve büyük harf kullanım yerleri hakkında bilgi aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Ana başlık	16 punto, normal-kalın, ortaya hizalı, tüm kelimeler büyük harf
Yazarın adı, soyadı ve unvanı	12 punto, normal-kalın, ortaya hizalı, soyadı büyük harf
Özet	12 punto, normal, iki yana yaslı
Anahtar kelimeler	12 punto, normal, iki yana yaslı, her kelimenin ilk harfi büyük
Alt başlık	12 punto, italik-kalın, sola hizalı, her kelimenin ilk harfi büyük
Birinci, ikinci, ... düzey alt başlık	12 punto, italik-kalın, sola hizalı, her kelimenin ilk harfi büyük
Metin	12 punto, normal, iki yana yaslı
Dipnotlar	10 punto, normal, iki yana yaslı
Kaynakça	10 punto, normal, iki yana yaslı, soyadı büyük harf

3.3.Boşluklar ve Aralıklar

- Satır aralığı genel olarak 1,5 satır, sadece dipnotlarda ve kaynakçada 1 satır olmalıdır.
- Paragraflar arasında boşluk bırakılmamalıdır.

3.4.Metin

3.4.1. Ana Başlık

Ana başlığın derginin mizanpaj düzenini bozacak derecede uzun olmaması gerekir. Uzun olması halinde, yazara gönderilmeksizin gerekli kısaltma Yayın Kurulu tarafından yapılabilir.

3.4.2. Yazar

Adı, soyadı ve unvanı ana başlığın altında yer alacaktır.

3.4.3. Özet ve Anahtar Kelimeler

- Özet kısmında, makalenin özü ve içeriği hakkında -'Giriş'bölümü ile aynı olmamak ve 200 kelimeyi geçmemek kaydıyla bir özet yapılmalıdır.
- Anahtar Kelimeler kısmında, makalenin ayırt edilmesini sağlayacak en az 3 en fazla 5 anahtar kelimeye yer verilmelidir.

3.4.4. Giriş

Bu bölümde, çalışmanın amacı belirtilmeli ve daha sonra yöntem, süreçler ve kullanılan araçlar açıklanmalıdır.

3.4.5. Tarih Yazımı

Tarihler 19.05.1919 ve 09.10.1923 şeklinde olmalıdır.

3.4.6. Tablolar ve Şekiller

- Tablolar ve şekiller ilgili metnin içinde yer almalıdır.
- Tablolar ve şekiller, ayrı ayrı ve sıralı şekilde numaralandırılmalıdır. (Tablo 1, Tablo 2, ..., Şekil 1, Şekil 2, ...)
- Tablonun veya şeklin ismi hemen altında ve ortaya hizalı olmalıdır.

-
- Alıntı tablo ve şekillerde ilgili kaynak dipnot olarak belirtilmelidir.
 - Tablolar ve şekiller metin içine -jpeg veya png biçimli- resim olarak yerleştirilmeli ve ayrıca makalenin yanı sıra orijinal biçimiyle de gönderilmelidir.

3.4.7. Dipnotlar

- Metin içinde dipnot numarası noktalama işaretlerinden sonra verilmelidir.
- Atıflar, metin içinde gösterilmez. İlk atıfta kaynağın tam künyesi verilir, aynı esere izleyen atıflar “age, agm, agk, ibid, id, loc. cit.” örneklerinde olduğu gibi kısaltılmış olarak verilir.
- Eserlere yapılan atıflarda dipnotta önce yazar ad ve soyadı, sonra sırasıyla eser adı ve sayfa numarasına yer verilir.
- Metin içinde makalenizin başka bir bölümüne dikkat çekmek için dipnotta sayfa numarası verilmemelidir.
- Atıf yapılan dijital kaynakların web sitesi adresleri (URL adresi) ve alıntı yapılan erişim tarihleri verilmelidir.

3.4.8. Kaynakça

- Her kaynakta yazarın soyadı (büyük harf), adı (ilk harfi büyük), eserin adı, yayınevi, yayın yılı, sayfa numarası ve diğer tanımlayıcı bilgiler yer alır.
- Kaynaklar, yazarın soyadına göre alfabetik olarak sıralanır ve metinde belirtilen tüm kaynakları içerir.
- Makalede atıf yapılmamış eserler kaynakçada gösterilmemelidir.
- Kaynakçada ayrıca sözlük, kitap, web sitesi gibi alt başlıklar oluşturulmamalıdır.

3.5. Diğer Kurallar

- Aynı yazar veya yazarlara ait farklı makaleler Derginin aynı sayısında ve ardışık sayılarında yayımlanmaz.

- Dergide yayımlanan makalelerin basılı ve dijital ortamda tüm yayın hakları İstanbul Barosu'na aittir. Makaleler için telif ücreti ödenmez.
- Yazar gönderdiği makalesini yayımlanmadan geri çekmek isterse, makaleyi gönderdiği e-posta adresine bu isteğini derhal iletmelidir. Dizgiye girmiş makaleler geri çekilemez.
- Makalelere, yazarların soyadlarının alfabetik sıralaması dikkate alınarak Dergide yer verilir.
- Dergide yayımlanan makalelerde ileri sürülen görüşler yazarların sorumluluğundadır. İstanbul Barosu makalelerde ileri sürülen görüşlerden dolayı herhangi bir sorumluluk üstlenmemektedir.
- Dergiye gönderilen yazılar bilimsel etik kurallarına uygun olmalı, benzerlik oranı %10'u aşmamalı ve yapay zekâ yazılımları (AI) kullanılmadan hazırlanmış olmalıdır.
- Makaleler, Kaynakça bölümü dahil 6.000 kelimeyi (yaklaşık 20 sayfayı) aşmamalıdır.

ANA BAŞLIK

Av. Adı SOYADI¹

ÖZET

Anahtar Kelimeler:

1. GİRİŞ

2. ALT BAŞLIK

2.1. *İkinci Düzey Alt Başlık*

2.2. *İkinci Düzey Alt Başlık*

2.2.1. *Üçüncü Düzey Alt Başlık*

2.2.2. *Üçüncü Düzey Alt Başlık*

2.3. *İkinci Düzey Alt Başlık*

2.4. *İkinci Düzey Alt Başlık*

2.5. *İkinci Düzey Alt Başlık*

2.5.1. *Üçüncü Düzey Alt Başlık*

2.5.2. *Üçüncü Düzey Alt Başlık*

3. ALT BAŞLIK

3.1. *İkinci Düzey Alt Başlık*

3.1.1. *Üçüncü Düzey Alt Başlık*

3.1.2. *Üçüncü Düzey Alt Başlık*

3.1.3. *Üçüncü Düzey Alt Başlık*

3.2. *İkinci Düzey Alt Başlık*

3.2.1. *Üçüncü Düzey Alt Başlık*

3.2.2. *Üçüncü Düzey Alt Başlık*

4. SONUÇ

KAYNAKÇA

- EROĞLU, Hamza: Türkiye Cumhuriyeti'nin İlânı, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi* 19.56, 2003, s. 435-456.
- HOBBS, Thomas: *Leviathan*, Barnes & Noble Books, New York, 2004.

1 Avukat, İstanbul Barosu

MAKALE YAYINLAMA VE TELİF HAKLARI TAAHHÜTNAMESİ

Dergiye makale gönderen yazarlar, makalenin kendi özgün çalışmaları olduğunu, her türlü hukuki ve cezai sorumluluğun kendilerine ait olduğunu ve makalede yer verilen metin, varsa resim, grafik, tablo vb. nin yasal mevzuata uygun olduğunu ve başka şahısların telif hakları başta olmak üzere herhangi bir hakkının ihlal edilmediğini, makalenin yayınlanması için başka bir yayıncıya gönderilmediğini, daha önce farklı bir derginin hakem heyetinden olumsuz bir değerlendirme alınmadığını, herhangi bir dergi veya herhangi bir online ortamda yayınlanmadığını, ve/veya yayınlanmak için sunulmadığını kabul ve taahhüt etmiş sayılırlar.

Yayınlanma kararının alınması ile birlikte, makalenin fiziki ve dijital ortamlar ile teknolojik olanaklar ile ortaya çıkacak yeni ortamlarda, işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla ve/veya radyo-televizyon, uydu ve kablo gibi telli veya telsiz yayın yapan kuruluşlar aracılığıyla her türlü umuma iletim hakkı, çoğaltma, yayma, temsil, derleme, devir, üçüncü kişilere satış veya diğer biçimlerde umuma dağıtılması veya sunulması ve kişilerin seçtikleri yer ve zamanda makaleye erişimin sağlanması suretiyle umuma iletim hakkı, temsil suretiyle faydalanma hakkı, üretim, yeniden yayma, çoğaltma hakları İstanbul Barosu'na aittir.

Dergide yayınlanan yazılar hakkında herhangi bir telif ücreti ödenmez. İstanbul Barosu, işleme, çoğaltma, temsil veya yayım tekniği icabı zaruri görülen değiştirmeleri yazarın izni olmaksızın da yapabilir.

YAZILAR

6284 SAYILI YASANIN GETİRDİĞİ YENİLİKLER VE UYGULAMADA KARŞILAŞILAN SORUNLAR

Av. Yunus Emre ÇELEBİ¹

Özet

Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu (TKDF) tarafından yapılan araştırmaya göre 2007-2021 yılları arasında şiddete maruz bırakılan her 10 kişiden 8'inin kadın, %73'ünün evli olması ve bu şiddet faillerinin %90'ının erkek ve %63 oranında da mağdurların eşleri olması kadına karşı şiddetin ülkemizde ne kadar yoğun ve sistematik bir şekilde gerçekleştiğini ortaya koymaktadır².

Ülkemizde kadına karşı şiddetin bu denli yoğun olması gerek ulusal gerekse uluslararası düzenlemeler ile engellenmeye çalışılmış ve bu yönde mevzuatta gerekli görülen değişiklikler yapılmıştır³. Bu kapsamda, ilk olarak 14/01/1998 tarih ve 4320 sayılı Kanun kabul edilmiş 4320 sayılı Kanun'un eksikliklerine binaen 26.04.2007 tarih ve 5636 yasa ile az denilebilecek başlıkta değişiklikler yapılarak Kanun'un kapsamı genişletilmeye çalışılmıştır.

4320 sayılı Kanun' yapılan değişikliklerin de sorun çözme ve şiddete karşı mücadele noktasında yetersiz olduğu uygulayıcılar tarafından belirtilmesi üzerine⁴ 08.03.2012 tarih ve 6284 sayılı gü-

1 Avukat, İstanbul Barosu

2 Rapora ulaşmak için İnternet Sitesi, Bkz. <https://turkiye.unfpa.org/tr>. (Erişim Tarihi: 8 Mayıs 2024)

3 Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) bu sözleşmelerde biridir. Diğer bir uluslararası sözleşme olan 'Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Sözleşmesi Türkiye'de 20.03.2021 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan 3718 sayılı CBK sonucunda feshedilmiştir. Bu karara ilişkin Danıştay 10. İdari Dairesi 2021/1747 Esas numarası kararında oyçokluğu ile feshin hukuka uygun olduğuna karar vermiştir.

4 4320 sayılı kanun sonrası yapılan değişikliklerin yetersiz olduğu konusunda detaylı bilgi için bkz: Şener, Ekin Bozkurt; T.C. Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Önlemede 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Değerlendirilmesi, ISBN: 978-975-19-5059-8)

nümüzde yürürlükte bulunan “*Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*” kabul edilmiştir.

Çalışmamız kapsamında 6284 sayılı Kanun’un getirdiği yenilikler başlıklar halinde incelenecek olup Kanun uygulayıcıları tarafından dile getirilen eksiklikler ve sorunlar da ayrıca ifade edilecektir. 6284 sayılı Kanun her ne kadar detaylı ve umut verici düzenlemeler içerirse de uygulamada yetersiz kaldığı, şiddete karşı mücadele açısından bazı eksiklikleri barındırdığı ifade edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kadına karşı şiddet, Yenilik, Düzenleme, Toplum, Aile

1. GİRİŞ

Kadına karşı şiddet hem kadının hem de sahip olduğu ailesinin yaşam standardını tehdit eden ve bunun ötesinde toplumsal yaşam üzerinde negatif etkileri fazla olan önemli bir sosyal sorundur. Türkiye’de de kadına yönelik uygulanan şiddet sorunu ve buna çözüm arama süreci yakın zaman diliminde gerek sivil gerekse de kamu kuruluşlarının ele aldığı önemli bir problem olmasına karşın bu konuda yapılan çalışmaların azlığı uygulamada eleştirilen bir konu haline gelmiştir⁵.

Türkiye’de bilinen ve neredeyse kabul edilmeye yüz tutulan kadına karşı şiddet olgusuna karşı çeşitli yasal düzenlemeler yapılmış ancak yapılan düzenlemelerin her dönemde yetersiz kaldığı ortaya çıkan sonuçlar neticesinde anlaşılmıştır⁶.

14/01/1998 tarih ve 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ile kadına karşı şiddete yönelik çözüm arayışına girme çabasında olan Kanun koyucu, bu yasanın eksikliklerini 26.04.2007 tarihinde yürürlüğe giren 5636 yasa ile onarmaya çalışmıştır. Ancak

5 Detaylı bilgi için bkz: Ayşe, EDİZ; Altan, ŞENOL; Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet Üzerine Bir Alan Araştırması, TBB Dergisi, 2017 Özel Sayı.

6 İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi tarafından hazırlanan 2020 tarihli 6284 sayılı kanun uyarınca tedbir kararları raporunda dikkat çekici olarak 2015’te 303, 2016’da 328, 2017’de 409 ,2018 ‘de 440 , 2019 yılında da 474 kadın cinayeti işlendiği ifade edilmiştir. (Adli Yardım Bürolarına Başvurularda Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair 6284 Sayılı Kanun Uyarınca Alınan Tedbir Kararları Raporu, İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi, 2020.)

bu değişikliklerin de yetersiz kalması 6284 sayılı Kanun'un kabulü sonucunu doğurmuştur.

6284 sayılı Kanun ile uygulamada karşılaşılan sorunlara başlıca çözüm getirilmeye çalışılsa da 6284 sayılı Kanun'un da tam anlamıyla kadına karşı şiddet ile mücadelede yeterli olduğu söylene-meyecektir. Bu hususun en çarpıcı örneği Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından kadına yönelik şiddetle mücadele amacıyla kurulan Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinin (ŞÖNİM) sayısının 81 vilayete sahip olan Türkiye'de 82 adet olması ve yalnızca Mersin Büyükşehir Belediyesi nezdinde birden fazla ŞÖNİM bulunmasıdır. Bu durum Kanun'u eksikliği olarak kabul edilmesi zor görünse de Kanun nezdinde asgari bir ŞÖNİM sayısının belirtilmemesinin bu sonucu doğurduğu da göz ardı edilmemelidir.

Çalışmamızda, öncelikle 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un getirdiği yeniliklere yer verilerek, bu yeniliklerin uluslararası sözleşmelerde ve iç hukukumuzda nasıl ele alındığı ve yorumlandığına değinilecektir. Akabinde, 6284 sayılı Kanun'un uygulamada yetersiz ve çözüm bulmada eksik kaldığı noktalar tespit edilecek ve somut örnekler ile bu sorunlara çözüm önerileri ifade edilecektir.

2. 6284 SAYILI KANUN İLE GETİRİLEN YENİLİKLER

2.1. Kanun'un Amacı Kapsamında Getirilen Yenilikler

Türkiye'de aile içi şiddetin önlenmesine ilişkin yürürlüğe giren ilk düzenleme 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'dur. Kanun'un ilk maddesinde kapsamı belirtilmiş ve Kanun'un kapsamına aralarında resmi ve geçeli bir evlilik bulunan eşler ve çocukları, aynı çatı altında yaşayan diğer aile bireyleri ve evli olmalarına karşın mahkemece verilen ayrılık kararına binaen fiilen ayrı yaşayan çiftler alınmış idi. Bu husus kapsam darlığı açısından 6284 sayılı Kanun ile çözülmeye çalışılmış birinci madde ve genel gerekçesinde isabetli olarak ifade edilmiştir.

Buna göre Kanun'un amacı, şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kişileri ve en temel insan hakkı olan yaşam hakkını korumak, kadın cinayetlerinin son bulması için kurumlar arası iş birliğini sağlamak, şiddet uygulayan veya uygulama ihti-

mali bulunan kişileri rehabilite etmektir. Görüldüğü üzere, 6284 sayılı kanun, 4320 sayılı kanuna kıyasen kapsamı genişletilmiş bunun yanı sıra ise Kanun sadece şiddeti önlemek ya da şiddet mağdurunu korumayı değil, şiddet uygulayanın da tedavi edilmesini amaçlamıştır⁷. Bu sebeple 6284 sayılı Kanun'un getirdiği en önemli yeniliklerden birisi Kanun'un amacı ve yazım dili olduğu hususunda şüphe bulunmamaktadır.

2.2. Kanun'un Kapsamı Açısından Getirilen Yenilikler

6284 sayılı Kanun'un kapsamı şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadın, çocuk ve aile bireyleriyle tek taraflı ısrarlı takip mağduru kişilerdir. Kanun hükümlerinden yararlanabilmek için, ilgilinin şiddete uğramış veya şiddete uğrama tehlikesi içinde olması yeterli olup; cinsiyetinin, aile üyesi olup olmamasının, medenî hâlinin veya vatandaşlığının önemi bulunmamaktadır. Bu kapsamda kanundan şiddete uğrayan bir kadından ziyade tüm herkesin faydalanabileceği açık ve nettir. Bu husus 6284 sayılı Kanun'un kapsamı açısından getirilen yeniliklerden biridir.

Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus salt adli vaka niteliği taşıyan olayların kanun kapsamında faydalanmasının uygun olmayacağıdır. Cinsiyete dayalı bir ayırım yapılarak şiddet mağdurunun cinsiyetinden dolayı şiddete uğraması sonucu Kanun kapsamına alınabileceği unutulmamalıdır. Her ne kadar olayların salt adli vaka niteliği kolay saptanabilecekse de Kanun uygulanmasında şiddet mağduru lehine yorum yapılması gerekmekte olup, olayların adli vaka niteliğini dar yorumlamak gerekecektir.

Tek taraflı ısrarlı takip mağduru terimi de kanuna ilk kez giren terimlerden biridir. Kanunda bu terimin tanımı bulunmamakla birlikte, Yönetmeliğin 3. maddesinin (ş) bendinde, tek taraflı ısrarlı takip; *“aralarında aile bağı veya ilişki bulunup bulunmadığına bakılmaksızın, şiddet uygulayanın, şiddet mağduruna yönelik olarak, güvenliğinden endişe edecek şekilde fiziki veya psikolojik açıdan korku ve çaresizlik duygularına sebep olacak biçimde, içeriği ne olursa olsun fiili, sözlü, yazılı olarak ya da her türlü ile-*

7 Öztürk, Necla; Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanununun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Öneriler, İnönü Üniversitesi HFD, Cilt 8, Sayı 1, 2017, s.9.

tişim aracını kullanarak ve baskı altında tutacak her türlü tutum ve davranışı ifade eder” şeklinde tanımlanmıştır. Gelişen teknoloji karşısında kanunda ısrarlı takip ifadesinin yer alması son derece isabetlidir. Nitekim şiddet faili fiziki olarak zarar vermeden de salt sosyal uygulamalarla dahi mağdura yönelik huzursuzluk, çaresizlik duygusunu yaşatabilecek, şiddet mağdurunu sindirebilecektir.

2.3. Tedbir Kararları Kapsamında Getirilen Yenilikler

6284 sayılı Kanun, korunan kişi ve şiddet uygulayan bakımından birtakım tedbirler düzenlemiştir. Tedbirlerin bir kısmı 4320 sayılı Kanunda bulunmayıp, 6284 sayılı Kanun ile ilk kez düzenlenmiştir⁸. 6284 sayılı Kanun açısından getirilen tedbir kararlarından en önemlisi mülki amirler tarafından verilecek koruyucu tedbirler ve sosyal yardım uygulamalarıdır. 4320 sayılı Kanun döneminde şiddet mağdurları Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarına (SYDF) yönlendirilmekte ancak SYDF’lerde ise söz konusu yardımlar mevcut değildi⁹. Bu kapsamda Kanun’un getirdiği yenilikler yalnızca tedbir kararları nezdinde olmamış önleyici destek yönünden de çeşitli yenilikler yer almıştır. Çalışmamızda da 6284 sayılı Kanun’un getirdiği tedbire ilişkin yenilikleri koruyucu ve önleyici tedbir olarak ikiye ayırmamız gerekecektir.

2.3.1. Koruyucu Tedbirler

Kanun’un koruyucu tedbirleri düzenlemesindeki amaç şiddetin derhal son bulmasının sağlanmasını sağlamak, kamusal bilinç oluşturmak ve mağduru şiddetten soyutlamaktır. Yukarıda değindiğimiz üzere koruyucu tedbirler 6284 sayılı Kanun ile ilk defa düzenlenmiştir. Yeni düzenlemeye göre koruyucu tedbirlere mülki amir ya da hâkim karar verebileceği gibi sakınca bulunan hallerde kolluk da karar verebilmektedir¹⁰.

8 Öztürk, s.8.

9 Çırak, Ezgi: 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’un Getirdiği Yenilikler ve Eksiklikleri Üzerine Çözüm Önerileri s.3. (Orchid Numarası Bulunmamaktadır.)

10 Kanun’un ikinci bölümü “Koruyucu ve Önleyici Tedbirlere İlişkin Hükümler” başlığı altında düzenlenmiştir. Madde 3’de mülki amir tarafından verilecek koruyucu tedbirleri hüküm altına almış, maddenin ikinci fıkrasında ise “Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde birinci fıkranın (a) ve (ç) bentlerinde yer alan tedbirler, ilgili kolluk amirlerince

4320 sayılı Kanun kapsamında şiddete uğrayan kişi, şiddete maruz kaldığını kendilerinin veya Cumhuriyet Başsavcılıklarının bildirmesi üzerine Aile Mahkemesi hâkimi tarafından bazı tedbirlerle karar verilmekteydi. Bu tedbirler şiddetten sonra şiddeti önleyici tedbirler olarak değerlendirilmektedir. Bu kapsamda kazuistik düzenleme içermeyen 4320 sayılı Kanundan farklı olarak 6284 sayılı Kanun önleyici tedbirlere de yer vermiş ve detaylı düzenlemeleri yasalaştırmıştır. Koruyucu tedbirler başlığı altında 6284 sayılı Kanun'a uygun olarak hâkim tarafından verilecek koruyucu tedbirler ve mülki amir tarafından verilecek koruyucu tedbirler incelenecektir. Ek olarak kolluk tarafından verilebilen ve onaya sunulan koruyucu tedbirlere de değinilecektir.

2.3.1.1. Hâkim Tarafından Verilebilecek Koruyucu Tedbirlere İlişkin Yenilikler

2.3.1.1.1. İşyerinin Değiştirilmesi

6284 sayılı Kanun'un 4. maddesinde yer alan hâkim tarafından verilecek tedbirlerden ilki işyerinin değiştirilmesidir. Kanun'un ilgili düzenlemesi Yönetmelik m.13'te yer almaktadır; "*Hâkim tarafından, korunan kişinin tabî olduğu ilgili mevzuat hükümlerine göre, talebinin bulunması halinde veya onayı alınmak suretiyle işyerinin bulunduğu il içinde ya da il dışında değiştirilmesine karar verilebilir.*" Hâkim tarafından verilecek bu karar korunan kişinin iş yerine tebliğ edilecek, kararın kaldırılması da ayrıca yine işyerine bildirilecek ve işyeri tarafından bu karar icra edilecektir. Ancak işyeri değiştirilmesi kararının icra edilmemesinin yaptırımı kanunda düzenlenmemiştir¹¹.

Uygulamada az rastlanan bu tedbir kararına şiddet mağduru ve failinin aynı iş yerinde çalışması durumunda sık rastlandığını

de alınabilir. Kolluk amiri evraki en geç kararın alındığı tarihi takip eden ilk işgünü içinde mülki amirin onayına sunar. Mülki amir tarafından kırksekiz saat içinde onaylanmayan tedbirler kendiliğinden kalkar." İbaresiyile kolluk amirlerinin de sınırlı tedbirleri uygulayabileceği belirtilmiştir. Kolluk tarafından tedbir kararı verilmesi bazı yazarlar tarafından karışıklık yaratılacağı öne sürülmüşse de genel olarak tedbir kararların niteliği gereği olumlu bir gelişmedir. (Öztürk, Necla s.8.)

11 Gökalp, Özge Tuçe: Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunda Kadın ve Şiddet (Doktora Tezi) Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2014, YÖK: Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 384109), s.193.

belirtmek gerekmektedir. Bunun yanı sıra Kanun'un 4. Maddesinde yer aldığı üzere hâkim korunan kişinin menfaatlerini gözeterek farklı bir tedbire de kadar verebilecektir. Örnek vermek gerekirse şiddetin yoğunluğu göz önüne alınarak birden fazla bölümü bulunan iş yerinde korunan kişinin zor durumda bırakılmaması amacıyla işyeri bölümünün de değiştirilmesine karar verilebilecektir.

Kanun'un kısıtlamalar konusunda hâkime sınırlandırma getirmemesi oldukça yerinde bir düzenleme olmakla birlikte, suistimal edilme olanağı da bulunmaktadır. Günümüzde artan şiddet olgusunun temelinde sosyoekonomik ve psikolojik düşünceler silsilesinin öneminin göz ardı edilmemesi, ataerkil düşünce yapısının toplumdaki uzaklaştırılmaması hakimlerin de tedbir kararı verirken düşüncelerinden soyutlanmaması riskini doğurmaktadır.

2.3.1.1.2. Ayrı Yerleşim Yeri Belirlenmesi

Hâkim tarafından verilecek bir diğer koruyucu tedbir ise ayrı yerleşim yeri belirlenmesi koruyucu tedbirdir. Hâkim, kişilerin evli olması durumunda müşterek yerleşim yerlerinden farklı olarak yerleşim yeri belirleyecektir. Ayrı yerleşim yeri belirlenmesine ilişkin karar ilgilinin müracaatı üzerine nüfus müdürlüğü tarafından yerine getirilecektir. (Yönetmelik m.14) Yönetmelikte yer alan bu düzenlemeye göre karar sonrası şiddete uğrayan kişi nüfus müdürlüğüne başvurmak zorunda kalacaktır. Bu husus şiddet mağduruna aşırı külfet yüklemekte şiddete maruz kalanı veya kalma tehlikesi olan kişiyi bürokratik işlemler ile meşgul etmektedir. Yapılacak düzenleme ile hâkim tarafından verilen kararın doğrudan nüfus müdürlüğüne bildirilerek yerine getirilmesi sağlanmalı, nüfus müdürlüğü gerekli olması durumunda korunana ulaşarak iş ve işlemleri yerine getirmelidir.

2.3.1.1.3. Aile Konutu Şerhi

Aile konutu düzenlemesi TMK m.194'te "Eşlerden biri, diğer eşin açık rızası bulunmadıkça, aile konutu ile ilgili kira sözleşmesini feshedemez, aile konutunu devredemez veya aile konutu üzerindeki hakları sınırlayamaz." şeklinde düzenlenmiştir. Söz konusu maddenin 2. fıkrasında rızayı sağlayamayan veya kendi-

sine rıza verilmeyen eşin hâkimin müdahalesini isteyebileceği yer almıştır.

4320 sayılı kanunda hâkime müşterek yaşanan taşınmaza aile konutu şerhi işlenmesi kararı verilebilmesi düzenlemesi bulunmasa da TMK m.194 uyarınca talep edilmekteydi. (2001 tarihinden sonra) 6248 sayılı Kanun 4/c maddesi de Türk Medeni Kanun şartları gerçekleşmesi durumunda hâkimin bu tedbire karar verebileceği getirilen yenilikler arasındadır. Bu tedbir kararının mahkeme klemi tarafından derhal tapu müdürlüğüne bildirileceği ve tapu siciline işleneceği Yönetmelik m.15/2'de yer almıştır.

2.3.1.1.4. Tanık Koruma Kanunu Hükümlerinin Uygulanması

Hâkim tarafından verilebilecek tedbir kararlarından sonuncusu, kimlik bilgi ve belgelerinin değiştirilmesidir. Bu tedbir, diğerlerinden farklı olarak, korunan kişinin içinde bulunduğu hayatî tehlikenin önlenmesi için diğer tedbirlerin yeterli olmayacağına anlaşılmasıyla, ilgilinin aydınlatılmış rızasına dayanılarak Tanık Koruma Kanunu hükümlerine göre verilir¹².

Tanık Koruma Kanunu'nun 5/d maddesinde kimlik ve ilgili diğer bilgi ve belgelerin değiştirilmesi ve düzenlenmesi başlığı altında;

- Adli sicil, askerlik, vergi, nüfus, sosyal güvenlik ve benzeri bilgi ve kayıtlarının değiştirilmesi ve düzenlenmesi.
- Nüfus cüzdanı, sürücü belgesi, pasaport, evlilik cüzdanı, diploma ve her türlü ruhsat gibi resmî belgelerin değiştirilmesi ve düzenlenmesi.
- Taşınır ve taşınmaz mal varlığıyla ilgili haklarını kullanmasına yönelik işlemlerin yapılması şeklinde düzenlenmiştir. Hâkim tarafından da bu tedbirlerden bir veya birkaçına hükmedilebilecek ve Yönetmelik kapsamında alınan karar derhal İçişleri Bakanlığı'na gönderilecektir¹³.

12 Öztürk, s.13.

13 Madde 16/(2): Karar, İçişleri Bakanlığınca gereği yerine getirilmek üzere hâkim tarafından Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir.

(3) Cumhuriyet başsavcılığına bu karar İçişleri Bakanlığınca ivedilikle gönderilir. Karar üzerine yapılan işlemin sonucu, İçişleri Bakanlığı tarafından Cumhuriyet başsavcılığına bildirilir.

Hâkim tarafından tedbir kararlarından olan yerleşim yerinin belirlenmesi kararında korunanın Nüfus Müdürlüğü'ne başvuruda bulunması gerektiği yönündeki düzenlemenin Kanun'un amacına uygun olmadığını ifade etmiştik. Tanık Koruma Kanunu kapsamında verilecek tedbir kararlarında ise yerinde olarak kurumların işlerinin re'sen gerçekleşeceği açıkça düzenlenmiştir.

2.3.1.2. Mülki Amir Tarafından Verilebilecek Koruyucu Tedbirlere İlişkin Yenilikler

2.3.1.2.1. Uygun Barınma Yeri Sağlanması

Şiddet durumu yaşandıktan sonra en önemli sorun şiddet mağdurlarının uygun bir barınma yeri temini konusudur. 6284 sayılı Kanun ile ilk defa getirilen Şiddeti Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) bu konuda önemli bir gelişmedir. Korunan kişi Bakanlığa ait veya Bakanlığın gözetim ve denetimi altında bulunan yerlerde; barınma yerlerinin yetersiz kaldığı hallerde ise mülki amirin, acele hallerde kolluğun veya Bakanlığın talebi üzerine kamu kurum ve kuruluşlarına ait sosyal tesis, yurt veya benzeri yerlerde güvenli bir şekilde nakilleri sağlanıncaya kadar geçici olarak barındırılacakları düzenlenmiştir¹⁴.

ŞÖNİM yararlanıcısı kişilere, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu hükümlerine uygun olarak maddi destek sağlanabilmektedir. Geçici maddi yardımın gerekli hallerde sağlanması için yönlendirme hizmeti ŞÖNİM tarafından yürütülmektedir. Şiddete uğrayan ya da uğrama riski bulunan kişiler adına gerekli görülmesi halinde tedbir kararının alınması, uygulanması ve talebe istinaden tedbir kararının kaldırılması işlemleri de merkez tarafından takip edilmektedir. Bir başka önemli hizmet başlığı ise şiddete uğrayarak ya da şiddete tanıklık ederek korunan kişinin yanında yer alan çocuklara psiko-sosyal destek ve rehberliğin sağlanabilmesidir¹⁵.

14 Gökalp, s.117.

15 Şimşek, Ceren Nur; "Koruyucu ve Önleyici Bir Tedbir: Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM). Yazının Yayınlandığı İnternet Sitesi : (<https://kacuv.org/koruyucu-ve-onleyici-bir-tedbir-siddet-onleme-ve-izleme-merkezi-sonim/>) Yayın Tarihi: 01.04.2024, Erişim Tarihi:14.05.2024)

2.3.1.2.2. Geçici Maddî Yardım Sağlanması

Şiddete uğrayan ya da uğrama tehlikesi olan kişinin bir diğer sorunu da ekonomik ihtiyaçlarının karşılanmasıdır. Özellikle şiddet uygulayan kişiye bağımlı kişilerde bu husus özel önem taşımaktadır¹⁶.

Maddi yardım kararının nasıl uygulanacağı Kanun'un 17. maddesinde düzenlenmiştir¹⁷. Buna göre hâkim, maddî yardım miktarının belirlenmesinde kişinin barınma ihtiyacının karşılanıp karşılanmadığını da dikkate alarak, asgarî ücretin belli bir oranına hükmeder. Bu miktar, öncelikle Bakanlık bütçesinden karşılanır; daha sonra şiddet uygulayana rücu edilir. Bunun yanı sıra madde 17/3'te korunan kişinin gerçeğe aykırı beyanda bulunması halinde de 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre ödemenin korunandan tahsil edileceği de düzenlenmiştir.

2025 yılı için aylık net asgari ücret 22.104,67 TL olup bu tutarın günlük karşılığı 736,822 TL'dir. Buna göre korunan kişi için günlük geçici maddi yardım ödeme tutarı 736,822 TL olacaktır.

2.3.1.2.3. Rehberlik ve Danışmanlık Hizmeti Verilmesi

Rehberlik ve Danışmanlık hizmeti verilmesi, şiddetin mağdur üzerindeki korku, kaygı, depresyon vb. şekillerde ortaya çıkan olumsuz etkilerini hızla rehabilite etmesi açısından önemli bir tedbir kararıdır¹⁸. Yönetmelik m.10 "*Korunan kişiye, kişinin psikolojik ve sosyo-ekonomik durumu değerlendirilerek, hakları, destek alabileceği kurumlar, meslek edindirme kurslarına katılmasına yönelik faaliyetlerde bulunmayı da kapsayacak şekilde iş bulma ve benzeri konularda gelişmesi ve uyum sağlaması, gerekli olan seçimleri, yorumları, planları yapması ve kararları vermesine*

16 Öztürk, s.10.

17 Madde 17: Bu Kanun hükümlerine göre geçici maddi yardım yapılmasına karar verilmesi hâlinde, onaltı yaşından büyükler için her yıl belirlenen aylık net asgari ücret tutarının otuzda birine kadar günlük ödeme yapılır. Korunan kişinin birden fazla olması hâlinde, ilave her bir kişi için bu tutarın yüzde yirmisi oranında ayrıca ödeme yapılır. Ancak, ödenecek tutar hiçbir şekilde belirlenen günlük ödeme tutarının bir buçuk katını geçemez. Korunan kişilere barınma yeri sağlanması hâlinde bu fıkrada belirlenen tutarlar yüzde elli oranında azaltılarak uygulanır.

18 Gökalp, s.122.

yarayacak bilgi ve becerileri kazandırmak ve psikolojik destek sağlamak üzere ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği içerisinde gerekli hizmetler verilir.” hükmü uyarınca fiziki ve psikolojik türlü desteğin korunana verileceği düzenlenmiştir.

2.3.1.2.4. Geçici Koruma Altına Alınma

Şiddet mağdurunun hayatî tehlikesi bulunmaktaysa, kendi talebi üzerine veya re ‘sen verilebilecek bir diğer tedbir, geçici koruma altına almaktır. Korunan kişinin nasıl koruma altına alınacağı Yönetmeliğin 10. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, şiddet mağduruna yönelik muhtemel tehdit ve risk dikkate alınarak şiddet mağduru ve şiddet uygulayanın durumunun değerlendirilmesiyle Cumhuriyet Başsavcılıkları ve Mahkemelerce Alınacak Tanık Koruma Tedbirlerine İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelikte düzenlenen fizikî koruma tedbirleri belirlenir¹⁹.

2.3.1.2.5. Kreş İmkânı

Şiddetten en çok etkilenenlerin çocuklar olduğu şüphesizdir. Araştırmalara göre, şiddet gören ya da şiddete tanık olan çocuklar ruhsal sorunlar yaşayabilmekte, bu çocuklarda kişilik ve davranış bozuklukları görülebilmektedir²⁰.

Bu nedenle, şiddet mağdurunun çocuklarının da şiddet ortamından uzaklaştırılması gerekmektedir. Bu amaçla, Kanun’da korunan kişinin çocukları için kreş imkânı düzenlenmiştir. Eğer şiddet mağduru çalışmıyorsa dört ay, çalışıyorsa iki ay süreyle bedeli Bakanlık bütçesinden karşılanarak mağdurun çocuklarına kreş imkânı sağlanır. Düzenlemede, bu süre içerisinde şiddet mağdurunun iş bulacağı varsayılmaktadır. Ancak şiddet mağdurunun bu süre içinde iş bulamaması ihtimali de dikkate alınmalıdır. Hatta şiddet mağduru iş bulsa bile, kreş için yeterli bütçesi olmayabilir.

19 Bu tedbirler şunlardır; a) Yakın koruma, b) Konutta koruma, c) İşyerinde koruma, ç) Motorize veya yaya devriye ile koruma, d) Çağrı üzerine koruma.

20 AYAN, Sezer: “Kadına Karşı Şiddetin Çocuk Üzerindeki Etkileri”, Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu, Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları, Ankara 2012, s. 660-670; GÖKKAYA BİLİCAN, Veda: “Kadına Karşı Şiddet ve Gölgesindeki Çocuk”, Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu, Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları, Ankara 2012, s. 671-677. (bkz: Öztürk,Necla)

Bu nedenle, özellikle kadın sığınma evlerinde, mağdurların çocuklarının bakımının sağlanabileceği bir mekânın bulunması yerinde olacaktır²¹.

2.3.2. Önleyici Tedbir Kararları Kapsamındaki Yenilikler

Şiddet uygulayan kişi hakkında verilebilecek önleyici tedbirler kural olarak hâkim tarafından, gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde ise kolluk kuvvetlerince verilebilir. 6284 sayılı Kanunla düzenlenmiş önleyici tedbirlerin biri hariç tamamı 4320 sayılı Kanunda da yer almaktaydı. 6284 sayılı Kanun 4320 sayılı Kanun'dan farklı olarak yalnızca Çocuklarla Kişisel İlişki Kurmanın Sınırlandırılması (m. 5/ç) düzenlemiştir. 4320 sayılı Kanun döneminde bu eksiklik 6284 sayılı Kanun tarafından isabetli olarak düzenlenmiştir.

Kanun'un 5/ç maddesinde yer alan bu düzenleme "*Çocuklarla ilgili daha önce verilmiş bir kişisel ilişki kurma kararı varsa, kişisel ilişkinin refakatçi eşliğinde yapılması, kişisel ilişkinin sınırlandırılması ya da tümüyle kaldırılması.*" şeklinde yer almıştır. Şiddetin doğrudan mağduru sayılabilecek çocuklar açısından olumlu bir gelişme olan bu düzenleme, uygulamada da sıklıkla başvuru olan bir önleyici tedbir yoludur.

2.4. Diğer Yenilikler

6284 sayılı Kanun yukarıda açıkladığımız üzere en kapsamlı yenilikleri tedbir ve Kanun kapsamı açısından getirmiş ancak bununla sınırlı kalmamıştır. 4320 sayılı Kanun döneminde olmayan ancak tedbir ve diğer başlık altında tasniflendirilmeyen yenilikleri "*Diğer Yenilikler*" başlığı altında kısaca özetlemeye çalışacağız.

- a. 6284 sayılı Kanun kapsamına "*şiddete uğrama tehlikesi bulunan*" kişiler de eklenmiş, 4320 sayılı Kanun dönemindeki yalnızca şiddet gören mağdurlar dar anlayışından vazgeçilmiştir.

21 Sallan, GÜL; Songül/ALİCAN, Ayşe: "Türkiye'de Aile İçi Şiddetle Mücadelede Sığınmaevleri ve Sığınmaevlerinin Unutulan Yüzü: Çocuklar", Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu, Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları, Ankara 2012, s. 630-642.

- b. Kadına karşı şiddet, kadının insan haklarını ihlal eden, cinsiyet ayrımcılığı içeren bir tutum olarak tanımlanmıştır. Bu tanımlamayla birlikte cinsiyete dayalı şiddet olgusu da kabul edilmiştir.
- c. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) açılmıştır.
- d. Yukarıda değindiğimiz üzere Aile Hakiminin yanı sıra mülki amire (illerde vali, ilçelerde kaymakam) ve gecikmesinde sakınca bulunan hallerde ise kolluğa da tedbir kararı verme yetkisi tanınmıştır.
- e. Gerekli görülmesi hâlinde korunan kişinin, şiddete uğramamış olsa bile yakınlarına, tanıklarına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hâller saklı kalmak üzere çocuklarına yaklaşmaması.
- f. Hâkim kararı ile kişilerin ses ve görüntülerinin dinlenmesi, izlenmesi, kayda alınması hariç, tedbir kararlarının uygulanması esnasında teknik araç ve yöntemlerin kullanılabilmesi dijital açıdan getirilen bir diğer yeniliktir.
- g. 6284 sayılı Kanun'un 5/h maddesinde "*Alkollü yaklaşılmama ve Bağımlılık Tedavisi*" başlıklı tedbir düzenlenmiş olup, bu tedbir alkol veya uyuşturucu bağımlısı şiddet uygulayanın hastaneye yatma dahil bağımlılık tedavisini de kapsamaktadır. 4320 sayılı Kanun'da ise sadece alkollü veya uyuşturucu maddenin etkisinde şiddet mağdurunun yaşadığı konuta veya işyerine yaklaşılmaması düzenlenmişti. Bu yönüyle, düzenleme 4320 sayılı Kanundaki eksikliği gidererek yenilik getirmiştir.
- h. Bu yeniliklerin yanı sıra şiddeti önleme yönünde televizyonlarda yayınlar yapılacağı, eğitim müfredatına kadın erkek eşitliği ile ilgili dersler konulması, nafaka hükmü, sağlık giderlerinin karşılanacağı düzenlemesi, başvuruların ve icrai işlemlerin hiçbir harç ve masrafa tabi olmaması, Kanun kapsamında açılan davalara Aile ve Sosyal Politikalar Bak. Müdahil sıfatıyla dahil olabileceği getirilen önemli düzenlemelerdendir.

Bahsettiğimiz üzere 6284 sayılı Kanun'un getirdiği yeniliklerden en önemli kısmı tedbir kararları çerçevesinde gerçekleşmiştir. Ni-

tekim şiddet mağdurlarının ilk başvurduğu yol olan karakol, emniyet gibi yerlerden bir sonuç alınabilmesi adına kolluk amirine de bazı tedbirlerin alma yetkisi verilmesi oldukça yerinde olmuştur. 4320 sayılı Kanun'un yalnızca Aile Hakimine tedbir kararı vermesi uygulama döneminde gelen eleştiriler sonucu mülki amire de bu yetki tanınmıştır. Özellikle Büyükşehirlerde mahkemelerin yoğunluğu ve iş yükü nedeniyle kararların gecikebilme riski nedeniyle tedbir kararı verme yetkisinin mülki amirlere de tanınması şiddete karşı mücadelede etkin olmayı hedefleyen yeniliklerdendir.

6284 sayılı Kanun'un getirdiği yeniliklerin yalnızca tedbir kararlarına yönelik olmadığı, Kanun'un kazuistik düzenlemeleri ve Yönetmelik hükümlerinden de anlaşılmaktadır. Kanun'un bu kapsam dahilindeki yenilikleri ise "Diğer Yenilikler" başlığı altında makalemizde ifade edilmeye çalışılmıştır.

3. KANUN UYGULAMASINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR

20 Mart 2012 tarihinde yürürlüğe giren ve 4320 sayılı Kanun'u yürürlükten kaldıran 6284 sayılı Kanun, getirdiği çoğu yenilik ile şiddete karşı mücadelede etkisini kısa süre içerisinde göstermiştir. Makalemizde detaylı olarak bahsettiğimiz yenilikler şiddete maruz kalan ve maruz kalma riski olan bireylere çeşitli imkanlar sunmaktadır.

Her ne kadar Kanun'un getirdiği yeniliklerin yadsınamayacak derecede önemli olduğunu belirtsek de 2012 tarihinden bu yana uygulamada yaşanan sorunlar azımsanmayacak kadar fazladır. Aile içi ve kadına karşı şiddetin bu denli yoğun yaşandığı ülkemizde Kanun'un istisnasız ve eksiksiz uygulanması önem arz etmektedir. Nitekim Kanun, uygulanması sırasında kurumlara tam iş birliği ve koordinasyon görevi yüklemiştir. Ancak bu iş birliğinin yetersiz olduğu da ortaya çıkan haberlerden ve şiddet mağdurlarının beyanlarından anlaşılmaktadır. Nitekim ülkemizde şiddet mağdurunun birden fazla başvurusuna rağmen çözüm bulunamayarak hayatını kaybetmesi sıkça karşılaşılan bir durum haline gelmiştir²². Bu

22 Şiddet mağduru A.Ü.K'yi öldüren fail, defalarca A.Ü.K'nin kendisini polise şikayet ettiğini ifade etmiştir. Haber İçeriği İçin Bkz: (<https://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/aciklamalar/1185/asiyenin-olumune-polis-izin-verdi>) Erişim Tarihi: 11.05.2024.

sebeple bu bölümde Kanun'un uygulamasında yaşanan sorunlar başlıklar halinde sunulacak ve uygulayıcılar tarafından bu sorunlara nasıl yaklaşılması gerektiği ve önerilen çözüm yolları da ifade edilecektir.

3.1. Kanun'un Kapsamı

Uygulamada karşılaşılan sorunlardan ilkinin Kanun'un kapsamının net olmaması olduğu ifade edilmiştir²³. Eleştiriye göre Kanun'un lafzından herkes yararlanabileceği anlaşılacak olsa da Kanun'un amacının bireyleri cinsiyet ayrımcılığı temelli şiddetten korumak olduğu dile getirilmiştir. Bu sebeple her şiddet olayının Kanun'un koruma kapsamı içinde olmadığına dikkat çekilmiştir. Ancak bu görüşe katılmak mümkün değildir. Bu görüş uyarınca her somut olayda cinsiyet ayrımcılığından kaynaklanan şiddetin olup olmamasının incelenmesi gündeme gelecek ve bu husus da şiddet mağduru kişilerin korunmasının engellenmesi riskini doğuracaktır. Nitekim İstanbul 1. Aile Mahkemesi 2024 tarihinde verdiği bir kararda "*dosyada mevcut nüfus kaydına göre taraflar arasında aile bağının bulunmadığı, gönül ilişkisi kurmak maksatlı duygusal veya fiziksel ısrarlı takibin olmadığı, taraflar arasında kaynaklanan olayın iş ilişkisinden kaynaklandığı bu sebeple olayın adli vaka niteliğinde olduğu*" gerekçesiyle davacının tedbir talebini reddetmiştir²⁴. Karardan da anlaşılacağı üzere davacı kadının tedbir talebinin ret gerekçesinin uyuşmazlığın adli vaka olduğu belirtilmiştir. Aile hakimleri tarafından bu hususun Kanun'un amacına aykırı olarak yorumlanabilme riskini gözler önüne sermektedir. Bu sebeple Kanun kapsamının şiddet mağduru lehine geniş yorumlanması gerektiği kanaatindeyiz.

3.1.1. Gizlilik Kararı Alınırken Yaşanılan Sorunlar

6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un 8. maddesinin 6. bendi "*Gerekli bulunması hâlinde, tedbir kararı ile birlikte talep üzerine veya resen, koru-*

23 Öztürk, s.25.

24 İstanbul 1. Aile Mahkemesi,2024/2386 D.ış, 2024/2384 Karar, 20.03.2024 tarihli kararı. (Yayınlanmamış) Erişim Tarihi: 21.03.2024, UYAP Avukat Portal.

nan kişi ve diğer aile bireylerinin kimlik bilgileri veya kimliğini ortaya çıkarabilecek bilgileri ve adresleri ile korumanın etkinliği bakımından önem taşıyan diğer bilgileri, tüm resmi kayıtlarda gizli tutulur.” hükmüne haizdir.

Bu kapsamda uygulamada Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) kayıtlarının gizliliği konusunda sorunlar yaşandığı dile getirilmiştir. Kadınlar işe girdiğinde SGK kayıtları gizlenmediği için şiddet uygulayan tarafından çok çabuk bulunabilme riskine binaen Mahkemeden gizlilik talep eden kadınların taleplerinin reddedildiği ve uzun sürmesi yaşanan sorunlardan biridir. Bu sorun kadınların sigortasız olarak çalışmasına sebep olduğu da ayrıca belirtilmiştir²⁵.

3.2.ŞÖNİMLER ile İlgili Sorunlar

ŞÖNİM’de uyulması gereken temel ilkeler ve çalışmanın yürütülmesinde dikkate alınması gereken esaslara ŞÖNİM Yönetmeliği’nde yer verilmiştir. Buna göre, ŞÖNİM tarafından verilecek hizmetler temel insan haklarına dayalı, kadın erkek eşitliğine duyarlı, sosyal devlet ilkesine uygun insan onuruna yaraşır bir şekilde yürütülmelidir. Ayrıca şiddet mağdurunun ve beraberindeki çocukların ekonomik, hukuki, sosyal ve psikolojik açıdan desteklenmesi, kendini güvende hissetmelerini sağlayacak şekilde hizmetlerin sunulması gerektiği de ifade edilmiştir.

Uygulamada, çalışanların şiddet mağduru anne ve çocuğa ilişkin yanlış ve eksik bilgilendirmede buldukları, özellikle 12 yaş üstü erkek çocukların konukevine alınması hususunda sıkıntılar yaşandığı, bu sebeple şiddet mağduru kadınların çocuklarından ayrı kalmamak adına bu hizmetlerden yararlanmadıkları ifade edilmiştir²⁶.

Araştırma Görevlisi *İpek Beyza Altıparmak* tarafından yapılan bir çalışmada Ankara özelinde ŞÖNİM’ler incelenmiş ve Ankara

25 Mor Çatı Derneği, 6284 Sayılı Kanun Uygulamaları İzleme Raporu (Rapor), (https://morcati.org.tr/attachments/article/255/6284_Kanun_Uygulamalari_Raporu.pdf .) Erişim Tarihi: 28.04.2024.

26 Aydın, Ayşe; Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Sığınmaevi Sonrası Destek Hizmetlerinin Önemi, International Journal of Social And Humanities Sciences, 2(1), 2018, s.136.(Dolaylı Alıntı bkz ;Mor Çatı Derneği Uygulama Raporu)

ŞÖNİM'ler özelinde gerçekleştirilen çalışmada²⁷; “Yazışmaların zaman alması, alınması gereken önlemleri de geciktirmektedir. Kadınların yaşadığı şiddet olayları düşünüldüğünde psikolojik durumları ve bazı kadınların hayati tehlikesinin olması bu gecikmelerin aza indirgenmesini hatta ortadan kaldırılmasını gerekli kılmaktadır. Üzerinde durulan bir diğer nokta ise personel sayısındaki yetersizliktir. Merkeze başvuru sayısı oldukça fazla olmakla birlikte çalışan uzman sayısı bu gereksinimi karşılamaya yetmemektedir. Ayrıca personel sayısı illerin yoğunluk durumuna göre de değişmelidir. Bu durum beraberinde farklı olumsuzlukları da doğurmaktadır.” değerlendirmelerini yaparak ŞÖNİMLER ile ilgili sorunları detaylı olarak açıklamıştır²⁸.

3.3.Şiddet Mağduru Yabancılara İlişkin Yaşanan Sorunlar

Yapılan araştırmalara göre, sınır dışı edilme korkusu, mağdurların yetkili mercilerden yardım istemelerini veya kadına karşı şiddet ve ev içi şiddete başvuran kişilerden ayrılmalarını engellemekte; şiddet uygulayan kişiler de bu hassasiyeti kötüye kullanmaktadır.

Her ne kadar 6284 sayılı Kanun doğrudan uygulanan Kanun olup, kapsamına giren şiddet olaylarında Türk vatandaşı-yabancı ayrımı yapılmaksızın herkese uygulanacaksa da bu husus mağdurların sınır dışı edilme endişesini gidermediği uygulamada düşünülmekte ve yabancılar için özel hüküm getirilmesi uygulayıcılar tarafından önerilmektedir²⁹.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun “Sınırdışı etme kararı alınamayacaklar” başlıklı 55. maddesinde tedavileri tamamlanuncaya kadar, psikolojik, fiziksel veya cinsel şiddet mağdurlarının sınır dışı edilemeyeceği ifade edilmiş olsa da madde metninden de anlaşılacağı üzere şiddet mağduru yabancıların yalnızca tedavi süresince sınır dışı edilmeyeceği düzenlenmiştir. Uygula-

27 Altıparmak, İpek Beyaz; Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadelede Şönim'lerin Rolü: Ankara Örneği, International Journal of Social Science, Yayın Tarihi; 20.08.2015, Doi number:http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2882)

28 Ayrıntılı Bilgi İçin Bkz: Altıparmak, İpek Beyaz; Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadelede Şönim'lerin Rolü: Ankara Örneği, International Journal of Social Science, Yayın Tarihi; 20.08.2015, Doi number:http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2882)

29 Öztürk, s.26.

mada bu maddenin değiştirilmesi gerektiği de belirtilmiş yabancı şiddet mağdurunun sınır dışı etme riskine binaen başvuru yapmasının engellendiği ifade edilmiştir.

3.4. Tedbir Kararlarına İlişkin Sorunlar

Uygulamada mahkemeler tedbir kararları verirken Kanunda belirtilmiş tüm tedbirlere değil, somut olayın özelliğine göre, ihtiyaç duyulan, mâkul, mantıklı ve uygulanabilir tedbirlere hükmetmelidirler. Örneğin, koruma talep eden tarafla hakkında tedbir kararı verilen tarafın farklı şehirlerde ikamet etmesi halinde, tarafların müşterek konutu bulunmayacağından, mahkemenin müşterek konuttan uzaklaştırılması tedbirine hükmetmesi gereksiz olacaktır³⁰. Uygulamada yine mahkemelerin otomatik olarak tedbir kararı vermesi de eleştirilmiş koruma ya da önleme amacı taşımayan keyfi kararlara (matbu) ve dosya incelenmeden verilen tedbir kararlarının sıklığı sorun olarak dile getirilmiştir.

4. SONUÇ

6284 sayılı Kanun, 4320 sayılı Kanun'a kıyasla çeşitli yenilik ve değişiklikler getirmiş ve bu kapsamda şiddeti önlemede mevzuat açısından anlaşılan eksiklikler tamamlanmaya çalışılmıştır. 6284 sayılı Kanun, 4320 sayılı Kanun'dan farklı olarak getirdiği yenilikler açısından tedbir kararlarına ilişkin çeşitli kazuistik düzenlemeler içermektedir. Sonuç olarak 4320 sayılı Kanun'dan farklı olarak yeni tedbir kararları mevzuatımıza girmiş bunun yanı sıra ise tedbir kararlarına hükmeden makam açısından değişiklikler yapılarak mülki amir ve kolluk amiri bu kararlar bakımından yetkili kılınmıştır.

Sosyal ve psikolojik destek eğitimleri, televizyon programları, müfredat açısından da kadına karşı şiddetle mücadele araçları etkin bir şekilde kullanılacağı planlamasının Kanun tarafından ifade edilmesi getirilen yeniliklerdendir.

Her ne kadar 6284 sayılı Kanun yenilikleri ön planda olsa da uygulamada da farklı sorunlara çözüm getirmekte yetersiz olduğu uy-

30 Öztürk, s.28.

gülayıcılar tarafından dile getirilmiştir. Bu kapsamda şiddet mağduru yabancılar, tedbir kararlarına ilişkin sorunlar, ŞÖNİM'lerde yaşanan sıkıntılar ve sair kurumların iş birliği nezdinde gerekli aksiyonu hızlı ve etkin alamaması Kanun'un uygulaması sırasında ortaya çıkan sorunlardır.

Kanun'unun uygulamasında kurumlar nezdinde iş birliği ve süratli aksiyon alma konusunda yaşanan sorunlar en ciddi eleştiri konusu olmuş hususlardandır. Bu kapsamda uygulayıcılar tarafından dile getirilen sorunların düzeltilmesi noktasında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı başta olmak üzere çeşitli özel ve kamu kurum ve kuruluşları tarafından gerçekleştirilecek iş birliği ile sorunların çözümü noktasında aksiyon alınması gerektiğini düşünüyorum.

KAYNAKÇA

- ALTIPARMAK, İpek Beyza; Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadelede Şönim'lerin Rolü: Ankara Örneği, International Journal of Social Science, Yayın Tarihi; 20.08.2015, Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2882>.
- AYAN, Sezer; “Kadına Karşı Şiddetin Çocuk Üzerindeki Etkileri”, Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu, Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları, Ankara 2012.
- AYDIN, Ayşe; Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Sığınmaevi Sonrası Destek Hizmetlerinin Önemi, International Journal of Social And Humanities Sciences, 2, 2018.
- ÇIRAK, Ezgi; 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un Getirdiği Yenilikler ve Eksiklikleri Üzerine Çözüm Önerileri.
- EDİZ, Ayşe; ALTAN, Şenol; Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet Üzerine Bir Alan Araştırması, TBB Dergisi, 2017 Özel Sayı.
- GÖKALP, Özge Tuçe; Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunda Kadın ve Şiddet (Doktora Tezi) Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2014, YÖK: Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 384109)
- GÖKKAYA, Veda; “Kadına Karşı Şiddet ve Gölgesindeki Çocuk”, Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu, Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları, Ankara 2012.

- ÖZTÜRK, Necla: Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Öneriler, İnönü Üniversitesi HFD, Cilt 8, Sayı 1, 2017.
- ŞENER, Ekin Bozkurt: T.C. Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Önlemede 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Değerlendirilmesi, ISBN: 978-975-19-5059-8)
- ŞİMŞEK, Ceren Nur: “Koruyucu ve Önleyici Bir Tedbir: Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM), Yazının Yayınlandığı İnternet Sitesi : (<https://kacuv.org/koruyucu-ve-onleyici-bir-tedbir-siddet-onleme-ve-izleme-merkezi-sonim/>) Yayın Tarihi: 01.04.2024, Erişim Tarihi:14.05.2024)

YARGITAY İÇTİHADİ BİRLEŞTİRME BÜYÜK GENEL KURULU'NUN ARSA PAYI KARŞILIĞI İNŞAAT SÖZLEŞMELERİNE İLİŞKİN 2024/1 E. 2025/2 K. SAYILI KARARININ İNCELENMESİ

Av. Şamil DEMİR¹

ÖZET

Bu makale, Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu'nun (İBBGK) 16.05.2025 tarihli ve 2024/1 E., 2025/2 K. sayılı kararını analiz etmektedir. Karar, arsa payı karşılığı inşaat sözleşmelerinde (APKİS), yüklenicinin temerrüdü nedeniyle sözleşmenin geriye etkili feshi veya geçersizliği halinde, yükleniciden aynı hak iktisap eden iyiniyetli üçüncü kişilerin Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) 1023. maddesi korumasından yararlanacağını hükme bağlayarak, Yargıtay'ın onlarca yıllık yerleşik içtihadını terk etmiştir. Çalışma, öncelikle eski içtihadın dayandığı "avans tapu" ve "halefiyet" teorilerini ve bu yaklaşımın tapu siciline güven, hukuki güvenlik ve mülkiyet hakkı ilkeleriyle çelişkisini ortaya koymaktadır. Ardından, kararda da atıf yapılan ve içtihat değişikliğine zemin hazırlayan doktrindeki eleştirel görüşler sistematik olarak incelenmektedir. İBK'nın gerekçesi, yeni getirdiği kural ve bu kuralın hukukun genel ilkeleri (sözleşme serbestisi, riskin hakkaniyete uygun dağılımı, tüketicinin korunması) çerçevesindeki doğruluğu derinlemesine değerlendirilmektedir. Makale, İBK'nın, mülkiyetin devri riskini, bu riski bertaraf etmek için daha elverişli hukuki araçlara sahip olan arsa sahibine yükleyerek, hem doktrinsel olarak isabetli bir sonuca vardığını hem de işlem güvenliğini ve tapu sicilinin kamusal işlevini güçlendiren, ekonomik ve sosyal açıdan zorunlu bir paradigma değişikliği teşkil ettiğini savunmaktadır.

ANAHTAR KELİMELER

Arsa Payı Karşılığı İnşaat Sözleşmesi, Tapuya Güven İlkesi, TMK m. 1023, Yolsuz Tescil, Üçüncü Kişinin İyiniyeti, İçtihadı Birleştirme Kararı, Hukuki Güvenlik, Avans Tapu.

¹ Arabulucu, Avukat, Ankara Barosu

1. GİRİŞ

Türkiye'nin kentleşme serüveninde ve inşaat sektörünün gelişiminde merkezi bir rol oynayan arsa payı karşılığı inşaat sözleşmeleri (APKİS), arsa sahiplerinin ek bir maliyet altına girmeksizin mülklerini değerlendirmesine, yüklenicilerin ise arsayı bir nevi sermaye olarak kullanarak proje geliştirmesine olanak tanıyan özgün bir finansman ve kalkınma modeli olarak öne çıkmaktadır.¹ Ancak bu ekonomik model, yapısı gereği temel bir hukuki çatışmayı da bünyesinde barındırmaktadır: Yüklenicinin inşaatı tamamlama edimini ifade temerrüde düşmesi durumunda, bir yanda arsa sahibinin mülkiyet hakkı, diğer yanda ise tapu sicilindeki kayda güvenerek yükleniciden aynı hak (mülkiyet, ipotek vb.) iktisap eden üçüncü kişinin mülkiyet hakkı karşı karşıya gelmektedir.

İnceleme konusu olan Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu'nun 16.05.2025 tarihli ve 2024/1 E., 2025/2 K. sayılı kararı, bu temel çatışmada Yargıtay'ın onlarca yıldır arsa sahibi lehine kurduğu ve doktrinde yoğun eleştirilere maruz kalan dengeyi kökten değiştirerek, tapuya güven ilkesini ve iyiniyetli üçüncü kişinin kazanımını mutlak bir önceliğe taşıyan devrimci bir nitelik arz etmektedir.⁵ Bu çalışma, mezkûr İBK'nın, yerleşik içtihadı terk ederek Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) 1023. maddesini bu nedenden uyuşmazlıkların çözümünde anahtar norm olarak kabul etmesinin, yalnızca pozitif hukuka uygun bir yorum teşkil etmekle kalmayıp, aynı zamanda hukuki güvenlik, işlem güvenliği ve riskin hakkaniyete uygun dağılımı gibi temel hukuk ilkelerinin de bir gereği olduğunu savunmaktadır. Bu karar, Türk eşya ve borçlar hukuku uygulamasını modern ticaret hayatının gerekleriyle uyumlu hale getiren isabetli ve hatta gecikmiş bir adımdır.

Bu çerçevede, çalışmanın ilk bölümünde karara konu hukuki uyuşmazlığın temelini oluşturan APKİS'in yapısı ve riskleri ele alınacak, ardından Yargıtay'ın terk edilen eski içtihadı ve bu içtihadın dayandığı hukuki kurgu incelenecektir. Müteakiben, içtihat değişikliğine zemin hazırlayan doktrindeki eleştiriler sistematik bir şekilde ortaya konulacak ve son olarak yeni İBK'nın analizi yapılarak, kararın hukukun genel ilkeleri ışığında doğruluğu hakkında bir kanaat oluşturulacaktır.

2. İÇTİHADİ BİRLEŞTİRME KARARINA KONU HUKUKİ UYUŞMAZLIK: ARSA PAYI KARŞILIGI İNŞAAT SÖZLEŞMESİNİN YAPISI VE RİSKLERİ

2.1. Arsa Payı Karşılığı İnşaat Sözleşmesinin Hukuki Niteliği ve Tarafların Edimleri

Arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi, kanunda düzenlenmemiş (atipik), kendine özgü yapısı (sui generis) olan bir sözleşme türüdür. Doktrin ve uygulamada kabul edildiği üzere bu sözleşme, bünyesinde iki farklı sözleşme tipinin asli edimlerini barındıran çift tipli karma bir sözleşmedir.¹ Bu yapıda yüklenici, bir eser (inşaat) meydana getirmeyi borçlanırken (eser sözleşmesi), arsa sahibi ise bunun karşılığında bir bedel olarak arsasının belirli paylarının mülkiyetini devretmeyi borçlanmaktadır (taşınmaz satışı/satış vaadi). Taşınmaz mülkiyetinin devri borcunu içermesi sebebiyle, sözleşmenin geçerliliği, TMK m. 706, Türk Borçlar Kanunu (TBK) m. 237 ve Noterlik Kanunu m. 60/3 ile m. 89 uyarınca noterlikçe düzenleme şeklinde yapılmasına bağlıdır.⁵ Ancak Yargıtay, 30.09.1988 tarihli ve 1987/2 E., 1988/2 K. sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı ile şekle aykırılığın, edimlerin büyük ölçüde ifa edilmesi veya tapu devrinin gerçekleşmesi gibi durumlarda TMK m. 2’de düzenlenen dürüstlük kuralı gereğince ileri sürülemeyeceğini kabul ederek bu kurala önemli bir istisna getirmiştir.⁵

Uygulamada, yüklenicinin inşaat için gerekli finansmanı sağlaması amacıyla, arsa sahibinin kendi pay devir borcunu, yüklenicinin inşaatı tamamlama borcundan önce, genellikle inşaatın başında veya belirli aşamalarında ifa etmesi sıkça rastlanan bir durumdur. “Avans tapu devri” olarak adlandırılan bu pratik, yükleniciye likidite sağlama gibi önemli bir ekonomik amaca hizmet ederken, yüklenicinin temerrüdü halinde arsa sahibi için büyük bir risk yaratmakta ve uyuşmazlığın temelini oluşturmaktadır.⁵

2.2. Uyuşmazlığın Kaynağı: Sözleşmenin Sona Ermesi ve Üçüncü Kişilerin Varlığı

Uyuşmazlık, yüklenicinin sözleşmesel edimlerini yerine getirmemesi üzerine arsa sahibinin sözleşmeyi sona erdirmek istemesiyle kristalize olmaktadır. Bu sona erme, iki temel şekilde ortaya çıkabilir:

1. Sözleşmeden Dönme (Geriye Etkili Fesih): Yüklenicinin inşaatı zamanında veya gereği gibi tamamlayamayarak temerrüde düşmesi halinde, arsa sahibi TBK m. 125 uyarınca sözleşmeden dönme hakkını kullanabilir. Dönme, bozucu yenilik doğuran bir hak olup, sözleşmeyi geçmişe etkili olarak ortadan kaldırır ve taraflar için karşılıklı iade yükümlülüğü doğurur.⁵

2. Sözleşmenin Geçersizliği: Sözleşmenin kanunda aranan resmi şekle uyulmadan yapılması veya paylı mülkiyete konu bir taşınmazda tüm paydaşların sözleşmeye katılmaması (TMK m. 692) gibi nedenlerle, sözleşme baştan itibaren mutlak butlanla batıl, yani geçersiz sayılabilir.⁵

Her iki sona erme senaryosunda da, eğer yüklenici kendisine «avans» olarak devredilen arsa paylarını veya bu paylara özgülünen bağımsız bölümleri üçüncü kişilere satmış veya bunlar üzerinde üçüncü kişiler lehine ipotek gibi aynı haklar tesis etmişse, arsa sahibi ile bu üçüncü kişiler arasında doğrudan bir hukuki çatışma meydana gelmektedir. Bu üçgen ilişki, mülkiyet hakkının kime ait olacağı sorusunu gündeme getirir ve İBK'nın çözümlediği temel sorunsalı teşkil eder.

3. İÇTİHADİ BİRLEŞTİRME KARARI ÖNCESİ YARGITAY UYGULAMASI: “AVANS TAPU” VE “HALEFİYET” TEORİLERİNE DAYALI KORUMASIZLIK

İBK'nın terk ettiği eski içtihat, arsa sahibi ile üçüncü kişi arasındaki çatışmayı, arsa sahibini mutlak surette koruyan ve üçüncü kişinin tapuya güvenini hiçe sayan bir dizi hukuki kurgu üzerine inşa etmişti.

3.1. Yükleniciye Yapılan Devrin «Avans» Olarak Nitelendirilmesi

Eski içtihadın temel taşı, yüklenicinin inşaatı finanse etmesi amacıyla, inşaatın başında veya belirli aşamalarında yapılan arsa payı devirlerinin, Borçlar Hukuku anlamında bir “avans” ödemesi olduğu kabulüydü.⁵ Bu nitelendirme, Eşya Hukuku'na ait bir ayni devir işlemini, Borçlar Hukuku'na özgü bir kavramla açıklayarak bir kategori hatası yaratmaktaydı. Bu yaklaşımın sonucu olarak, söz-

leşme geriye etkili olarak feshedildiğinde avansın hukuki sebebi ortadan kalktığından, avans olarak verilen tapuların iadesinin talep edilebileceği kabul ediliyordu. Daha da önemlisi, bu iade borcunun sadece yükleniciye değil, ondan pay alan üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebileceği sonucuna varılıyordu.⁵

3.2. Tescilin “Yolsuz” Hale Gelmesi ve Üçüncü Kişinin “Halef” Sayılması

Eski uygulama, tapu sicilinin temelindeki illilik (sebebe bağıllık) ilkesini katı bir şekilde yorumluyordu. Buna göre, sözleşmeden dönme ile birlikte, tescilin dayanağı olan hukuki sebep (APKİS) geçmişe etkili olarak ortadan kalktığından, yüklenici adına yapılan tescilin baştan itibaren “yolsuz tescil” haline geldiği varsayılıyordu.⁵

Bu noktada, üçüncü kişiyi arsa sahibinin taleplerine muhatap kılmak için “halefiyet teorisi” adı verilen bir hukuki kurgu devreye sokuluyordu. Bu teoriye göre, yükleniciden pay devralan üçüncü kişi, hukuken yüklenicinin “halefi” (ardılı) konumundaydı. Bu nedenle, halef olduğu kişinin haklarından daha fazlasına sahip olmazdı. Yüklenici, sözleşme feshedildiğinde mülkiyeti arsa sahibine iade etmekle yükümlü olduğuna göre, onun halefi olan üçüncü kişi de aynı yükümlülük altındaydı.⁵ Bu mantık silsilesi, üçüncü kişinin tapu siciline güvenerek bağımsız bir hak kazandığı gerçeğini göz ardı ederek, onu tamamen arsa sahibi ile yüklenici arasındaki sözleşmesel ilişkinin bir parçası haline getiriyordu.

3.3. TMK m. 1023’ün Uygulanmasının Reddi ve Filli Kötüniyet Karinesi

Yukarıda açıklanan “avans” ve “halefiyet” kurgularının kaçınılmaz sonucu, üçüncü kişinin TMK m. 1023’te düzenlenen tapuya güven ilkesinden yararlanamayacağına kategorik olarak reddedilmesiydi.⁵ Yargıtay, bu durumu meşrulaştırmak için fiili bir “kötüniyet karinesi” yaratmıştı. Buna göre, üçüncü kişinin, inşaatın henüz tamamlanmadığını görerek veya bilerek mülk edindiği, dolayısıyla yüklenicinin edimini ifa etmemesi riskini baştan üstlendiği ve bu nedenle TMK m. 3 anlamında iyiniyetli sayılamayacağı kabul ediliyordu. Bu varsayım o kadar güçlüydü ki, arsa sahibinin, üçüncü

kişinin kötünietini ayrıca ispat etmesine gerek görülüyor, hatta yükleniciden kredi alacağına karşılık ipotek tesis ettiren bankaların dahi bu korumadan yararlanamayacağı hükme bağlanıyordu.⁵

3.4. Eski İçtihadın Eleştirisi: Hukuki Güvenlik ve Mülkiyet Hakkı Açısından Bir Değerlendirme

Bu yaklaşım, hukukun temel ilkeleri açısından ciddi sakıncalar barındırmaktaydı. Her şeyden önce, devletin sorumluluğu altında tutulan ve aleniyet ilkesi gereği herkese açık olan tapu siciline (TMK m. 1020) güvenerek işlem yapan kişilerin korunmaması, sicil güven sağlama fonksiyonunu tamamen işlevsiz hale getiriyor ve hukuki güvenlik ilkesini temelden sarsıyordu.¹³ Diğer yandan, arsa sahibini koruma gibi meşru bir amaç uğruna, tapu siciline güvenerek bedelini ödeyip mülk edinen üçüncü kişinin mülkiyet hakkının adeta yok sayılması, mülkiyet hakkına orantısız bir müdahale teşkil ediyordu.

4. DOKTRİNDE YERLEŞİK İÇTİHADDA YÖNELİK ELEŞTİRİLER VE ALTERNATİF ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Yargıtay'ın terk edilen katı içtihadı, Türk hukuk doktrininde uzun yıllardır ve haklı olarak yoğun bir eleştiriye tabi tutulmuştur. İBK kararının gerekçesinde de yer verilen bu eleştiriler, içtihat değişikliğinin entelektüel zeminini oluşturmuştur.⁵

Prof. Dr. Şahin Akıncı, Yargıtay'ın “avans” ve “halefiyet” nitelendirmelerinin hukuken hatalı olduğunu savunmuştur. Akıncı'ya göre avans, para borçlarına özgü bir kavram olup, bir aynı hakkın devrinin bu şekilde nitelendirilmesi mümkün değildir. Üçüncü kişi, yüklenicinin halefi değil, tapu sicilindeki kayda dayanarak ondan bağımsız bir aynı hak kazanan kişidir. Üçüncü kişinin yegâne yükümlülüğü, tapu kaydının doğruluğunu incelemektir; inşaatın fiziki durumunu veya altta yatan sözleşmenin içeriğini araştırma gibi bir borcu yoktur.⁵

Prof. Dr. Abdülkerim Yıldırım, daha ileri giderek, yüklenici adına yapılan tescilin, devir anında yolsuz olmadığını, zira geçerli bir hukuki sebebe (APKİS'in ifası) dayandığını belirtmiştir. Tescil, sonradan sözleşmenin feshiyle hukuki sebepten yoksun kalsa ve

yolsuzlaşsa bile, üçüncü kişinin iktisabı anında sicil kaydı, tasarruf yetkisine sahip geçerli bir malike aittir. Bu nedenle, burada teknik olarak TMK m. 1023'e (yolsuz tescilden kazanım) dahi başvurmaya gerek olmadığını, zira üçüncü kişinin doğrudan doğruya malikten hak kazandığını ileri sürmüştür. Üçüncü kişinin, gelecekteki belirsiz bir fesih ihtimalini öngörmekle yükümlü tutulmasının işlem güvenliğini ve öngörülebilirliği yok edeceği açıktır.⁵

Prof. Dr. Zafer Kahraman, konuya risk dağılımı (rizikonun paylaşılması) perspektifinden yaklaşmıştır. Kahraman'a göre, arsa paylarını yasal bir zorunluluk olmaksızın, inşaat bitmeden devretmeyi seçen arsa sahibi, bu riskli işlemin sonuçlarına katlanmalıdır. Zira riski yaratan ve bu riske karşı ipotek, sözleşmenin şerhi gibi hukuki önlemleri alabilecek en iyi konumda olan taraf arsa sahibidir. Bu riski, tüm işlemten habersiz ve tek güvencesi tapu sicili olan üçüncü kişiye yüklemek, hakkaniyetle bağdaşmamaktadır.⁵

Prof. Dr. Çiğdem Kırca ve **Prof. Dr. Emrehan İnal** gibi yazarlar ise, tapuya güven ilkesinin ve işlem güvenliğinin mutlak önceliğine vurgu yapmışlardır. Onlara göre, alışveriş hayatının güvenliği, tapu siciline olan sarsılmaz inancın korunmasına bağlıdır. Ayrıca, inşaatların büyük oranda üçüncü kişilerin ödediği bedellerle finanse edildiği ekonomik realitesi de menfaatler dengesi kurulurken göz ardı edilmemelidir.⁵

Bu eleştirilerin ortak paydası, Yargıtay'ın eski içtihadının, Eşya Hukuku'nun temel prensiplerini (tapuya güven, aleniyet) Borçlar Hukuku'nun nisbilik ilkesi karşısında hatalı bir şekilde feda etmesi ve modern ticaret hayatının gerektirdiği hukuki güvenlik ihtiyacını karşılayamamasıdır. Bu entelektüel birikim, İBK'nın paradigma değişikliğine gitmesinde belirleyici olmuştur.

5. İÇTİHADİ BİRLEŞTİRME KARARININ ANALİZİ: TAPUYA GÜVEN İLKESİNİN YENİDEN TESİSİ

İBK, doktrindeki bu eleştirileri büyük ölçüde benimseyerek, hukuki analizin başlangıç noktasını «sözleşme feshedildi mi?» sorusundan, «üçüncü kişi sicile güvenirken iyiniyetli miydi?» sorusuna kaydırmış ve böylece özel bir sözleşmesel sorunu, kamusal bir kurum olan tapu sicilinin işlevi ekseninde yeniden çözüme kavuşturmuştur.

5.1. Kararın Gerekçesi: Eski İçtihadattan Ayrılmanın Hukuki Temelleri

İBK, gerekçesinde eski içtihadın «Medeni Hukuk ve Borçlar Hukukunun alacak hakkının nisbiliği (kişiselliği), tapu sicilinin açıklığı, tapu siciline güven ve iyiniyetin korunması ilkelerine aykırır» olduğunu açıkça tespit etmiştir.⁵ Karar, hukukumuzda geçerli olan illilik (sebebe bağılılık) ilkesinin en önemli istisnasının TMK m. 1023 olduğunu ve bu istisnanın somut uyuşmazlık tipinde uygulanması gerektiğini vurgulamıştır. Kurul, yüklenici adına yapılan tescili her durumda “yolsuz tescil” saymanın “toplumda onarılmaz zararlara sebep olduğu ve adalet duygusuna zarar verdiği” gibi güçlü bir ifadeyle eski uygulamayı mahkûm etmiştir.⁵

Kararın kilit noktalarından biri de, arsa sahibinin kendini korumak için etkili hukuki araçlara sahip olduğuna işaret etmesidir. Gerekçede, arsa sahibinin, sözleşmeyi tapunun beyanlar hanesine şerh ettirerek (TMK m. 1009) üçüncü kişilerin iyiniyet iddialarını en baştan bertaraf etme imkânına sahip olduğu belirtilmiştir.⁵ Bu tespit, riskin aslında arsa sahibinin kontrolünde olduğunun ve bu riski yönetme yükümlülüğünün de ona ait olduğunun zımnen kabulü anlamına gelmektedir.

5.2. Yeni Kural: Üçüncü Kişinin İyi Niyet İddiasının Dinlenmesi ve İspat Yükü

İBK'nın getirdiği yeni kural nettir: Sözleşmenin feshi veya geçersizliği halinde, üçüncü kişilerin tapuya güvenerek ve iyiniyetli olarak aynı hak edindikleri iddiaları dinlenir ve bu kişilerin iktisapları korunur.⁵

Bu kuralın en önemli pratik sonucu, ispat yükünün yer değiştirmesidir. Eski içtihadtaki fiili kötü niyet karinesi terk edilerek, TMK m. 3 uyarınca iyi niyetin asıl olduğu temel ilkesine geri dönmüştür. Artık üçüncü kişinin kötü niyetli olduğunu, yani tescilin yolsuz olduğunu bildiğini veya bilmesi gerektiğini ispat etme yükü, bunu iddia eden arsa sahibine aittir.⁵ Kararda, kötü niyetin “somut olaya göre” belirleneceği ifade edilmiştir. Bu, arsa sahibinin, üçüncü kişinin yüklenici ile danışıklı hareket ettiği, taşınmazı rayicin çok altında bir bedelle aldığı, yüklenicinin yakın akrabası veya ticari or-

tağı olduğu gibi fiili karinelerle kötü niyeti ispatlama yolunun açık olduğu anlamına gelmektedir.⁵

5.3. Kararın Kapsamı: Mülkiyet ve Diğer Aynı Haklar

Karar, koruma kalkınını sadece mülkiyet hakkı ile sınırlı tutmamıştır. “Özet” ve “Sonuç” bölümlerinde açıkça belirtildiği üzere, koruma, yükleniciden alınan arsa payları üzerine üçüncü kişiler (özellikle bankalar ve finans kuruluşları) lehine tesis edilen “ipotek hakkı” gibi diğer sınırlı aynı hakları da kapsamaktadır.⁵ Bu genişletme, özellikle proje finansmanı ve konut kredisi piyasalarının istikrarı ve güvenliği açısından hayati bir güvence sağlamaktadır.

6. YENİ İÇTİHADIN HUKUKUN GENEL İLKELERİ ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

İBK'nın getirdiği yeni düzen, hukukun genel ilkeleri olan hukuki güvenlik, sözleşme serbestisi, mülkiyet hakkı ve zayıfın korunması gibi temel değerler açısından incelendiğinde, doğruluğu ve isabeti daha net bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

6.1. Hukuki Güvenlik, Sözleşme Serbestisi ve Mülkiyet Hakkı Dengesi

Arsa sahibi ile yüklenici arasındaki sözleşmesel ilişkide geçerli olan ahde vefa (*pacta sunt servanda*) ilkesi ile üçüncü kişinin tapu siciline duyduğu güvenden doğan hukuki güvenlik ilkesi arasındaki çatışma, İBK tarafından ikincisi lehine ve son derece isabetli bir şekilde çözümlenmiştir.³ Karar, arsa sahibinin sözleşme serbestisi ilkesi çerçevesinde, tapuyu peşinen devretmek gibi en riskli yolu seçmek yerine, yükleniciden teminat mektubu, kefalet veya kendi lehine ipotek tesisi gibi daha az riskli güvenceler talep etme imkânına sahip olduğunu zımnen hatırlatmaktadır.¹⁹ En yüksek riski almayı bilinçli olarak tercih eden arsa sahibinin, bu riskin sonuçlarını tamamen işlem dışı olan ve tek güvencesi devletin tuttuğu sicil olan üçüncü kişiye yüklemesi, hakkaniyet düşüncesiyle bağdaşmaz. Bu bağlamda karar, arsa sahibinin mülkiyet hakkını ortadan kaldırmamakta, ancak bu hakkın kullanımını, dürüstlük kuralı ve

başkalarının (üçüncü kişinin) mülkiyet hakkına saygı çerçevesinde makul bir şekilde sınırlamaktadır.

Aşağıdaki tablo, eski ve yeni içtihat arasındaki paradigma değişimini özetlemektedir.

Tablo 1: Arsa Payı Karşılığı İnşaat Sözleşmelerinde Üçüncü Kişinin Korunmasına İlişkin İchtihatların Karşılaştırılması

Kriter	Eski İchtihat (İBK Öncesi)	Yeni İchtihat (İBK 2025/2)
Temel İlke	Sözleşmeye bağlılık (Ahde Vefa) ve Alacak Hakkının Önceliği	Tapu Siciline Güven (TMK m. 1023) ve Hukuki Güvenlik
Yüklenici Tescili	Sözleşme feshedilince “yolsuz tescil” haline gelir.	Tescilin yolsuzluğu, iyiniyetli üçüncü kişiye karşı ileri sürülemez.
Üçüncü Kişinin Konumu	Yüklenicinin “halefi” sayılır, daha üstün hakka sahip olamaz.	Tapu siciline güvenen, bağımsız hak sahibi.
İyiniyet Değerlendirmesi	İyiniyet iddiası dinlenmez; fiili kötüniyet karinesi vardır.	İyiniyet asıldır, iddiası dinlenir ve korunur.
İspat Yükü	(Uygulanmaz) Üçüncü kişinin iyiniyetli olmadığı varsayılır.	Kötüniyeti ispat yükü, iddia eden arsa sahibindedir.
Risk Dağılımı	Yüklenicinin temerrüt riski, üçüncü kişi alıcıya aittir.	Yükleniciye peşin tapu devri riski, bu yolu seçen arsa sahibine aittir.
Arsa Sahibinin Güvencesi	Üçüncü kişiye karşı tapu iptal davası açma hakkı.	Sözleşmenin şerhi (TMK m. 1009), ipotek, teminat mektubu vb.
Nihai Sonuç	Üçüncü kişinin mülkiyeti iptal edilir, taşınmaz arsa sahibine döner.	Üçüncü kişinin kötüniyeti ispatlanamazsa, mülkiyeti korunur.

6.2. Tüketici Sayılmayan Arsa Sahipleri ve Tüketici Konumundaki Üçüncü Kişi Alıcılar

Uyuşmazlığın tarafları arasındaki konum farkı da kararın isabetini destekleyen bir diğer unsurdur. Arsa sahipleri, genellikle arsa- larını ticari bir yatırım aracı olarak gören, birden fazla mülke sahip ve hukuki danışmanlık alabilecek konumdaki kişilerdir. Buna karşılık, yükleniciden bağımsız bölüm satın alan üçüncü kişiler, ekseriyetle hayatlarındaki en büyük yatırımı yapan, birikimlerini bir konuta bağlayan, hukuki bilgi ve deneyimden yoksun, 6502 sayılı Kanun anlamında “tüketici” konumundaki bireylerdir.¹⁹ İBK, doğrudan bir tüketici hukuku kararı olmamasına rağmen, fiiliyatta mülk edinen binlerce tüketiciyi koruyan dolaylı ve son derece önemli bir sonuç doğurmuştur. Zira eski içtihat, üçgen ilişkinin en zayıf halkası olan tüketiciyi, öngörmesi ve yönetmesi imkânsız bir riskle baş başa bırakmaktaydı.

6.3. Kararın Doğruluğu Hakkında Kanaat

Tüm bu mülahazalar ışığında, Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu’nun 2025/2 sayılı kararının, Yargıtay’ın uzun süredir devam eden ve doktrinde haklı olarak eleştirilen bir hatadan dönmesini sağladığı açıktır. Karar, tapu sicilinin güvenilirliğini yeniden tesis ederek taşınmaz piyasasında öngörülebilirliği ve işlem güvenliğini artıracaktır. Riskleri, bu riskleri öngörebilecek, yönetebilecek ve hukuki araçlarla bertaraf edebilecek en iyi konumdaki tarafa (arsa sahibine) yükleyerek hakkaniyete ve ekonomik akla uygun bir çözüm getirmiştir. Bu nedenlerle, kararın hem hukuken doğru hem de toplumsal ve ekonomik açıdan faydalı olduğu yönünde kesin bir kanaat oluşmaktadır.

7. SONUÇ

Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu’nun 16.05.2025 tarihli ve 2024/1 E., 2025/2 K. sayılı kararı, Türk Eşya Hukuku uygulamasında, özellikle de arsa payı karşılığı inşaat sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıkların çözümünde bir “Kopernik Devrimi” niteliği taşımaktadır. Bu karar, onlarca yıldır süregelen ve tapu siciline güven ilkesini adeta askıya alan bir uygulamaya

son vererek, hukuki analizin merkezine TMK m. 1023'ün koruyucu şemsiyesini yerleştirmiştir.

Karar, Yargıtay'ın içtihat yoluyla hukuk yaratma gücünü, bu kez hukukun temel ilkeleri, doktrindeki sağlam eleştiriler ve toplumsal gerçeklerle uyumlu, pozitif bir yönde kullandığını göstermesi bakımından da takdire şayandır. Getirilen yeni kural, arsa sahiplerini sözleşme müzakerelerinde daha basiretli davranmaya ve tapuyu peşinen devretmek yerine ipotek, sözleşmenin şerhi gibi daha güvenli hukuki mekanizmaları kullanmaya teşvik edecektir. Taşınmaz alım-satım piyasasında ise, özellikle konut alıcısı tüketiciler ve kredi veren finans kuruluşları için öngörülebilirliği ve güveni artırarak işlem maliyetlerini düşürme potansiyeli taşımaktadır.

Nihai olarak, bu İçtihadı Birleştirme Kararı, sadece belirli bir uyuşmazlık tipini adil bir çözüme kavuşturmakla kalmamış, aynı zamanda mülkiyet hakkı, sözleşme özgürlüğü ve hukuki güvenlik arasındaki hassas dengeyi, modern toplumun ve ekonominin ihtiyaçları doğrultusunda yeniden kurarak Türk özel hukukunun gelişimine tarihi bir katkı sunmuştur.

KAYNAKÇA

- Akıncı, Şahin. "Arsa Sahibine, Yükleniciden Bağımsız Bölüm Satın Alan Kişilere Karşı Dava Açma Hakkı Tanıyan Ve Avans Tapu Uygulamaları Olarak Bilinen Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi". *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 33, sy. 1 (Mart 2025): 501-58. <https://doi.org/10.15337/suhfd.1639400>.
- Akipek, Jale, Turgut Akıntürk, ve Derya Ateş. *Eşya Hukuku*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, 2018.
- İnal, Emrehan, ve Başak Baysal. "Arsa Payı Karşılığı İnşaat Sözleşmelerinde ve Kentsel Dönüşüm Uygulamalarında İnşaat Sözleşmelerinin Sözleşmeye Taraf Olmayan Üçüncü Kişilere Etkisi". *İnşaat Hukuku ve Uygulaması*. İstanbul, 2017.
- Kahraman, Zafer. "Arsa Payı Karşılığı İnşaat Sözleşmelerinde Arsa Sahibinin Sözleşmeden Dönmesi Hâlinde Yükleniciden Arsa Payı Satın Almış Olan Üçüncü Kişilerin Hukuki Durumu". *Prof. Dr. Hasan Erman'a Armağan*. İstanbul, 2015.
- Kırca, Çiğdem. "Arsa Payı Karşılığı İnşaat Sözleşmelerinde Sözleşmeden Dönmenin Üçüncü Kişilere Etkisi". *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları*

Sempozyumu-Bildiriler-Tartışmalar. Ankara, 2007.

- Oğuzman, M. Kemal, Özer Seliçi, ve Saibe Oktay Özdemir. *Eşya Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2020.
- Öztürk, Muammer, ve Zeki Gözütok. *Usul ve Esaslarıyla Eser Sözleşmesi Uygulaması*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023.
- Sütçü, Nezh. *Uygulama ve Teoride Tüm Yönleri ile Kat Karşılığı İnşaat Yapım Sözleşmesi*. C. 1. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2024.
- *Türk Hukuk Lûgatı*. Cilt I. Ankara: Türk Hukuk Kurumu, 2021.
- Uygur, Turgut. *6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi*. C. 1. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013.
- Yargıtay İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulu. 16.05.2025. E. 2024/1, K. 2025/2. *Resmî Gazete*, 18 Temmuz 2025, sayı 32959.
- Yıldırım, Abdulkerim. *Türk Hukukunda Tapuya Güven Yoluyla Aynı Hak Kazanımı (TMK m. 1023)*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2016.

ALINTILANAN ÇALIŞMALAR

- Kat Karşılığı İnşaat Sözleşmesinin Hukuki Boyutu ve Muhasebeleştirilmesi - DergiPark, erişim tarihi Temmuz 22, 2025, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/328047>
- Arsa Payı Karşılığı İnşaat Sözleşmesinde Üçüncü Kişilerin Hukuki Durumu - İstanbul Üniversitesi, erişim tarihi Temmuz 22, 2025, <https://nek.istanbul.edu.tr/ekos/TEZ/47129.pdf>
- Arsa Payı Karşılığı İnşaat Sözleşmesinin Uyarlanması - DergiPark, erişim tarihi Temmuz 22, 2025, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2319250>
- Arsa Payı Karşılığı İnşaat Sözleşmelerinde Yüklenicinin Temerrüdü Halinde Üçüncü Kişilerin Güncel Yargı Kararları Karşısındaki Durumu - Jurix, erişim tarihi Temmuz 22, 2025, <https://www.jurix.com.tr/article/36351?u=0&c=0>
- 20250718-6.pdf
- Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi » Makale » Arsa Payı ..., erişim tarihi Temmuz 22, 2025, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/shd/issue/68699/1079902>
- Arsa Payı Karşılığı İnşaat Sözleşmesi - Özdoğru Hukuk Bürosu, erişim tarihi Temmuz 22, 2025, <https://www.ozdogruhukuk.com/yayinlar/arsa-payi-karsiligi-insaat-sozlesmesi.html>
- Kat Karşılığı İnşaat Sözleşmesi | Av. Çağrı AYBOĞA, erişim tarihi Temmuz 22, 2025, <https://ayboga.av.tr/kat-karsiligi-insaat-sozlesmesi/>
- Arsa Payı Karşılığı İnşaat Sözleşmesi - Atlantis Hukuk Bürosu, erişim tarihi Temmuz 22, 2025, <https://atlantishukukburosusu.com/arsa-payi-karsiligi-insaat-sozlesmesi/>

- Arsa Payı Karşılığı İnşaat Sözleşmelerinde Anayasa Mahkemesi Ve Yargıtay Kararlarıyla Yaratılan “Avans Tapu” Kavramı - DergiPark, erişim tarihi Temmuz 22, 2025, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2073876>
- Arsa Sahibine, Yükleniciden Bağımsız Bölüm Satın Alan ..., erişim tarihi Temmuz 22, 2025, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/4607592>
- Arsa Payı Karşılığı İnşaat Sözleşmesinde ... - AVESİS, erişim tarihi Temmuz 22, 2025, <https://avesis.deu.edu.tr/dosya?id=11e30d82-797f-4955-8f62-3dcec2ef8227>
- HUK121U Unite0 Kitap1 20V1S1 | PDF - Scribd, erişim tarihi Temmuz 22, 2025, <https://www.scribd.com/document/536121534/HUK121U-Unite0-Kitap1-20V1S1>
- 1 - Medeni Hukuk - Hüseyin Altıntaş | PDF - Scribd, erişim tarihi Temmuz 22, 2025, <https://www.scribd.com/document/627802997/1-Medeni-Hukuk-Huseyi-n-Altinta%C5%9F>
- ARSA SAHİBİNE, YÜKLENİCİDEN BAĞIMSIZ BÖLÜM SATIN ALAN KİŞİLERE KARŞI DAVA AÇMA HAKKI TANIYAN VE AVANS TAPU UYGULAMALARI OLARAK BİLİNEN YARGITAY KARARLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ - DergiPark, erişim tarihi Temmuz 22, 2025, <https://dergipark.org.tr/pub/suhfd/issue/91009/1639400>
- Geçersiz Arsa Payı Kat Karşılığı İnşaat Sözleşmesine Konu Olan Arsa Payını Satın Alan Kişinin Hakları Nelerdir? YARGITAY İÇTİHA TLARI BİRLEŞTİRME KARARI - Avukat Büşra Yiğit, erişim tarihi Temmuz 22, 2025, <https://www.busrayigit.av.tr/haberler/gecersiz-arsa-payi-kat-karsiligi-insaat-sozlesmesine-konu-olan-arsa-payini-satin-alan-kisinin-haklari-nelerdir-yargitay-ictihatları-birlestirme-kararı.html>
- Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi “Makale” ARSA ..., erişim tarihi Temmuz 22, 2025, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yuhfd/issue/66299/1021641>
- Gazi University Faculty of Law Review Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, erişim tarihi Temmuz 22, 2025, https://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/19_4_tam.pdf
- Kat Karşılığı İnşaat Sözleşmesi: Haklarınızı Korumak İçin Bilmeniz Gereken Her Şey, erişim tarihi Temmuz 22, 2025, <https://hurhukukburos u.com/kat-karsiligi-insaat-sozlesmesi/>
- 10. Yılında Türk Borçlar Kanunu Çalıştayı (12-13 Ocak 2023), erişim tarihi Temmuz 22, 2025, <https://higm.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/14072023125623tbk.pdf>

AVUKATLIK KANUNU'NDAKİ İPTAL KARARLARINDAN SONRA OLUŞAN HUKUKİ DURUM

Av. Burhan ÖĞÜTCÜ¹

ÖZET

Anayasa Mahkemesi iptal kararları, Resmî Gazete'de yayınlandığı tarihte yürürlüğe girer ve yürürlüğe girer girmez ve derhal tüm kişi ve kuruluşları bağlar ise de; Yüksek Mahkeme kararın, Resmî Gazete'de yayınlandığı tarihten başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Bu durumda disiplin suçunun oluşması halinde ceza tertip edilebilip edilemeyeceği, edilecekse hangi hukukî gerekçeye dayanılabileceği ciddi bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Biz de yazımızda, bu sorunu ele alıp incelemeye çalışacağız.

Anahtar Sözcükler: Anayasa Mahkemesi'nin İptal Kararları, İptal Kararlarının Yürürlüğe Gireceği Gün, İptal Kararlarından Sonra Oluşan Hukuksal Boşluk.

1. GİRİŞ

19.03.1969 tarih – 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun :02.05.2001 tarih - 4667 sayılı Kanun'un 65.maddesiyle değiştirilen 134. maddesi ile 135. maddesi; Anayasa Mahkemesi'nin E. 2025/50, K. 2025/47 sayılı kararıyla, “*Anayasa'ya aykırı olduklarına ve İPTALLERİNE*”, ancak kararın Resmî Gazete'de yayınlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar verilmiştir.²

Kararın Resmî Gazete'de yayınlanmasıyla bu alanda önemli bir boşluk olduğu bir gerçektir. Oluşan boşluk, yazımızın konusunu oluşturmaktadır.

1 Avukat, İstanbul Barosu önceki Disiplin Kurulu Başkanları'ndan.

2 22.Mayıs.2025 tarih – 32907 sayılı Resmî Gazete.

2. AVUKATLIK KANUNU'NUN İPTAL EDİLEN HÜKÜMLERİ

2.1. İptal Edilen Hükümler

1136 sayılı Avukatlık Kanunu Oniki Kısım'dan ibaret olup; iptal edilen hükümler "Disiplin

2.2. Madde 134 ve Madde 135

Madde 134'de "Disiplin Cezalarının uygulanacağı haller", madde 135'de ise uygulanacak "Disiplin cezaları" düzenlenmektedir.

3. ANAYASAYA AYKIRILIK GEREKÇESİ

3.1. Yüksek Mahkeme'nin kararı; daha önce verdiği Türk Eczacılar Birliği Kanunu'nun 30. maddesiyle ilgili olarak verdiği E. 2021/16, K. 2021/62 sayılı ve 22.09.2021 sayılı karar gerekçesine dayandırılmış³ olup; aynı gerekçeleri 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu, 6345 sayılı Veteriner Hekimliği Mesleğinin İcrasına Türk Veteriner Hekimleri Birliği ve Odalarının Teşekkül Tarzına ve Göreceği İşlere Dair Kanun ile 1512 sayılı Noterlik Kanunu'nun benzer düzenlemeler içeren hükümlerine ilişkin olarak verdiği kararlarda da aynı görüşleri sürdürmüştür.

3.2. Türk Eczacılar Birliği Kanunu 30. maddesini "*bireylerin hangi somut fiil ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını belirli açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine yasal çerçevede imkân tanınmadığı*" gerekçesiyle Anayasa'nın 2. maddesine aykırı bularak iptal kararı vermiştir.

3.3. Kararda "*disiplin suç ve cezaları arasında yeterli bağlantının kurulamadığı, bu çerçevede disiplin cezasını gerektiren eylemin gerçekleşmesi durumunda fiil ve hareketin niteliğine göre disiplin cezalarının verilebileceği öngörülebilmekle birlikte bu ölçütün disiplin cezasının muhatapları açısından yeterli bir hukukî güvence sağlamadığı belirtilmiştir*"⁴

3.4. Karara göre "*disiplin cezasının belirlenmesi konusunda haysiyet divanına sınırsız bir takdir yetkisinin tanındığı, ... disiplin cezasını gerektiren eylemin gerçekleşmesi durumunda ilgili kısımda yer alan disiplin cezalarından istediğini uygulayabilme*

3 Para. 6-11

4 Para. 8

imkanının tanındığı, haysiyet divanının bu yaptırımını uygularken anılan Kanun'da öngörülen sırayı gözetme zorunluluğuna da tabi tutulmadığı ifade edilmiştir.”⁵

3.5. Aynı kararda Yüksek Mahkeme; Türk Eczacılar Birliği Kanunu'nda “*haysiyet divanına tanınan yetkinin somut olayın özelliklerine, eylemin ağırlığına, oluşan zararun büyüklüğüne göre kamu yararı ve hizmet gereklerine uygun olarak kullanılmasını sağlamanın yanında işlenen disiplinsizlik eylemi ile tayin edilen disiplin cezası arasında adil bir dengeyin gözetilmesini temin edecek gerekli ve yeterli mekanizmaların kurulmadığı, verilecek disiplin cezaları bakımından keyfî yorum ve uygulamalara karşı hukukî şekildedeki güvencenin sağlanmadığı sonucuna varmıştır.”⁶*

3.6. Yüksek Mahkeme ceza hukuku ilkelerini bozma nedeni yapmıştır ki, bizce de doğru olan budur.

4. İPTAL KARARININ YÜRÜRLÜĞE GİRECEĞİ GÜN

Anayasa md. 153'e göre iptal kararları kural olarak Resmî Gazete'de yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Ancak gene aynı maddeye göre Mahkeme, iptal kararının yürürlüğe gireceği tarihin ertelenmesini, bir yılı geçmeyecek şekilde karara bağlayabilir. Buna göre Yüksek Mahkeme yetkisini kullanarak; kararın Resmî Gazete'de yayımlandığı tarihten başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Buna da iptal kararının doğurabileceği hukuksal boşluk gerekçe gösterilmiştir. Bu gerekçeden Yüksek Mahkeme'nin, yasama organına oluşacak boşluğun doldurulması için zaman tanımak amacı taşıdığı sonucu çıkmaktadır.

5. İPTAL KARARININ YÜRÜRLÜĞE GİRECEĞİ TARİHE KADAR GEÇECEK SÜREDEKİ HUKUKSAL DURUMUN DEĞERLENDİRİLMESİ

5.1. Belirtelim ki iptal edilen hükümleri içeren 1136 sayılı Avukatlık Kanunu, kanun yapma tekniğine uygun biçimde kodlandığını söylenemez.

5 Para 9

6 Para. 10

5.2. Diğer yandan Kanun'da disiplin suç ve cezalarına ilişkin hükümler 134 ve 135. maddelerden ibaret olmadığını belirtmek gerekir. 134. madde hangi hallerde disiplin cezalarının uygulanacağını, başka bir ifadeyle disiplin suçu oluşturabilecek eylem ve işlemleri düzenlemektedir. 135. maddede ise disiplin cezaları düzenlenmiştir.

6. İPTAL KARARINDAN SONRAKİ SÜREÇTE OLUŞAN HUKUKÎ DURUM

6.1. *“Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararları inter omnes (erga omnes) yanitüm devlet organları, makamları ve kişiler için geçerli ve bağlayıcıdır.”*⁷

6.1. Yukarıda, 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun kanun yapma tekniğine uygun kodlanmadığını belirtmiştik. Nitekim, disiplin cezalarının uygulanacağı haller sadece 134. maddede düzenlenmiş değildir. Mesela 136. maddenin 2.ve 3. fıkralarında da disiplin cezalarının uygulanması gereken bazı haller de sayılmıştır. Ayrıca söz konusu fıkralarda uygulanacak cezalar da düzenlenmiş olup, söz konusu 136. madde iptal edilmiş de olmadığından; söz konusu 2. ve 3. fıkraların uygulanma kabiliyeti bulunmaktadır.

6.1.1. *“Beş yıllık bir dönem içinde iki veya daha çok defa disiplin cezasını gerektiren davranışta bulunan avukata her yeni suçu için bir öncekinden daha ağır ceza uygulanır.”*⁸ Fıkroda disiplin cezasını gerektiren fiil; *“beş yıllık bir dönem içinde iki veya daha çok defa disiplin cezasını gerektiren davranışta bulun...”*-mak olarak düzenlenmiş olup; *“her yeni suç için bir öncekinden daha ağır ceza uygulanır.”*

6.1.2. *“Bir defa işten çıkarılan avukat, beş yıllık dönem içinde bu kanunun altıncı kısmındaki kurallara aykırı davranışta bulunursa meslekten çıkarılır.”*⁹ Fıkroda disiplin cezasını gerektiren fiil, *“bir defa işten çıkarılma cezası alınması*¹⁰ *halinde, beş yıllık*

7 AZRAK Ülkü; agm. . 153

8 1136 sayılı Avukatlık K. md. 136/2.

9 1136 sayılı Avukatlık K. md. 136/3.

10 1136 sayılı Avukatlık K. md. 135/5.

dönem içinde bu kanunun altıncı kısmındaki (madde 34-65) kurallara aykırı davranılması” olup; uygulanacak ceza “meslekten çıkarılma” cezasıdır. Burada ilginç olan durum ise; suç teşkil eden fiilin cezasını öngören 135. maddenin iptal edilmiş olmasıdır. Zira suçun kanunî unsurlarının neler olduğu yasa da belirlenerek yasalılık ilkesine de uyularak ¹¹ suç teşkil eden eylem gerçekleşmiş, dolayısıyla suç oluşmuştur. ¹² Cezası ise meslekten çıkarılmadır. Gerek suçta ve gerekse cezada kanunîlik ilkesine uyulmuştur. Bu durum karşısında “beş yıllık dönem içinde Avukatlık K. altıncı kısımdaki kurallara aykırı davranışta bulunma fiilini ika eden avukata disiplin cezası verilebilip verilemeyeceği tartışmalıdır. Zira “meslekten çıkarma cezası”nı içeren Avukatlık K. md. 135 anayasaya aykırılık nedeniyle iptal edilmiş ancak dokuz ay süreyle. Ancak ne var ki suçun yasa da belirlenen cezasını içeren Avukatlık Kanunu md. 135 iptal edilmiştir. Fakat iptal hükmünün yürürlüğü dokuz ay süreyle ertelenmiştir.

6.1.3. Bu durumda ister istemez akla şu soru gelmektedir: Yürürlüğe girmemiş olan “Meslekten çıkarma” cezasının düzenlendiği md. 135/5. uygulanabilecek midir ? Bir görüşe göre; “iptal edilen yasa hükmü yasa boşluğu yaratır. Anayasanın 153. maddesinin III. fıkrası ‘gerekten hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir... bu erteleme durumunda Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin iptal kararının ortaya çıkardığı hukukî boşluğu dolduracak kanun tasarısı veya teklifini öncelikle görüşüp karara bağlamasını öngörmektedir. Ancak bunun yaptırımı yoktur. Esasen iptal hükmüyle yürürlükten kalkmış olan bir kanun hükmünün süre verilerek devamının sağlanması bir çelişki olmakta ve eşitlik ilkesine de aykırı düşmektedir.” ¹³

6.1.4. Öğretide baskın görüş, yukarıdaki görüş doğrultusundadır.

6.1.5. Dokuz aylık süre dolmuş değildir. Bizce oluşan boşluğu şimdilik, yasa koyucunun insiyatif ve iradesine bırakmak daha doğru olur.

11 HÜSEYİNOĞLU Emin; agt. s. 103

12 ARASLI Utku; agm. s. 290-291

13 CANSSEL Erol; agm. S. 92

7. DİSİPLİN HUKUKUNDA İPTAL KARARLARININ KAPSAMI DIŞINDA KALAN HALLER

7.1. Avukatlık K. md. 136 ile ilgili görüşümüzü yukarıda md. 6'da belirtmiş bulunuyoruz.

7.2. Md.140/1'e. göre, başlamış olan ceza kovuşturması, disiplin işlem ve kararlarının uygulanmasına engel değildir. 153. maddeye göre ise, " işten yasaklama" kararı verilebilir. Zira 153. maddenin atıf yaptığı " işten yasaklama kararı" disiplin ceza kararı olmayıp, tedbir kararıdır.

7.3. İptal kararları, disiplin kovuşturması açılmasına, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararlara itiraz etmeye, duruşma yapılmasına, delillerin gösterilmesi ve incelenmesine hukuken engel değildir (Avukatlık K. md. 140-148).

8. SONUÇ

1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 134. ve 135. maddeleri Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiş olup; bu konuda Kanun'da çok önemli bir boşluk oluşmuştur. Esasen Yüksek Mahkeme boşluğun önemini öngörmüş ve bu nedenle de Kanun'un Resmî Gazete'de yayımlandığı tarihten dokuz ay sonra yürürlüğe girmesini de karara bağlamıştır. Kanun koyucunun, iptal kararının gerekçesine uygun biçimde maddelerin yeniden düzenlenmesini sağlaması gerekmektedir. Esasen iptal kararının yürürlüğe girmesi için konulan dokuz aylık sürenin nedenlerinden biri de bu olduğu görüşündeyiz.

KAYNAKÇA

- ARASLI Utku;
- AZRAK Ülkü; Anayasa Mahkemesi İptal Kararlarının Geriye Yürümezliği, s. 153, anayasa.gov.tr/media/4846/azrak.pdf giriş tarihi-saati 10.07.2025 saat 20.30
- CANSER Erol; Anayasa Mahkemesi'nin Verdiği İptal Kararından Doğan Kimi Sorunlar, anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/anyarg9/cansel.pdf
- Giriş tarih ve saati : 10.07.2025 saat 17.00
- HÜSEYİNOĞLU Emin; Yargı Kararları Işığında Disiplin Hukukunda Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesi, 7. Uluslararası Hukuk Sempozyumu Hukuk Sempozyumu, TBB Dergisi 2022 (158) s. 103. Giriş tarih ve saati : 05.07.2025 saat 12.52

AVUKAT KULLANDIĞI KREDİNİN FAİZİNİ GİDER KAYDEDEBİLİR Mİ?

Av. Humral TAN¹

ÖZET

Vergi kanunlarında ‘serbest meslek erbabı’ olarak isimlendirilen avukatın, mesleki faaliyetleri için yaptığı harcamaları banka vb. kurumlardan borçlanarak finanse etmesi halinde ödeyeceği faizleri hangi koşullarda gider kaydedebileceği işbu makalede değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kredi, faiz, finansman gideri, avukatın büro giderleri.

1. GİRİŞ

Avukat, işi ile ilgili harcamalarında kendi parasını kullanabilir ya da faizini ödeyerek borçlanabilir. Avukat, işi ile ilgili ödediği faizleri gider kaydedebilir mi? Esas soru bu. Bu soruyu şu şekilde de sorabiliriz: Avukat, mesleki kazanç elde etmek ve sürdürmek için yaptığı harcamaları finanse etmek amacıyla dış finansman kaynağı kullanarak borçlanırsa, ödeyeceği faiz vb. finansman giderlerini 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu’na (GVK) göre serbest meslek kazanç defterinde gider olarak kaydedip serbest meslek kazancının tespitinde gelirlerinden düşebilir mi?

Bu sorunun yanıtını vermeden önce bir avukat ya da daha genel olarak bir girişimci (hizmet alanında ya da ticaret veya üretim alanında) neden işle ilgili faiz ödeme olgusu ile karşılaşır? İş yaşamına girişimci olarak başlayan kişi öncelikle öz kaynaklarını kullanır; ancak, öz kaynaklarının yetersiz kalması veya gerek görmesi halinde dış kaynaklara (borçlanma) gereksinme duyar. Borçlanma, işyerindeki yatırımların ve faaliyetlerin yabancı kaynaklarla finanse edilmesi demektir. Öz kaynak iş sahibine herhangi bir finansal yük

1 Avukat, İstanbul Barosu

getirmeyen, borçlanma faiz yükü getirir. İş ile ilgili bu finansal yük (faiz) yasal defter kayıtlarında gider olarak dikkate alınabilir mi?

2. GENEL OLARAK İŞ YAŞAMI

İş yaşamında hizmet, ticaret ya da üretim alanında faaliyet gösteren küçük ya da büyük bir işletme; faaliyetin başından itibaren planlama yapmak, organizasyonu oluşturmak, faaliyetleri yürütmek, işler ve çalışanlar arasında koordinasyonu sağlamak ve son adım olarak da bu aşamaya kadar gerçekleşen tüm işlerin planlandığı gibi yapılıp yapılmadığını da denetlemek zorundadır. Yönetim sürecini oluşturan bu beş işlevin (planlama, organizasyon, yürütme, koordinasyon, denetim) tüm sorumluluğu iş sahibi ya da işi profesyonel yöneten kişi veya kişilerin sorumluluğudur.

Yönetim süreci içinde planlama aşamasında;

- Amaç ve hedefler, strateji ve politikalar belirlenir.
- Faaliyet süreçleri belirlenir.
- Bir organizasyon şeması hazırlanır ve şema üzerinde faaliyet birimleri (örnek departmanlar; pazarlama, üretim, satın alma, insan kaynakları, idari işler, muhasebe, finansman, hukuk, ...) tespit edilir.
- Yapılacak işler ile hangi sayı ve nitelikte insan kaynağına ihtiyaç olduğu belirlenir.

Planlama tabii ki yönetim sürecinin ilk adımı, ilk işlevidir. Organizasyon (örgütlenme) aşamasında tüm bu planlananlar hayat bulmaya başlar; faaliyetin gerektirdiği tüm satın alma ve kiralama (bina, demirbaş, tesisat, taşıt, ...) yapılır, gereken sayı ve nitelikte personel istihdam edilir, personelin ilk işe uyum ve faaliyeti tanıma süreçleri tamamlanır ve böylece faaliyet sistemi yürütme aşamasına hazırlanır. Buraya kadar uzun bir koşu öncesi yapılması gereken hazırlıklar tamamlanmıştır. Yürütme aşaması başlar; bu aşamanın başarısı, büyük ölçüde planlama ve organizasyon aşamalarındaki çalışmaların niteliğine bağlıdır. İyi bir planlama ve organizasyon iyi sonuçlar üretir; yetersiz bir planlama ve organizasyon ise herhalde bekleneni vermez. Yürütme aşamasında kaynakların etkin ve rasyonel kullanımı işletmenin stratejik başarısı için önemlidir. Yanı

sıra yönetenlerin çalışanlar ve iş süreçleri arasındaki koordinasyona özen göstermeleri, faaliyetin uyumlu şekilde sürdürülmesi ve başarısı açısından önem taşır. Son adım denetimdir; denetim, yapılıp edilene her şey tamamlandıktan sonra şöyle bir dönüp bakılmasıdır. Ne planladık, neleri yaptık ve neleri yapamadık, planlanan hedefin neresindeyiz, neleri neden yapamadık, iyileştirilecek alanlar ve çözüm yolları nelerdir, ...?

Hangi faaliyet alanı, hangi iş olursa olsun, başarılı yönetim farklı bir bakış açısı gerektirir. İş yaşamında gerekli maddi kaynakların ve insan kaynağının bir araya getirilmesi, bu kaynakların arzulan hedefe koordineli olarak yönlendirilmesi ve istenen sonuçların elde edilmesi hem uzun hem de zorlu bir süreçtir.

Buraya kadar dikkat edilirse ne paradan ne de finansmandan henüz söz edilmedi. Tabii ki işyerinin kurulması, tüm maddi kaynakların sağlanması, faaliyetin sürdürülmesi sürecinde faaliyet giderleri (çalışanların ücretleri dâhil) finansman gerektirir. Faaliyet sonuçları yeteri kadar kazanç üretiyorsa, faaliyet kendi kendini finanse edeceği için dış finansmana gerek duyulmayacaktır. Eğer dış finansmana ihtiyaç varsa burada da iki yol vardır: Ya iş sahibi girişimci finansmanı kendisi karşılar ya da bir kredi kuruluşuna (banka vb.) başvurarak finansman kaynağı sağlar. Finansmanı girişimci kendisi sağlarsa bir maliyet söz konusu olmaz; ancak dış finansman söz konusu olduğunda faiz ve benzeri gider unsurları ile karşılaşılır.

Faaliyet ile ilgili dış finansman halinde bir ticari işletme karşılaştığı finansman giderlerini (faiz, BSMV, KKDF, sigorta, dosya masrafı, vb.) muhasebe kayıtlarında gider olarak gösterebilir ve dolayısıyla ödeyeceği kazanç vergisi hesabında dikkate alabilir. Acaba bir ticari işletmenin yapabildiğini bir avukat, mesleki faaliyeti ile ilgili yaptığı yatırım harcamasını ya da faaliyet giderlerini borçlanarak (örneğin banka kredisi ile) karşılarsa, ödediği finansman giderlerini gider gösterip ödeyeceği gelir vergisinin hesabında dikkate alabilir mi?

Üretim işletmesi, hammadde alır, üretim sürecinde ürünü üretir ve satar. Ticaret işletmesi, ürün satın alır ve aynen satar. Hizmet işletmesi ise hizmet üretir ve satar. Görülüyor ki üretim, ticaret

ve hizmet işletmelerinin yapı ve işleyişi arasında bazı noktalarda farklılıklar var. Bununla birlikte, yukarıdaki yönetsel hususların iş yaşamındaki tüm işletmeleri (üretim, ticaret, hizmet) ve hatta tek kişilik faaliyetleri dahi farklı ölçülerde de olsa ilgilendirdiği söylenebilir.

3. BİR AVUKATIN İŞ YAŞAMI

Bir avukat mesleği ifa etmeye karar verdiği zaman önünde iki seçenek vardır: Bağımlı çalışmak ya da bağımsız çalışmak. Bağımlı çalışmak; 4857 sayılı İş Kanunu'na bağlı 'işçi' statüsünde ya da 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na bağlı 'memur' statüsünde, bir özel veya kamu kuruluşunda ya da bir diğer meslektaşın bürosunda çalışmaktır. Bağımsız çalışmak ise, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'na göre 'serbest meslek erbabı' statüsünde kendi bürosunu kurarak çalışmaktır.

Bağımlı çalışan avukat, mesleğini ifa sürecinde genellikle sadece mesleğinin gerektirdiği işlere odaklanır: Bir bilgisayar ya da kırtasiyeye ihtiyacı varsa, çalıştığı işyerinde idari olarak bağlı olduğu üste ve/veya satın alma birimine ihtiyacı bildirerek yetinir. Çalıştığı işyerinin ana faaliyet konuları olsun, yönetim sürecindeki işlevler (planlama, organizasyon, yürütme, koordinasyon, denetim) olsun, genel olarak onu ilgilendirmez. Muhasebe işleri ile vergi dairesine ve SGK'ya yapılan beyan ve bildirimlerin sadece adını duyar. Çalıştığı işyerinin faaliyet sonucunda yeterli kazanç elde edip etmemesi, dahası işyerinde faaliyetlerin yürütülmesi için gerekli harcamaların (yatırım, faaliyet giderleri) finansmanı avukatı ilgilendiren konular değildir.

Bağımsız çalışan bir avukat (serbest meslek erbabı) ise yukarıda "*Genel olarak iş yaşamı*" başlığı altında söz ettiğimiz hususları az çok yaşar. Ancak tek kişilik büroda daha az hissederek yaşarken, avukatlık bürosu büyüdükçe ve hele hele 10 kişilik 30 kişilik bir büroya dönüştükçe 'yönetim olgusu' bir iş ve sorun olarak daha bir kendini hissettirir. Hukuk mu yapacağım, işletmecilik mi yapacağım, hukukla alakası olmayan bir sürü işle ve insanlarla mı uğraşacağım, finansal işleri nasıl yöneteceğim, sorularını sorma noktasına gelebilir.

Bağımsız çalışmayı tercih eden avukat esasen bir girişimcidir; hukuk hizmeti sunmak üzere bir büro kurmuştur, büroda yatırım yapmıştır, aylık büro giderlerini karşılar, diğer taraftan izleyen aylarda ne kazanacağı çoğu kez belirsizdir. Belirsizlik bir anlamda risktir ve serbest olarak kendi bürosunda çalışmayı tercih eden bir avukat bu riski üstlenmiştir. Avukat için büro yasal zorunluluktur; ancak yatırım ister ve aylık giderlerinin de karşılanması gerekir. Büroda kullanılmak üzere satın alınan masa, sandalye, bilgisayar ve sair demirbaşlar bir yatırımdır. Mesleki faaliyette kullanılan ve envantere kaydedilen taşıtlar ve büro (taşınmaz bedeli) da yatırımdır. Öte yandan büro kirası, elektrik, kırtasiye, çalışan ücretleri, sigorta primleri vb. birçok harcama da büro gideridir. Tüm bu yatırım harcamaları ve faaliyet giderleri için avukatın finansal olanakları yeterli olabilir ya da olmayabilir. Ancak büro kurma girişiminde bulunan bir avukat hem yatırım harcamalarını hem de mesleki faaliyet giderlerini karşılamak ve gerekirse dış finansman (banka kredisi, vadeli satın alma, ...) kaynağı bulup finanse etmek zorundadır.

Dış finansman kullanılması halinde finansman giderleri (faiz, BSMV, KKDF, sigorta, dosya masrafı, vb.) doğacaktır ve işbu makede yanıtı aranan soru bu konu ile ilgilidir. Avukat, mesleki kazanç elde etmek ve sürdürmek için yaptığı harcamaları finanse etmek amacıyla dış finansman kaynağı kullanırsa, ödeyeceği faiz vb. finansman giderlerini 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'na (GVK) göre serbest meslek kazanç defterinde gider olarak kaydedip serbest meslek kazancının tespitinde gelirlerinden düşebilir mi?

4. AVUKATIN İŞLE İLGİLİ HARCAMALARI

Gerçek kişiler ve gerçek kişi olarak avukat, yıllık kazanç ve iratları üzerinden vergilendirilir. Hangi kazanç ve iratların gelir vergisinin konusu olduğu, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun (GVK) "Gelirin unsurları" başlıklı 2. maddesinde "Serbest meslek kazançları" da dâhil olmak üzere yedi ayrı bentte belirtilmiştir.

GVK'nın "Serbest Meslek Kazançları" başlıklı Dördüncü Bölüm'ü, başlıkları aşağıda yer alan dört maddeden (md.65-68) oluşmaktadır:

- m.65 Serbest meslek kazancının tarifi
- m.66 Serbest meslek erbabı
- m.67 Serbest meslek kazancının tesbiti
- m.68 Mesleki giderler

GVK'nın bu maddelerinde hem serbest meslek hizmetinin (avukatlık hizmetini de kapsayan) tanımı hem de serbest meslek kazancının tespitinde nelerin gelir kapsamına girdiği ve nelerin gider olarak kabul edildiği yer almaktadır.

Md.65 hükmü avukatlık faaliyetine uyarlanırsa, bir avukatın mesleki bilgisine dayanarak bir işverene bağlı olmaksızın yaptığı işler serbest meslek faaliyetidir ve bu faaliyetinden doğan kazançlar da serbest meslek kazancıdır.

Md.67'nin ilk fıkrasında serbest meslek kazancı; “bir hesap dönemi içinde

- serbest meslek faaliyeti karşılığı olarak tahsil edilen para ve ayınlar ve diğer suretlerle sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaatlerden
- **bu faaliyet dolayısıyla yapılan giderler** indirildikten sonra kalan farktır.”

şeklinde tanımlanmıştır.

Makale konusu itibarıyla yanıtı aranan soru burada tekrar şu şekilde sorulabilir: Avukatın yatırım harcaması ve büro giderleri için ödediği finansman giderleri, GVK m.67'deki “faaliyet dolayısıyla yapılan giderler” ve GVK m.68'deki “1. Mesleki kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi için ödenen genel giderler” kapsamında değerlendirilebilir mi? Diğer bir ifadeyle, avukat **işy- rinde kullanmak üzere** yaptığı aşağıdaki harcamalara ilişkin kredi kullanırsa, bu kredilerin faizlerini (ödediği fon, vergi, sigorta, dosya giderleri vb. dâhil olmak üzere) gider kaydedebilir mi?

- Ofis genel giderlerinin karşılanması (personel ücretleri, vergi, sigorta, vb.),
- Ofis yeri (işyeri) satın alınması,
- Demirbaş eşya satın alınması,
- Otomobil satın alınması.

“Mesleki giderler” başlıklı GVK m.68’de on bent halinde yer alan gider kalemleri incelendiğinde, bir avukatın GVK ile kabul edilen harcamaları (yatırım, giderler) aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

Yatırım harcamaları:

- Mesleki faaliyette kullanılan tesisat, demirbaş eşya ve envantere dâhil taşınmazlar
- İşyeri (büro taşınmaz bedeli)

Büro giderleri:

- Mesleki kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi için ödenen genel giderler
- İşyeri kirası, ısıtma, aydınlatma vb.
- İşçi ücreti, sigorta primi, yemek
- Yolculuk ve konaklama giderleri
- Yatırım harcamalarına (mülk büro, tesisat, demirbaş eşya, taşınmazlar) ait amortismanlar (binek otomobili için her yıl değişen tutarda gider kısıtlaması uygulanmaktadır)
- Taşınmaz kirası (binek otomobili için her yıl değişen tutarda gider kısıtlaması uygulanmaktadır)
- Kiralanan veya envantere dâhil olan ve işte kullanılan taşıtların giderleri (yakıt, bakım-onarım, sigorta, otopark, köprü-otoyol geçiş ücreti, taşıtların iktisabına ilişkin kredi faizi (*), vb; binek otomobili için %70 oranında gider kaydedilir)
- Mesleki yayınlar
- Mesleki faaliyetin ifası için ödenen mal ve hizmet alım bedelleri
- Emeklilik aidatları, mesleki teşekküllere ödenen aidatlar
- İlan ve reklam giderleri
- İşyeri emlak vergisi
- Kanun, ilam ve sözleşmeye dayalı ödenen tazminatlar.

(*) GVK’nun 311 seri no.lu Genel Tebliği’nde yer verilen örnekten “Binek otomobilinin iktisabına ilişkin ödenen kredi faizi giderleri” nin %70’i gider olarak kaydedilebileceği anlaşılmaktadır.

Burada gelirin ve giderin, dolayısıyla serbest meslek kazancının tespitinde önemli bir husus, **gelirin tahsil edilmesi** ve de **giderin** ödenmesi hususudur. Yani serbest meslek kazancının konusu gelirler ve giderler için “**nakit esası**” (= **tahsil esası**) uygulanır. Nakit esasının alternatifi “**tahakkuk esası**” dır; tahakkuk esasında bir hizmet ifa edildiğinde -tahsil edilmemiş olsa dahi- faturası düzenlenerek gelir kaydedilir ve bir hizmet satın alındığında -bedeli ödenmemiş olsa dahi- belgesine dayanarak gider kaydedilir. Hâlbuki serbest meslek erbabı avukat için “nakit esası” dikkate alınacaktır; avukatlık hizmetini ifa etmiş ve fakat henüz hizmet bedelini tahsil etmemiş ise serbest meslek makbuzu düzenlemeyecek ve defterine gelir kaydetmeyecektir; diğer taraftan henüz ödemesini yapmadığı giderleri de defterine gider kaydetmeyecektir. (GVK m.68/1- *Mesleki kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi için ödenen genel giderler*)

Faiz giderleri ya da daha geniş ifadesiyle finansman giderleri (faiz, BSMV, KKDF, sigorta, dosya masrafı, vb.) serbest meslek kazancının tespitinde faaliyet ile ilgili gider olarak kabul edilir mi edilmez mi? Bu sorunun yanıtını, aşağıda iki başlık altında önce yasa maddelerinde yer alan hükümlerde arayalım, daha sonra da vergi mükelleflerince vergi idaresine sorulan sorulara verilen yazılı cevaplar (özelge, mukteza) üzerinden vergi idaresinin konu hakkındaki görüşlerini paylaşalım.

5. KONU İLE İLGİLİ YASA MADDELERİ:

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun (GVK) 65-68. maddeleri ile 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun (VUK) 262, 269, 313, 314, 320. maddeleri doğrudan veya dolaylı olarak işbu makale konusu ile ilgilidir. GVK maddeleri hakkında yukarıda “4. Avukatın işle ilgili harcamaları” alt başlığı altında özet bilgi verilmiş olup, aşağıda da sadece VUK maddelerinin ilgili bölümleri belirtilmiştir:

5.1. Maliyet Bedeli başlıklı VUK m.262:

“Maliyet bedeli, iktisadi bir kıymetin **iktisap edilmesi** ve yahut değerinin artırılması **münasebetiyle yapılan öde-**

melerle bunlara müteferri bilümm giderlerin toplamını ifade eder.”

(Ek fıkra:14/10/2021-7338/27 md.) Aşağıda sayılan **giderler de maliyet bedeline dâhil edilir:**

...

c) İktisadi kıymetin finansmanında kullanılan kredilere ait faiz giderleri ve bunlara ilişkin **kur farklarının**; emtialarda emtianın stoklara girdiği tarihe kadar, diğer **iktisadi kıymetlerde ise iktisadi kıymetin envantere alındığı hesap döneminin sonuna kadar olan kısmı** ile söz konusu **kredilere ilişkin giderler** (Faiz giderleri ile kur farklarının diğer kısımlarını maliyet bedeline ithal etmekte veya genel giderler arasında göstermekte mükellefler serbesttirler.),

...

(Ek fıkra:14/10/2021-7338/27 md.) İktisadi kıymetin (emtia hariç) iktisap edilmesi veya değerinin artırılması ile ilgili olan özel tüketim vergisi, indirilemeyecek katma değer vergisi, banka ve sigorta muameleleri vergisi ile kaynak kullanımını destekleme fonunu maliyet bedeline ithal etmekte veya genel giderler arasında göstermekte mükellefler serbesttirler.”

VUK m.262 ikinci fıkra ‘c’ bendinin uygulanma şeklini açıklayan VUK’nun 334 seri no.lu Genel Tebliği’nde ‘III. KUR FARKLARI’ başlığı altında faiz giderleri ve kur farklarının maliyete eklenmesi veya gider kaydedilmesi hususunda “... yatırımların finansmanında kullanılan kredilere ilişkin **faiz giderleri** ile yurt dışından döviz kredisi ile sabit kıymet ithal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan **kur farklarının, aktifleştirme tarihine kadar olan kısmının maliyete** intikal ettirilmesi, aktifleştirildikten **sonraki döneme ilişkin olanların ise seçimlik hak olarak doğrudan gider yazılması** veya maliyete intikal ettirilmek suretiyle **amortisman tabi tutulması** gerektiği ...” hükmü yer almaktadır.

5.2. Gayrimenkul başlıklı VUK m.269:

“İktisadi işletmelere dahil bilumum **gayrimenkuller maliyet bedelleri ile değerlendirir.**

Bu kanuna göre, aşağıda yazılı kıymetler gayrimenkuller gibi değerlendirir:

1. Gayrimenkullerin mütemmim cüzüleri ve teferruatı;
2. Tesisat ve makinalar;
3. Gemiler ve diğer taşıtlar;
4. Gayrimaddi haklar.”

5.3. Amortisman mevzuu başlıklı VUK m.313

“İşletmede bir yıldan fazla kullanılan ve yıpranmaya, aşınmaya veya kıymetten düşmeye maruz bulunan **gayrimenkullerle 269 uncu madde gereğince gayrimenkul gibi değerlendirilen iktisadi kıymetlerin, alet, edevat, mefruşat, demirbaş** ve sinema filmlerinin birinci kısımdaki esaslara göre tespit edilen değerinin, bu Kanun hükümlerine göre yok edilmesi amortisman mevzuunu teşkil eder.” ...

5.4. Arazide amortisman başlıklı VUK m.314:

“Boş arazi ve boş arsalar amortismanına tabi değildir.” ...

5.5. VUK m.320'nin ilk iki fıkrası (amortisman süresi ile ilgili):

“Amortisman süresi, kıymetlerin aktife girdiği yıldan başlar. Bu sürenin yıl olarak hesaplanması için (1) rakamı mükellefçe uygulanan nispete bölünür.

Faaliyetleri kısmen veya tamamen binek otomobillerinin kiralanması veya çeşitli şekillerde işletilmesi olanların bu amaçla kullandıkları binek otomobilleri hariç olmak üzere, işletmelere ait binek otomobillerinin aktife girdiği hesap dönemi için ay kesri tam ay sayılmak suretiyle kalan ay süresi kadar amortisman ayrılır. Amortisman ayrılmayan süreye isabet eden bakiye değer, itfa süresinin son yılında tamamen yok edilir.”

6. KONU İLE İLGİLİ ÖRNEK ÖZELGELER

Özelge (mukteza), vergileme ile ilgili tereddüt edilen hususlarda mükellef ve sorumluların sorularına vergi idaresinin verdiği cevap belgesidir. Yasal dayanağı, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun "Mükelleflerin izahat talebi" başlıklı 413. maddesidir:

"Mükellefler, Gelir İdaresi Başkanlığından veya bu hususta yetkili kıldığı makamlardan, vergi durumları ve vergi uygulaması bakımından müphem ve tereddüdü mucip gördükleri hususlar hakkında yazı ile izahat isteyebilir.

Gelir İdaresi Başkanlığı, kendisinden istenecek izahatı özelge ile cevaplandırabileceği gibi, aynı durumda olan tüm mükellefler bakımından uygulamaya yön vermek ve açıklık getirmek üzere sirküler de yayımlayabilir. ..."

Makale konusu ile ilgili avukatları ilgilendiren dokuz ayrı özelge incelenmiş ve özelgelerin ilgili idare, tarih ve no. bilgileri ile birlikte konuları ve verilen yanıtlar kısmen aşağıda paylaşılmıştır.

6.1. Avukatın yatırım harcamaları ile ilgili olanlar

6.1.1. İlgili idare: Ankara Vergi Dairesi Başkanlığı

Tarih ve konu: 22/04/2010, B.07.1.Gİ-
B.4.06.16.01-2010-GVK-65-7-302

Konu (soru): *"Serbest meslek erbabının kredi kullanarak aldığı iş yeri için ödediği faizleri indirim konusu yapıp yapamayacağı"*

Dayanak yasa maddeleri: GVK m.65, 68 ve VUK m.262, 269, 313

Yanıt: *"Bu itibarla, serbest meslek faaliyetinde kullandığınız gayrimenkulün iktisabı için kullanılan banka kredisi dolayısıyla ödenen faizlerin, gayrimenkulün aktife alındığı hesap dönemi sonuna kadar olan kısmının maliyete intikal ettirilmesi zorunlu olup, sonraki dönemlerde ödenen kredi faizlerinin ise maliyete intikal ettirilmesi veya doğrudan gider olarak indirilmesi mümkün bulunmaktadır. Diğer taraftan, söz konusu gayrimenkul için hesaplanacak amortismanların, serbest meslek faaliyetinden elde edilen gelirden indirilebileceği açıktır."*

6.1.2. İlgili idare: İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı

Tarih ve konu: 08/06/2011, B.07.1.GİB.4.34.16.01-GVK 68-655

Konu (soru): *“Serbest meslek faaliyetinde kullanılmak üzere banka kredisi ile alınan gayrimenkul için amortisman ayrılıp ayrılamayacağı, kullanılan kredi faizlerini gider yazılıp yazılmayacağı.”*

Dayanak yasa maddeleri: GVK m.68 ve VUK m.262, 269, 313, 314

Yanıt: *“Bu hükümlere göre, serbest meslek faaliyetinde kullanılmak üzere 05.10.2009 tarihinde iktisap edilen ...İli ... İlçesi ... Nolu Gayrimenkulün tapu kayıtlarında niteliği arsa olarak gözüktüğünden amortisman tabi tutularak amortisman yoluyla da giderleştirilmesi mümkün bulunmamaktadır.*

Öte yandan, serbest meslek faaliyetinde kullanılmak üzere satın alınan ancak tapuda arsa olarak gözüken gayrimenkulun serbest meslek faaliyeti ile ilişkisi bulunmadığından söz konusu gayrimenkul için kullanılan banka kredisine ilişkin faizlerin mesleki kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi için yapılan genel giderler kapsamında değerlendirilmesi ve serbest meslek kazancının tespitinde hasılatтан indirilmesi mümkün değildir.”

6.1.3. İlgili idare: İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı

Tarih ve konu: 20/07/2011, B.07.1.GİB.4.34.16.01-GVK 68-1020

Konu (soru): *“Banka kredisiyle alınan aktife kayıtlı aracın kredi türünde değişiklik yapılması halinde faizlerinin gider kaydedilip kaydedilemeyeceği.”*

Dayanak yasa maddeleri: GVK m.68

Yanıt: *“... aktifinizde kayıtlı binek aracının iktisabı için aldığınız ticari krediyi ödemek üzere yeniden aldığınız tüketici kredisinin tamamını, ticari kredi borcunuzu ödemek için kullandığınızı belgelerle kanıtlamanız halinde, söz konusu tüketici kredisinin faizlerinin aracın iktisap tarihinden hesap dönemi sonuna kadar geçen süreye isabet eden kısmı hariç olmak üzere gider yazılabileceği tabiidir.”*

6.1.4. İlgili idare: İzmir Vergi Dairesi Başkanlığı

Tarih ve konu: 14/09/2011, B.07.1.GİB.4.35.18.02-1744-459

Konu (soru): “Binek otomobilin aktife alınması”

Dayanak yasa maddeleri: GVK m.68 ve VUK m.262, 269, 320

Yanıt: “Mükellefiyetinizin tesis edilmesinden evvel iktisap etmiş olduğunuz aracı, maliyet bedelinin biliniyor olmasından dolayı maliyet bedeli ile envantere dâhil etmeniz gerekmektedir. Ancak, bu bedelden, otomobilin iktisap tarihinden envantere alınma tarihine kadar ayrılması gereken amortismanların düşülmesi gerekmektedir. Bu işlemten sonra, Bakanlığımızca belirlenen faydalı ömre (5 yıl) göre amortisman süresi sona ermişse kalan süre için amortisman ayrılacak ve 2007 yılındaki kıst dönem uygulaması nedeniyle amortisman ayrılmayan süreye isabet eden bakiye değer, itfa süresinin son yılında tamamen yok edilecektir.

Diğer taraftan, maliyet bedelinin tespitinde, kullanılan kredi dolayısıyla ödenen faizlerin 2007 yılı sonuna kadarki döneme isabet eden kısmının maliyete eklenmesi zorunlu olup, sonraki dönemlere isabet eden faizlerin eklenmesi ise ihtiyaridir. Buna göre, sonraki dönemlere isabet eden faizlerin maliyete eklenmesi seçeneği tercih edilirse, iktisap tarihi ile envantere alınma tarihi arasındaki devre için düşülen amortismanların hesabında maliyete ilave edilmiş olan bu faizlerin de dikkate alınması gerekecektir. Bu durumda, envantere alınma tarihinden sonra kalan faydalı ömürde (2010 ve 2011), bu yıllara isabet eden faizler, aracın bedelinin amortismanına tâbi tutulması suretiyle giderleştirilmiş olacaktır.

Faizlerin maliyete eklenme seçeneği tercih edilmezse, sadece ilk yılın sonuna kadarki faizler maliyete eklenmiş olacağından, amortismanların düşülmesinde bu tutarın dikkate alınması, envantere alınma tarihinden sonraki dönemlere isabet eden faizlerin de ilgili oldukları dönemlerde (2010, 2011 ve 2012) doğrudan gider kaydedilmesi icap etmektedir.”

6.1.5. İlgili idare: Ankara Vergi Dairesi Başkanlığı

Tarih ve konu: 02/01/2013, 38418978-120[68-12/4]-3

Konu (soru): “Serbest meslek erbabının kredi kullanarak aldığı ve home-ofis olarak kullandığı gayrimenkul için ödediği faizlerin gider kaydı”

Dayanak yasa maddeleri: GVK m.68 ve VUK m.313, 262

Yanıt: “Bu itibarla, serbest meslek faaliyetinizde kullandığınız gayrimenkulün iktisabı için kullandığınız banka kredisi dolayısıyla ödenen faizlerin, gayrimenkulün aktife alındığı hesap dönemi sonuna kadar olan kısmının maliyete intikal ettirilmesi zorunlu olup, sonraki dönemlerde ödenen kredi faizlerinin ise maliyete intikal ettirilmesi veya doğrudan gider olarak indirilmesi mümkün bulunmaktadır.

Buna göre, banka kredisi kullanarak iktisap ettiğiniz konutunuzu home office olarak kullanmanız nedeniyle, söz konusu konutunuz için hesaplanacak amortismanların ve ödenecek faizlerin yarısının serbest meslek kazancından indirilmesi mümkün olup, kredi ile satın aldığınız konutunuzun işyeri olarak kullanılmaması halinde ise söz konusu konuta ilişkin olarak hesaplanacak amortismanların ve ödenen faizlerin gider olarak indirilemeyeceği tabiidir.”

6.1.6. İlgili idare: Antalya Vergi Dairesi Başkanlığı

Tarih ve konu: 14.10.2022, 49327596-120[GVK.ÖZ.2020.69]-260995

Konu (soru): “İşyerinde kullanılmak üzere alınan araca ilişkin kredinin faizleri ile KKDF ve BSMV'nin gider olarak indirimi.”

Dayanak yasa maddeleri: GVK m.65,67,68 ve VUK m.262,269

Yanıt: “Yine, krediye ait masraf olarak kabul edilen BSMV ve KKDF tutarlarının da ödendiği dönemde, baştan seçilmek kaydıyla, maliyete intikal ettirilmesi suretiyle amortismanına tabi tutulması veya doğrudan gider olarak kayıtlara intikal ettirilmesi mümkün bulunmaktadır.

Serbest meslek kazancının tespitinde tahsil esaslı geçerli olduğundan, yapılan bir giderin hasıllattan indirilebilmesi için ödenmiş olması şarttır.

Bu itibarla, 2020 yılında iktisap edilen ve envantere dâhil edilen taşıtın satın alınması için kullandığınız kredi için 2020 yılında ödediğiniz faizlerin maliyete eklenmesi zorunludur. Bu tarihten sonra tahakkuk eden kredi faizlerinin ise aylar itibarıyla ödendikçe maliyete intikal ettirilmesi suretiyle amortisman tabii tutulması veya doğrudan gider olarak muhasebe kayıtlarına intikal ettirilmesi mümkün bulunmaktadır.

Envantere kaydedilen aracın maliyet bedeli ile maliyete intikal ettirilen kredi faizleri, BSMV ve KKDF toplamının amortisman yoluyla gider yazılabilecek kısmının, Gelir Vergisi Kanununun 68 inci maddesinin birinci fıkrasının (4) numaralı bendinde belirtilen tutarları, doğrudan gider olarak dikkate alınacak faiz, BSMV ve KKDF tutarının da bu ödemelerin %70'ini aşamayacağı tabiidir.”

6.2. Avukatın büro giderleri ile ilgili olanlar

6.2.1. İlgili idare: Konya Vergi Dairesi Başkanlığı

Tarih ve konu: 12/07/2011, B.07.1.GİB.4.42.16.01-GVK-2/1661-45

Konu (soru): “*Serbest Meslek Erbabının Genel Giderleri karşılamak üzere kullandığı krediye ait faizin gider yazılması.*”

Dayanak yasa maddeleri: GVK 65, 68

Yanıt: “Diğer taraftan, serbest meslek kazancının elde edilmesi ve idame ettirilmesi için yapılan genel giderler ile kazancın elde edilmesi ve idamesi arasında bir illiyet bağının bulunması, giderlerin kazancın elde edilmesine yönelik olması ve söz konusu giderlerin 213 sayılı Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre belgelendirilmesi gerekmektedir.

Bu itibarla, çalıştırdığınız işçilerin ücretleri ve işyerinizin genel giderlerini karşılamak üzere kullandığınız banka kredisine ilişkin olarak ödemiş olduğunuz faizin, mesleki kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi için ödenen genel giderler kapsa-

*munda değerlendirilerek mesleki kazancınızın tespitinde hasılat-
tan indirilmesi mümkündür.*

*Ancak, söz konusu kredinin şahsi harcamalarınız için de kul-
lanılması durumunda, buna ilişkin faizin gider olarak indirile-
meyeceği tabiidir.”*

6.2.2. İlgili idare: Şanlıurfa Vergi Dairesi Başkanlığı

Tarih ve konu: 08.05.2020, 64958909-120-E.13940

Konu (soru): *“Yemekli toplantı bedelinin gider olarak serbest
meslek kazancının tespitinde indirim konusu yapılamayacağı”*

Dayanak yasa maddeleri: GVK m.65,67,68

Yanıt: *“Gelir Vergisi Kanununun 68 inci maddesinin birinci fı-
krasının (1) numaralı bendinde yer alan genel giderlerin, serbest
meslek kazancının tespitinde gider olarak indirilebilmesi için ka-
zancın elde edilmesi ve idamesi ile açık ve doğrudan bir bağının
bulunması, yapılan işin mahiyetine uygun olması ve iş hacmi ile
mütenasip olması gerekmektedir.*

*Buna göre, mali müşavirler odası seçimlerinden dolayı bütün
meslektaşlarınıza düzenlemiş olduğunuz yemekli toplantı dola-
yısıyla yapmış olduğunuz giderin kazancınızın elde edilmesi ve
idamesi ile açık ve doğrudan bir bağının bulunmaması nedeni-
yle, serbest meslek kazancınızın tespitinde gider olarak indirim
konusu yapılması mümkün bulunmamaktadır.”*

6.2.3. İlgili idare: Balıkesir Vergi Dairesi Başkanlığı

Tarih ve konu: 05.08.2024, E-46480499-120.04.99[2021/1769]-
94723

Konu (soru): *“Serbest meslek erbabının ofis giderleri, vergi,
yapılandırma ve Bağ-Kur borçlarını ödemek için kullandığı kre-
diye ait faizlerin mesleki kazancın tespitinde gider olarak dikka-
te alınması”*

Dayanak yasa maddeleri: GVK m.65,67,68

Yanıt: *“Buna göre, Gelir Vergisi Kanununun 68 üncü madde-
sinin birinci fıkrasının (1) numaralı bendi kapsamında yapılan*

giderlerin, serbest meslek kazancının tespitinde hasıllattan indirilebilmesi için söz konusu giderin mesleki faaliyetin idamesi ile açık ve doğrudan bir bağının bulunması, yapılan işin mahiyetine uygun olması ve iş hacmi ile mütenasip olması öngörülmüştür.

Bu hüküm ve açıklamalara göre, faaliyetinizle ilgili ofis giderleri, dosya harçları ve masrafları, vergi, yapılandırma ve Bağ-Kur borçlarını ödemek için çekmiş olduğunuz ve bu amaçla kullanılacak banka kredisine ait dosya masrafı, kredi taksitlerine isabet eden faiz tutarları ile krediye ait masraf olarak kabul edilen banka ve sigorta muameleleri vergisinin mesleki kazancınızın tespitinde gider olarak dikkate alınması mümkün bulunmaktadır.”

7. SONUÇ

Yukarıda sözü geçen yasa maddeleri ve özelgeler ışığında bir avukat, mesleki kazanç elde etmek ve sürdürmek için yaptığı harcamaları (yatırım harcamaları ve mesleki faaliyet giderleri) finanse etmek amacıyla dış finansman kaynağı kullanarak borçlanırsa, ödeyeceği finansman giderlerini (faiz, BSMV, KKDF, sigorta, dosya masrafı, vb.) aşağıda özetlenen bir kısım kayıt ve koşullar altında serbest meslek kazanç defterinde gider olarak kaydedebilir:

- Banka kredisine ilişkin ödenen faizlerin serbest meslek kazancının tespitinde hasıllattan indirilmesi için, mesleki kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi için yapılan genel giderler kapsamında değerlendirilmesi gerekir. Faiz giderinin hasıllattan indirilebilmesi için ödenmiş olması da şarttır.
- Yapılan genel giderlerin (faiz dahil) kazancın elde edilmesi ve idamesi ile açık ve doğrudan bir bağının bulunması (illiyet bağı), giderlerin kazancın elde edilmesine yönelik olması, yapılan işin mahiyetine uygun olması, iş hacmi ile mütenasip olması ve söz konusu giderlerin VUK hükümlerine göre belgelendirilmesi gerekmektedir. Kredinin şahsi harcamalar için de kullanılması durumunda, buna ilişkin faizler gider olarak indirilemez.
- Envantere dâhil olan ve işte kullanılan binek otomobiline ilişkin giderlerin %70 oranında gider kaydedilebilmesi taşıtın iktisabı-

na ilişkin kredi faizini de kapsamaktadır. Buna göre, ödenen faizin %70'i gider kaydedilebilir.

- Taşınmaz, taşıt, demirbaş ve tesisatın aktife kayıtlı olması (envantere dâhil edilmesi, demirbaş listesinde yer alması), bunlarla ilgili giderlerin deftere kaydedilmesi için bir koşuldur.
- İşyeri (büro) olarak kullanılan taşınmazın iktisabı için kullanılan banka kredisi dolayısıyla ödenen faizlerin, taşınmazın envantere alındığı hesap dönemi sonuna kadar olan kısmının maliyete eklenmesi zorunlu, sonraki dönemlerde ödenen kredi faizlerinin ise maliyete eklenmesi veya doğrudan gider olarak indirilmesi isteğe bağlıdır. Maliyete eklenen faizler, kalan amortisman süresi içinde amortisman yoluyla giderleştirilerek itfa edilir. Banka kredisi kullanılarak iktisap edilen konutun home-office olarak kullanılması halinde ise ödenen faizlerin yarısı dikkate alınır; konut aynı zamanda işyeri olarak kullanılmıyorsa tabii ki hiçbir şekilde yarısı da olsa faiz gider kaydedilemez.
- Arsa, serbest meslek faaliyeti ile ilişkili görülmemiştir.
- Taşıt ve demirbaş eşya iktisabı için kullanılan banka kredisi dolayısıyla ödenen faizlerin, taşıtın veya demirbaşın envantere alındığı hesap dönemi sonuna kadar olan kısmının maliyete eklenmesi zorunlu, sonraki dönemlerde ödenen kredi faizlerinin ise maliyete eklenmesi veya doğrudan gider olarak indirilmesi isteğe bağlıdır. Maliyete eklenen faizler, kalan amortisman süresi içinde amortisman yoluyla giderleştirilerek itfa edilir.

Sonuç olarak avukat, belirtilen sınırlamalar ve koşullar çerçevesinde mesleki faaliyetleri ile ilgili faiz ve benzeri giderlerini gider kaydedebilir.

BORÇLU TEMERRÜDÜNÜN HÜKÜM VE SONUÇLARI

Av. Tarık Ziya TEZEL¹

Özet:

Temerrüt, borca aykırılık hallerinden biri olup temerrütle birlikte gelen sonuçları borçlu açısından oldukça ağır olabilmektedir. Muaccel ve ifası imkânsız olmayan bir borcun borçlusu kural olarak alacaklının ihtarı ile temerrüde düşer. Temerrüdün sonuçları ise genel sonuçlar, para borçlarındaki sonuçlar ve karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerde temerrüdün sonuçları olmak üzere üç başlık altında incelenebilir. Bu çalışmada Yargıtay kararları ışığında temerrüdün oluşması ve sonuçları üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Borçlu temerrüdü, seçimlik haklar, ihtar, olumlu zarar, olumsuz zarar.

1. GİRİŞ

Borçlunun borcunu hiç veya gereği gibi ifa etmemesi hali sözleşmeye aykırılık olarak değerlendirilir. Borca aykırılık türleri, kusurlu ifa imkansızlığı, borcun gereği gibi ifa edilmemesi veya bağımsız olarak yapmama yükümlülüklerinin ihlali ve temerrüt olmak üzere çeşitli başlıklara ayrılır². Muaccel ve konusu imkânsız olmayan bir borcun borçlusu, alacaklının ihtarın rağmen borcunu hala ifa etmiyorsa temerrüdün sonuçlarına katlanacaktır. Bu çalışmada, öncelikle borçlunun temerrüde düşmesinde aranan şartlar açıklanacak, ardından temerrüdün borçlu açısından sonuçları üzerinde durulacaktır.

- 1 Avukat, İstanbul Barosu, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Doktora Programı Öğrencisi.
- 2 FİKRET EREN, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 24. Bası, Yetkin, Ankara, 2019, s.1163 vd.; HALUK NAMİ NOMER, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 18. Bası, Beta, 2021, s.408 vd.; O. GÖKHAN ANTALYA, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt V/1,3, 2.Bası, Seçkin, 2019, s.478 vd.; İHSAN ERDOĞAN, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 4.Bası, Gazi, 2019, s.233 vd.

2. BORÇLU TEMERRÜDÜNÜN ŞARTLARI

Sözleşmeye aykırı her durum veya ifası gecikmiş her edim, borçlunun temerrüdü sonucunu doğurmaz. Temerrüt halinin oluşumu için, gerçekten de borçlanılan edimin zamansal olarak yerine getirilememesi bir ön koşuldur ancak bu ön koşulun varlığı yeterli değildir. Borçlunun temerrüdünden bahsedebilmek için borcun muaccel olması, borcun ifasının mümkün olması ve alacaklının kural olarak ihtar çekmesi gerekmektedir.

Hemen belirtmek gerekir ki, uygulamada sıklıkla temerrüt ile eksik ifa ve ayıplı ifa birbirine karıştırılmaktadır. Halbuki hukuki sonuçları açısından, temerrüt ile eksik ifa ve ayıplı ifa birbirinden tamamen farklıdır. Eksik veya ayıplı ifada, borç yerine getirilmiştir ancak nitelik veya nicelik açısından bir eksiklik vardır³. Buna göre eksik ifada, borcun konusu olan edim yerine getirilmiştir fakat niceliksel olarak eksik kalan yerler vardır. Alacaklı, TBK m.84'e göre borcun konusu bölünebilir ve muaccel ise kural olarak eksik ifayı kabul etmek zorunda değildir. Fakat alacaklı, eksik ifayı kabul ederse ancak geriye kalan kısım için (kısmi) temerrüt hükümlerine başvurulabilir⁴. Sözleşmeden dönme veyahut ifadan vazgeçip olumlu zararın tazminini talep edilmesi halinde temerrüt hükümleri sadece kalan kısım için ifade eder. Bu nedenle kısmen ifa edilmiş kısım için temerrüde ilişkin sonuçlar uygulanamaz⁵. Ancak elbette kısmi ifa tek başına alacaklıyı kısmen de olsa tatmin edemiyorsa bu durumda temerrüdün sonuçları tüm sözleşme ilişkisi için geçerli olacaktır.

Ayıplı ifada ise sözleşme konusu edim yerine getirilmiştir ancak ifa edilen edim ya kararlaştırılan nitelikleri içermemekte ya da objektif olarak kendisinden beklenen yararları sağlamamaktadır⁶. Ayıplı ifa halinde, temerrütten farklı olarak, alacaklının yerine getirmesi gereken muayene ve ihbar külfetleri bulunmaktadır. Temerrütte ise borç hiç yerine getirilmemiştir. Bu nedenle somut olayda hangi hükümlere başvurulacağına karar vermek büyük önem taşır.

3 NÖMER, s.398 vd.

4 EREN, s.1263.

5 EREN, s.1263.; M. KEMAL OĞUZMAN, TURGUT ÖZ, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt I, 18. Bası, 2020, s.1734 vd.

6 ANTALYA, s.453 vd.

2.1.Borcun Muaccel Hale Gelmiş Olması Gerekir

Muacceliyet, alacağın borçludan talep edilebilir yani dava edilebilir hale gelmesini ifade eder⁷. Muacceliyet anı, tarafların anlaşmasına, sözleşmeye uygulanabilecek bir Kanun hükmüne veya işlemin niteliğine göre belirlenir. Kanunda herhangi bir zaman belirtilmemiş ve tarafların da bu yönde bir anlaşması yoksa her borcun genel kural olarak doğumu anında muaccel olduğu kabul edilir.

2.2.Borcun İfasının Mümkün Olması Gerekir

İmkânsızlık ile temerrüt kavramları birbirlerini dışlar niteliktedir⁸. Borcun ifası mümkünse temerrüde ilişkin hükümlere başvurmak gerekecekken eğer borcun ifası mümkün değilse bu kez imkansızlığa ilişkin hükümlere başvurmak gerekecektir. Özellikle borcun konusu olan edim bir parça borcu ise ve edimin ifası imkânsız hale gelmişse burada temerrüde ilişkin hükümlere gidilemez. Eğer imkansızlığı oluşturan olayda borçlunun kusuru varsa kusurlu ifa imkansızlığı kapsamında zararın giderilmesi talep edilebilir.

Hemen ifade etmek gerekir ki edimin ifasının objektif olarak imkânsız olması gerekir. Sübjektif bir ifa imkansızlığı halinde borç sona ermez, borçlu temerrüde düşer.

2.3.Kural Olarak Borçluya İhtar Çekilmiş Olması Gerekir

Borçlunun temerrüde düşmesi için kural olarak kendisine ihtar çekilmiş olmalıdır. Alacaklı ihtarda, borçlunun borcunu ifa etmeye davet eder. İhtarda alacağın talep edildiği ve aksi halde temerrüde ilişkin sonuçların doğacağı açıkça vurgulanmalıdır. İhtarda borçluya mehil verilmesine gerek yoktur fakat uygulamada sıklıkla ihtar metninin içinde borçluya TBK m.123'e göre mehil verildiği görülmektedir. İhtarın gerçekleşmesiyle birlikte borçlu, alacaklının bu yönde iradesi olsun veya olmasın Kanun gereği kendiliğinden te-

7 EREN, s.1225.: Bazı istisnai hallerde Kanun erken temerrüde imkân sağlamıştır. Bunun tipik örneği TBK m.473/1'de durumdur.

8 RONA SEROZAN, Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Üçüncü Cilt, 7. Bası, 2016, s.14 vd.; ŞABAN KAYIHAN, MUSTAFA ÜNLÜTEPE, Borçlar Hukuku Genel Hükümleri, Seçkin, 6. Bası, 2018, s.357 vd.

merrüde düşer. Yargıtay'a göre para borçlarında borçlunun temerrüde düşebilmesi için alacaklının ihtarda para alacağıın miktarını açıkça yazmalıdır. Aksi halde ihtar temerrüde esas alınmaz⁹. İcra takibi yapılması, tüketici hakem heyetine başvurulması, arabulucuya başvurulması, dava açılması da ihtar yerine geçer¹⁰. Yargıtay uygulamasına göre borçluya ihtar metni içinde süre verilmesi halinde temerrüt bu sürenin bitimi tarihi itibarıyla başlar¹¹.

Borçluya ihtar çekmek kural olarak kabul edilse de bu kuralın önemli iki istisnası bulunmaktadır¹². Bunlardan birincisi, belirli vadeli borçlardır. Borçlu eğer kararlaştırılan belirli bir günde ifayı gerçekleştirmekle yükümlü ise bu günün geçmesiyle ihtara gerek kalmaksızın borçlu temerrüde düşer. Belirli vade, bir takvim günü olarak belirlenebileceği gibi ifa tarihinin belirlenmesi objektif olarak kadar netlikte olan durumlar için de söz konusu olabilir. Burada önemli olan tarafların ifa tarihini sözleşmeye göre belirleyebilir olmasıdır¹³.

İhtara gerek kalmadan borçlunun temerrüde düştüğü diğer durum ise borçlunun ifa tarihinden önce ifayı gerçekleştirmeyeceğini

9 “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 117. Maddesi uyarınca muaccel bir borcun borçlusu ancak alacaklının ihtarı ile mütemerrit olur. Muaccel hale gelmiş bir borçtan dolayı alacaklının herhangi bir ihtarı yok ise anılan yasa maddesi uyarınca faize ancak dava veya takip tarihinden itibaren hükmedilmesi gerekir. İhtarın temerrüt oluşturabilmesi için alacak miktarının açıkça gösterilmesi ve ödeme talebinde bulunulması gerekir. Aksi takdirde ihtar temerrüde esas alınmaz.” Yarg. 13. HD., 17.09.2019 T., 2019/659 E., 2019/8401 K.

10 “Bilindiği üzere, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 117. maddesi hükmü uyarınca; muaccel bir borcun borçlusu, alacaklının ihtarı ile mütemerrit olur. İhtarın söz konu olmadığı hallerde, tüketici hakem heyetine başvurulması halinde başvuru tarihi, dava açılması halinde ise dava tarihinde borçlunun temerrüde düşürülmüş olacağıın kabulü gerekir” Yarg. 13. HD., 20.11.2017 T., 2017/8905 E., 2017/11343 K.

11 “Davacı alacaklı banka tarafından, davalı borçlulara çıkarılan noter ihtarnamesi ile borcun ihtarnamenin tebliğinden itibaren 24 saat içinde ödenmesi istenmiştir. Davacı banka alacağı hesabın kat edilmesi ile muaccel olmuş ise de davacı alacaklı bu ihtarname ile muaccel alacağı ödemesi için davalılara ihtarnamenin tebliğ tarihini takip eden 24 saat atfet tanımıştır. Bu durumda atfet süresi içinde muacceliyet ertelenmiş sayılır.” Yarg. 19. HD., 12.12.2019 T., 2018/995 E., 2019/5544 K.

12 EREN, s.1228 vd.; NOMER, s.410 vd.

13 “Kesin vadeden söz edilebilmesi için taraflarca kararlaştırılan ifa gününün takvime bakıldığında tarih olarak açıkça belirli olması veya kesin olarak hesaplanabilir olması gerekir.” Yarg. 6. HD., 12.03.2025 T., 2025/323 E., 2025/995 K.; Yargıtay uygulamasında tarihin belirlenmiş olması kesin vade olarak adlandırılmaktadır.

bildirir. Bu durumda borçluya ihtar çekmenin anlamı da kalmamaktadır¹⁴.

Haksız fiilin gerçekleşmesi halinde temerrüt de gerçekleşir¹⁵. Sebepsiz zenginleşmede kural olarak zenginleşme anıyla birlikte temerrüt gerçekleşmiş olur. Fakat sebepsiz zenginleşen eğer iyi niyetli ise ihtar gereklidir.

Hemen ifade edelim ki, borçlunun temerrüde düşmede kusurunun varlığı gerekmez¹⁶. Ancak temerrüdün sonuçları açısından temerrüde düşmede kusuru olup olmadığı büyük önem taşımaktadır.

3. BORÇLU TEMERRÜDÜNÜN SONUÇLARI

Borçlu temerrüdünün sonuçları, temerrüdün genel sonuçları, temerrüdün para borçlarındaki sonuçları ve temerrüdün karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerdeki sonuçları olmak üzere temelde üç başlık altında incelenebilir.

3.1. Temerrüdün Genel Sonuçları

Temerrüdün genel sonuçlarını üç gruba ayrılarak incelenebilir. Buna göre alacaklı her zaman aynen ifayı talep edebilir ve aynen ifa ile birlikte gecikmeden dolayı zararlarının tazminini isteyebilir. Temerrüdün oluşmasından sonra borç konusu mal, parça borcu ise ve yok olmuşsa bu beklenmedik halden dolayı oluşan tüm zarar borçludan talep edilebilir.

3.1.1. Aynen İfa ve Gecikme Tazminatı

Borçlu temerrüdü, borcu sona erdirmediğinden alacaklı her zaman aynen ifayı talep edebilir. İfaya ek olarak eğer alacaklı taraf ifanın geç yapılmasından dolayı zarara uğramışsa elbette bunu gecikme tazminatı olarak talep edebilir. Özellikle ticari satışlarda tarafların kısa süreli gecikmeleri dahi büyük zarara yol açabilir. Örneğin gecikme nedeniyle müşteri kaybı, gecikme nedeniyle ceza şartı ödemesi yapılması gibi haller gecikme tazminatına konu olabilir.

14 NOMER, s.413.

15 Yarg. 21. HD., 06.05.2019 T., 2018/5046 E., 2019/3383 K.

16 EREN, s.1232; SEROZAN, s.160; NOMER, s.416.

Her türlü tazminat ilişkisinde olduğu gibi gecikme tazminatının talebi için de sorumluluğun dört unsurunun bir arada bulunması gerekir. Bunlar, borçlunun geç ifa nedeniyle temerrüde düşmesi, gecikmeden dolayı zarar, geç ifa ve zarar arasındaki uygun illiyet bağı ve borçlunun kusurudur¹⁷.

Gecikme tazminatında borca aykırı fiil, geç ifadır. Zira borçlu taraf, ifayı gerçekleştirmekte fakat ifa, kararlaştırılan tarihinden sonra gerçekleştirdiği için borca aykırı davranmaktadır. Geç ifayı ve borçlunun temerrüde düştüğünün ispatı alacaklı üzerindedir. Gecikme tazminatında zarar ise gecikme zararı olarak adlandırılır. Gecikme zararı, borçlunun usulüne uygun ve zamanında ifa etmiş olsaydı alacaklının malvarlığı değeri ile alacaklının içinde bulunduğu mevcut malvarlığı arasındaki müspet (olumlu) farktır. Gecikme zararı bu nedenle niteliksel olarak müspet bir zarardır¹⁸. Gecikme tazminatının talep edilebilmesi için borçlunun temerrüde düşmede kusurunun varlığı gerekir. Eğer borçlu, temerrüde düşmede kusuru olmadığını ispat ederse gecikme tazminatına hükmedilemez. Örneğin gecikmenin nedeni mücbir sebep veya beklenmedik hal gibi durumlarda borçlunun kusuru olmadığından gecikme tazminatından sorumlu olmaz. Bu noktada şu söylenebilir ki, zararın miktarını alacaklı ispatlamakla yükümlü iken kusur karinesi borçlu üzerinde olduğu için alacaklının ayrıca borçlunun kusurlu olduğunu ispatlaması gerekmez.

Yargıtay uygulamasına göre alacaklı taraf, ifayı çekincesiz kabul ettiğinde dahi gecikme tazminatı için borçlunun sorumluluğuna gidebilir¹⁹.

17 EREN, s.1236.

18 Türk Borçlar Kanunu 125. madde Gerekçesi; EREN, s.1237.

19 "Arsa payı karşılığı inşaat sözleşmelerinde yüklenicinin edimini süresinde yerine getirmemesi halinde arsa sahibinin gecikmeden doğan tazminatı talep hakkı Kanundan doğan bir haktır. (BK'nun m. 106/11) Gecikme tazminatına, işin sözleşmesine göre teslimi gereken tarihten, bağımsız bölümün teslim edildiği tarihe kadarki süre için ihtirazi kayıt aranmaksızın hükmolünür." Yarg. 23. HD., 06.12.2012 T., 2012/5327 E., 2012/7205 K.

3.1.2. Beklenmedik Hallerden Sorumluluk

Borçlu temerrüdünün genel sonuçları arasında değerlendirilmesi gereken son husus, borç konusu malın beklenmedik bir hal sonucu yok olmasıdır. Kural olarak, borç konusu olan edim, bir parça borcu ise ve sözleşmeden sonra telef olduysa, bu durumda kusur araştırılması yapılarak sonuca gidilir. Eğer borcun konusu olan mal, borçlunun kusuru olmadan telef olduysa artık sözleşme ilişkisi tazminatsız sona erer. Fakat bu telef olmada borçlunun kusuru varsa borçlu bundan doğan zararları gidermekle yükümlüdür. Temerrüdün oluşmasından sonra borç konusu olan mal, parça borcuysa borçlunun kusuru olsun olmasın bu telef olmadan borçlu sorumlu tutulur²⁰. Kanun koyucu bu duruma özel olarak borçluya özel bir kurtuluş kanıtı getirmiştir. Buna göre eğer borçlu temerrüde düşmeseydi borç ifa edilmiş olsaydı dahi sözleşme konusu malın yok olacağını ispatlayabilirse sorumluluktan kurtulabilecektir. Eğer yine borçlu, temerrüde düşmede kusuru olmadığını ispatlarsa yine sorumluluktan kurtulacaktır.

Beklenmedik hal kavramının içinde mücbir sebep de vardır. Zira her mücbir sebep aynı zamanda bir beklenmedik haldir. Beklendik haller, borçlunun kusuru olmadan meydana gelen ve sözleşmenin kuruluş anında da öngörülemeyen ve borca aykırı davranışa kaçınılmaz olarak sebep olan olaylardır. Eğer bir olay öngörülebiliyor ise beklenmedik hal olarak değerlendirilemez. Mücbir sebep ise yine tüm bu unsurları taşımakla birlikte borçlunun işletme ve faaliyetleriyle alakalı olmayan tamamen dış bir etki tarafından meydana gelme unsurunu da içinde barındırır. Hem mücbir sebep hem de beklendik hal nedeniyle borç ifa edilemezse borç tazminat ilişkisi olmadan sona erer.

3.2. Temerrüdün Para Borçlarındaki Sonuçları

Para borçları özellikli bir çeşit borcu olarak kabul edilmiştir ve parasından mahrum kalan alacaklı kanun koyucu tarafından ayrıca korunmuştur. Buna göre para alacağının ifası gecikince, alacaklı bu paradan elde edebileceği faiz gibi hukuki semerelerden mahrum kalmaya ek olarak ayrıca finansman açısından borç almış ve

20 NÖMER, s.422 vd.

bunun faizini ödemek zorunda kalabilecektir. Eğer para borcu zamanında ödenseydi alacaklı taraf bu menfaatlerden mahrum kalmayacağı gibi ödünç de almayacak ve faiz borcunu ödemek zorunda kalınmayacağı için Kanun koyucu da para borçları açısından temerrüt faizinin sonuçlarını özel olarak düzenlemiştir.

Temerrüt faizi borçlunun kusurundan ve zararından bağımsız şekilde talep edilebilir. Tarafların sözleşmelerinde temerrüt faizi ödeneceğine ilişkin bir hüküm bulunmasa dahi yine temerrüt faizi talep edilebilir. O halde denebilir ki borçlunun temerrüdü gerçekleşirse temerrüt faizi de kendiliğinden doğacaktır.

Yargıtay'ın yakın tarihte vermiş olduğu bir kararda aynen şu ifadeler kullanılmıştır: *“Borçlu para borcunun vadesinde ödemediğinde (temerrüt) oluştuğunda sözleşme veya yasada belirlenen “gecikme faizi” ödeme yükümü altına girer. Bu durumda alacaklının mutlak ve tartışmasız bir zarara uğradığı kabul edilmektedir. O nedenle alacaklıya, uğradığı zararı ispat yükümü verilmeksizin, en önemlisi borçlunun kusuru olup olmadığı araştırılmaksızın yasa gereği kabul edilen zararı temerrüt faiziyle giderme hakkı tanınmıştır²¹.”*

Eğer borcun konusu olan edim para ise alacaklı taraf aynen ifaya ek olarak temerrüt faizini de isteyebilir. Temerrüt faizi bugün için 3095 sayılı Kanuna göre yıllık %24 olarak belirlenmiştir. Temerrüt faizi yalnızca para borçları için öngörülmüştür. Bu nedenle edimin değeri her ne kadar ekonomik değerinin parasal karşılığı olsa da temerrüt faizine hükmedilemez. Türk Borçlar Kanunu'nun 120. maddesine göre taraflar temerrüt faizini bu oranın yüzde yüzüne kadar arttırabildikleri için sözleşme ile kararlaştırılabilecek temerrüt faizi oranının en fazla %48 olacağını belirtmek gerekir. Hemen ifade etmek gerekir ki ticari işlerde tarafların belirleyeceği temerrüt faizi oranı açısından herhangi bir sınırlama bulunmamaktadır.

Temerrüt faizi, para borçlarına özgü olarak düzenlendiği için ayrıca gecikme tazminatına hükmedilemez. Zira temerrüt faizi zaten para borçlarının gecikme tazminatı niteliğindedir²².

21 Yarg. 6. HD., 12.03.2025 T., 2025/323 E., 2025/995 K.

22 “Munzam zarar sorumluluğu kusura dayanan temerrüdün hukuki bir sonucudur ve borçlunun zararının faizi aşan bölümüdür. Borçlu para borcunu vadesinde öde-

Eğer temerrüt faizi, zararın tümünü karşılamaya yetmiyorsa aşkın zarar da talep edilebilir. Esasında gecikme tazminatına ilişkin temel ilkeler, aşkın zarar açısından da geçerlidir²³. Alacaklı taraf gecikme tazminatında nasıl ki gecikmenin nasıl bir zarara yol açtığını ispatlamakla ve zararın miktarını ispatlamakla yükümlü ise aşkın zararda da yine alacaklı uğradığı zararın temerrüt faizinden fazla olduğunu kanıtlamalıdır²⁴. Aşkın zararın tazmininde yine borçlunun temerrüde düşmede kusuru aranır²⁵. Eğer borçlu temerrüde düşmede kusuru olmadığını ispatlarsa temerrüt faizinden sorumlu olsa dahi aşkın zarardan sorumlu olmayacaktır.

3.3. Temerrüdün Karşılıklı Borç Yükleyen Sözleşmelerdeki Sonuçları

Borçlu temerrüdünün bir diğer sonucu ise karşılıklı borç yükleyen sözleşmelerdeki sonuçlarıdır. Alacaklının bu seçenekleri kullanabilmesi için borçluya uygun süre mehil vermesi gereklidir. Borçluya mehil verilmesine gerek olmayan haller bulunmaktadır. Bunlar, halin şartlarına göre borçluya mehil verilmesine gerek olmadığını anlaşılması²⁶, temerrüt sonucunda borcun ifasının alacaklı için faydasız hale gelmesi ve kesin vade halleridir.

Hemen ifade edilmelidir ki, borçlunun bu seçimlik haklarını kullanabilmesi için aynen ifa ve gecikme tazminatından vazgeçtiğini derhal borçluya bildirmesi gerekir. Yine vurgulamak gerekir ki alacaklı ifa gecikmiş olsa dahi aynen ifayı kabul etmek zorundadır. Bu zorunluluk, kesin vade yoksa alacaklının seçimlik hakların kul-

mediğinde (temerrüdü oluştuğunda) sözleşme veya yasada belirlenen "gecikme faizi" ödeme yükümü altına girer." Yarg. 11. HD., 03.11.2015 T., 2014/16236 E., 2015/11459 K.; NOMER, s.423.

23 NOMER, s.439.

24 *"Bunun dışında, alacaklının uğradığı zararın temerrüt faizinin üstünde gerçekleşmiş olması durumlarında ise, davada uygulanması gereken TBK'nın 122. maddesi gündeme gelir. Aşkın (munzam) zarar, borçlu temerrüde düşmeden borcunu ödemiş olsaydı, alacaklının mal varlığının kazanacağı durum ile temerrüt sonucunda ortaya çıkan ve oluşan durum arasındaki farktır. Diğer bir anlatımla temerrüt faizini aşan ve kusur sorumluluğu kurallarına bağlı bir zarar şeklinde tanımlanabilir."* Yarg. 6. HD., 12.03.2025 T., 2025/323 E., 2025/995 K.

25 Yarg. 11. HD., 07.06.2007 T., 2007/2787 E., 2007/8730 K.

26 *"Vadenin dolduğu tarihte inşaat seviyesinin %7 olduğuna göre verilecek sürenin etkisiz kalacağı açıktır."* Yarg. 15. HD., 18.04.2002 T., 2002/367 E., 2002/1946 K.

lanılması anına kadar devam eder²⁷.

Yargıtay uygulamasına göre alacaklı taraf seçimlik haklardan birini seçtiği an bundan dönemez zira bu hak yenilik doğuran bir haktır²⁸.

3.3.1. Aynen İfadan Vazgeçip Müspet Zararın Tazminini Talep Hakkı

Aynen ifadan vazgeçilmesi, sözleşme ilişkisinin sona erdirilmesi anlamına gelmemektedir²⁹. Burada alacaklı sözleşmede kararlaştırılan edim yerine bunun yararlarını talep etmektedir. Alacaklı bunu sözleşme ilişkisini ayakta tutarak ileri sürmektedir³⁰. Eğer borç tam ve usulüne uygun şekilde ifa edilmiş olsaydı alacaklının elde edeceği tüm menfaatler olumlu zarar içinde değerlendirilir. Bu nedenle olumlu zararlar fiilen uğranılan zararlar ve yoksun kalınan kar olmak üzere temelde ikiye ayrılır³¹. Fiilen uğranılan zararlar kapsamına, yargılama harç ve giderleri ile ihtar ve ihbarnamelerin masrafları, ifa beklentisi içinde bulunulan dönemde uğranılan zararlar, gecikmeden dolayı üçüncü kişilere ödenen tazminat cezai şartlar, işin durması veyahut aksaması nedeniyle uğranılan zararlar, müşteri kaybı gibi zarar kalemleri girer. Yoksun kalınan kar kapsamına ise eğer borç zamanında ve eksiksiz olarak yerine getirilmiş olsaydı o sözleşmeden elde edilecek karlar girer.

Olumlu zararın tazmini için sözleşmenin ayakta olması gerekir. Sona ermiş veya sona erdirilmiş bir sözleşmeye ilişkin olumlu zararların tazmini mümkün değildir. Sözleşme ilişkisi ayakta kaldığı için alacaklının kendi edimini yerine getirme zorunluluğu olup olmadığı hususunda Yargıtay fark teorisini kabul etmektedir. Buna göre alacaklı kendi edimini ifa etmeyecek sadece tüm zarar ka-

27 Yarg. 15. HD., 23.11.2015 T., 2015/127 E., 2015/5939 K.; NOMER, s.417 vd.

28 Yarg. 14.HD., 16.11.2007 T., 2007/11905 E., 2007/14401 K.

29 “Müspet zarar, alacaklının ifadan vazgeçerek zararının tazminini istemesi halinde söz konusu olur. Sözleşme ortadan kalkmamaktadır, yalnız alacaklının ifaya dair talep hakkının yerini müspet zararının tazminine dair talep hakkı alır. Burada sözleşmenin feshedilmemesinden değil, borcun ifa edilmemesinden doğan zararın söz konusu olduğu göz ardı edilmemelidir.” Yarg. HGK., 05.07.2006 T., 2006/13-499 E., 2006/507 K.

30 EREN, s.1252.

31 NOMER, s.388 vd.

lemleri tespit edildikten sonra alacaklının edim değeri düşürülerek alacaklının net alacağı tespit edilecektir³².

Hemen ifade edelim ki, sözleşme sürekli borç doğuran bir nitelikte ise sözleşmeden dönme olamayacağı için sözleşme sadece feshedilebilir ve borçludan sadece müspet zararın tazmini istenebilir. O halde kanun koyucu sürekli borç doğuran sözleşme ilişkilerinde alacaklıya tek imkân olarak müspet zararın tazminini verdiği söylenebilir³³.

3.3.2. Sözleşmeden Dönerek Menfi Zararın Tazminini Talep Hakkı

Sözleşmeden dönmek, sözleşmenin baştan itibaren geçersizliği sonucunu doğurur. Sözleşmeden dönme sonucunda taraflar arasında sözleşme ilişkisi kalmadığından taraflar karşılıklı olarak edimlerini ifa yükümlülüğünden kurtulur. Aynı zamanda tarafların dönme anına kadar yapmış oldukları ifaları karşı tarafa iade yükümlülüğü doğar. Böylece tarafların sözleşme öncesi duruma dönmüş olur³⁴. Fakat bu sadece bir yükümlülük doğurur. Tarafların ayrıca malın mülkiyeti karşı tarafa geçirmek veya alacağı devretme borcu altına girer. Taraflar arasındaki bu iade yükümlülüğü sebepsiz zenginleşme kuralları gereğince sonuçlandırılır.

Yargıtay uygulamasına göre sözleşmenin dönme suretiyle sona ermesi halinde, geriye etkili sonuç doğuracağı yani, sözleşme hiç yapılmamış gibi başa dönüleceğinden, taraflar sözleşme ile üstlen-

32 “Gerçek eksilmenin belirlenmesi konusunda hizmet sözleşmeleriyle ilgili olarak TBK’da düzenlenen 408 ve 438. maddelerdeki kesinti yöntemi esas alınmalıdır. 408. maddede iş sahibinin temerrüdü sebebiyle istenebilecek ücret hesabı, 438. maddede ise iş sahibinin sözleşmeyi haksız feshetmesi sebebiyle istenebilecek zarar hesabı düzenlenmiştir. 408. madde işverenin engellemesi sebebiyle yapmaktan kurtulunan giderler ile başka bir iş yaparak kazanılan veya kazanılmaktan bilerek kaçınılan yararların indirilmesini, 438. madde ise sözleşmenin sona ermesi yüzünden tasarruf edilen miktar ile başka bir işten elde edilen veya bilerek elde etmekten kaçınılan gelirin indirileceğini düzenlemiştir. Her ikisi de indirim unsurları olarak benzer düzenleme içermekte olup öğreti ve uygulamada bu hesaplama, kesinti yöntemi olarak adlandırılmaktadır. TBK’daki kesinti yöntemi hizmet sözleşmelerine dair olmasına rağmen diğer sözleşmelerin haksız feshi halinde de kıyasen uygulanması gerekir.” Yarg. 15. HD., 27.03.2017 T., 2016/1750 E., 2017/1330 K.

33 TBK m.126’da ifadenin hükmün gerekçesiyle birlikte değerlendirildiğinde olumlu zara- ra işaret ettiği kabul edilmektedir.

34 EREN, s.1260; NOMER, s.449 vd.

dikleri borçlarını ifa etme yükümlülüğünden kurtulacakları gibi, daha önce ifa ettikleri edimleri, sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre isteyebileceklerdir³⁵.

Alacaklı taraf, sözleşmeden dönüp aynı zamanda menfi zararının tazmini de isteyebilir. Menfi zarar, bir sözleşmenin borçlu tarafından yerine getirileceğine ilişkin güvenin boşa çıkmasından doğan zararlardır. Bu nedenle bu zarar, güven zararı olarak da adlandırılmaktadır³⁶. Menfi zarar, alacaklının malvarlığının iki durumu arasındaki farktan oluşur. Bu fark, alacaklının sözleşmeden döndükten sonra mal varlığının gösterdiği durum ile böyle bir sözleşme kurulmuş olmasaydı göstereceği durum arasındaki farktır³⁷. Aynı müspet zararda olduğu gibi menfi zarar da fiili zarar ve yoksun kalınan kardan oluşur. Sözleşmenin yapılması için yapılan her türlü masraf ve sözleşmenin ifası için yapılan her türlü masraflar (tasarım, ön proje, numune, seyahat, yazışma giderleri gibi) menfi zararın fiili zarar kaleminin bir parçasıdır. Fiili zararın içinde alacaklının, borcunu yerine getirememesinden kaynaklanan üçüncü kişilere vermiş olduğu tazminat ve cezai şartlar ve alacaklının, borçluya ifası nedeniyle mahrum kaldığı doğal ve hukuki ürünler de fiili zararın içine dahil edilir³⁸.

Menfi zararda yoksun kalınan kar ise, alacaklının, temerrüde düşen borçluya değil de üçüncü kişilerle yapılabileceği olan sözleşmelerden oluşacak kardır. Buna kaçırılan fırsat da denir³⁹. Bu

35 “Sözleşmenin fesih ya da dönme suretiyle sona ermesi halinde geriye etkili sonuç doğuracağı yani, sözleşme hiç yapılmamış gibi başa dönüleceğinden, taraflar sözleşme ile üstlendikleri borçlarını ifa etme yükümlülüğünden kurtulacakları gibi, daha önce ifa ettikleri edimleri, sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre isteyebileceklerdir.” Yarg. 11. HD., 13.03.2025 T., 2024/3461 E., 2025/1778 K.

36 EREN, s.1261.

37 “Doktrin ve Yargıtay uygulamalarında da menfi zarar, geçerliliğine veya tamamlanacağına güvenilen bir sözleşmenin hüküm ifade etmemesi veya tamamlanmaması yüzünden bu ihtimalin boşa çıkması dolayısıyla uğranılan, akit yapılmıyaydı uğranılmayacak zarar olarak tanımlanmaktadır” Yarg. 15. HD., 10.10.2019 T., 2019/2727 E., 2019/3877 K.

38 “Menfi zarara da, sözleşmenin yapılmasına ilişkin giderler, sözleşmenin yerine getirilmesi ve karşılıklı edimin kabul edilmesi için yapılan masraflar, sözleşmenin geçerliliğine inanılacak başka bir sözleşme fırsatının kaçırılması dolayısıyla ve başka bir sözleşmenin yerine getirilmemesi dolayısıyla uğranılan zararlar ve dava masraflarının gireceği kabul edilmektedir.” Yarg. 15. HD., 10.10.2019 T., 2019/2727 E., 2019/3877 K.

39 EREN, s.1261.

özelliği ile menfi zarar müspet zarardan ayrılır. Dönme ile sözleşme ilişkisi ortadan kalktığı için artık dönülen sözleşmeden oluşacak kar karşı taraftan istenemez. Menfi zarardaki yoksun kalınan karın tespiti ve ispatı oldukça zordur. Bu nedenle kural olarak dönülen sözleşmeden elde edilecek yoksun kalınan kar ile kaçırılan fırsattaki karın birbirine eşit olduğu kabul edilmektedir.

4. TEMERRÜTTE KUSURUN ÖNEMİ

Borçlunun temerrüde düşmesinde kusurlu olmasının bir önemi yoktur. Fakat temerrüdün sonuçları açısından borçlunun kusurunun varlığı oldukça önemlidir. Nitekim borçlu temerrüde düşmede kusuru olmadığını ispat ederse gecikme tazminatından, beklenmedik hallerden sorumluluktan, aşkın zarardan, menfi zarar ve müspet zararları ödemekten kurtulur.

Ancak borçlunun kusuru olmasa dahi, alacaklı her zaman aynen ifayı, temerrüt faizini talep edebileceği gibi tazminatsız olarak sözleşmeden dönebilecek veya sözleşmeyi feshedebilecektir.

5. SONUÇ

Temerrüt borcu sona erdiren bir durum olmadığından alacaklı taraf, daima aynen ifayı talep edebilir, bu yönde ifa davası açabilir ve gecikme nedeniyle uğramış olduğu olumlu zararları tazminat davası ile borçludan talep edebilir. Eğer sözleşme ilişkisi karşılıklı borç doğuruyorsa bu durumda ani edimli sözleşmeler için alacaklı taraf aynen ifadan vazgeçerek borcun ifa edilmemesinden doğan zararının (olumlu zararları) giderilmesini talep edebilir. Alacaklı bu seçimlik hakkı yerine, sözleşmeden dönerek olumsuz zararlarının tazminini de talep edebilir. Olumlu zarar, borç gereği gibi ifa edilmiş olsaydı borçlunun içinde bulunacağı malvarlığı durumu ile borçlunun mevcut malvarlığı durumu arasındaki farkı ifade eder. Buna göre olumlu zararın talebi için sözleşmenin ayakta olması gerekir ve fiilen uğranılan zararlarla birlikte, o sözleşmeden doğacak karın karşı taraftan tahsil edilmesi mümkün hale gelir. Olumsuz zarar ise alacaklının sözleşme ilişkisine duymuş olduğu güvenin boşa çıkması nedeniyle uğradığı zarardır. Menfi zarar da fiilen uğranılan zararları kapsamına alır ancak sözleşme ilişkisi ortadan kalktığı için alacaklı taraf, o sözleşmeden doğacak kar değil sözleş-

menin diğerk tarafı ile değıl de başkası ile yapılmış bir sözleşmede yani kaçırdılan bir fırsattaki karı talep edilebilir.

KAYNAKÇA

- ANTALYA, O. Gökhan, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt V/1,3, 2.Bası, Seçkin, 2019
- EREN, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 24. Bası, Yetkin, Ankara, 2019.
- İHSAN ERDOĞAN, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 4.Bası, Gazi, 2019.
- KAYIHAN, Şaban, ÜNLÜTEPE: Mustafa, Borçlar Hukuku Genel Hükümleri, 6. Bası, Seçkin, 2018.
- NOMER, Haluk Nami: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 18. Bası, Beta, 2021.
- OĞUZMAN, M. Kemal, ÖZ, Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt I, 18. Bası, Filiz, 2020.
- SEROZAN, Rona: Borçlar Hukuku Genel Bölüm, Üçüncü Cilt, 7. Bası, Oniki Levha, 2016.

**BANKANIN İİK. M. 150/I UYARINCA, İPOTEĞİN
PARAYA ÇEVİRİLMESİ YOLUYLA İLAMLİ İCRA
TAKİBİ BAŞLATMADAN ÖNCE, ALACAĞINI
'BANKA' YA DA 'FİNANS (KREDİ) KURUMU'
NİTELİĞİNDE OLMAYAN BİR ŞİRKETE TEMLİK
ETMESİ HALİNDE, TEMLİK ALACAKLISI BU
ŞİRKET DE İİK. M. 150/I UYARINCA İPOTEĞİN
PARAYA ÇEVİRİLMESİ YOLUYLA İLAMLİ İCRA
TAKİBİ YAPMA HAKKINA SAHİP MİDİR?**

Av. Talih UYAR¹

ÖZET

Rehin açığı belgesi; rehnin, alacağı karşılamaadığının kesin olarak anlaşılması durumunda alacaklıya verilen belgeyi ifade etmektedir. Burada rehin paraya çevrilmiş ve açık miktarı kesinleşmiş olduğundan verilen belgeye (geçici rehin açığı belgesinin karşıtı olarak) 'kesin rehin açığı belgesi' denilmektedir.

Alacaklı, bu belgeye dayanarak borçlusu hakkında -geri kalan (karşılanmayan) alacağı için- 'haciz' veya 'iflâs' yoluyla takibe geçebilir. Rehin, üçüncü bir kişi tarafından verilmişse; bu belgeye dayanarak, üçüncü kişi hakkında takip yapılamaz.

"Rehin açığı belgesi"; 'borçlu' hakkında düzenlenecekken, 'taşınmaz maliki üçüncü kişi' hakkında düzenlenmişse, düzenlenen kesin rehin açığı belgesinin süresiz olarak yapılacak **şikayet** ile iptali sağlanabilir.

"İİK. 150/1 uyarınca, 'örnek 6 icra emri emri' gönderilerek takip yapılabilmesi için, alacaklının (krediyi kullandıran tarafın) 'banka' ya da 'finans (kredi) kurumları' olması gereklidir.

ANAHTAR KELİMELE

Rehin açığı belgesi, Geçmişe etkili olma, Kamu düzeni ve genel ahlak, Alacağın temliki, İpotek verenin sorumluluğu, Finans (kredi) kurumu

1 Avukat, İzmir Barosu, Dokuz Eylül Ün. Huk. Fak. E. Öğr. Grv.

1. GİRİŞ

1.1. Doktrinde

“Rehnin satış isteğinin alacağına derece itibariyle rüçhanı (önceliği) olan diğer rehinli alacakların tutarından fazla bir bedelle alıcı çıkmamasından dolayı satılamazsa (İİK. m.150/g; 115/3; 129/3) ya da satılıp da satış bedeli takip yapmış olan rehinli alacaklının alacağına yetmezse, rehin alacaklısına ilk halde bütün alacağı, ikinci halde ise geri kalan (karşılanamayan) alacağı için verilen belge”², “Yeterli bir bedel verilmemesinden dolayı satış mümkün olmaz veya yapılan satışta elde edilen bedel alacaklının alacağını karşılamaya yetmemesi halinde rehinli alacaklıya verilen belge”³, “Alacağı, rehinle güvence altına alınan alacaklının alacağının tamamen veya kısmen ödenmediğini gösteren bir belge”⁴ şeklinde, Yargıtay’ca da “rehnin satılıp da satış bedelinin alacağın tamamını karşılamaması veya hiç satılamaması halinde verilen belge”⁵ şeklinde tanımlanmış olan ‘**rehin açığı belgesi**’, İİK. m.152⁶’de düzenlenmiştir.⁷

Bu belge, icra dairesi tarafından düzenlenen ve rehlin borcu karşılamadığını gösteren⁸ onaylı resmi bir belgedir. Bu belge mad-

- 2 Baki Kuru, İcra ve İflâs Hukuku, C. 3 (İstanbul: Evrim Dağıtım, 1993), s. 2482 – Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz ve Emel Hanağası, İcra ve İflâs Hukuku (Ankara: Yetkin Yayınları, 8. Baskı, 2022), s. 543 vd.
- 3 Sabri Şakir Ansay, Hukuk, İcra ve İflâs Hükümleri (Ankara: İstiklal Matbaası, 1960), s. 183
- 4 Talih Uyar, İcra Hukukunda Rehlin Paraya Çevrilmesi, (Ankara: Şafak Matbaası, 1984), s. 152 – Talih Uyar, Alper Uyar ve Cüneyt Uyar, İcra İflâs Hukuku Şerhi, C. 2 (Ankara: Bilge Yayınevi, 2014), s. 2892 – Saim Üstün-dağ, İcra Hukukunun Esasları (8. Baskı, 2004), s. 332
- 5 Bkz: 12. HD. 24.10.2016 T. 4813/22071
- 6 İİK. m.152: “Rehin, satış isteyen alacağına derece itibariyle rüçhanı olan diğer rehinli alacakların tutarından fazla bir bedelle alıcı çıkmamasından dolayı satılamazsa veya satılıp da tutarı takip olunan alacağına yetmezse, alacaklıya bütün veya geri kalan alacağı için bir belge verilir. Alacağı irat senedinden veya bir taşınmaz mükellefiyetinden doğmayan alacaklı, bu suretle tahsil edemediği alacağı için borçlunun sıfatına göre iflâs veya haciz yoluna gidebilir. Alacaklı, satış yapılmamışsa artırma gününden, satış yapılması halinde satışın kesinleşmesi tarihinden itibaren bir sene içinde haciz yolu ile takip talebinde bulunursa yeniden icra veya ödeme emri tebliğine lüzum yoktur. *Rehin açığı belgesi, borç ikrarını mutazammın senet mahiyetindedir.*”
- 7 D. Nurdan Korkmaz, İcra Hukukunda Rehlin Açığı Belgesi (İstanbul: Oniki Levha Yayınları, 2019) s. 74
- 8 Burhan Gürdoğan, İcra-İflâs Takiplerinde Borçlunun Tamamen veya Kısmen Aczini Tespit Eden Vesikalar BATİDER, C. 2, 1 (1963): 33 –Gürdoğan, Türk-İsviçre İcra ve

di anlamda gerçek bir borç ikrarı taşımayan ve etkisini takip hukuku bakımından gösteren bir takip hukuku belgesidir.

Bu belgenin düzenlenebilmesinin şartları; **a)** alacaklı tarafından borçlu hakkında “*rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip*” (İİK. m.148 vd.) yapılmış olması, **b)** bu takipte “*rehnin paraya çevrilmemesi veya paraya çevrilip de paraların paylaşılmasından (veya tek bir alacaklı varsa alacaklıya yapılan ödemeden) sonra rehnin, takip konusu alacağı karşılamamış olması*” gereklidir.^{9 10}

Rehin açığı belgesi; rehnin, alacağı karşılamadığının kesin olarak anlaşılması durumunda alacaklıya verilen belgeyi ifade etmektedir. Burada rehin paraya çevrilmiş ve açık miktarı kesinleşmiş olduğundan verilen belgeye (geçici rehin açığı belgesinin karşısı olarak) ‘kesin rehin açığı belgesi’ denilmektedir.¹¹

1.2. Alacaklı, bu belgeye dayanarak borçlusu hakkında -geri kalan (karşılanmayan) alacağı için- ‘*haciz*’¹² veya ‘*iflâs*’ yoluyla takibe geçebilir. (İİK. m. 152/II) Rehin, *üçüncü bir kişi tarafından verilmişse*; bu belgeye dayanarak, üçüncü kişi hakkında takip yapılamaz. Çünkü, üçüncü kişinin sorumluluğu, verdiği rehinle sınırlıdır.¹³ Yüksek mahkeme de bu hususu pek çok kararında açıkça

İflâs Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi (Ankara: Ajan Türk Matbaası, 1967), s. 93 – Üstündağ, age. s. 332 – Selçuk Öztekin, İcra ve İflâs Hukukunda Borç Ödemeden Aciz Vesikası “İİK. m.143; m.251”, (İstanbul: Alfa Yayınları, 1994) s. 37 – Melih Işık, İcra ve İflâs Hukukunda Borç Ödemeden Aciz Belgesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, (2018): 33

9 Uyar, Uyar ve Cüneyt Uyar, İİK Şerhi, C. 2 (Ankara: Bilge Yayınevi, 2014), s. 28-92 – Uyar, Gerekeçeli-İçtihatlı İİK. Şerhi, C. 8 (Ankara: Bilge Yayınevi, 4. Baskı, 2010), s. 12614 – Korkmaz age. s. 85; 88 vd.

10 Bkz: 12. HD. 04.05.2012 T. 10983/15174

11 Samet Can Olgaç, Rehin Açığı Belgesi ve Hükümleri, Terazi Huk. Der., C. 11, S. 113 (Ocak/2016), s. 112 vd. – Hakan Pekcamtez, Oğuz Atalay, Meral Sungurtekin Özkan, Muhammed Özekes, İcra ve İflâs Hukuku, (Ankara: Yetkin Yayınları, 11. Bası, 2013), s. 508 vd. – Arslan, Yılmaz, Ayvaz, ve Emel Hanağası age. s. 544 – Kuru, İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı (İstanbul: Adalet Yayınevi, 2013), s. 1027 – **İbrahim Özbay, Ferhat Çelik** İcra ve İflâs Hukukunda Rehin Açığı Belgesi [Türkiye Adalet Akademisi Der. (T. A. A. D.)], C. 9, S. 34, (Nisan/2018): 11

12 Bkz: 12 HD. 21/12/1982 T. 9196/9741

13 Kemal Oğuzman, Özer Seliçi ve Saibe Oktay Özdemir Eşya Hukuku (İstanbul: 22. Baskı, Filiz Kitabevi, 2020), s. 1102 – Uyar, Uyar ve Cüneyt Uyar, İİK. Şerhi, C. 2, s. 2893 – Olgaç, agm. s. 112 vd. Mustafa Okan Yağcı, Rehin Açığı Belgesi, (Yeditepe Huk. Fak. Der., S. 2, Ocak/2017), s. 319 – Özbay ve Çelik agm. s. 25 – Adnan Deynekli, İcra ve İflâs Hukukunda İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip (Ankara: Turhan Kitabevi, 2013), s. 49; 232 – Yağmur Esin Çelik Türk Hukukunda Üst Sınır İpoteği ve Uygula-

belirtmiştir.

Gerçekten, **Yüksek mahkeme,**

√ “İpotekli taşınmaz maliki üçüncü kişinin sorumluluğunun ipotekli taşınmaz ile sınırlı olduğu; bu nedenle, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla taşınmazın satılması halinde sorumluluğu kalmayacağından, bir diğer anlatımla borçtan şahsen sorumluluğu söz konusu olmadığından, hakkında İİK.’nin 152.maddesi uyarınca rehin açığı belgesi düzenlenemeyeceğini”¹⁴

√ “İİK.’nin 152. maddesi uyarınca düzenlenen rehin açığı belgesinin sadece borçlu hakkında geçerli olup, borçtan şahsen sorumlu olmayan ipotek maliki üçüncü kişi için uygulanmasına yasal olanak bulunmadığı, bu husus kamu düzenine ilişkin emredici düzenleme olmakla mahkemece maddi hataya dayalı ilk bozma kararına uyulmuş olması alacaklı lehine usuli kazanılmış hak doğurmayacağını”¹⁵

√ “İpotekli taşınmaz maliki üçüncü kişinin sorumluluğu, ipotekli taşınmaz ile sınırlı olduğundan, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla taşınmazın satılması halinde sorumluluğu kalmayacağı ve hakkında İİK. mad. 152 uyarınca rehin açığı belgesi düzenlenemeyeceği, rehin açığı belgesi ile ancak asıl borçlu aleyhine takip yapılması mümkün olup, borçtan şahsen sorumlu olmayan ipotekli taşınmaz maliki üçüncü kişinin mal varlığına başvurulamayacağını”¹⁶

√ “Alacaklının, ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile başlattığı takipte, borçlu, taşınmazın asıl borçlunun borcuna karşılık ipotek eden malik olarak üçüncü kişi konumunda olup, icra dosyasında yapılan ihale sonucu, taşınmazın borç bedelini tam karşılamadı-

ması (Ankara: Yetkin Yayınevi, 2021), s. 133 – İsmail Ercan, Uygulamacılar İçin İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı (Ankara: 9. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2022, s. 1161 – Ali Eskiocak, Sümer Altay, Türk Medeni Hukukunda Taşınmaz Rehni (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2007), s. 232 – Gürdoğan, age. s. 103 – Timuçin Muşul, İcra ve İflâs Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi (İstanbul: Adalet Yayınları, 2017), s. 379 – Jale Akipek, Turgut Akıntürk Eşya Hukuku (İstanbul: Beta Yayınları, 2009), s. 788

14 Bkz: 12. HD. 17.12.2018 T. 15425/13566

15 Bkz: 12. HD. 19.04.2016 T. 31460/11537

16 Bkz: 12. HD. 18.02.2016 T. 27301/4516

ği anlaşılma ile İİK.'nin 152. maddesi gereğince rehin açığı belgesinin asıl ipotek borçlusuna adına düzenlenmesi gerekeceğini"¹⁷

√ "Borçlunun, rehin açığı belgesine dayalı olarak konan haczin kaldırılması şikayetini inceleme yetkisinin, haciz işlemini yapan icra dairesinin bağlı olduğu mahkemeye ait olduğu- Alacaklının, ipotegin paraya çevrilmesi yolu ile başlattığı takipte, borçlu, taşınmazın asıl borçlunun borcuna karşılık ipotek eden malik olarak üçüncü kişi konumunda olup, icra dosyasında yapılan ihale sonucu, taşınmazın ipotek borç bedelini tam karşılamadığı anlaşılma ile İİK. mad. 152 gereğince 'kesin rehin açığı belgesi'nin asıl ipotek borçlusuna adına düzenlenmesi gerektiği, üçüncü kişinin bu borçtan sorumluluğu taşınmazın ihale bedeli ile sınırlı olduğunu"¹⁸

√ "İpotekli taşınmaz maliki üçüncü kişinin sorumluluğu, ipotekli taşınmaz ile sınırlı olduğundan hakkında İİK.'nin 152. maddesi uyarınca rehin açığı belgesi düzenlenemeyeceği ve rehin açığı belgesi ile ancak asıl borçlu aleyhine takip yapılması mümkün olduğundan, borçtan şahsen sorumlu olmayan ipotekli taşınmaz maliki üçüncü kişinin mal varlığına başvurulamayacağını"¹⁹

√ "TMK hükümlerine göre gayrimenkul ipotegi veren malik üçüncü kişinin alacaklıya karşı sorumluluğunun, ipotegin paraya çevrilmesi yoluyla gayrimenkulün satılması ile sona ereceğini"²⁰

√ "TMK hükümlerine göre gayrimenkul ipotegi veren malik üçüncü kişinin alacaklıya karşı sorumluluğu, ipotegin paraya çevrilmesi yoluyla gayrimenkulün satılması ile sona erdiğinden, İİK.'nin 150/f ve 152. maddelerinde yer verilen rehin açığı belgesi ile sadece borçlu aleyhine takip yapılabileceği, rehin açığı belgesi borçtan şahsen (kefil veya müşterek borçlu olarak) sorumlu olmayan ipotek veren aleyhinde düzenlenemeyeceği ve bu belge ile üçüncü şahıs ipotek veren aleyhinde takip yapılamayacağını"²¹

17 Bkz: 12. HD. 05.05.2015 T. 1663/12492

18 Bkz: 12. HD. 10.03.2015 T. 2979/5357

19 Bkz: 12. HD. 28.01.2015 T. 28490/2150

20 Bkz: 8. HD. 25.02.2013 T. 14657/2658

21 Bkz: 8. HD. 12.10.2012 T. 7851/9057

√ “İpotek veren üçüncü kişinin sorumluluğunun satış bedeli ile sınırlı olduğu, satış bedeli ile karşılanamayan miktarın ipotek veren üçüncü kişiden istenemeyeceğini”²²

√ “İİK. 152 uyarınca alacaklının, almış olduğu ‘kesin rehin açığı belgesi’ne dayanarak asıl borçlu hakkında, sıfatına göre ‘haciz’ ya da ‘iflas’ yolu ile takipte bulunabileceği; sorumluluğu ipotekli taşınmaz ile sınırlı olan ipotek veren üçüncü kişi hakkında, takip yapamayacağını”²³

√ “Taşınmaz maliki üçüncü kişinin -alacaklıya karşı- sorumluluğunun, ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile taşınmazın satılması ile sona ereceği, aldığı ‘rehin açığı belgesi’ne dayanarak, alacaklının taşınmaz maliki hakkında takipte bulunamayacağını”²⁴

√ “Taşınmaz maliki üçüncü kişinin -alacaklıya karşı- sorumluluğunun, ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile taşınmazın satılması ile sona ereceği, aldığı ‘rehin açığı belgesi’ne dayanarak alacaklının taşınmaz maliki hakkında takipte bulunamayacağını”²⁵

ifade etmiştir.

1.3. “Rehin açığı belgesi”; ‘borçlu’ hakkında düzenlenecekken, ‘taşınmaz maliki üçüncü kişi’ hakkında düzenlenmişse, düzenlenen kesin rehin açığı belgesinin süresiz olarak yapılacak şikayet ile iptali sağlanabilir.^{26 27}

‘Rehin açığı belgesi’ iptal edilince, bu belgeye dayalı olarak yapılan işlemlerin de iptali gerekir.^{28 29}

1.4. Bilindiği gibi; “ipotek, ipotek hakkı sahibinin alacağını tahsil kabiliyetini kuvvetlendiren borçlu ya da üçüncü bir kişiye ait taşınmaz üzerinde kurulan ve kıymetli evraka bağlanama-

22 Bkz: 12. HD. 31.03.1994 T. 3653/4346

23 Bkz: 12. HD. 23.09.1994 T. 10354/11065

24 Bkz: 12. HD. 31.05.1994 T. 4784/8945 (www.e-uyar.com)

25 Bkz: 11. HD. 25.04.1984 T. 2244/2365

26 Korkmaz, age. s. 183 vd.; 185 – Olgaç, agm. s. 322

27 Bkz: 8. HD. 12.10.2012 T. 7851/9057 – 12. HD. 19.04.2016 T. 31460/11537 (www.e-uyar.com)

28 Korkmaz, age. s. 184 – Muşul, age. s. 379

29 Aynı doğrultuda: 12. HD. 18.04.2017 T. 13977/5962

yan sınırlı bir aynı hak”tır. Buna göre; ipotek, alacaklının alacağını tahsil edememesi halinde, alacaklıya bu hakka dayanarak taşınmazın icra organları vasıtasıyla satılarak, satış bedelinden öncelikle alacağını tahsil edebilme hakkı tanır.³⁰

TMK.’nin 851 ve 881. madde hükümlerine göre; ipotek, miktarı belli ya da ileride belli olacak, mevcut bir alacak için kurulabileceği gibi, miktarı belli ya da belirsiz, henüz doğmamış ancak doğması kesin veya muhtemel bir alacak için de kurulabilir. Bu kapsamda, bir taşınmaz üzerinde ipotek kurulabilmesi için kuruluş aşamasında bir alacağın var olması gerekmediği gibi alacağın miktarının da belirli olması şart değildir.³¹

Üst sınır ipoteğinde kuruluş aşamasında alacağın miktarı belli olmadığından, belirliliğin sağlanması açısından taraflar, anapara, faiz, takip giderleri vb. gibi, alacaklının tüm istemlerini karşılayacak şekilde taşınmazın en fazla ne miktarı için teminat teşkil edeceğini ipotek sözleşmesi ile kararlaştırabilirler. Daha sonra, sözleşme ile belirlenen bu teminat miktarı, tapu sicilinin şerhler hanesine yazılarak tescil edilir. Böylelikle, alacak hakkının ileride belli olacak miktarı ne olursa olsun, taşınmaz, en fazla alacağın tapu kütüğünde gösterilmiş miktarı kadar teminat teşkil eder ve belirlilik ilkesi sağlanmış olur.³²

İpoteğin bir üçüncü kişi tarafından gösterilmesi yani borçlu dışındaki bir kişinin taşınmazı üzerinde ipotek kurulması mümkün olduğu gibi (TMK. m.881/I), borçluya ait ipotekli taşınmazın bir üçüncüye kişiye devri halinde de, borçlu ile ipotekli taşınmazın maliki farklı kişiler olacaktır. (TMK. m.888/I)³³

1.5. İİK.’nın 150/ı maddesiyle sadece “banka ve finans (kredi) kurumları” tarafından hangi durumlarda -Örnek No: 6 (Eski; Örnek: 151)- gönderilerek borçlular hakkında “İPOTEĞİN PARAYA

30 Çelik, age. s. 15 – Oğuzman, Seliçi ve Saibe Oktay Özdemir, age. s. 1094 vd.– Şeref Ertaş, Eşya Hukuku. (İzmir: Barış Yayınları, 15. Baskı, 2020), s. 597 vd.

31 Didem Özcan, Türk Hukukunda Üst Sınır İpoteği Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi (2000), s. 4

32 Akipek, Türk Eşya Hukuku (Mahdut Aynı Haklar) (Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1974), s. 192 – Çelik, age. s. 16

33 Ali Cem Budak, İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip (İstanbul: Onikilevha, 2009), s. 99

ÇEVİRİLMESİ YOLU İLE -İLAMLİ- TAKİP”te bulunularak, borçluya “İCRA EMRİ” yollanabileceği düzenlenmiştir...

Bu maddede, *noterden gönderilen “hesap özeti”, “tazmin talebi” ya da “ödeme ihtarı”na dayanılarak nasıl “ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile ilamlı takip” yapılabileceği açıklanmıştır.*³⁴

Hemen belirtelim ki, **yüksek mahkeme** önceki kararlarında “İİK. 150/1 uyarınca, ‘örnek 6 icra emri emri’ gönderilerek takip yapılabilmesi için, alacaklının (krediyi kullandıran tarafın) ‘banka’ ya da ‘finans (kredi) kurumları’ olmasının gerekmediğini, yasada böyle bir kısıtlamanın öngörülmemiş olduğunu; bu maddenin ‘cari hesap’ veya ‘kısa - orta - uzun vadeli krediler’ için de uygulanabileceğini” ifade etmişti... (Bknz: 12. HD. 30.06.2003 T. 13467/15599^{35*}; 25.03.2003 T. 3782/6325^{36**}) Ancak daha sonra **yüksek mahkeme**

34 Ayrıntılı bilgi için Bkz: Deynekli, age. s. 172-192 – Yücel, age. 281-353 – Budak, age. s. 165-177 – Arslan, agm. 187-206 – Arslan, İcra ve İflâs Kanunu’nun 68/b ve 150/1 Maddelerinde Düzenlenen Kuralların Uygulanmasında Ortaya Çıkan Sorunlar Bankacılar Dergisi, S. 27 (1998), s. 76-85 – Muşul, İcra ve İflâs Hukuku, C. II (İstanbul: 6. Baskı, Adalet Yayınevi, 2013) s. 1031 vd. – Semih Öktemer, İcra ve İflâs Kanunu’nun 68/b ve 150/1 Maddelerine İlişkin Uygulama Yarg. Der. C. 23, (1997), S. 1-2, s. 155-170

35 * Bkz: “İİK.’nin 150/1 maddesinde (Borçlu cari hesap veya kısa, orta, uzun vadeli kredi şeklinde işleyen nakdi veya gayrinakdi bir krediyi kullandıran tarafın...) başvurusu üzerine ve anılan maddede yazılan koşulların oluşması halinde icra müdürünün, aynı kanunun 149.maddesi uyarınca işlem yapılacağı yazılıdır. Bu maddede krediyi kullandıran tarafın banka ya da finans kurumları olması gerektiği yönünde bir kısıtlama getirilmemiştir. Taraflar arasında maddede öngörülen şekilde işleyen bir kredinin varlığı ön koşul olarak belirlenmiştir. Hesap özeti noter marifeti ile borçluya gönderildiğine dair noterden tasdikli bir örneği icra müdürlüğüne ibraz edildiği takdirde, borçluya icra emri tebliğ edilir. Bunun için, ipotek akıt tablosunun kayıtsız ve şartsız bir para borcu ikrarını ihtiva etmesi şart değildir. Hesap özetine itiraz edilmiş olması halinde mercice bilirkişi incelemesi yapılarak 150/1 maddesinin son cümlesindeki koşulun oluşup oluşmadığının araştırılması zorunludur. O halde, borçluya icra emri gönderilmesi yasaya uygun olup, borca itirazın yukarıdaki kurallara göre incelenip, oluşacak sonuca göre karar vermek gerekirken, eksik inceleme ve yanlış değerlendirme ile yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsizdir. Mercii kararının bu nedenle bozulması gerekirken onandığı anlaşılmalı alacaklı vekilinin karar düzeltme istemi kabul edilmelidir.”

36 ** Bkz: “İİK.’nin 150/1 maddesinde (Borçlu cari hesap veya kısa, orta, uzun vadeli kredi şeklinde işleyen nakdi veya gayrinakdi bir krediyi kullandıran tarafın...) başvurusu üzerine ve anılan maddede yazılan koşulların oluşması halinde “icra müdürünün, aynı kanunun 149. maddesi uyarınca işlem yapacağı” yazılıdır. *Bu maddede krediyi kullandıran tarafın, “banka” ya da “finans kurumları” olması gerektiği yönünde bir kısıtlama getirilmemiştir.* Taraflar arasında maddede öngörülen şekilde “işleyen bir kredinin varlığı” ön koşul olarak belirlenmiştir. Hesap özeti noter marifeti ile borçluya gönderildiğine dair noterden tasdikli bir örneği icra müdürlüğüne ibraz edildiği takdirde, borçluya icra emri tebliğ edilir. Bunun için, ipotek akıt tablosunun kayıtsız ve

-isabetli olarak- bu görüşünden dönerek “İİK.’nin 150/ı maddesinde yer verilen ‘borçlu cari hesap şeklinde işleyen krediyi kullandıran tarafın ancak bir ‘banka’ ya da ‘kredi veren kuruluş’ olabileceğini”³⁷ belirtmiştir...³⁸

Yüksek mahkeme, bugün için, istikrarla, “Bankanın krediden kaynaklanan alacağını, tüm teminatları ile birlikte **takip tarihinden önce temlik sözleşmesi devrettiği temlik alanın kredi veren kuruluş (banka) niteliğini haiz olmadığına anlaşılmaması halinde**, taraflar arasında İİK.’nin 150/ı maddesinde açıklanan koşullarda cari hesap ve kredi ilişkisi söz konusu olmadığından icra emri gönderilmesine olanak tanıyan anılan maddenin uygulanamayacağını ve **ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile ilamlı icra takibi yapılmasının mümkün olmadığını**”³⁹ belirtmektedir. Bu nedenle temlikin, İİK 150/ı uyarınca ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla **ilamlı icra takibi yapıldıktan sonra mı, yoksa takipten önce mi yapıldığı önem taşımaktadır.**

İİK 150/ı uyarınca, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla **ilamlı icra takibi yapma imkanına sahip bankanın, takibe geçmeden önce alacağını kredi veren kuruluş (banka) niteliğinde olmayan bir**

şartsız bir para borcu ikrarını ihtiva etmesi şart değildir. Hesap özetine itiraz edilmiş olması halinde mercice bilirkişi incelemesi yapılarak 150/ı maddesinin son cümlesindeki koşulun oluşup oluşmadığının araştırılması zorunludur. O halde, borçluya “icra emri” gönderilmesi yasaya uygun olup, borca itirazın yukarıdaki kurallara göre incelenip, oluşacak sonuca göre karar vermek gerekirken, eksik inceleme ve yanlış değerlendirme ile yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsizdir. Mercii kararının bu nedenle bozulması gerekirken onandığı anlaşılmakla alacaklı vekilinin karar düzeltme istemi kabul edilmelidir.”

37 Bkz: 12. HD. 09.07.2012 T. 18021/23873; 8. HD. 17.04.2012 T. 2662/2959 – 12. HD. 01.06.2004 T. 10327/13939; 12. HD. 21.02.2006 T. 380/3100 (Müjgan Tunç Yücel, Banka Alacaklarının İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takibi (İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2010), s. 295, Dipn. 53

38 Aynı görüşte: Budak, age. s. 165 – Erdal Tercan, Takip Hukuku Açısından Cari Hesap ve Kısa, Orta, Uzun Vadeli Kredi Sözleşmeleri Tür. Not. Bir. Huk. Der. (1995), S. 85, s. 40-47 – Arslan, İcra ve İflâs Kanunu’nun 68/b ve 150/ı Maddelerinin Banka Alacaklarının Tahsiline Getirdiği Kolaylıklar, Türk, İngiliz ve ABD Hukukunda İşletmelerin Ödeme Güçlüğü Sorunları ve Banka İlişkileri Sempozyumu (1993), s. 193 – Öktemer, İcra ve İflâs Kanunu’nun Yeni Hükümleri Hakkında Düşünceler, Tür. Not. Bir. Huk. Der. (1989), S. 62, s. 18 – Tercan, İpoteğin Paraya Çevrilmesinde Kredi Kuruluşlarının Özel Durumu (1994, BATİDER, C. 17, S. 4, s. 90)

39 Bkz: 12. HD. 12.01.2023 T. 7854/137; 12. HD. 12.01.2023 T. 12575/133; 12. HD. 25.10.2016 T. 17485/22218; 12 HD. 02.05.2017 T. 2090/6916; 12. HD. 24.03.2015 T. 28670/6983; 12. HD. 25.10.2016 T. 25623/22152 (www.e-uyar.com)

kimseye temlik etmesi halinde, temlik alanın İİK 150/ı maddesinden yararlanma imkanı da olmayacak ve bu hususun mahkemece de re'sen dikkate alınması gerekecektir.⁴⁰

1.6. Rehin açığı belgesi ve bu belgeye dayanılarak başlatılan icra takibi nedeniyle borçlu *menfi tespit davası* açabilir. **Doktrinde** de ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilamlı takipte borçlunun menfi tespit davası açabileceği kabul edilmektedir.⁴¹ Borçlunun 'rehin açığı belgesinin ve buna dayalı olarak başlatılan icra takibinin iptali sebebiyle daha önce icra hukuk mahkemesine yaptığı başvurunun aleyhine neticelenerek kesinleşmesi de bu durumu değiştirmez. Çünkü, dar yetkili mahkeme olarak kabul edilen icra mahkemesince verilen kararlar *maddi anlamda kesin hüküm* (HMK. m. 303) teşkil etmez.

Yüksek mahkeme de,

√ *“İcra hukuk mahkemesi kararlarının maddi anlamda kesin hüküm teşkil etmeyeceğini ve icra mahkemesinde yapılan bilirkişi incelemesinin, genel yetkili mahkemede kesin delil olarak kabul edilemeyeceğinden, bu bilirkişi raporuna dayanılarak, menfi tespit davasına bakan mahkemece karar verilemeyeceğini”*⁴²

√ *“İcra hukuk mahkemesi kararları takip hukukuna ilişkin olup ihalenin feshi ve istihkak davaları dışındaki icra hukuk mahkemesi kararlarının maddi hukuk açısından açılan menfi tespit davalarında kesin hüküm oluşturmayacağını”*⁴³

40 Bkz: 12. HD. 12.01.2023 T. 7854/137; 12. HD. 12.01.2023 T. 12575/133; 12. HD. 25.10.2016 T. 17485/22218; 12 HD. 02.05.2017 T. 2090/6916; 12. HD. 24.03.2015 T. 28670/6983; 12. HD. 25.10.2016 T. 25623/22152 (www.e-uyar.com)

41 Ahmet Türk, Maddi Hukuk ve İcra-İflas Hukuku Yönleriyle Menfi Tespit Davası (Ankara: Yetkin Yayınevi, 2006), s. 178 – Necmeddin Berkin, Tatbikatçılara İcra Hukuku Rehberi (İstanbul: Filiz Kitabevi, 1980), s. 135 vd. Kuru, Tespit Davaları (İstanbul: Evrim Yayınları, 1988), s. 200 vd. – İlhan Postacıoğlu, İcra ve İflas Kanunundaki Muaddele Hükümlere Göre Menfi Tespit Davası, İHFM. S. 2-4 (1967), s. 829, Uyar, İcra Hukukunda İlamlı Takipler (Manisa: Şafak Matbaası, 1983), s. 184 – Üstündağ, İcra Hukuku Esasları, s. 416 vd.

42 Bkz: 19. HD. 28.05.2018 T. 1628/2995; 19. HD. 25.09.2018 T. 18788/4456; 19. HD. 11.09.2018 T. 18740/3993; 19. HD. 20.03.2018 T. 15146/1366; 19. HD. 5.12.2016 T. 4068/15449; 19. HD. 12.02.2014 T. 15783/2829; 19. HD. 24.04.2014 T. 3956/7866

43 Bkz: 19. HD. 4.04.2017 T. 9504/2732; 19. HD. 27.04.2016 T. 744/7649; 19. HD. 15.01.2014 T. 18419/1177 (

√ “Mahkemece, her ne kadar açılan menfi tespit davası aynı icra takibinden dolayı daha önce taraflar arasında görülen itirazın kaldırılması davasında verilen kararın kesinleştiği gerekçesiyle reddedilmişse de dar yetkili icra mahkemesinin verdiği karar genel mahkeme için kesin hüküm oluşturmayacağından, tarafların tüm delilleri toplandıktan sonra sonucuna göre karar verilmesi gerekeceğini”⁴⁴

√ “Dar yetkili icra hukuk mahkemesince verilecek kararın kesin hüküm niteliğinin bulunmadığını bu nedenle davacı tarafın menfi tespit davası açmakta hukuki yararının bulunduğu kabulünün gerekeceğini”⁴⁵

√ “İcra mahkemesinde verilen karar temyiz edilmeksizin kesinleşse de icra mahkemesince verilen kararın genel mahkeme yönünden kesin hüküm oluşturmayacağı”⁴⁶

√ “Dar yetkili icra mahkemesinin verdiği karar genel mahkeme için kesin hüküm oluşturmadığını, mahkemece, kiralayan davalının kira sözleşmesinin başlangıç tarihi, süresi ve kira miktarı konusunda delilleri toplandıktan sonra sonucuna göre karar verilmesi gerektiğini”⁴⁷

√ “Dava konusu taşınmazın davacı tarafından davalıdan kiralandığının, mahkeme ilamı ile sabit olduğu kabul edilmiş ise de; İcra Mahkemelerince verilen kararların genel mahkemeler için kesin hüküm teşkil etmediğini”⁴⁸

belirtmiştir...

1.7. Bilindiği gibi, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 20-25. maddelerinde arasında genel işlem koşulları düzenlenmiştir. Genel işlem koşullarına ilişki hükümlerin, 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren TBK'nun yürürlük tarihinden önceki işlem ve sözleşmelerde uygulanıp uygulanmayacağı tartışma konusu olmuştur.

44 Bkz: 6. HD. 05.03.2015 T. 7417/2285

45 Bkz: 19. HD. 20.02.2014 T. 17587/3337

46 Bkz: 6. HD. 12.01.2015 T. 5102/30

47 Bkz: 6. HD. 26.02.2014 T. 1095/2108

48 Bknz. 6. HD. 27.01.2014 T. 7155/921

6101 sayılı Türk Borçlar Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un "*Geçmişe etkili olmama*" başlıklı 1. maddesi "*Türk Borçlar Kanununun yürürlüğe girdiği tarihten önceki fiil ve işlemlere, bunların hukuken bağlayıcı olup olmadıklarına ve sonuçlarına, bu fiil ve işlemler hangi kanun yürürlükte iken gerçekleşmişse, kural olarak o kanun hükümleri uygulanır. Ancak, Türk Borçlar Kanununun yürürlüğe girmesinden sonra bu fiil ve işlemlere ilişkin olarak gerçekleşecek temerrüt, sona erme ve tasfiye, Türk Borçlar Kanunu hükümlerine tabidir.*" şeklindeyken;

6101 sayılı Kanun'un "*Geçmişe etkili olma*" / "1. *Kamu düzeni ve genel ahlâk*" başlıklı 2. maddesi ise "*Türk Borçlar Kanununun kamu düzenine ve genel ahlâka ilişkin kuralları, gerçekleştikleri tarihe bakılmaksızın, bütün fiil ve işlemlere uygulanır.*" şeklindedir.

818 sayılı eski Borçlar Kanunu döneminde de, henüz genel işlem koşullarına ilişkin bir düzenlenmenin bulunmamasına karşın, Yargıtay'ın dürüstlük kuralı, kamu düzeni, kişilik hakları ve genel ahlak kriterlerini kullandığı,⁴⁹ Türk-İsviçre hukukundaki baskın görüşe göre de, "*özel düzenleme olmayan hallerde, genel işlem koşulu denetimi bakımından en uygun kriterinin kamu düzenine aykırılık olduğu*"⁵⁰ belirtilmektedir.

Yüksek mahkeme ise genel işlem şartlarına ilişkin denetim geçmişe etkili olup olmayacağı yönünde farklı içtihatlar oluşturmuştur.⁵¹ Bazı Daireler geçmişe etkili uygulamayı uygun görürken⁵², bazı Daireler aksi görüştedir.⁵³

49 Bkz: HGK. 04.12.1996 T. 3-717/850; 3. HD. 18.3.1996 T. 1734/2495; 13. HD. 2.6.1998 T. 4263/6098; 3. HD. 7.4.2008 532/5974; 13 HD. 7.4.1921 T. 519/2513; 13. HD. 18.11.1981 T. 6416/7369; 11. HD. 20.11.1981 T. 4303/4920 (Murat Aydoğdu, Genel İşlem Koşulları Şerhi (İstanbul: Adalet Yayınevi, 2018), s. 320

50 Aydoğdu, age. s. 320 – Yeşim Atamer, Genel İşlem Şartlarının Denetlenmesi (Ankara: Prof. Dr. Necip Kocayü-sufpaşaoğlu'na Armağan, 2004) s. 203 vd. – Nilgün Başalp, Sözleşme Özgürlüğünün Sözleşme Adaletinin Sağlanması Amacıyla Hakimın Müdahalesi Yoluyla Korunması: İçerik Denetimi Hukuki Temelleri Hakkında Bazı Değerlendirmeler (İstanbul: Prof. Dr. Şener Akyol's Armağan, 2011) s. 234, Ayşe Havutçu, Açık İçerik Denetimi Yoluyla Tüketicinin Genel İşlem Şartına Karşı Korunması (İzmir: Güncel Hukuk Yayınları, 2003), s. 213, Necip Kocayü-sufpaşaoğlu, **Hüseyin Hatemi**, Rona Serozan ve Abdülkadir Arpacı, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. I (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2008), s. 255 vd.

51 Aydoğdu, age. s. 321

52 Bkz: 6 HD. 22.01.2013 T. 14780/629; 13. HD. 29.4.2014 T. 13315/13503; 6 HD. 05.03.2013 T. 691/3827; 13. HD. 05.03.2013 T. 3676/5247 vb. (Aydoğdu, age. s. 321)

53 Bkz: 11. HD. 26.11.2012 T. 16385/19174; 19. HD. 13.2.2013 T. 14777/2711; 11. HD. 22.10.2012 T. 14299/16795 vb. (Aydoğdu, age. 321)

Doktrinde⁵⁴ “her türlü sözleşme ilişkisinde uygulama alanı bulabilen özellikle sosyal adaleti temin etmeyi amaçlayan emredici niteliği haiz düzenleme oldukları” da tereddütsüz ifade edilmiş olduğundan, 818 sayılı eski Borçlar Kanunu döneminde düzenlenmiş sözleşmelerde yer alan hükümlerin de genel işlem koşulu niteliğinde olup olmadıklarının denetlenmesi, bu denetim yapılmasa bile, dürüstlük kuralına, kamu düzenine aykırı olmaları halinde geçerli kabul edilmemeleri isabetli olacaktır...

*

1.8. Bir olayda, davacı H. vekili, 3. Asliye Ticaret Mahkemesi'nin 2022/... E. sayılı dosyasında görülen menfi tespit davasında sunduğu ‘dava dilekçesi’nde, özetle;

- “Davalı T. ile dava dışı ... Bankası arasında kredi sözleşmesi düzenlendiğini, kredi ilişkisinin tarafı olmayan ve doğacak borçtan şahsen sorumlu olmayan müvekkilleri davacı H.’nin de, ağabeyinin şirketi olan T. A.Ş.’nin kullanacağı kredinin teminatını teşkil etmek üzere, ‘..., ..., 206 Pafta, 1057 ada, 96 parsel’de bulunan 2/20 arsa paylı 7. kat 7 numaralı taşınmazı’ üzerinde, banka lehine 12.1.2011 tarih 995 yevmiye ile 650.00 Avro üst limitli teminat ipoteği tesis ettiğini, benzer şekilde, aynı kredi için davacının ablası olan (dava dışı) S.’nin ..., ..., ... Mah, 177 pafta, 1126 ada, 232 parsel, 16 no”da kayıtlı taşınmazını, davacının annesi dava dışı E.’nin de ..., ..., ... mah, 175 pafta, 1126 ada, 231 parsel , 13 no’da kayıtlı taşınmazını aynı içerikli ipotek akit tabloları ile rehnettiğini, ipotek verenlerin üçünün de kredi ilişkisinin tarafı olmayan ve borçtan şahsen sorumlu olmayan üçüncü kişiler olduğunu, tesis edilen ipoteklerin nitelikleri itibariyle ‘borçtan şahsen sorumlu olmayan 3. kişilerin kendi taşınmazlarını 3. kişi yararına ayrı ayrı rehnetmeleri’ biçimindeki ‘azami meblağ’ ipotekleri olduğunu, krediyi kullandıran ... Bankası’nın, tahakkuk eden kredi alacağını ve alacağı temin eden ipotek haklarını ... 27. Noterliği’nin 4.12.2013 tarih

54 Oğuz Ersöz, Genel İşlem Koşullarının Kişi Bakımından Uygulama Alanı ve Tacirler Hakkında Uygulanması İst. Aydın Üniv. Huk. Fak. Der. (2017), S. 1, s. 69-104 – Safa Reisoğlu, Türk Borçlar Hukuku (Genel Hükümler), (İstanbul: Beta Basım Yayınevi, 2014), s.75- Osman Gökhan Antalya, Türk Borçlar Hukuku (Genel Hükümler) C.1 (İstanbul: Legal Yayınları, 2016), s. 402- Umut Yeniocak, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununun Getirdiği Değişiklikler ve Yenilikler, (İstanbul:Oniki Levha Yayıncılık, 2011), s.27

ve 38433 sayılı temlikname ile davalı D. San Ve Tic A.Ş.'ne temlik ettiğini”,

- “Alacağı temlik alan davalı D. A.Ş.’nin ipotek verenlerin borçtan şahsen sorumlu olmadıklarını ve başkasının borcu için kendi taşınmazını ipotek veren 3. kişiler olduğunu bildiğini ve alacağı da bu bilinçle temlik aldığı için, alacağı devir aldıktan sonra, davacı ve diğer ipotek verenlere, TMK. 887 kapsamında, ... 57. Noterliği’nin 25.7.2017 tarih ve 16220, 16221, 16222 sayılı ihtarlarını gönderdiğini, bu ihtarnamelerde de (başlık ve 4. maddede) ipotek verenleri açıkça borçtan şahsen sorumlu olmayan ve *başkasının borcu için kendi taşınmazını ipotek eden 3. kişiler* olarak muhatap aldığını”,

- İpotek veren 3. kişinin sorumluluğunun taşınmaz ile sınırlı olup, -şayet ipotek limiti dahilinde borcu ödeyip taşınmazını ipotekten kurtarma yolunu tercih etmez ise- ‘taşınmazının satışına katlanmak’ dışında bir yükümlülüğü olmadığından, ihtarı alan davacı ve diğer ipotek verenlerin, ipotek ettikleri taşınmazlarının sorumlu olduğu borç miktarının kendilerince ödenebilecek miktarı ve taşınmaz değerlerini aşması nedeniyle, taşınmazlarının satışına katlandığını”,

- “Davalı D. A.Ş.’nin borçtan sorumlu olmayan 3. kişilere yapılacak ihtarı düzenleyen TMK 887 gereğince gönderdiği ihtarnameleri takiben, ipotek verenlerden davacı H. aleyhine ... 22. İcra Müdürlüğünün 2017/..., S. aleyhine ... 22. İcra Müdürlüğü’nün 2017/..., E. aleyhine ... 22. İcra Müdürlüğü’nün 2017/... sayılı dosyaları ile ‘rehnin paraya çevrilmesi’ yoluyla icra takibi başlattığını, üstelik davalı alacaklı D. AŞ kredi kuruluşu olmamasına rağmen ilamlı takip başlatıldığını ve bu takiplerde ipotek verenlerin taşınmazlarını ayrı ayrı satışa çıkararak alacağına mahsuben satın aldığını”,

- Davalı D. A.Ş.’nin satıştan sonra ihale bedelinin borcu karşılamadığı gerekçesiyle satışı gerçekleştiren icra dairesinden, her dosya için ayrı ayrı rehin açığı belgeleri aldığını, düzenlenen rehin açığı belgelerinde davacı ve diğer ipotek verenlerin, borçtan şahsen de sorumluymuş gibi ‘asıl borçlu’ ile birlikte ‘şahsi borçlu’ olarak gösterildiğini, taşınmazlar farklı dosyalardan da olsa aynı borç için satıldığı halde, her bir rehin açığı belgesinde bakiye borcun sadece

o dosyadan yapılan satış bedeli düşülmek suretiyle belirlendiğini, rehin açığı miktarının belirlenmesinde mutlak etkili olan ve aynı borç için verilmiş diğer taşınmaz ve araç rehinlerinden ise hiç bahsedilmediğini”,

- “Davalı D. A.Ş.’nin, rehin açığı belgelerine istinaden davacı H. hakkında ... 11. İcra Müdürlüğü’nün 2018/... , S. hakkında ... 11. İcra Müdürlüğü’nün 2018/... ve E. hakkında ... 11. İcra Müdürlüğü’nün 2018/... sayılı dosyalarında ilamlı icra takipler başlatması üzerine, davacı ve diğer ipotek verenlerin, alınan rehin açığı belgelerinin ve buna dayalı takiplerin iptali talebiyle icra mahkemesinde ayrı ayrı davalar açtığını, bu davalarda davalı D. A.Ş.’nin ipotek akit tablosunun 4. maddesindeki ‘ipotek veren/ler ipotek kapsamında kullandırılan kredilerden kaynaklanan borçlarının alacaklı bankaya ödenmesinden müştereken ve müteselsilen sorumlu olduklarını ... kabul ve taahhüt ederler’ biçimindeki ibareyi gerekçe göstererek ipotek verenlerin borca şahsen kefil olduklarını iddia ettiğini, S.’nin açtığı davalarda, ‘ipotek verenin sorumluluğunun taşınmaz ile sınırlı olduğu ve rehin açığı belgesinin ancak asıl borçlu hakkında düzenlenebileceği’ gerekçesiyle, ... 16. İcra Hukuk Mahkemesi’nin 2018/... E. sayılı dosyasında ‘rehin açığı belgesinin iptaline’, 13. İcra Mahkemesi’nin de 2018/... E. sayılı dosyasında ‘takibin iptaline’ karar verdiğini ve söz konusu kararların istinaf ve temyiz aşamasından geçerek kesinleştiğini; E.’nin açtığı davalarda ‘ipotek verenin sorumluluğunun taşınmaz ile sınırlı olduğu ve rehin açığı belgesinin ancak asıl borçlu hakkında düzenlenebileceği’ gerekçesiyle, 6. İcra Mahkemesi’nin 2021/... E. sayılı dosyasında “rehin açığı belgesinin iptaline’, 13. İcra Mahkemesi’nin 2019/... E. sayılı dosyasında da ‘hem rehin açığı belgesi, hem de takibin iptaline’ karar verildiğini, bu dosyalarında halen istinaf incelemesinde olduğunu, müvekkilleri davacı H.’nin açtığı davalarda ise, bir dizi hukuki hata yaşanarak, H.’nin ‘rehin açığı belgesi ve buna dayalı ... 11. İcra 2018/... sayılı takibin iptali” talebiyle açtığı davada, 16. İcra Mahkemesi’nin 2018/... E sayılı dosyasında önce -evrak üzerinden inceleme yaparak- ‘rehin açığı belgesinin iptaline, takip iptali isteği ayrı dava olduğundan bu konuda karar verilesine yer olmadığına’ karar verildiğini, bu kararın istinaf edilmesi üzerine ... BAM 20. HD’nin 2018/... E. sayılı dosyasında, ‘hukuki dinlenilme hakkının

kullandırılmadığı ve somut olarak da şikayetçinin borca şahsen de kefil olduğu iddiasının incelenmesi gerektiği' gerekçesiyle kararın usulen kaldırıldığını, istinaf kararında sadece 'şahsi kefalet iddiasının araştırılması gerektiğine' işaret edilmişse de, davacının o tarihteki vekili bu konuyla ilgili bir itiraz ve başvuruda bulunmadığı gibi, kaldırma kararından sonra 16. İcra Mahkemesi de, olayda 'daha evvel açılmış olan 13. İcra mahkemesi davasındaki talep birliği nedeniyle derdestlik bulunduğunu' ve 'kaldırma kararında esasa ilişkin bir inceleme ve hüküm bulunmadığını' atlayarak, 2019/... E sayılı ile 'davacıyı borca şahsen de kefil olmuş kabul etmek suretiyle', ipotek limiti olan 650.000 Avro'dan (diğer ipotekli taşınmazların da aynı borç için satıldıklarını dahi dikkate almaksızın) sadece şikayetçinin taşınmazının ihale bedelini düşükten sonra, 'rehin açığı belgesinin miktar yönünden 495.286,32 Euro olarak düzeltilmesine' karar verdiğini ve vekilin bu kararı istinaf etmemesi nedeniyle kararın şeklen kesinleşmiş olduğunu",

- "H.'nin tamamen aynı talepleri içeren ilk açılan davasını inceleyen ... 13. İcra Mahkemesi'nin 2018/... E. sayılı dosyada 'takibin iptaline, rehin açığı belgesinin iptali ayrı dava konusu olduğundan, bu konuda karar verilmesine yer olmadığına' hükmettiğini, bu kararın istinaf edilmesi üzerine, ... BAM 23 HD.'nin 2019/... E. sayılı dosyası ile 'davacının takip iptali yanında rehin açığı belgesinin iptali yönünde bir talebi de bulunduğu ve bunun da karara bağlanması gerektiği' gerekçesiyle kaldırıldığını, dosyayı yeniden ele alan 13. İcra Mahkemesi'nin bu defa 2021/... E sayılı kararı ile ve BAM kararı doğrultusunda her iki talebi de karara bağlamak suretiyle 'davacının ipotek verenin 3. kişi olduğu, İİK'nun 152. maddesi uyarınca da düzenlenen rehin açığı belgesinin sadece borçlu hakkında geçerli olduğu, borçtan şahsen sorumlu olmayan ipotek maliki 3. kişi için uygulanmasına yasal olanak bulunmadığı, bir başka anlamıyla ipotek borçlusunun borçtan sorumluluğunun ipotekli taşınmazın ihale bedeli ile sınırlı olduğu ve satıştan sonra başkaca bir yükümlülüğü kalmayacağı" gerekçesi ile hem rehin açığı belgesinin hem de takibin iptaline karar verdiğini', davalının bu kararı da istinaf etmesi üzerine, ilk iptal kararını 'rehin açığı belgesinin iptali talebi hakkında da bir karar verilmesi gerektiği' gerekçesi ile kaldırmış olan ... BAM 23. HD'nin 2021/... E. sayılı kararı ile, ilk

kararı ile çelişecek ve evvelce bozmadığı takip iptali kararını da kapsayacak şekilde, 'rehin açığı belgesinin 495.286,32 Euro olarak düzeltilmesine ilişkin 16. İcra mahkemesi kararının kesinleştiği, bu nedenle de rehin açığı belgesinin iptali isteğinin reddine ve takibin de sadece 495.286,32 Euro'yu aşan kısım bakımından iptaline karar verilmesi gerektiği" gerekçesiyle kararı kaldırdığını, söz konusu kararı temyiz ettiklerinden, dosyanın halen Yargıtay'da olduğunu,"

- "Davacı müvekkillerinin, ipotek veren 3. kişi olup kefaleti de olmadığından borçtan şahsen sorumlu olmadığını, kredi sözleşmesine asil ya da kefil olarak taraf olmadığını, bu nedenle sorumluluğu ipotek ettiği taşınmazın satışı ile sona erdiğini, davacının borçtan sorumlu olmaksızın ipotek verdiğinin temliknameden de anlaşıldığını, borcun tek sorumlusunun asıl borçlu olduğunu, devir konusu alacağın güvencesinin temliknamede zikredilen ipotekler ve araç rehinlerinden ibaret olduğunu, kefalet vb, şahsi teminattan söz edilmediğini ve davalının alacağı temellük ederken, devir aldığı alacak için verilmiş şahsi teminat olmadığını bilmekte olduğunu, davalının bu nedenle, temlikten sonra, davacı ve diğer ipotek verenler hakkında, borçtan sorumlu olmayan ipotekli taşınmaz maliklerine yapılacak ihtarı düzenleyen TMK. 887 gereğince işlem yaptığını ve gönderdiği ihtarlarda 'davacı ve diğer ipotek verenleri açıkça ipotek veren 3. kişi' olarak gösterdiğini, rehin açığı belgesi alma gereği duyduğunda ise, ipotek akit tablosunun 4. maddesini gerekçe göstererek 'kefalet' iddiasında bulunduğunu, davacının, davalıya temlik edilen kredi taahhünamesinde yada diğer herhangi bir belgede herhangi bir kefalet beyanı olmadığını, tapuda düzenlenen ipotek sözleşmesinin de kefalet işlemi değil, ipotek tesis işlemi olduğunu, ipotek belgesinde dahi işlem tanımı 'ipotek tesisi' olarak belirtildiğini, ipotek verenlerin 'borca kefil' olmak için değil, sadece ipotek vermek için tapuya gittiğini ve bu amaçla imza attığını, imza ettikleri ipotek sözleşmesinin de 'ipotek kapsamındaki hak ve borçları' düzenlediğini, ipotek belgesinin 4. maddesinde de herhangi bir kefalet ibaresi geçmediği gibi, maddede bahsi geçen 'müşterek ve müteselsil sorumluluk' ibaresinin, kredi borçlusunun sorumlu olduğu tutarla ilgili değil, ipotek verenlerin ipotek kapsamında doğacak olan kendi borçlarıyla ilgili olduğunu, ipotek verenlerin ipotek

kapsamında doğacak kendi borçları ise ya ipotek limitini ödemek ya da taşınmazın satışına katlanmak olduğunu, esasen 4. madde bir bütün olarak okunduğunda, bu maddenin ipotek verenlerin ‘ipotekten doğan’ sorumluluklarının kapsamı ile ilgili bir düzenleme olduğunun görüleceğini, 4. maddenin aynen ‘İPOTEK VEREN/ LER ipotek kapsamında kullanılan kredilerden kaynaklanan BORÇLARININ alacaklı bankaya ÖDENMESİNDEN müştereken ve müteselsilen sorumlu olduklarını, ayrıca ipotek veren/ ler, ipotek kapsamındaki gayrimenkullerdeki bir veya bir kısmı üzerindeki ipoteğin fek edilmesi halinde, diğer gayrimenkuller üzerindeki ipoteğin, fek edilmesi halinde, diğer banka’ca kısmi fek işlemi için ayrıca muvaffakatlarının alınmasına yer olmadığını kabul, beyan ve taahhüt eder/ler’ şeklinde olduğunu, burada ‘kefalet beyanı’ olmadığı gibi, ipotek verenlerin bankaya ödemeleri gerektiğinden bahsedilen borcun asıl borçlunun ödemesi gereken toplam tutar olduğuna dair bir anlam da bulunmadığını, aksine ipotek verenlerin ödeyecekleri öngörülen borcun ipotek verenlerin ipotek kapsamında doğacak kendi borçları olduğu “BORÇLARININ” ibaresinden de anlaşıldığını, ipotek verenlerin kendi borçlarının ise limit dahilinde ‘ipotek bedelini ödeyerek taşınmazı ipotekten kurtarmak ya da taşınmazın satılmasına katlanmak’ şeklindeki seçimlik bir borç olduğunu”,

- “Öte yandan 4. maddenin bankanın genel işlem koşulu olup, olaya özel de olmadığını, ipotek belgesinin 4. maddesi tip bir ipotek işlemi için önceden hazırlanmış ve tapu dairesine verilerek ipotek akit tablosuna geçirilmiş tip sözleşmedeki metin olup, olaya özel olmadığı gibi, asıl borçlunun borcuna ilişkin de olmadığını, ipotek senedinin 8. maddesinde, ipotek verenin sorumluluğunun, ‘ipotek ettiği taşınmazın mütemmim cüz ve teferruatı ile birlikte satılmasını kabul etmek’ biçiminde olacağının açıkça ve ayrıca ifade edildiğini, ipotek belgesinde TBK.583 ve 584. maddelerde yazılı geçerlik koşulları bulunmadığı gibi, kefalet beyanı olduğu iddia edilen 4. maddede kefalet limitini belirtecek bir rakam da olmadığını, yapılan işlemin gerçekten de kefalet verme işlemi olması durumunda dahi kefaleti geçersiz kılacak şekilde ifadeler kullanıldığını, 4. maddede ‘müşterek müteselsil sorumluluk’ ibaresinin, asıl borçlunun

bankaya karşı doğacak borçlarını değil, ipotek verenlerin bankaya karşı ipotek kapsamında doğacak borçlarına ilişkin olduğunu”,

- “Davacı ile tamamen aynı içerikteki akit tablosu ile ipotek vermiş olan S. hakkında düzenlenen rehin açığı belgesi ve buna dayalı takibin iptali davasında, ‘ipotek verenin sorumluluğunun taşınmaz ile sınırlı olduğu’ gerekçesiyle verilen ‘rehin açığı belgesinin iptali’ kararı” ile “takip iptali kararının Yargıtay denetiminden de geçerek ayrı ayrı kesinleştiğini, yani, ‘ipotek belgesinin 4. maddesindeki ifadenin bir kefalet olmadığı, ipotek verenin borçtan şahsen sorumlu olmadığı ve hakkındaki rehin açığı belgesinin de buna dayalı takibin de iptali gerektiği’ hususunun açıklığa kavuştuğunu”,

- “Davacının banka ya da kredi kuruluşu olmaması sebebiyle, ipoteğın paraya çevrilmesi yolu ile ilamlı icra takibi yapılmasının da mümkün olmadığını, bu konudaki şikayetlerin süresiz şikayete tabi tutulması da kamu düzenine aykırılık nedeniyle olduğundan, davacı aleyhine düzenlenen rehin açığı belgelerinin ve buna dayalı icra takiplerin de salt bu nedenle iptali gerektiğini”

- “Davacı aleyhindeki takiplere dayanak yapılan rehin açığı belgelerinin, tüm rehinlerin birlikte satılmalarını emreden TMK’nın 873/3 deki emredici kurala aykırı olması nedeniyle de geçersiz olduğunu” belirterek

- “...Davacının ipotek veren sıfatıyla sorumluluğunun ipotekli taşınmazın satışı ile sona ermiş olduğunun ve davalılardan D. San Ve Tic A.Ş.’ne şahsen borçlu olmadığına tesbitine, ... 22. İcra Müdürlüğü’nün 2017/... sayılı dosyasından 689.193,24 + 226,34 TL tutarlı olarak düzenlenmiş ve sonradan ... 16. İcra Mahkemesince 495.286,32 Euro olarak düzeltilmiş olan tarihsiz ilk rehin açığı belgesinin ve buna dayalı olarak ... 11. İcra 2018/... sayısı ile yapılmış takibin davacı yönünden iptaline, ... 22. İcra Müdürlüğü’nün 2017/... sayılı dosyasından 24.12.2021 tarihinde mükerrer olarak düzenlenmiş 495.286,32 Euro tutarlı ikinci rehin açığı belgesinin ve buna dayalı olarak ... 21. İcra Müdürlüğü’nün 2021/... sayılı dosyası ile yapılan mükerrer takibin davacı yönünden iptaline, davalı D. A.Ş.’nin davacı aleyhine yaptığı takiplerde haksız ve kötü niyetli olması sebebiyle, ayrı ayrı her iki takip tutarının %20’sinden az olmamak üzere belirlenecek kötü niyet tazminatının dava

tarihinden itibaren ticari faizi ile birlikte davalı D. A.Ş'den tahsiline karar verilmesini..." talep etmiştir.

1.9.- Davalı D. A.Ş. vekili 3. Asliye Ticaret Mahkemesi'nin 2022/... E. sayılı dosyasında görülen menfi tespit davasında sunduğu 'cevap dilekçesi'nde özetle,

- "Dava değerine ve eksik harca ilişkin itirazları ile birlikte dava-ya bakmaya görevli mahkemenin asliye hukuk mahkemesi olduğunu, davanın zamanaşımı nedeniyle davanın reddi gerektiğini",

- "... Bankası A.Ş. tarafından kredi borçlusunu üçüncü kişi lehine kullandırılan krediden doğan banka alacaklarının müvekkil şirketçe alacaklı bankaya ödenerek, bahse konu alacakların ile alacağın teminatını teşkil eden teminatların tümünün ... 27. Noterliği 38433 yevmiye numaralı ve 04.12.2013 tarihli temlik sözleşmesi doğrultusunda müvekkilleri D. A.Ş.'nin temlik aldığını, temlik sözleşmesi uyarınca tapuda o tarihte davacı adına kayıtlı '... İli, ... Mahallesi, 206 Pafta, 1057 Ada, 96 Parselde kain, 7 numaralı bağımsız bölüm' üzerine, alacağı teminat olarak 12.01.2011 tarih ve 955 yevmiye numarasıyla birinci dereceden 650.000,00 € bedelli verilen anapara ipotegi temlik olunan teminatlar kapsamında olduğunu, temlik sözleşmesine konu edilen borç miktarı müvekkil şirketçe bankaya yatırılmış olmasına rağmen, taahhüt edilen bedel ödenmediğinden davacı ve üçüncü kişi niteliğindeki kredi borçlusuna karşı önce ... 57. Noterliğinin 25.07.2017 tarihli 16221 yevmiye nolu ihtarnamesi gönderildiğini, davacı ile diğer borçlu şirketçe süresi içerisinde ödeme yapılmadığından, 22. İcra Müdürlüğünün 2017/27488 sayılı dosyasından 'ipotegin paraya çevrilmesi yoluyla takip' başlatıldığını ve takibe konu olacak süresinde ödenmediği için ipotekli taşınmazın ihale yoluyla satışa çıkarıldığını, ihale neticesinde taşınmaz satış bedeli alacağı karşılamaya yetmediğinden, ipotekli taşınmazın satış işlemlerinden sonra, bakiye alacağın tahsili işlemlerinin devamı amaçlı icra dosyasından 'rehin açığı belgesi' talep ettiklerini, 22. İcra Müdürlüğünün 2017/... E. sayılı dosyasından hazırlanan kesin rehin açığı belgesinin; kredi borçlusunu üçüncü kişiyle birlikte, ipotek senedi içeriğiyle de sabit olduğu üzere borçtan şahsen sorumlu ipotek veren davacı hakkında düzenlendiğini, Kesin Rehin Açığı Belgesi 11. İcra Müdürlüğünün 2018/15903

E. sayılı dosyasından icra takibine konu edildiğini ve bunun üzerine davacı tarafça ‘... 22. İcra Müdürlüğünün 2017/... E. sayılı dosyası kapsamında düzenlenen rehin açığı belgesinin iptali’ ve ‘... 11. İcra Müdürlüğü 2018/... E. sayılı dosyasından yürütülen takibin iptali’ istemiyle ... 16. İcra Hukuk Mahkemesinin 2019/812 (eski no:2018/...) E. sayılı dosyasından dava açıldığını, yargılama neticesinde kesin rehin açığı belgesinin iptali yönünden hüküm tanzim edilmesi ve istinaf başvurusu üzerine, ... BAM 20. Hukuk Dairesinin 2018/... E. ve 2019/... K. sayılı kararıyla ‘ipotek resmi senedinin dördüncü maddesiyle lehine ipotek verdiği firmanın borçları için, senetteki ipotek limiti kadar müşterek borçlu müteselsil kefil olduğunu da kabul etmiştir’ gerekçesinden hareketle kararının kaldırılmasına hükmedildiğini, bunun üzerine, ... 16. İcra Hukuk Mahkemesinin 2019/... E. ve 2020/... K. sayılı kararı ile ‘kesin rehin açığı belgesindeki borçtan dolayı davacının sorumluluğunun 495.286,32 € olduğunun tespitiyle rehin açığı belgesinin buna göre düzeltilmesine’ karar verildiğini, hükme karşı taraflarca istinaf kanun yolu başvurusu yapılmadığından kararın kesinleştiğini, ilama dayalı olarak kesinleşmiş rehin açığı belgesi yönünden menfi tespit isteminin ancak rehin açığı belgesinden sonra ödeme yapılması halinde mümkün olduğunu, ilama dayalı borcun ifa edildiği ancak kesin delillerle kanıtlanabileceğini, ipotek üzerinden 10 yıl geçtikten sonra borçlu olmadığına dair şekli itirazların zamanaşımına uğradığını, rehin açığı belgesi de ilam niteliğinde olduğundan kesinleşmiş belgenin doğruluğu/yanlışı yeni bir menfi tespit davasıyla tartışılmayacağını, aynı taraflar arasında, aynı konuda, aynı hukuki sebebe dayanılarak yeni bir dava açılmayacağını”,

- “Kesinleşmiş mahkeme ilamına dayanan 24.12.2021 tarihli Rehin açığı belgesinin ve buna dayalı takibin iptal edilmesi hukuken mümkün olmadığını, süresi içerisinde istinaf yoluna başvurmayarak kusurlu davrananın davacının kendisi olduğunu, kabul anlamına gelmemekle birlikte, bu aşamada kimsenin kendi kusuruna dayanarak hak iddia edemeyeceğini, aynı konuda aynı taraflar arasında ... 16. İcra hukuk Mahkemesinin 2019/... E. 2020/... K. sayılı 02/12/2020 günlü kararı kesinleştiğinden, aynı dava sebebine dayanılarak huzurdaki dosyadan dava açılması usulden reddi gerektiğini, gelinen süreçte Mahkemelerce oluşturulan kararlar

uyarınca başlatılan ilamlı takip dosyalarının infazını engelleyecek şekilde hüküm oluşturulmasının Anayasa Mahkemesinin de vurguladığı gibi hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerine açıkça aykırılık teşkil edeceğini, davacının daha evvel yargılamalara konu edilmiş istemlerinin tekrar huzurdaki dava ile yargılamaya taşınmasının hukukten kabul edilemeyeceğini”,

- “Davacının ‘borçtan müştereken ve müteselsilen sorumlu olduğuna’ dair iradesinin dikkatli biçimde nazara alınması gerektiğini, 10. ... Tapu Müdürlüğü huzurunda 12.01.2011 tarih ve 955 yevmiye numarasıyla detayları izah olunan taşınmaz üzerinde birinci dereceden ipotek tesis edilmiş olmakla birlikte; senet muhtevası incelendiğinde, Resmi senet muhteviyatının 3 nolu şartının ‘İpotek verenler ipotek kapsamındaki borçların muaccel hale gelmesi halinde; alacaklı bankanın yabancı para alacağını kredinin kullandırıldığı döviz cinsinden ve bu sözleşmede yazılı akdi faiz oranının yüzde elli fazlası üzerinden temerrüt faizi ve eklentileri ile birlikte geri isteyebileceğini, yasal takip zorunluluğu doğduğu takdirde, icra takip harç ve masraflarının tahsil ve cezaevi harcının, yargılama giderlerinin, yürürlükte olan asgari avukatlık ücretinin üç katı oranında avukatlık ücretinin de bu ipoteğin kapsamı içinde olduğunu, kabul beyan ve taahhüt ederim’ şeklinde, resmi senet muhteviyatının 4 nolu şartının ise ‘İpotek veren/ler, ipotek kapsamında kullandırılan kredilerden kaynaklanan borçlarının, alacaklı Banka’ya geri ödenmesinden, müştereken ve müteselsilen sorumlu olduklarını, ayrıca ipotek veren/ler, ipotek kapsamındaki gayrimenkullerdeki bir veya bir kısmı üzerindeki ipoteğin, fek edilmesi halinde, diğer gayrimenkuller üzerindeki ipoteğin, resmi senetteki şartlarla aynen devam edeceğini, Banka’ca kısmi fek işlemi için ayrıca muvafakatlarının alınmasına yer olmadığını kabul, beyan ve taahhüt eder/ler’ şeklinde düzenlendiğini, senet metninde de sabit olduğu üzere davacının; üçüncü kişi lehine kullandırılan kredi borcunun alacaklı bankaya geri ödenmesi hususunda müştereken ve müteselsilen sorumlu olduğunu açık ve şüpheden uzak biçimde 12.01.2011 tarihinde kabul ettiklerini, ipoteğin tesis edildiği 12.01.2011 tarihinde, 818 sayılı Borçlar Kanununda ya da sair mevzuatta davacı kefaletinin geçerliliğini etkileyen veya engelleyen bir hüküm bulunmadığından, tesis edilen ipoteğin geçerli olduğu-

nun kabulü gerektiğini, ‘Türk Borçlar Kanununun yürürlüğe girdiği tarihten önceki fiil ve işlemlere, bunların hukuken bağlayıcı olup olmadıklarına ve sonuçlarına, bu fiil ve işlemler hangi kanun yürürlükte iken gerçekleşmişse, kural olarak o kanun hükümleri uygulanır.’ şeklindeki 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunun ‘Geçmiş Etkili Olmama Kuralı’ başlıklı 1. maddesi de gözetildiğinde, 12.01.2011 tanzim tarihli kefalet sözleşmesine 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun uygulanması hukuka aykırıyken, işbu tarih itibari ile 818 sayılı Borçlar Kanununun uygulama alanı bulması gerektiğini”,

- “4. madde bankanın genel işlem koşulu olduğu, bankaların ipotek senedinde yer alacak şartları önceden kendilerinin hazırlayıp senede geçirilmesi için tapu müdürlüğüne verdiklerine dair iddianın hukuki temelden yoksun olduğunu, ipotek senedi resmi makam huzurunda taraflarca düzenlenen senet niteliğinde olup, taraflardan birinin aynı nitelikteki kişilerle akdettiği sözleşmelere uygulanacak genel işlem şartları ipotek senedi yahut kefalet sözleşmesinde uygulama alanı bulamayacağını”,

- “Geçerli nitelikte tanzim edilen kefalet sözleşmesi doğrultusunda kendisi hakkında da rehin açığı belgesi düzenlenebileceğinin farkında olan davacı tarafın, muhtelif iddialarla kefalet sözleşmesinin geçersiz olduğu yahut kefalet iradesinin olmadığı yönünde mahkemeyi yanıltma çabasında olduğunu”,

- İİK’nın 150/f bendi ve 152. maddesinde düzenleme bulan rehin açığı belgesinin, borçlu ile birlikte borçtan şahsen sorumlu olan ipotek veren aleyhinde tanzim edilebileceğini ve bu belge ile ipotek veren aleyhinde ayrı bir takip yapılabileceğini, ipotek senedindeki kefalet kaydının usul ve esasen geçerli olduğunu ve davacının ipotek veren sıfatının yanında ipotek kapsamında kullanılan kredi borcundan ‘müşterek ve müteselsil sorumluluk’ ibaresiyle şahsen de sorumlu olduğunu, borçtan şahsen sorumluluğu resmi senetle sabit kılınan davacı bakımından ipotekli taşınmazın satılmasından sonra rehin açığı belgesi düzenlenmesinde hukuka aykırılık bulunmadığını”,

- “Alacağın temliki sözleşmesi ile ... Bankası A.Ş.’nin tüm hak ve alacakları müvekkile devredildiğinden, bankanın başlatarak yü-

rütebileceği takibin müvekkil tarafından ilamlı takip olarak yürütülmesi ve borçluya ve ipotekli taşınmaz malikine icra emri gönderilmesinin hukuka uygun olduğunu, yasada kredi kurumları ile ilgili özel bir düzenleme mevcut ise de, ilamlı takibin salt banka tarafından uygulanacağına dair bir koşul bulunmadığını, bu bağlamda ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile takibi başlatmadan evvel kredi borçlusuna karşı önce ... 57. Noterliğinin 25.07.2017 tarihli 16221 yevmiye nolu ihtarnamesi gönderildiğini ve temlik sözleşmesi ile ihtarname doğrultusunda davacıya karşı ... 22. İcra Müdürlüğünün 2017/... sayılı dosyasından takip başlatıldığını ve borcun tamamı tahsil edilemediğinden rehin açığı belgesi düzenlendiğini, takibe konu rehin açığı belgesinin, ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile ilamlı icra şeklinde başlatılarak kesinleşen ... 22. İcra Müdürlüğünün 2017/... sayılı dosyasından düzenlenmiş olduğunu ve bu aşamada davacının söz konusu iddialarına itibar edilemeyeceğini”,

- 19. ... Tapu Müdürlüğünce ipotek konusu taşınmaz üzerinde 12.01.2011 tarihinde 955 Yevmiye No ile 1. Derecede tesis edilen ipoteğin limit ipoteği olduğuna dair herhangi bir ibare ya da muhteviyat bulunmadığını, tapu kütüğüne tescil edilen bedelin üst sınır olduğuna dair resmi senet içeriğinde herhangi bir ibare bulunmadığını” belirterek

- “... Davanın reddine, davacı hakkında takip konusu olacağını %20’den aşağı olmamak üzere kötüniyet tazminatına hükmedilmesine, yargılama giderleri ile vekalet ücretinin davacıya yüklenmesine karar verilmesini...” talep etmiştir.

1.10. Yukarıda⁵⁵ belirttiğimiz gibi, gerek **doktrinde** gerek **yüksek mahkemenin** içtihatlarında açıkça ifade edildiği gibi, İİK 150/1 uyarınca, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilamlı icra takibi yapma imkanına sahip bankanın takibe geçmeden önce alacağını kredi veren kuruluş (banka) niteliğinde olmayan bir kimseye temlik etmesi halinde, temlik alan İİK 150/1 maddesinden yararlanamaz.⁵⁶

55 Bkz: Yuk dipnot 34, 35, 36,

56 Bkz: 12. HD. 12.01.2023 T. 7854/137; 12. HD. 12.01.2023 T. 12575/133; 12. HD. 25.10.2016 T. 17485/22218; 12 HD. 02.05.2017 T. 2090/6916; 12. HD. 24.03.2015 T. 28670/6983; 12. HD. 25.10.2016 T. 25623/22152 (www.e-uyar.com)

Yüksek mahkeme, yerleşmiş içtihatlarında⁵⁷, “Bankanın, genel kredi sözleşmesine istinaden borçlu şirkete kullandığı kredilerden kaynaklanan alacaklarını, **takip tarihinden önce alacaklılara teminatları ile birlikte temlik etmesi halinde**, kredi veren kuruluş (banka) olmadığı anlaşılan temlik alacaklılarının, İİK 150/ı uyarınca ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilamlı icra takibi yapma olanağı olmadığını, temlik alacaklıların ipoteğin paraya çevrilmesi yolu ile ilamlı icra takibi yapmaları halinde bu hususun süresiz şikayete konu edilebileceği gibi, mahkemece de re’sen dikkate alınması gerektiğini” kabul etmektedir.

Somut olayda, davalı alacaklı D. A.Ş., asıl alacaklı ... Bankası’ndan borçlu hakkında yapmış olduğu icra takibindeki alacağını temlik alarak bu icra takibine bulunduğu yerden devam etmemiştir.⁵⁸ Aksine, davalı D. A.Ş., alacağı bankadan temlik aldıktan sonra, kendisi İİK. m. 150/ı uyarınca ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla icra takibi yaparak borçlunun ipotekli taşınmazının paraya çevrilmesini sağlamış ve alacağını tahsil etmiştir. Halbu ki, İİK. m. 150/ı uyarınca, temlik alacaklısının, ipotek veren kişi hakkında ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilamlı takip yapabilmesi için ‘banka’ ya da ‘finans (kredi) kurumu’ olması, ya da banka icra takibine geçtikten sonra (icra dosyası ile birlikte) alacağı temlik alması gerekirdi. Davalı alacaklı D. A.Ş. bu konumda olmadığından, davacı H. hakkında ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilamlı takip yapamaz. Alacağın temliki sözleşmesi ile ... Bankası A.Ş.’nin tüm hak ve alacaklarını devretmiş olması da, temlik alacaklısı D. A.Ş.’nin İİK. m. 150/ı uyarınca ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilamlı icra takibi yapabileceği anlamına gelmez.

Bu durumda, davalı alacaklı D. A.Ş.’nin İİK. 150/ı uyarınca davacı borçlu H. hakkında 22. İcra Müdürlüğü’nün 2017/.. sayılı dosyasında ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilamlı icra takibi başlatılması usulsüz olduğu gibi, bu icra takibinden sonra aldığı rehin açığı belgesi ve rehin açığı belgesine dayalı olarak ‘... .. 11. İcra Müdürlüğü’nün 2018/... sayılı dosyasında başlattığı icra takibi

57 Bkz: 12. HD. 12.01.2023 T. 7854/137; 12. HD. 12.01.2023 T. 12575/133; 12. HD. 25.10.2016 T. 17485/22218; 12 HD. 02.05.2017 T. 2090/6916; 12. HD. 24.03.2015 T. 28670/6983; 12. HD. 25.10.2016 T. 25623/22152 (www.e-uyar.com)

58 Bkz: 12. HD. 09.07.2020 T. 11762/6746 (www.e-uyar.com)

de usulsüzdür.

Yukarıda⁵⁹ ayrıntılı olarak izah ettiğimiz gibi, icra mahkemesi kararları *maddi anlamda kesin hüküm* (HMK. m. 303) teşkil etmediğinden ve davacının bu konuda genel mahkemede İİK m. 72 uyarınca menfi tespit davası açması mümkündür.

1.11. Taraflar arasındaki ipotek akit tablosunun;

3. maddesi “...İpotek verenler ipotek kapsamındaki borçların muaccel hale gelmesi halinde; alacaklı bankanın yabancı para alacağını kredinin kullandırıldığı döviz cinsinden ve bu sözleşmede yazılı akdi faiz oranının yüzde elli fazlası üzerinden temerrüt faizi ve eklentileri ile birlikte geri isteyebileceği...” şeklinde,

4. maddesi, “İpotek veren/lerin, ipotek kapsamında kullanılan kredilerden kaynaklanan borçlarının alacaklı bankaya ödenmesinden müştereken ve müteselsilen sorumlu oldukları” şeklinde

8. maddesi ise “*ipotek verenin sorumluluğunun ipotek ettiği taşınmazın mütemmim cüz ve teferruatı ile birlikte satılmasını kabul etmek olduğu*” şeklinde

düzenlenmiştir.

Davacı H.’nin icra mahkemesine yaptığı başvuru üzerine, ... 16. İcra Hukuk Mahkemesinin 2019/... E. 2020/... K. sayılı kararı ile ‘*kesin rehin açığı belgesindeki borçtan dolayı davacının sorumluluğunun 495.286,32 € olduğunun tespitiyle rehin açığı belgesinin buna göre düzeltilmesine*’ karar verilmiş ve tarafların kararı istinaf etmemesi üzerine anılan karar kesinleşmiştir. Davacı H.’nin yaptığı ve ... 13. İcra Mahkemesi’nin 2021/... E. (önceki E: 2018/...) sayılı dosyasında görülen diğer başvuru da yerel mahkemenin davacı lehine vermiş olduğu kararın istinaf edilmesi üzerine, ... BAM 23. HD. 2021/... E. sayılı dosyada, ‘*rehin açığı belgesinin 495.286,32 Euro olarak düzeltilmesine ilişkin ... 16. İcra Hukuk Mahkemesinin 2019/... E. 2020/... K. sayılı kararı kesinleştiğinden, rehin açığı belgesinin iptali isteğinin reddine ve takibin de sadece 495.286,32 Euro’yu aşan kısım bakımından iptaline ka-*

rar verilmesi gerektiğine' karar vermiştir. Bu karar davacı borçlu H. tarafından temyiz edilmiş olup halen kesinleşmemiştir.

Buna karşın, -davacı H. ile aynı konumda olan- ipoteke veren S.'nin icra mahkemesine yaptığı başvuru sonucunda "dayanak resmi senette, 'ipoteke verenlerin, ipoteke kapsamında kullanılan kredilerden kaynaklanan borçlarının müşterek ve müteselsilen sorumlu olduklarının belirtildiğini, bu **nedene ipoteke verenin sorumluluğunun ipoteke bedeli ile sınırlı olduğunu** ve davacı 3. kişi, ipoteke verenin sorumluluğunun da söz konusu parselin satılması ile sona erdiğini, **davacı 3. şahsın, ipotekten ayrı olarak alacaklıya 'şahsen' kefil veya müteselsil borçlu olduğuna dair ne icra dosyasında ne de yargılama dosyasında herhangi bir belge olmadığından ve ipoteke üçüncü kişi tarafından verilmiş olup, takip sonunda borç tamamen ödenmemiş ise, rehin açığı belgesi ancak asıl borçlu hakkında düzenlenebileceğinden, üçüncü kişi hakkında rehin açığı belgesi düzenlenemeyeceğini**" belirten ... BAM 22. HD.'nin 01/10/2019 T. 2704/... s. kararı (Yargıtay 12. HD.nin 13585/... s. kararı ile onanarak) kesinleşmiştir. S.'nin icra mahkemesine yaptığı diğer başvurunun istinaf edilmesi üzerine "...İİK 152 gereğince ipoteekli taşınmaz malikinin sorumluluğunun taşınmazla sınırlı olduğu, **taşınmazın satılması halinde malikin sorumluluğunun sona ereceği, taşınmaz maliki aleyhine rehin açığı belgesi düzenlenemeyeceği...**" gerekçeleriyle 'takibin iptaline' dair verilen ... BAM 21. HD. 12.07.2019 T. 519/... s. kararı ise henüz kesinleşmemiştir.

Benzer şekilde, E.'nin açtığı davalarda, 'ipoteke verenin sorumluluğunun taşınmaz ile sınırlı olduğu ve rehin açığı belgesinin ancak asıl borçlu hakkında düzenlenebileceği' gerekçesiyle, 6. İcra Mahkemesi'nin 2021/... E. sayılı dosyasında "rehin açığı belgesinin iptaline", 13. İcra Mahkemesi'nin 2019/... E sayılı dosyasında da 'hem rehin açığı belgesi, hem de takibin iptaline' karar verilmiştir.

Yukarıda⁶⁰ ayrıntılı olarak belirttiğimiz gibi, ipoteke, üçüncü kişi konumunda davacı H. tarafından verildiğinden, rehin açığı belgesine dayanarak onun hakkında takip yapılması isabetli değildir.

60 Bkz: Yuk dipnot 12-24

Çünkü, üçüncü kişi davacı H.'nin sorumluluğu, verdiği rehinle sınırlıdır.

Davacı H.'nin 'rehin açığının belgesi' ve 'icra takibinin iptali' nedeniyle icra mahkemesine yaptığı başvurular aleyhine sonuçlanmış ve bunlardan biri kesinleşmiş olsa da, aynı konumunda olan diğer üçüncü kişi ipotek verenlerin yaptığı başvuruların lehlerine sonuçlandırıldığı (ve bunlardan ipotek veren S.'nin yaptığı başvurunun Yargıtay incelemesinden de geçerek kesinleştiği) görülmektedir.

İpotek veren üçüncü kişilerin yapmış olduğu başvurular incelendiğinde, -Yargıtay 12. HD.'nin temyiz incelemesinden geçerek kesinleşen kararında belirtildiği gibi- **“ipotek verenin sorumluluğunun ipotek bedeli ile sınırlı olduğu ve davacı 3. kişi, ipotek verenin sorumluluğunun taşınmazın satılması ile sona ereceği, davacı 3. şahsın, ipotekten ayrı olarak alacaklıya ‘şahsen’ kefil veya müteselsil borçlu olduğunun kabul edilemeyeceği, takip sonunda borç tamamen ödenmemiş ise, rehin açığı belgesinin ancak asıl borçlu hakkında düzenlenebileceğinden, üçüncü kişi hakkında rehin açığı belgesi düzenlenemeyeceği”** ve bu nedenle de **“takibin iptaline karar verilmesi gerektiğini”** kabul etmek isabetli olacaktır.

Somut olayda; davalı-alacaklı taraf, taraflar arasında 'ipotek akit tablosu'nun 4. maddesindeki; **“İPOTEK VEREN/LER ipotek kapsamında kullandırılan kredilerden kaynaklanan borçlarının alacaklı bankaya ödenmesinden müştereken ve müteselsilen sorumludur.”** şeklindeki ifadeye dayanarak; **“ipotek veren davacının, takip (ve dava) konusu borçtan da sorumlu olduğunu”** ileri sürmüşse de, bu madde ve ipotek akit tablosundan diğer maddeleri birlikte değerlendirildiğinde, ipotek akit tablosunun 8. maddesinde kabul edildiği üzere, davacı H.'nin ipotek veren olarak sorumluluğunun ipotek ettiği taşınmazın -mütemmim cüz ve teferuatı ile birlikte- satılmasına katlanmakla sınırlı olduğunu kabul etmek gerekecektir.

Kaldı ki, -'kamu düzeni ile ilgili emredici hüküm' niteliğindeki- hükümler, 6101 s. K. m. 2. uyarınca TBK'nun kamu düzenine ve genel ahlaka ilişkin kurallar gerçekleştirildikleri tarihe bakılmaksızın bütün fiil ve işlemlere uygulanacağından, ipotek akit

tablosunda 'üçüncü kişi ipotek verenin, taşınmazının satılmasına karşın asıl borçlunun borcunun karşılanmaması halinde, satışına katıldığı taşınmazı dışındaki tüm malvarlığı ile birlikte borcun tamamından sorumlu olacağına' dair hükmün, 'genel işlem şartı' ve 'kamu düzenine aykırı olması' nedeniyle geçersiz sayılması isabetli olacaktır.

Sonuç: Mütalâa (ve dava) konusu uyumsuzlukta;

- İİK 150/ı uyarınca, ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla *ilamlı icra takibi* yapma imkanına sahip ... Bankası alacağını *-henüz takibe geçmeden-* davalı D. A.Ş.ye temlik ettiğinden ve temlik alan D. A.Ş. kredi veren kuruluş (banka) niteliğinde olmadığından, davalı alacaklı D. A.Ş.'nin İİK. 150/ı uyarınca davacı borçlu H. hakkında ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilamlı icra takibi başlatılmasının usulsüz olduğu ve bu icra takibinden sonra aldığı rehin açığı belgesi ve rehin açığı belgesine dayalı olarak dosyasında başlattığı icra takibinin de usulsüz olduğu, bu konuda aleyhine *-istinaf edilmediği için-* kesinleşmiş bir icra mahkemesi kararı bulunsa da, 'maddi anlamda kesin hükümden' söz edilmeyeceğinden ve ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla ilamlı icra takibine karşı menfi tespit davası açılabileceği⁶¹ de gözetilerek, davacının bu konuda genel mahkemede açtığı menfi tespit davasının kabulü gerektiği,

- Davacı ile aynı konumda olan diğer üçüncü kişi ipotek verenlerin icra mahkemesine yaptıkları başvurularda "*resmi senette yer alan ifadeler gözetildiğinde, ipotek veren 3. şahısların, ipotekten ayrı olarak alacaklıya 'şahsen' kefil veya müteselsil borçlu olarak kabul edilmemesi gerektiği, ipotek üçüncü kişi tarafından verilmiş olup, takip sonunda borç tamamen ödenmemiş ise, rehin açığı belgesi ancak asıl borçlu hakkında düzenlenebileceğinden, üçüncü kişi hakkında rehin açığı belgesi düzenlenemeyeceği*" ve "*İİK 152 gereğince ipotekli taşınmaz malikinin sorumluluğunun taşınmazla sınırlı olduğu, taşınmazın satılması halinde malikin sorumluluğunun sona ereceği, taşınmaz maliki aleyhine rehin açığı belgesi düzenlenemeyeceğinden buna ilişkin 'takibin iptaline'* dair verilen (biri kesinleşmiş) kararlardaki gerekçelerin isabetli olduğu, bu nedenle, ipotek akit tablosunun 2, 4, 8. maddeleri

61 Bkz: Yuk dipnot 38

gözetildiğinde dahi, menfi tespit davasının davacısı H.'nin ipotek veren olarak sorumluluğunun ipotek ettiği taşınmazın -mütemmim cüz ve teferruatı ile birlikte- satılmasına katlanmakla sınırlı olduğu, kaldı ki, ipotek akit tablosunda 'üçüncü kişi ipotek verenin, taşınmazının satılmasına karşın, asıl borçlunun borcunun karşılanmaması halinde, tüm malvarlığı ile birlikte borcun tamamından müteselsilen sorumlu olacağına' anlamına gelecek bir hükmün, 'genel işlem şartı' ve/veya 'kamu düzenine aykırı olması' nedeniyle geçersiz sayılması isabetli olacaktır. 22.04.2024

KAYNAKÇA

- Akipek, Jale. Turgut Akıntürk Eşya Hukuku. İstanbul: Beta Yayınları, 2009.
- Akipek. Türk Eşya Hukuku (Mahdut Ayni Haklar). Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1974.
- Ansay, Sabri Şakir. Hukuk, İcra ve İflâs Hükümleri. Ankara: İstiklal Matbaası, 1960.
- Antalya, Osman Gökhan. Türk Borçlar Hukuku (Genel Hükümler), Cilt I İstanbul: Legal Yayınları, 2016.
- Arslan, Ramazan. "İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/b ve 150/ı Maddelerinde Düzenlenen Kuralların Uygulanmasında Ortaya Çıkan Sorunlar" Bankacılar Dergisi, S. 27 (1998): 76- 85 .
- Arslan. "İcra ve İflâs Kanunu'nun 68/b ve 150/ı Maddelerinin Banka Alacaklarının Tahsiline Getirdiği Kolaylıklar" Türk, İngiliz ve ABD Hukukunda İşletmelerin Ödeme Güçlüğü Sorunları ve Banka İlişkileri Sempozyumu (1993): 193.
- Arslan, Ramazan. Yılmaz, Ejder. Ayvaz, Sema Taşpınar ve Hanağası, Emel. İcra ve İflâs Hukuku. Ankara: Yetkin Yayınları, 8. Baskı, 2022.
- Atamer, Yeşim. Genel İşlem Şartlarının Denetlenmesi. Ankara: Prof. Dr. Necip Kocayu- sufpaşaoğlu'na Armağan, 2004.
- Aydoğdu, Murat. Genel İşlem Koşulları Şerhi. İstanbul: Adalet Yayınevi, 2018.
- Başalp, Nilgün. "Sözleşme Özgürlüğünün Sözleşme Adaletinin Sağlanması Amacıyla Hakimın Müdahalesi Yoluyla Korunması: İçerik Denetimi Hukuki Temelleri Hakkında Bazı Değerlendirmeler" İstanbul: Prof. Dr. Şener Akyol's Armağan (2011): 234.
- Berkin, Necmeddin. Tatbikatçılara İcra Hukuku Rehberi. İstanbul: Filiz Kitabevi, 1980.
- Budak, Ali Cem. İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip. İstanbul: Onikilevha, 2009.
- Çelik, Yağmur Esin. Türk Hukukunda Üst Sınır İpoteği ve Uygulanması. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2021.

- Deynekli, Adnan. İcra ve İflâs Hukukunda İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip. Ankara: Turhan Kitabevi, 2013.
- Ercan, İsmail. Uygulamacılar İçin İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı. Ankara: 9. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2022.
- Ersöz, Oğuz. “Genel İşlem Koşullarının Kişi Bakımından Uygulama Alanı ve Tacirler Hakkında Uygulanması” İst. Aydın Ün. Huk. Fak. Der. S. 1 (2017): 69-104.
- Ertaş, Şeref. Eşya Hukuku. İzmir: Barış Yayınları, 15. Baskı, 2020.
- Eskiocak, Ali. Sümer Altay, Türk Medeni Hukukunda Taşınmaz Rehni. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2007.
- Gürdoğan, Burhan. “İcra-İflâs Takiplerinde Borçlunun Tamamen veya Kısmen Aczini Tespit Eden Vesikalar” BATİDER, C. 2, 1 (1963): 33.
- Gürdoğan. Türk-İsviçre İcra ve İflâs Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi. Ankara: Ajan Türk Matbaası, 1967.
- Havutçu, Ayşe. Açık İçerik Denetimi Yoluyla Tüketicinin Genel İşlem Şartına Karşı Korunması. İzmir: Güncel Hukuk Yayınları, 2003.
- Işık, Melih. “İcra ve İflâs Hukukunda Borç Ödemeden Aciz Belgesi” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi (2018): 33
- Kocayusufpaşaoğlu, Necip. Hatemi, Hüseyin. Serozan, Hüseyin ve Arpacı, Abdülkadir. Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. I. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2008.
- Korkmaz, Nurdan. İcra Hukukunda Rehin Açığı Belgesi. İstanbul: Oniki Levha Yayınları, 2019
- Kuru, Baki. İcra ve İflâs Hukuku, C. 3. İstanbul: Evrim Dağıtım, 1993.
- Kuru. İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı. İstanbul: Adalet Yayınevi, 2013.
- Kuru. Tespit Davaları. İstanbul: Evrim Yayınları, 1988.
- Muşul, Timuçin. İcra ve İflâs Hukuku, C. II. İstanbul: 6. Baskı, Adalet Yayınevi, 2013.
- Muşul, Timuçin. İcra ve İflâs Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi. İstanbul: Adalet Yayınları, 2017.
- Oğuzman, Kemal. Seliçi, Özer ve Özdemir, Saibe Oktay. Eşya Hukuku. İstanbul: 22. Baskı, Filiz Kitabevi, 2020.
- Olgaç, Samet Can. “Rehin Açığı Belgesi ve Hükümleri” Terazi Huk. Der., C. 11, S. 113 (Ocak/2016): 112 vd.
- Öktemer, Semih. “İcra ve İflâs Kanunu’nun 68/b ve 150/ı Maddelerine İlişkin Uygulama” Yarg. Der. C. 23, S. 1-2 (1997): 155-170
- Öktemer, Semih. “İcra ve İflâs Kanunu’nun Yeni Hükümleri Hakkında Düşünceler” Tür. Not. Bir. Huk. Der. S. 62 (1989):18
- Özbay, İbrahim ve Çelik, Ferhat. “İcra ve İflâs Hukukunda Rehin Açığı Belgesi” [Türkiye Adalet Akademisi Der. (T. A. A. D.)], C. 9, S. 34 (Nisan/2018): 11

- Özcan, Didem. “Türk Hukukunda Üst Sınır İpoteği” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi (2000): 4
- Öztekin, Selçuk. İcra ve İflâs Hukukunda Borç Ödemededen Aciz Vesikası “İİK. m.143; m.251”. İstanbul: Alfa Yayınları, 1994.
- Pekcanitez, Hakan. Atalay, Oğuz. Özkan, Meral ve Özkes, Muhammed. İcra ve İflâs Hukuku. Ankara: Yetkin Yayınları, 11. Bası, 2013.
- Postacıoğlu, İlhan. “İcra ve İflas Kanunundaki Muaddel Hükümlere Göre Menfi Tespit Davası” İHFM. S. 2-4 (1967): 829.
- Reisioğlu, Safa. Türk Borçlar Hukuku (Genel Hükümler). İstanbul: Beta Basım Yayınevi, 2014.
- Tercan, Erdal. “İpoteğin Paraya Çevrilmesinde Kredi Kuruluşlarının Özel Durumu” C. 17, S. 4, BATİDER (1994): 90.
- Tercan. “Takip Hukuku Açısından Cari Hesap ve Kısa, Orta, Uzun Vadeli Kredi Sözleşmeleri” Tür. Not. Bir. Huk. Der. S. 85 (1995): 40-47
- Türk, Ahmet. Maddi Hukuk ve İcra-İflas Hukuku Yönleriyle Menfi Tespit Davası. Ankara: Yetkin Yayınevi, 2006.
- Uyar, Talih. Gerekeçeli-İçtihatlı İİK. Şerhi, C. 8. Ankara: Bilge Yayınevi, 4. Baskı, 2010.
- Uyar, İcra Hukukunda İlamlı Takipler. Manisa: Şafak Matbaası, 1983.
- Uyar. İcra Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi. Ankara: Şafak Matbaası, 1984.
- Uyar. Talih, Uyar, Alper ve Uyar, Cüneyt. İİK Şerhi, C. 2. Ankara: Bilge Yayınevi, 2014.
- Üstündağ. İcra Hukukunun Esasları. 8. Baskı, 2004.
- Yağcı, Mustafa Okan. “Rehin Açığı Belgesi” Yeditepe Huk. Fak. Der., S. 2 (Ocak/2017): 319
- Yeniocak, Ümit. 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununun Getirdiği Değişiklikler ve Yenilikler. İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2011.
- Yücel, Müjgan Tunç. Banka Alacaklarının İpoteğin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takibi. İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2010.

MALİ YETKİLERİN KÖTÜYE KULLANILMASI

Prof. Dr. Billur YALTI¹

ÖZET

Vergilendirme yetkisi, devletin egemenliğinden doğan ve vergi koyma, denetleme, toplama ile el koymayı kapsayan güçlü bir iktidardır; ancak anayasal ilkeler ve insan hakları ile sınırlandırıldığında meşruiyet kazanır. Vergi idaresinin yoklama, inceleme ve bilgi toplama gibi araçları kamu yararı için gerekli olmakla birlikte, mülkiyet, özel hayat ve adil yargılanma haklarına ciddi müdahaleler doğurur. Bu nedenle tarafsızlık, ölçülülük ve mükellef haklarının korunması esastır. AİHS'nin 18. maddesi, yetki suistimalini yasaklayarak demokratik bir vergi idaresinin sınırlarını belirler; AİHM içtihatları da bu bağlamda denetim işlevi görür. Bu makalede, konu AİHM güncel içtihatları çerçevesinde ele alınmıştır.

Anahtar kelime

Vergi, vergisel egemenlik, AİHM, İHAS

1. Giriş

“Vergilendirme yetkisi, devletin ülkesi üzerindeki egemenliğine dayanarak vergi alma konusunda sahip olduğu hukuki ve fiili gücü”² olarak tanımlanır.³ Bu yetki hem maddi hem de usul yetkilerini kapsar. Devletin mali gücü, vergiyi koyma, denetleme, zorla toplama ve el koyma yetkilerini içeren çok güçlü bir yetkidir.

1 Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mali Hukuk Anabilim Dalı

2 ÇAĞAN, NAMİ, Vergilendirme Yetkisi, Kazancı, İstanbul, 1982, s. 3-4.

3 ÖNCEL/KUMRULU/ÇAĞAN/GÖKER, Vergi Hukuku, 32.B. Turhan, Ankara, 2023, s.43.

Elbette, bu yetki ancak anayasa ve insan hakları düzleminde sınırlandırıldığı oranda keyfilikten ve zorbalıktan çıkar. Demokrasi tarihi bu sınırlama mücadelesinin de tarihidir.⁴

Demokratik bir toplumda, verginin toplanması, doğruluğunun araştırılması ve sağlanması konusunda vergi idaresinin çeşitli enstrümanlarla donatılmış olması (örneğin yoklama, inceleme, arama ve bilgi toplama) meşru ve gereklidir. Bu konuda hiç kuşku yoktur. Ancak mali idarenin bu yetki donanımları o derece kuvvetlidir ki, bu araçlar kullanıldığında vergi yükümlüsünün çeşitli haklarına -örneğin, mülkiyet, özel yaşamın gizliliği, konut dokunulmazlığı veya adil yargılanma hakkı gibi- sert ve önemli düzeyde müdahalede bulunulur. Kamu menfaatinin bunu gerektirdiği konusunda da şüphe duyulmamalıdır. Bununla beraber, bu yetkilerin suistimal edilmemesi⁵ ve ölçülü kullanımı⁶ için vergi yükümlüsünün söz konusu süreçlerde çok çeşitli ve kuvvetli haklarla⁷ donatılması da önceliklidir.

Örneğin, vergi incelemesinin amacı, ödenmesi gereken vergilerin doğruluğunu araştırmak, tespit etmek ve sağlamak şeklindedir (VUK, 134-140). Vergi mükelleflerinin ancak belirli bir kısmı incelemeye alınabilir.⁸ O halde incelenecek mükellefler neye göre seçilmektedir? Birçok ülkede, izaha davet, rasgele seçim, risk analizi ve yapay zekanın uygulandığı bilinmektedir.⁹ Türkiye’de de¹⁰

4 Karş., ESSERS, PETER, “General Report on History and Taxation: The Dialectical Relationship between Taxation and the Political Balance of Power”, in History of Taxation, EATLP International Tax Series vol.20, IBFD, The Netherlands, 2022, s.3.

5 Örn. Bkz., SABAN, NİHAL, “Bir Yaşam/İki Yasa Olayı: Vergi Denetiminde Hak İhlalleri”, 19. Türkiye Maliye Sempozyumu, Türkiye’de Vergi Kayıp ve Kaçakları, Önlenmesi Yolları, Uludağ Üniversitesi, Bursa, 2004, s.717 vd.

6 KAŞIKÇI, MAHMUT, Vergi Hukukuna Arama Koruma Önlemi (Vergisel Arama), Et-hemler, İstanbul, 2007.

7 Bkz., YALTI BİLLUR, Vergi Yükümlüsünün Hakları, İstanbul, Beta, 2006.

8 Gelir İdaresi Başkanlığının açıklamalarına göre, 81 İl Vergi Dairesi Müdürlerince 2024 yılında yapılan vergi incelemeleri sonucunda; 2.410 mükellef incelemeye tabi tutulmuş, 3.851 adet vergi inceleme raporu düzenlenmiş, 2.316.139.823 TL matrah farkı üzerinden 730.617.303 TL vergi farkı bulunmuştur. Gelir İdaresi Başkanlığı’nın 2024 yılı raporu, s. 144. https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/faaliyetraporlari/2024/2024_faaliyet_raporu.pdf?id=2

9 PISTONE, PASQUALE, General Report, Tax Procedures, EATLP Congress Madrid 2019, IBFD, Publications, vol.18, 2020, s. 34.

10 Vergi İncelemelerinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, RG. 30.10.2011

mükellefler, risk analiz sistemi, ihbar ve şikâyet, teftiş ve soruşturma, diğer kamu ve kuruluşlardan intikal eden raporlar ve müfettişlerce yazılan görüş ve öneri raporları gibi nedenlerle incelemeye tabi tutulurlar.¹¹ Mükellefler, incelemenin gerekçesini öğrenme hakkına sahiptir.¹² Bu örnekte, bizi ilgilendiren durum, vergi idaresinin tarafsızlığının¹³ sağlanmasının önemine ve vergi idaresinin yetkilerini kötüye kullanmasının engellenmesi konularına vurgu yapmaktır.

14

Vergi idaresinin tarafsız, bağımsız ve objektif ölçütlerle davranması yönündeki talepler, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesinin (İHAS) 18.maddesinin koruması altındadır. Bu madde, devletin yetki suistimallerini engellemeyi konu edinen bir maddedir. Vergi idaresinin kuvvetli yetkilerinin suistimalinin bazı hallerde yıkıcı etkisinin olabileceği de göz önüne alındığında, demokratik bir vergi idaresinin tarafsızlığının önemi artar. Bu yazı, vergilendirme yetkisi ile İHAS, 18.madde arasındaki ilişkiyi İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi (İHAM) kararları çerçevesinde ele almaya odaklanmaktadır.

2. Kısaca Arka Plan

İHAS'ın 18.maddesi çok önemli bir maddedir. Devleti sözleşmedeki hakların sınırlandırılması bakımından sınırlar. Haklara getirilecek kısıtlanmaların sınırlanması başlığı altında şu düzenleme yer alır: “*Anılan hak ve özgürlüklere bu Sözleşme hükümleri ile izin verilen kısıtlamalar öngörüldükleri amaç dışında uygulanamaz.*” Yani devletler egemenliklerinden doğan yetkileri söz-

(en son değişiklik için RG 13.5.2025). Vergi Denetim Kurulu Yönetmeliği, RG 7.4.2021.

11 <https://vdk.hmb.gov.tr/vergi-incelemelerinin-kaynagi>

12 Bkz., YALTI, BİLLUR, “Turkey”, in The Practical Protection Of Taxpayers' Fundamental Rights, IFA Congress 2015 Basel, Cahiers, Vol. 100b, IBFD, 2015, s.817.

13 Tarafsızlığın önemi için bkz., BAKER, PHILIP/PISTONE, PASQUALE, General Report, in The Practical Protection of Taxpayers' Fundamental Rights, IFA Congress 2015 Basel, Cahiers, Vol. 100b, IBFD, 2015, s.40.

14 Vergi incelemelerinde tarafsızlığın sağlanması imkanları bakımından yapılan önemli bir araştırma için bkz., ARIK, EZGİ, “Protection of Taxpayer Rights during Tax Audits: Impartiality within the Scope of the Proportionality Principle”, European Taxation, September 2017, s. 394 vd.

leşmedeki hakların sınırlandırılmasında suistimal edemez, kötüye kullanamaz. Bu Anayasanın temel hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılmaması başlığı altındaki 14/2. maddesinde yer alan hükmün muadilidir.¹⁵ Buna göre, “Anayasa hükümlerinden hiçbiri, Devlete veya kişilere, Anayasayla tanınan temel hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya Anayasada belirtilenden daha geniş şekilde sınırlandırılmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamaz.”

İHAS, 18.maddedeki kural, aslında Fransız İdare Hukuku kökenli yetki saptırması doktrininin bir uygulaması olarak değerlendirilmektedir. Buna göre, devlet makamlarının kendilerine verilen önemli gücü verilmiş amacına uygun kullanmamaları yetki saptırması teşkil eder ve idari işlemlerin amaç unsurlarında sakatlığa neden olur.¹⁶

İHAS, 18.madde tek başına değil, ancak başka bir Sözleşme maddesi ile birlikte uygulanabilmektedir ve hatta diğer ilgili madde tek başına ihlal edilmemiş olsa bile birlikte ihlal mümkündür.¹⁷ 18. madde aslında bir ispat yükü ve ölçüsü meselesi çerçevesinde değerlendirilmektedir. İHAM, başlangıçta devletin iyiniyetli olduğu yönündeki ilk görünüş karinesinden yararlandığını, o nedenle de aksini ispat yükünün başvurucaya düştüğünü savunmuş ve uygulamıştır.¹⁸ Bu yüksek eşik çokça eleştirilmiştir.¹⁹ Fakat daha sonra Merabishvili davasında²⁰ “amaçların çokluğu” olarak adlandırdığı, yani koşulların ve amaçların bir karışım haline geldiği bir açıdan yaklaşmıştır: Bir hakka, Sözleşmedeki kısıtlamalardan biri ile bağ-

15 Ayrıntılı bilgi için bkz., BOYAR, OYA, “Hakkın ve Yetkinin Kötüye Kullanılması Yasağı”, in İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa, ed. Sibel İnceoğlu, Avrupa Konseyi, 1.baskı, Şen Matbaası, 2013, s.96.

16 BOYAR, s.91. Ayrıca bkz., GEDİK, GÜLŞEN, “Vergi Tarh İşleminde Amaç Unsuru: Kamu Yararı Kavramına Vergi Hukuku Perspektifinden bir Bakış”, IV. Vergi Hukuku Konferansı Genç Hukukçular/ Yeni Yaklaşımlar, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, ed. Esra Ekmeççi Çalıcıoğlu et.al, 12. Levha, 2016, İstanbul, s.46.

17 HARRIS, O’BOYLE AND WARBRICK, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku, çev. Ulaş Karan, 12.Levha, İstanbul, Kasım 2022, s. 809.

18 Khodorkovskiy v. Russia, Former First Section, (Application no. 5829/04), 31 May 2011 (8/11/2011 final), para. 255 (in BOYAR, s.92).

19 Bkz., HARRIS, O’BOYLE AND WARBRICK, s. 810-813.

20 Merabishvili v. Georgia, Grand Chamber, (Application no. 72508/13), 28 November 2017 (Hudoc).

daşacak bazı nedenlerle müdahale edilebileceği gibi bağdaşması mümkün olmayacak biçimde “gizli emellerle” de müdahalede bulunulabilir. Mahkemeye göre kısıtlamanın “esasen” gizli bir amaç için getirilip getirilmediği, başka bir deyişle bu etkenin “baskın” olup olmadığıdır.²¹

İHAS, 18.maddenin özü bir sınırlamanın sözleşmede öngörülen amaçlar yerine gizli amaçlarla kullanılmamasıdır. Bu noktada, 18.maddenin ayrıntılarını anayasa ve insan hakları hukukçularına bırakarak, meseleyi vergilendirme alanına taşımak uygun olacaktır. Yukarıdaki kısa arka plan bize 18.maddenin, vergilendirme yetkisinin (hem maddi hem usuli) kullanımını da kapsadığını gösterir. Vergilendirme yetkisinin başta mülkiyet hakkı olmak üzere başka bir dizi hakka müdahale teşkil ettiği bilindiğinden, devletin bu müdahaleleri Sözleşmedeki amaçlar etrafında yapması gerekir; bu müdahale aracını keyfi ve gizli başkaca amaçlarla kullanmaması şarttır. “Vergilendirme, sözleşmeci devletlerin en güçlü yetkilerinden biridir ve baskıcı kamu yetkilerinin kuvvetli bir şekilde kullanılması, gizli amaçlarla kılıflandırılabilir”.²² O halde, bu aşamada, yetkinin suistimali iddialarına İHAM’ın verdiği yanıt ve oluşturduğu standartlara yönelebiliriz. Bu konuda sadece vergi ile ilgili davaları ele aldığımızı vurgulamamız gerekir.

3. Olağan Şüpheli Sözleşmeci Devletler

3.1. Rusya

İktidar muhaliflerinin siyasi amaçlarla mali soruşturmalara konu olması dolayısıyla, Rusya’dan²³ İHAM önüne çok sayıda dava gitmiştir. ²⁴ Ancak hemen belirtelim, İHAM, vergisel yetkilerin kötüye kullanıldığı iddialarının hiçbirinin kanıtlanmadığı sonucuna varmıştır.

21 HARRIS, O’BOYLE AND WARBRICK, s. 814.

22 ATTARD, ROBERT& DE ALBUQUERQUE, PAULO PINTO, Taxation at the European Court of Human Rights, Kluwer, the Netherlands,2023, s.149.

23 Rusya 16 Eylül 2022 tarihi itibarıyla İHAS tarafı olmaktan çıkmıştır. <https://www.coe.int/tr/web/impact-convention-human-rights/russian-federation>

24 Bu ülkeden mahkeme önüne giden başkaca konulardaki ihlal iddialarını içeren çokça dava vardır. Örneğin, bkz., Navalnyy and Yashin V. Russia, First Section, (Application no. 76204/11), 4 December 2014 (20.4.2015 final).

3.1.1. Yukos/Rusya

Yukos/Rusya davası²⁵ medyada çokça yer bulmuş büyük bir davadır²⁶; çünkü Yukos halka açık petrol şirketi, o tarihte Rusya'nın dev şirketlerinden biri olarak tanımlanan ve önde gelen ekonomik aktörlerinden biridir. Diğer yandan, *Yukos* davası çok çeşitli açılardan farklı dava zeminlerinde İHAM önüne birden çok kere taşınmıştır.

Bizim ele aldığımız dava çok kapsamlı ve birden fazla ihlal iddiası içeren bir davadır. Dava kısaca şöyle özetlenebilir: Yukos hakkında yapılan vergi incelemesinde bir dizi peçeleme işlemi ve muvazaalı şirket yapılandırması ortaya çıkarılmış, şirket hakkında birden fazla vergilendirme dönemi için vergi kaçakçılığı suçundan vergi, faiz ve ceza işlemi yapılmıştır; bunların toplamı 12 milyar Avro üzerindedir. Uygulanan *icra tazminatı* da 1 milyar Avro'nun üzerinde hesaplanmıştır. Yukos şirketler grubunun en önemli ve değerli şirketinin hisselerine haciz işlemi yapılmış ve icra yoluyla satış üç ay içinde tamamlanmıştır. Sonuçta Yukos iflas etmiş ve tasfiye sürecine girmiştir. İHAM, bu davada, vergi borcunun tahsili açısından, özellikle hisselerin açık arttırma yoluyla satışı olmak üzere, icra işlemlerinin mülkiyet hakkını ihlal ettiği sonucuna varmıştır. Verginin tahsili için diğer icrai seçeneklere başvurulmaması, mükellefe süre tanınmaması, haczin ve satışın kısa sürede gerçekleşmesi, şirketin ayakta kalmasını sağlayabilecek önlemlerin alınmaması olması ve bu sayede şirketin sona ermiş bulunması yönünden, yapılan müdahaleyi orantısız bulmuş, icra tazminatını da gereğinden ağır ve ölçsüz bulmuştur.²⁷ Ancak, başvurucunun

25 Oao Neftyanaya Kompaniya Yukos v. Russia, Former First Section, (Application no. 14902/04), 20 September 2011 (8.3.2012 final)

26 Örneğin, "Russia violated rights of Yukos oil company, rules European court Human rights" Guardian, Tuesday 20 September 2011 (<http://www.guardian.co.uk/world/2011/sep/20/russia-violated-yukos-rights-court>); "European court rules on Yukos case against Russia", 20 September 2011, <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-14990925>; "Rights court rules Russia's treatment of Yukos unfair", <http://www.france24.com/en/20110920-european-court-human-rights-russia-violated-yukos-Khodorkovsky-Putin-taxes>.

27 a) Davanın özeti için, Press Release issued by the Registrar of the Court, ECHR 146 (2011) 20.09.2011. Ayrıca bkz., BAKER, PHILIP, "Some Recent Tax Decisions of the European Court of Human Rights- The Yukos Case- Decision Issued on Merits", European Taxation, December 2011, s.545 vd.

bu vergisel işlemlerin siyasi amaçlarla gerçekleştirildiği iddiasına gelince, devletin iyi niyetle davrandığı karinesine dayanarak ispat yükünün başvurucaya düştüğünü vurgulayan İHAM, şirketin iddiasını kanıtlamadığına kanaat getirmiştir.²⁸ Bu dava, İHAM'ın konuya ispat yükü açısından katı yaklaşımına²⁹ ilişkin eleştirilen içtihadının vergisel alana yansımalarının önemli bir örneğidir.

3.1.2. Khodorkovskiy/Rusya

Değinilmesi gereken bir diğer dava yine Rusya'dan İHAM önüne taşınan ve aslında Yukos davası ile bağlantılı kişiler içeren Khodorkovskiy/Rusya davasıdır.³⁰ Başvurucu Khodorkovskiy hakkındaki olgular kararda şu şekilde aktarılmıştır:

Başvurucu, 2003 yılında tutuklanmadan önce bir iş adamı ve Rusya'nın en zengin kişilerindedir. Büyük bir petrol şirketi olan Yukos'un yönetim kurulu üyesi ve ana hissedarıdır. Ayrıca, Yukos'a bağlı birkaç başka madencilik, sanayi ve finans şirketini de kontrol etmektedir. Bu şirketlerin çoğu, 1990'ların ortalarında devlet kontrolündeki işletmelerin özelleştirilmesi sonucunda kurulmuştur.³¹ 2002-2003 döneminde Yukos grubu bir dizi büyük ölçekli iş projesi yürütmüştür. Yukos, bir diğer büyük Rus petrol şirketi olan Sibneft ve ABD merkezli Exxon Mobil şirketiyle birleşme görüşmeleri yürütmüştür. Yukos ayrıca, Avrupa'nın batı kesimine doğal gaz ihraç etmek için Arktik Okyanusu'na bir boru hattı inşa etmeyi planlamıştır. Son olarak, Yukos ve devlet şirketi Rosneft, belirli petrol sahalarının kontrolü için mücadeleye girmiştir.³²

Başvurucu aynı zamanda siyasete de atılmıştır. 2003 yılı başında, muhalefet partileri Yabloko ve SPS'yi (Soyz Pravykh Sil) destek-

b) Yukos davasını haksız çıkma zammı açısından değerlendirdiğim şu makaleye de bakılabilir: YALTI, BİLLUR, "Bir Başka Açıdan Haksız Çıkma Zammı: İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi'nin Yukos Kararının Düşündürdükleri", Vergi Sorunları Dergisi, No.289, Ekim 2012, s.159 vd.

28 Oao Neftyanaya Kompaniya Yukos v. Russia, paras. 663-666.

29 ATTARD/ ALBUQUERQUE, s.150.

30 Khodorkovskiy v. Russia, Former First Section, (Application no. 5829/04), 31 May 2011 (8/11/2011 final).

31 Khodorkovskiy/Rusya, para.7.

32 Khodorkovskiy/Rusya, para.8.

lemek için önemli miktarda fon ayıracağını duyurmuştur. Ayrıca, Rus iç politikasında iddia edilen anti-demokratik eğilimleri eleştiren bazı kamuoyu açıklamaları yapmıştır. Başvurucu, Rus toplumunda belirli siyasi değerleri teşvik etmek amacıyla kâr amacı gütmeyen bir STK olan “Açık Rusya Vakfı”nın kuruluşunu finanse etmiştir.³³ Khodorkovskiy, hem şahsi gelir vergisi hem de Yukos kurumlar vergisi kaçakçılığı iddiasıyla hapis cezasına çarptırılmıştır. Davanın yine çok fazla başlığı vardır, ama konumuzla ilgili olan siyasi sebeplerle vergisel cezalara çarptırıldığı iddiasına karşı, 18.madde bakımından değerlendirmesinde İHAM yine Yukos içtihadından ayrılmamış ve başvurusunun iddialarını ispat edemediğinden hareketle bir ihlal bulmamıştır.³⁴

İHAM, aynı yöndeki içtihadını Khodorkovskiy and Lebedev/Rusya (2) kararında da korumuştur:³⁵ “... Mahkeme, görüşlerin başvurusunun haksız saik iddiasını desteklediği durumlarda bile, ispat yükümlülüğünün başvurusuda kalması gerektiğini düşünmektedir. Mahkeme, Khodorkovskiy (no. 1) davasında, yetkililerin kötü niyetini iddia eden başvurusunun, eylemlerinin haksız saiklerle gerçekleştirildiğini “ikna edici bir şekilde göstermesi” gerektiği yönündeki görüşünü teyit etmektedir. Dolayısıyla, bu tür davalarda ispat standardı yüksektir. Aksi takdirde Mahkeme, başvurusunun statüsünün, servetinin, itibarının vb. kovuşturulmasının arkasındaki itici gücün haksız olduğuna dair bir şüphe uyardığı her önemli davada ihlal tespit etmek zorunda kalır. ... Söz konusu hükmü hazırlayanların ulaşmaya çalıştığı sonuç kesinlikle bu değildir. Mahkeme, Khodorkovskiy (no. 1) davasında “yüksek siyasi statü dokunulmazlık sağlamaz” şeklindeki görüşünü yinelemektedir.”

3.1.3. Ara Değerlendirme

İnsan hakları hukukçularının İHAS, m.18 içtihadı hakkında eleştiride bulunması veya başka okuma biçimi önermesi elbette

33 Khodorkovskiy/Rusya, para.9.

34 Khodorkovskiy/Rusya, para.255.

35 Khodorkovskiy and Lebedev v. Russia, First Section, (Applications nos. 11082/06 and 13772/05), 25 July 2013, para 903 (in ATTARD/ALBUQUERQUE, s.151).

üstlerine vazifedir. Aksine, 18.maddenin geliştirilmiş okuma standartları hakkında vergi hukukçusu olarak yorumda bulunmak bizim üzerimize vazife değildir. Bu davalar, bir vergi hukukçusu için, vergisel soruşturma ve cezalandırma yoluyla muhaliflerin ortadan kaldırılması, yani yetki kullanımının suistimalinden ibarettir. İHAM yargıçları buradaki ispat yükü eşliğinin çok yüksek olduğu konusunda ısrar etmiştir. Yargıçlar neden makul şüphe eşliğinin aşılmadığını düşünmüşlerdir? Vergi hukukçusu bakış açısıyla, her üç davada da olayın kurgusuna bakıldığında, “sahte/paravan (sham) şirket” kelimelerinin bütün karar metninde defalarca ve çokça geçtiğini tespit etmek hiç zor değildir. Bence yargıçlar olay örgüsünde dikkat çeken vergi kaçakçılığı ve vergi cennetlerini içeren paravan yapılanmanın düşünsel baskısını aşamamışlardır. Şimdi bir sonraki olağan şüpheli devlete geçelim. Sonucun nasıl farklılaştığını belirleyelim.

3.2. Azerbaycan

Azerbaycan mali yetkilerin kötüye kullanılması konusunda kötü şöhretlidir. Bu konuda çokça dava İHAM önüne gitmiş ve ihlal kararı ile sonuçlanmıştır. Bu davaların ilki bilindiği kadarıyla Jafarov /Azerbaycan kararıdır.³⁶ Diğerleri Merabishvili kararındaki içtihat değişikliği sonrasına tekabül etmektedir. Bu kararların tamamına değineceğiz, fakat İHAM'ın 18.madde ihlal kararları, Azerbaycan'da muhaliflerin vergi kaçakçılığı suçundan hapsedilmek yoluyla susurulması konusunda devletin yaklaşımını iyi niyetli bulmaması, devletin muhaliflerine bu davranışını *keyfi bir örüntü* (pattern) haline getirmesi sebebiyle olmuştur.³⁷

3.2.1. Jafarov/Azerbaycan

Bu davada başvuru, tanınmış bir sivil toplum aktivisti ve insan hakları savunucusudur. İnsan haklarının korunması konusunda uzmanlaşmış bir sivil toplum kuruluşu (STK) olan İnsan Hakları Kulübü'nün Başkanı ve kurucu ortaklarından biridir. İnsan Hakla-

³⁶ Rasul Jafarov v. Azerbaijan, Fifth Section, (Application no. 69981/14), 17 March 2016 (4.7.2016 final).

³⁷ Aliyev v. Azerbaijan, Fifth Section, (Applications nos. 68762/14 and 71200/14), 20 September 2018 (4.2/2019 final).

rı Kulübü, Aralık 2010'da kurulmuş ve yerel hukuk uyarınca tüzel kişilik statüsü elde etmek için Adalet Bakanlığı'ndan devlet kaydı almak amacıyla birkaç başarısız girişimde bulunmuştur. (...) Başvurucu, Azerbaycan'daki diğer STK'larla çeşitli projelerde iş birliği yapmıştır. Ayrıca Cumhuriyetçi Alternatif Sivil Hareket (REAL) Yönetim Kurulu üyesidir.³⁸ Başvurucu, Azerbaycan'daki insan hakları konularıyla ilgili çeşitli raporların hazırlanmasında yer almıştır. Ayrıca, Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi'nin (AKPM) Azerbaycan'daki siyasi tutuklular hakkındaki raporunun kabul edilmesini teşvik etmede görev almış ve Avrupa Konseyi'ne sunulacak siyasi tutukluların konsolide bir listesi üzerinde çalışmaktadır. Avrupa Konseyi ve Birleşmiş Milletler (BM) etkinliklerinde konuşmacı olarak yer aldı ve BM kurumlarına gölge raporlar sunmuştur.³⁹

31 Temmuz ve 1 Ağustos 2014 tarihlerinde İnsan Hakları Kulübü'nde aramalar yapılmış ve büyük bir çoğunluğu muhasebe ve finansla ilgili bir dizi belgeye el konulmuştur. Başvurucu, 2 Ağustos 2014 tarihinde tutuklanmış ve kayıt dışı ticari faaliyette bulunma ve büyük çaplı vergi kaçakçılığı ile resmen suçlanmıştır.⁴⁰ Süreç bakımından daha fazla ayrıntıya girmeden Jafarov hakkında medyada vatan haini olduğu yönünde haberlerin çıktığını,⁴¹ Azerbaycan hakkında insan hakları ihlallerini içeren BM raporlarında adının geçtiğine vurgu yapmak gerekir.⁴² İHAM önüne taşınan davada kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının (İHAS, m.5(1)(c)⁴³ ve 3) ihlal edildiği iddiası ile birlikte tutuklamanın kötü niyetle yapıldığı iddiası (İHAS, m.18) da ele alınmıştır.⁴⁴

38 Jafarov/Azerbaycan, para.6.

39 Jafarov/Azerbaycan, para. 7.

40 Jafarov/Azerbaycan, paras. 15-16.

41 Jafarov/Azerbaycan, paras.35 vd.

42 Jafarov/Azerbaycan, paras.81 vd.

43 İHAS, 5.1. Herkes kişi özgürlüğü ve güvenliği haklarına sahiptir. Aşağıda belirtilen haller dışında ve yasanın öngördüğü usule uygun olmadan hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz: (...) c. Bir kişinin bir suç işlediğine dair makul şüphenin bulunması üzerine veya suç işlenmesini ya da suçu işledikten sonra kaçmasını önlemek için makul olarak gerekli görülmesi halinde, yetkili adli merci önüne çıkarılmak üzere yasa uygun olarak yakalanması veya tutulması. (...) İlgili olarak Bkz., KARAN, ULAŞ, "Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı", in İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa, ed. Sibel İnceoğlu, Avrupa Konseyi, 1.baskı, Şen Matbaası, 2013, s.179.

44 Bkz., ATTARD/ALBUQUERQUE, s.149.

Davada madde 5(1)(c) bakımından yapılan denetim elbette çok önemlidir. İHAM tutuklama da makul şüphe eşiğinin aşıldığı konusunda ikna olmamış, diğer yandan resmi kayıt işlemleri yapılmayan bir sivil toplum kuruluşunun bağış toplamasına yönelik yasak bulunmaması nedeniyle de ortada bir suç olduğuna dair kanaat oluşturmamıştır.⁴⁵ Söz konusu madde ile 18.madde birlikte değerlendirildiğinde ise varlığı sonuç ise şöyle olmuştur:

“Mahkeme, yukarıda, başvurana yöneltilen suçlamaların Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendi anlamında “makul bir şüpheye” dayanmadığını tespit etmiştir (...). Başvurana karşı ileri sürülen olguların meşru bir şekilde ağır cezai suçlamalara yol açabileceği veya aleyhindeki davanın “sağlıklı bir öze” sahip olduğu kanıtlanmamıştır (...). Yukarıda belirtildiği gibi, başvuran, özünü oluşturan unsurları mevcut olgulara makul bir şekilde dayandırmayan ağır cezai suçlarla suçlanmıştır. Dolayısıyla, bu tespitten çıkarılacak sonuç, yetkililerin iyi niyetle hareket ettiği varsayımının çürütüldüğüdür. Ancak bu sonuç tek başına 18. maddenin ihlal edildiğini varsaymak için yeterli değildir ve yetkililerin eylemlerinin gerçekte uygunsuz sebeplerden kaynaklandığına dair kanıt olup olmadığı henüz bilinmemektedir.”⁴⁶

Mahkeme, üç konudaki olguyu ispata ilişkin olarak kanıt olarak değerlendirmiştir. Birincisi, STK faaliyetleri ve finansmanına ilişkin giderek daha sert ve kısıtlayıcı hale gelen yasal düzenlemelerin genel bağlamı,⁴⁷ ikinci olarak, yerel STK'ların ve liderlerinin, başvuru da dahil olmak üzere, sürekli olarak yabancı çıkarlar, vatan hainleri, yabancı ajanlar vb. için “beşinci kol” olmakla suçlanması,⁴⁸ üçüncü olarak, başvuruçunun durumunun tek başına değil, başta Avrupa Konseyi olmak üzere, insan haklarının korunması için uluslararası kuruluşlarla iş birliği yapan birçok önemli insan hakları aktivistinin de benzer şekilde tutuklanmış ve ağır hapis cezaları gerektiren ciddi suçlarla itham edilmiş olması,⁴⁹ bu koşul-

45 Jafarov/Azerbaycan, paras. 114 vd.

46 Jafarov/Azerbaycan, paras. 156-157.

47 Jafarov/Azerbaycan, para. 159.

48 Jafarov/Azerbaycan, para.160.

49 Jafarov/Azerbaycan, para 161.

ların bütünü çerçevesinde itiraz edilen tedbirlerin asıl amacının, başvuruları insan hakları alanındaki faaliyetleri nedeniyle susturmak ve cezalandırmak olduğunu gösterdiği⁵⁰ sonucuna varmıştır.⁵¹

3.2.2. Aliyev/Azerbaycan

Aliyev/Azerbaycan davasının olguları, yukarıda incelenen Jafarov davasına benzemektedir; zira mevcut davadaki başvurucu aynı olaylar bağlamında ve benzer suçlamalarla (vergi kaçakçılığı vd.) tutuklanmıştır. Başvurucu, tanınmış bir insan hakları avukatı ve sivil toplum aktivistidir. İHAM önünde çok sayıda devam eden davada başvurucuları temsil etmektedir. Ayrıca, hukuk eğitimi konusunda uzmanlaşmış bir sivil toplum kuruluşu olan Hukuk Eğitimi Derneği'nin ("Dernek") başkanıdır.⁵²

Mahkeme, başlangıçta, başvuranın tutuklanmasının ve tutukluluğunun, kendisine yöneltilen suçlamaların Sözleşme'nin 5 § 1 (c) maddesi anlamında "makul şüpheyne" dayanmaması nedeniyle, Sözleşme'nin 5 § 1 (c) maddesinde öngörülen bir amaç doğrultusunda gerçekleştirilmediğine karar verdiğini belirtmektedir. Dolayısıyla, mevcut davada, bir kısıtlamanın hem gizli bir amaç hem de Sözleşmede öngörülen bir amaç için uygulandığı durumlarda, birden fazla amaç söz konusu olduğunda herhangi bir sorun ortaya çıkmamaktadır (bkz. Merabishvili, §§ 318 54).⁵³

Mahkeme, başvuranın davasındaki kendine özgü olgularının birleşiminin, gizli bir amacın kanıtının makul şüphe eksikliği ile bağlamsal faktörlerin birleşiminden kaynaklandığı Jafarov davasına benzer olduğunu gözlemlemektedir.⁵⁴

Birincisi, başvuruçunun bir insan hakları savunucusu olduğu kuşkusuzdur. İkincisi olaydaki suçun varlığına dair makul şüphe olmadığı sonucuna varılmıştır. Olayda suçun unsurları gerçekleş-

50 Jafarov/Azerbaycan, para 162.

51 Aynı mahiyette bir başka karar için bkz. Mammadli v. Azerbaijan, Fifth Section (Application no. 47145/14), 19 April 2018 (19.7.2018 final).

52 Aliyev v. Azerbaijan, Fifth Section, (Applications nos. 68762/14 and 71200/14), 20 September 2018 (4.2.2019 final)., paras.6-8.

53 Aliyev/Azerbaycan, para. 206.

54 Aliyev/Azerbaycan, para.207.

memiştir. Üçüncüsü, Mahkeme, başvurucunun tutuklanması üzerine resmi yetkililerinin medyada yer alan vatan haini açıklamalarının sadece bir sivil toplum örgütünün ve alınan bağışların iç mevzuatı ihlal ettiği iddiasını değil, başvurucunun bütün çalışmalarının gayri meşrulaştırılması anlamına geldiğine işaret etmektedir. Dördüncü olarak, Mahkeme başvurucunun evi ve ofisinde yapılan aramanın Sözleşmenin 8'inci maddesinin ihlal eder şekilde hiçbir meşru amaç gütmeyeceği sonucuna varmıştır. ...Beşincisi, Mahkeme, STK faaliyetleri ve finansmanı konusunda giderek daha sert ve kısıtlayıcı hale gelen yasal düzenlemelerin genel bağlamını da göz ardı edemez. Bu kapsamda, başvurucu dışından aynı mahiyette suçlamalarla tutuklanan birçok insan hakları aktivisti olduğuna da dikkat çekmek gerekir. Bu koşullar altında, Devletin, muhalifleri susturma ve cezalandırma amacıyla davrandığı, 18.maddenin 5. ve 8. Madde bağlamında ihlal edildiğini belirtmek gerekir.⁵⁵

3.2.3. Khadija Ismayilova/Azerbajjan

Bu davada⁵⁶ başvurucu, araştırmacı gazeteci ve insan hakları aktivistidir. Özgür Avrupa Radyosunda çalışmaktadır. Daha önceki bütün davalarda olduğu gibi vergi kaçakçılığında tutuklanmıştır. İHAM, Aliyev davasında (...) davalı Devleti ilgilendiren bir dizi benzer davadaki kararlarının, hükümet eleştirmenlerinin, sivil toplum aktivistlerinin ve insan hakları savunucularının misilleme amaçlı kovuşturmalar ve ceza hukukunun kötüye kullanılması yoluyla keyfi olarak tutuklanması ve gözaltına alınması şeklinde bir örüntüyü yansıttığını ve bunun 18. maddeyi ihlal ettiğini tespit ettiğini belirtmiştir. Mahkeme, başvuranın davasındaki ilgili davaya özgü olguların birleşiminin, makul bir şüphenin bulunmamasından kaynaklanan gizli bir amacın kanıtının bağlamsal faktörlere göre değerlendirildiği önceki davalara benzer olması nedeniyle, mevcut davanın bu örüntünün bir parçasını oluşturduğunu tespit etmiştir.⁵⁷

55 Aliyev/Azerbajjan, paras.208 – 216.

56 Khadija Ismayilova v. Azerbajjan (No. 2), Fifth Section, (Application no. 30778/15), 27 February 2020 (27.6.2020 final).

57 a) Khadija Ismayilova/Azerbajjan (No. 2), paras. 113-114.

b) İnsan hakları aktivisti avukatın banka hesaplarının dondurulması ve yurt dışına

4. Sonuç

Bu yazıda değerlendirilen kararlar, demokrasi ile vergilendirme yetkisi arasındaki ilişkiyi bir kez daha düşünmemize yol açmaktadır. ⁵⁸ İHAS, m.18 ile vergilendirme yetkisi arasındaki ilişkiyi kurma konusunda iki ülkenin sadece Rusya ve Azerbaycan olması herhalde tesadüfi değildir. Demokrasi karnesi zayıf, otoriter yönetimlere sahip bu iki ülke, verginin politik bir araç olarak da kullanılabilmesinin birer örneği olmuşlardır.

Bu yazıda ele alınan İHAM kararları, vergilendirme yetkisinin kötüye kullanılması ile İHAS,m.18 arasında bağı kuran ilk kararlar olmuştur. Demokratik bir zeminde, vergi mükellefinin devletin elindeki mali yetkileri objektif, eşit, tarafsız bir şekilde kullanmasını, her zaman açıklamada bulunmasını ve dinlenilmeyi bekleme hakkı vardır. Mali yetkilerin suistimal edilmemesi meselesi ise İHAS koruması altındadır.

KAYNAKÇA

- ARIK, EZGİ, “Protection of Taxpayer Rights during Tax Audits: Impartiality within the Scope of the Proportionality Principle”, *European Taxation*, September 2017, s. 394
- ATTARD, ROBERT& DE ALBUQUERQUE, PAULO PINTO, *Taxation at the European Court of Human Rights*, Kluwer, the Netherlands, 2023.
- BAKER, PHILIP, “Some Recent Tax Decisions of the European Court of Human Rights- The Yukos Case- Decision Issued on Merits”, *European Taxation*, December 2011, s.545 vd.
- BAKER, PHILIP/PISTONE, PASQUALE, General Report, in *The Practical Protection of Taxpayers’ Fundamental Rights*, IFA Congress 2015 Basel, Cahiers, Vol. 100b, IBFD, 2015.
- BOYAR, OYA, “Hakkın ve Yetkinin Kötüye Kullanılması Yasağı”, in *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa*, ed. Sibel İnceoğlu, Avrupa Konseyi,

çıkış yasağı konulması bağlamında, 18.madde ile bütünüleşik mülkiyet hakkı ihlali için bkz., *Democracy and Human Rights Resource Centre and Mustafayev v. Azerbaijan*, Fifth Section, (Applications Nos. 74288/14 and 64568/16), 14 October 2021 (28.2.2022 final).

58 Bilindiği kadarıyla 2024 yılında Azerbaycan’dan yukarıdaki kararlara benzer hiçbir dava gitmemiştir. Yapılan Hudoc taramalarında, Azerbaycan’ın vergi kaçakçılığı suçuna dayalı olarak muhalif aktivist avından vazgeçtiği anlaşılmaktadır. Bu sonuç, Azerbaycan devletinin daha demokratikleşmesinden değil her olayda ihlal kararı çıkmasındandır.

- 1.baskı, Şen Matbaası, 2013.
- ÇAĞAN, NAMİ, Vergilendirme Yetkisi, Kazancı, İstanbul, 1982
 - ESSERS, PETER, “General Report on History and Taxation: The Dialectical Relationship between Taxation and the Political Balance of Power”, in History of Taxation, EATLP International Tax Series vol.20, IBFD, The Netherlands, 2022.
 - GEDİK, GÜLŞEN, “Vergi Tarh İşleminde Amaç Unsuru: Kamu Yararı Kavramına Vergi Hukuku Perspektifinden bir Bakış”, IV. Vergi Hukuku Konferansı Genç Hukukçular/ Yeni Yaklaşımlar, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, ed. Esra Ekmekçi Çalıcıoğlu et.al, 12. Levha, 2016, İstanbul.
 - HARRIS, O’BOYLE AND WARBRICK, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hukuku, çev. Ulaş Karan, 12.Levha, İstanbul, Kasım 2022.
 - <https://vdk.hmb.gov.tr/vergi-incelemelerinin-kaynagi>
 - KARAN, ULAŞ, “Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı”, in İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa, ed. Sibel İnceoğlu, Avrupa Konseyi, 1.baskı, Şen Matbaası, 2013, s.179.
 - KAŞIKÇI, MAHMUT, Vergi Hukukuna Arama Koruma Önlemi (Vergisel Arama), Ethemler, İstanbul, 2007.
 - ÖNCEL/KUMRULU/ÇAĞAN/GÖKER, Vergi Hukuku, 32.B. Turhan, Ankara, 2023
 - PISTONE, PASQUALE, General Report, Tax Procedures, EATLP Congress Madrid 2019, IBFD. Publications, vol.18, 2020.
 - SABAN, NİHAL, “Bir Yaşam/İki Yasa Olayı: Vergi Denetiminde Hak İhlalleri”, 19. Türkiye Maliye Sempozyumu, Türkiye’de Vergi Kayıp ve Kaçakları, Önlenmesi Yolları, Uludağ Üniversitesi, Bursa, 2004,
 - YALTI BİLLUR, Vergi Yükümlüsünün Hakları, İstanbul, Beta, 2006.
 - YALTI, BİLLUR, “Bir Başka Açıdan Haksız Çıkma Zammı: İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi’nin Yukos Kararının Düşündürdükleri”, Vergi Sorunları Dergisi, No.289, Ekim 2012, s.159 vd.
 - YALTI, BİLLUR, “Turkey”, in The Practical Protection Of Taxpayers’ Fundamental Rights, IFA Congress 2015 Basel, Cahiers, Vol. 100b, IBFD, 2015.

YARGITAY KARARLARI

YARGITAY HUKUK GENEL KURULU

TURLA SEYAHAT SIRASINDA VALİZİN KAYBOLMASI

BAGAJIN SEYAHAT BİTTİKTEN ÇOK SONRA TESLİM EDİLMESİ

SÖZLEŞMEYE AYKIRILIKTA MANEVİ ZARARIN TAZMİNİ

Davacının dinlenme, eğlenme ve tatil amacıyla gittiği Mısır'da ilk günden itibaren üzerindeki elbiseyle kaldığı ve bagajının gönderileceğinin belirtilmesine rağmen gönderilmediği, tatil sırasında antidepresan ilaçlarını kullanmadığı ve bir daha tekrarlanamayacak kişisel öneme sahip anları kamerası ile kayıt altına alamadığı, tüm bu hususlar nedeniyle davacının huzur içinde tatil yapmaktan çok bagajına ulaşabilme çabasıyla ve giderek artan stres içinde seyahati tamamladığı aşıkardır.

Bagajın Türkiye'ye döndükten çok sonra teslim edilmesi ve valizin kilit sisteminin kırılarak eşyalarının karıştırılmasının da davacının kişilik haklarını ihlal ettiği ortadadır.

Davacının seyahati boyunca yaşadığı çöküntünün elem ve ızdıraba dönüştüğünün ve davacının kişilik haklarını zedelenmesi nedeniyle 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 49. maddesinde belirtilen manevi tazminat koşullarının gerçekleştiğinin kabulü gerekmektedir

(YHGK, E. 2017/44, K. 2019/508, T. 02.05.2019)¹

(.....) Direnme yoluyla Hukuk Genel Kurulu önüne gelen uyuşmazlık, davacı yararına dava tarihinde yürürlükte bulunan 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun (BK) 49. maddesinde belirtilen manevi tazminat koşullarının gerçekleşip gerçekleşmediği noktasında toplanmaktadır.

¹ Kararın tamamı için <https://karararama.yargitay.gov.tr/bkz..> ET. 23.07.2025

(...) Sözleşmeye aykırılık tek başına manevi tazminat gerektirmez ise de, özel hâl ve şartlarda davacının kişilik haklarının zedelenmesi hâlinde haksız fiilin neticelerini doğurmakta ve manevi tazminat gerektirmektedir.

818 sayılı BK'nın 98/2. maddesi gereğince haksız fiillere müteallik hükümler kıyasen sözleşmeye aykırı hareketlere de uygulanır. Borca aykırı herhangi bir davranışın, alacaklının kişilik haklarının zedelenmesine neden olması mümkündür. Borcun zamanında veya hiç yerine getirilmemesi nedeniyle meydana gelen olaylarda duyulan acı, üzüntü ile borca aykırı davranışta bulunan borçlunun eylemi arasındaki nedensellik bağının nasıl kurulacağı önem taşımaktadır. Zira kural olarak bir para borcunun ödenmemesi alacaklının kişilik hakkını ihlal etmemekte ise de bunun neticesinde gelişen olaylar bu hakkı ihlal edebileceğinden nedensellik bağı burada kurulabilmektedir.

(...) somut uyuşmazlığa gelindiğinde; turla Mısır seyahatine gidecek olan davacının davalı şirkete ait uçakla Ankara'dan İstanbul'a uçtuğu, Ankara'da verdiği bagajının İstanbul'da kendisine teslim edilemediği, davalı şirket görevlilerinin bagajın Moskova uçağına konulduğu için kendisine teslim edemeyeceklerini ancak Moskova'dan geri getirtilip seyahate gideceği yere ulaştırılacağını söyledikleri, bunun üzerine davacının Mısır'a uçtuğu, indiğinde bagajının gönderilmemiş olduğunu öğrendiği, davalı şirkete ulaşip bagajının akıbetini öğrenmek için seyahati boyunca emek ve mesai harcadığı, bagajında kullandığı ilaçları, el kamerası ve seyahat için gerekli diğer kişisel eşyalarının bulunduğu, bagajında bulunan ilaçlarını kullanamadığı ve seyahatini el kamerası ile kayıt altına alamadığı, bagajın davacıya Türkiye'ye döndükten çok sonra teslim edildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca bagajın teslim edildiği sırada tutulan tutanak ile valizin kilit sisteminin kırıldığı ve eşyalarının karıştırıldığı tespit edilmiştir.

Davacının dinlenme, eğlenme ve tatil amacıyla gittiği Mısır'da ilk günden itibaren üzerindeki elbiseyle kaldığı ve bagajının gönderileceğinin belirtilmesine rağmen gönderilmediği, tatil sırasında anti-depresan ilaçlarını kullanamadığı ve bir daha tekrarlanamayacak kişisel öneme sahip anları kamerası ile kayıt altına alamadığı, tüm

bu hususlar nedeniyle davacının huzur içinde tatil yapmaktan çok bagajına ulaşabilme çabasıyla ve giderek artan stres içinde seyahati tamamladığı aşıkardır. Bagajın Türkiye'ye döndükten çok sonra teslim edilmesi ve valizin kilit sisteminin kırılarak eşyalarının karıştırılmasının da davacının kişilik haklarını ihlal ettiği ortadadır.

Bu nedenle bu tür gezilerden beklenen amaç ve yukarıda bahsedilen hususlar dikkate alındığında davacının seyahati boyunca yaşadığı çöküntünün elem ve ızdıraba dönüştüğünün ve davacının kişilik haklarını zedelenmesi nedeniyle 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 49. maddesinde belirtilen manevi tazminat koşullarının gerçekleştiğinin kabulü gerekmektedir.

Hâl böyle olunca, davalının eyleminin davacının kişilik haklarını zedelediğini ve 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 49. maddesinde belirtilen manevi tazminat koşullarının gerçekleştiğini kabul eden direnme kararı yerindedir.

Ne var ki, Özel Dairece manevi tazminat miktarı yönünden bir inceleme yapılmadığından bu yöne ilişkin temyiz itirazlarının incelenmesi için dosyanın Özel Daireye gönderilmesi gerekir.

SONUÇ

Yukarıda açıklanan nedenlerle direnme uygun olup, davalı vekilinin hükmedilen manevi tazminat miktarına yönelik temyiz itirazlarının incelenmesi için dosyanın 11. HUKUK DAİRESİNE GÖNDERİLMESİNE..... oy birliği ile karar verildi.

GÜVEN KURUMU OLAN BANKANIN GEREKLİ DİKKAT VE ÖZENİ GÖSTERMEMESİ

SAHTE İMZA İLE GERÇEKLEŞTİRİLEN HAVALEDEN BANKANIN SORUMLU OLMASI

Davacının tam anlamıyla kendi kontrolü altındaki hesabından oğlunun hesabına, sahte imza ile gerçekleştirilen havale işlemi neticesinde zarara uğradığı sabit olup ortaya çıkan zarardan güven kurumu olan davalı banka, basiretli tacir gibi davranmayıp gerekli dikkat ve özeni göstermemesi nedeniyle sorumludur. Bu anlamda taraflar arasındaki husumetin yoğunluğu nazar alındığında, işlemin gerçekleştiği tarih ile dava tarihi arasında geçen sürede dava açılmaması, davacının dava konusu havale işlemine icazet verdiği şeklinde yorumlanamaz.

(YHGK, E. 2023/777, K. 2024/476, T. 25.09.2024)²

(....) Direnme yoluyla Hukuk Genel Kurulu önüne gelen uyumsuzluk; davacıya ait banka hesabından davacının eski eşinin talimatı ile gerçekleştirilen havale işlemi sebebiyle davacının zarara uğradığına dair iddianın ispatlanıp ispatlanamadığı, buradan varılacak sonuca göre davalının havale edilen bedelden sorumlu olup olmadığı noktasında toplanmaktadır.(.....)

(....)bankalar, özel yasa ile kurulan ve kendilerine alanlarında çeşitli imtiyazlar tanınan, topladıkları mevduatı ve katılım fonlarını sahteciliklere karşı özenle korumak zorunda olan kuruluşlardır. Bankalar sahip oldukları bu vasıfları sebebiyle bankacılık işlemlerinin güvenilen tarafı konumundadırlar. Bu durum, bankaların bir güven kurumu olarak kabul edilmesini ve bankanın sorumluluğunun özel güven sebebiyle ağırlaştırılmasını gerektirir (Ahmet Battal, Güven Kurumu Nitelendirmesi Işığında Bankaların Hukuki

2 Kararın tamamı için <https://karararama.yargitay.gov.tr> bkz, ET.16.08.2025

Sorumluluğu, Ankara 2001, s. 106). O hâlde, bankalar, ağırlaştırılmış sorumluluğun bir gereği olarak objektif özen yükümlülüğü altında bulunmakta olup, buna karşılık hafif kusurlarından dahi sorumludurlar. Ayrıca, bu sorumluluğu kaldırmaya yönelik sözleşmeler de geçerli değildir. Zira sorumsuzluk sözleşmesi hükümlerine sınırlama getiren ve somut olaya uygulanması gereken 818 sayılı Kanun'un 99/2 ve 100/3 üncü (6098 sayılı Kanun'un 115/3 ve 116/3) maddeleri gereğince, özel yasa ile kuruldukları ve kendilerine alanlarında çeşitli imtiyazlar tanındığı için bankaların, hafif kusurlarından dolayı ortaya çıkan sorumluluğunu kaldıran sözleşme hükümleri geçersiz olacaktır.

(...) somut olay değerlendirildiğinde; davacının hesabından 11.11.2008 tarihinde gerçekleştirilen havale işleminde kullanılan imzanın davacıya ait olmadığı, anılan işlem ile davacının hesabından 588.627,00 TL'nin davacının oğlunun banka hesabına aktarıldığı, belirtilen işlemin davacının eski eşi tarafından gerçekleştirildiği, davacı ile eski eşi arasında boşanma kararı sonrasında dava tarihine kadar husumetin devam ettiği anlaşılmaktadır.

Önemle belirtilmelidir ki; dava konusu 588.627,00 TL'nin davacının banka hesabına girmesini müteakip para davacının tasarrufuna geçmiştir. Dolayısıyla bu meblağın davacının rızası dışında ve sahtecilikle hesabından çekilmesi ile davacının zararının oluştuğu kabul edilmelidir. Taraflar arasındaki sözleşme gereğince ve güven kurumu olması sebebiyle davalı banka, davacının hesabındaki parayı korumakla yükümlü olup anılan paranın sahte imza ile başka bir hesaba aktarılması neticesinde ortaya çıkan zarardan sorumludur. Bu kapsamda davacının hesabına gelen paradan haberdar olup olmaması davalı bankanın sorumluluğu bakımından önem arz etmemektedir. Zira bu husus, eldeki davanın dışında ancak parayı gönderen ile davacı arasında ortaya çıkabilecek uyuşmazlık kapsamında değerlendirilebilir.

Her ne kadar Özel Dairece, havale işleminin davacının velâyeti altındaki oğlunun hesabına aktarıldığı, paranın vadeli hesapta değerlendirildiği, paranın yine davacının kontrolü altındaki bir hesaba aktarıldığı, bu sebeple davacının zarara uğramadığı belirtilmiş ise de; paranın aktarıldığı küçüğe ait hesap havale tarihi itibarıyla

davacının eski eşi tarafından açılmış olup anılan hesapta davacının herhangi bir işlemi bulunmamaktadır. Çocuğun hesabına havale işlemi sonrasında para, davacının eski eşi tarafından değerlendirilmiş ancak sonrasında aynı hesaptan başka hesaplara para aktarımı yapılmış ve davacının zararını giderme imkânı ortadan kaldırılmıştır. Bu anlamda gönderilen para üzerinde davacı, velâyetten doğan haklarını kullanma imkânı bulamamıştır.

Öte yandan davacının kendi hesabı üzerindeki hakları ve yetkileri ile velâyeti altındaki oğlunun hesabı üzerindeki hak ve yetkileri aynı değildir. 4721 sayılı Kanun'da düzenlenen velâyete ilişkin hükümler gereğince çocuğun hesabı üzerinde yetkilerinin yanı sıra yükümlülüklerinin ve sorumluluklarının da söz konusu olması karşısında, davacının kendi hesabı ile velâyeti altındaki oğlunun hesabı üzerinde aynı hak ve yetkilere sahip olduğu söylenemez. Dolayısıyla davacının tam anlamıyla kendi kontrolü altındaki hesabından oğlunun hesabına, sahte imza ile gerçekleştirilen havale işlemi neticesinde zarara uğradığı sabit olup ortaya çıkan zarardan güven kurumu olan davalı banka, basiretli tacir gibi davranmayıp gerekli dikkat ve özeni göstermemesi nedeniyle sorumludur. Bu anlamda taraflar arasındaki husumetin yoğunluğu nazar alındığında, işlemin gerçekleştiği tarih ile dava tarihi arasında geçen sürede dava açılmaması, davacının dava konusu havale işlemine icazet verdiği şeklinde yorumlanamaz.

8...) Bölge Adliye Mahkemesince yukarıda açıklanan hususlara değinilerek verilen direnme kararı usul ve yasaya uygun olup yerindedir.

Ne var ki taraf vekillerinin diğer temyiz itirazlarının incelenmesi için dosyanın Özel Daireye gönderilmesi gerekir. Açıklanan sebeplerle;

Direnme uygun olduğundan, davalı vekilinin diğer temyiz itirazları ile ilgili inceleme yapılması için dosyanın YARGITAY 11. HUKUK DAİRESİNE GÖNDERİLMESİNE,..... oy çokluğuyla ve kesin olarak karar verildi.

YARGITAY 3. HUKUK DAİRESİ**AVUKATLIK SÖZLEŞMESİ****HAKSIZ AZİL****VEKALET ÜCRETİ ALACAĞI**

Davacı avukat, taraflar arasında imzalanan avukatlık ücret sözleşmesine göre takip ettiği davalar sonucunda hak kazandığı vekalet ücretinin ödenmediğini, ihtarnamelere rağmen ödeme yapılmadığını, ayrıca haksız azil nedeniyle azil tarihi itibarıyla kesinleşmiş davalardan kaynaklanan vekalet ücreti alacağının bulunduğunu ileri sürerek alacağın tahsilini talep etmiştir. İlk Derece Mahkemesi, azlin haksız olduğu ve bilirkişi raporuna göre belirlenen ücret alacağının tahsiline karar vermiştir. Bölge Adliye Mahkemesi, azlin haklı olmadığı tespitini yerinde bularak istinaf başvurusunu reddetmiştir. Yargıtay, davacı avukatın kesinleşmiş davalardan hak kazandığı ücret talebinin haklı azil nedeni sayılamayacağını belirterek temyiz itirazlarını reddetmiş ve kararı onamıştır.

(Y. 3. HD., E. 2024/4211, K. 2025/3174, T. 29.05.2025)³

Davacı avukat, taraflar arasında imzalanan avukatlık ücret sözleşmesine göre takip ettiği davalar sonucunda hak kazandığı vekalet ücretinin ödenmediğini, ihtarnamelere rağmen ödeme yapılmadığını, ayrıca haksız azil nedeniyle azil tarihi itibarıyla kesinleşmiş davalardan kaynaklanan vekalet ücreti alacağının bulunduğunu ileri sürerek alacağın tahsilini talep etmiştir. İlk Derece Mahkemesi, azlin haksız olduğu ve bilirkişi raporuna göre belirlenen ücret

3 Kararın tamamı için <https://karararama.yargitay.gov.tr/bkz,ET.01.08.2025>

alacağına tahsiline karar vermiştir. Bölge Adliye Mahkemesi, azlin haklı olmadığı tespitini yerinde bularak istinaf başvurusunu reddetmiştir. Yargıtay, davacı avukatın kesinleşmiş davalardan hak kazandığı ücret talebinin haklı azil nedeni sayılamayacağını belirterek temyiz itirazlarını reddetmiş ve kararı onamıştır.

Davacı vekili, müvekkili ile davalı arasında imzalanan avukatlık ücret sözleşmesinde, açılmış veya açılacak davalarda elde edilecek aynı ve nakdi değerlerin %15'inin vekalet ücreti olarak ödeneceğinin kararlaştırıldığını, bu kapsamda müvekkilinin davalı adına Ortaca 1. ve Ortaca 2. Asliye Hukuk Mahkemelerinde görülen çok sayıda davayı takip ederek davalı lehine sonuçlandırdığını, söz konusu davaların kesinleşme tarihlerinden sonra ücretin ödenmesi gerektiğini, ancak davalının bu yükümlülüğünü yerine getiremediğini, ihtarnameler ile ödeme talep edilmesine rağmen herhangi bir ödeme yapılmadığını belirtmiştir. Davacı vekili, ayrıca vekalet ilişkisi devam ederken haklı bir neden olmaksızın müvekkilinin azledildiğini, azil tarihine kadar takip edilen ve kesinleşmiş davalar bakımından hak kazanılan vekalet ücretinin ödenmediğini, bu nedenle haksız azil hükümlerinin uygulanması gerektiğini ileri sürerek fazlaya ilişkin haklarını saklı tutmak kaydıyla başlangıçta 10.000 TL olarak açılan davayı, yargılama sırasında 4.956.750 TL'ye çıkardığını ifade etmiştir.

Davalı vekili ise, davacı avukatın vekalet görevini sadakat ve özen yükümlülüğüne aykırı şekilde ifa ettiğini, vekalet ilişkisini zedeleyecek davranışlarda bulunduğunu, vekalet ilişkisi devam ederken davalı aleyhine dava açmasının güven ilişkisini ortadan kaldırdığını, bu nedenle azlin haklı olduğunu, haklı azil halinde avukatın ücret talep edemeyeceğini savunarak davanın reddini talep etmiştir.

İlk Derece Mahkemesi, taraflar arasındaki avukatlık ücret sözleşmesinin geçerli olduğunu, davacının azil tarihine kadar takip ettiği davaların kesinleşmiş olması nedeniyle bu davalardan doğan vekalet ücretine hak kazandığını, davalının ileri sürdüğü azil nedenlerinin haklı azil niteliğinde olmadığını, dolayısıyla azlin haksız olduğunu tespit etmiştir. Mahkeme, hükme esas alınan bilirkişi raporundaki hesaplamaların yerinde olduğu kanaatine vararak davanın kabulüne, davacının belirlenen miktarda vekalet ücretinin

tahsiline karar vermiştir.

Davalı vekilinin istinaf başvurusu üzerine dosyayı inceleyen Bölge Adliye Mahkemesi, İlk Derece Mahkemesi'nin azlin haksız olduğu yönündeki tespitini ve vekalet ücreti hesabını isabetli bulmuş, davalı vekilinin ileri sürdüğü itirazların yerinde olmadığını belirterek istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir.

Davalı vekilinin temyiz istemi üzerine inceleme yapan Yargıtay, 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 174. maddesi gereğince, haksız azil halinde avukatın, takip ettiği işlerden dolayı sanki sonuçlanmış gibi vekalet ücretine hak kazanacağını, somut olayda davacı avukatın kesinleşmiş dava dosyalarından doğan vekalet ücreti talebinin haklı azil nedeni sayılamayacağını, bu nedenle azlin haksız olduğuna ilişkin tespitin ve bilirkişi raporundaki hesaplamaların yerinde olduğunu belirlemiştir. Yargıtay, davalı vekilinin temyiz itirazlarını reddederek Bölge Adliye Mahkemesi kararını onamıştır.

VEKÂLET SÖZLEŞMESİ
•
HESAP VERME YÜKÜMLÜLÜĞÜ
•
KAMULAŞTIRMA BEDELİNİN İADESİ

Davacılar, murislerinin hissedarı olduğu taşınmazın davalıların murisine verilen vekâletname ile satıldığını, kamulaştırma bedelinin murislerine ödenmediğini ileri sürerek fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla şimdilik 1.000 TL'nin yasal faiziyle tahsilini talep etmiştir. İlk Derece Mahkemesi, 22 yıl boyunca herhangi bir hak talebinde bulunulmamasının vekil işlemine onay anlamına geldiğini ve vekâlet görevinin kötüye kullanıldığı iddiasının ispatlanamadığını belirterek davayı reddetmiştir. Adalet Bakanlığı, davanın vekâlet sözleşmesinden kaynaklanan hesap verme yükümlülüğüne dayalı olduğunu, vekilin aldığı bedeli müvekkile ödediğini ispat yükünün davalılarda bulunduğunu, mahkemenin bu hususu gözetmeden karar verdiğini belirterek kanun yararına temyiz isteminde bulunmuştur. Yargıtay, TBK 508 uyarınca vekilin aldığı değerleri müvekkile iade borcunun vekâlet ilişkisi bitse dahi mirasçılara karşı devam ettiğini, HMK 190 ve TMK 6 gereğince bedelin ödendiğini ispat yükünün davalılara ait olduğunu tespit ederek, mahkemenin ispat yükünü yanlış belirlemesinin usul ve yasaya aykırı olduğu gerekçesiyle kararı kanun yararına bozmuştur.

(Y. 3. HD., E.2025/90, K. 2025/593, T. 03.02.2025)⁴

Davacılar, murislerinin yarı hissesine sahip olduğu taşınmazın 1989'da davalıların murisi tarafından vekâleten satıldığını, kamulaştırma bedelinin murislerine ödenmediğini 2021'de öğrendik-

4 Kararın tamamı için <https://karararama.yargitay.gov.tr> bkz., ET. 27.07.2025

lerini ve ihtarname gönderdiklerini belirtmiştir. Fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla şimdilik 1.000 TL talep etmişlerdir. Davalılar cevap vermemiştir. Mahkeme, uzun süre hak talep edilmemesini onay sayarak ve vekâletin kötüye kullanıldığı iddiasının ispatlanamadığını belirterek davayı reddetmiştir. Adalet Bakanlığı, vekâlet ilişkisi kapsamında alınan bedelin iadesinin vekilin hesap verme yükümlülüğü gereği olduğunu, vekilin bedeli ödediğini ispat yükünün davalılarda bulunduğunu vurgulamıştır. Yargıtay, vekilin iade borcunun mirasçılara karşı da devam ettiğini ve ispat yükünün davalılarda olduğunu belirterek hükmü kanun yararına bozmuştur.

PAKET TUR SÖZLEŞMESİNİN İPTALİ

ÖDENEN BEDELİN İADESİ

DAVACININ SEÇİMLİK HAKKI

KUR HESAPLAMASI

Davacı, Covid-19 ve eşinin sağlık sorunları nedeniyle iptal ettiği yurt dışı paket tur için ödediği 1.888,80 Euro'nun dava tarihindeki kur karşılığı olarak iadesini talep etmiştir. İlk Derece Mahkemesi, iadenin ödeme tarihindeki kur üzerinden yapılmasına karar vermiştir. Karar istinafta kesinleşmiştir. Adalet Bakanlığı, TBK 99. maddesi uyarınca davacının dava tarihindeki kur üzerinden TL talep etme hakkını kullandığını, buna rağmen ödeme tarihindeki kur üzerinden hüküm kurulmasının hukuka aykırı olduğunu belirterek kanun yararına temyiz isteminde bulunmuştur. Yargıtay, davacının seçimlik hakkını dava tarihindeki kur üzerinden kullandığını ve mahkemenin bu talep doğrultusunda hüküm kurması gerektiğini belirterek kararı kanun yararına bozmuştur.

(Y. 3. HD., E. 2025/590, K. 2025/1899, T. 07.04.2025)⁵

Davacı, davalı tur acentesi aracılığıyla davalı şirkete bağlı olarak faaliyet gösteren bir turizm firmasından, hareket tarihi 3 Temmuz 2020 olan yurt dışı tur paketini 1.888,80 Euro bedelle satın aldığını, bedelin tamamını 25.10.2019 tarihinde nakden ödediğini beyan etmiştir. Ancak, eşinin ani sağlık sorunları ve Covid-19 salgınının seyahat kısıtlamaları nedeniyle, planlanan seyahatin mümkün olmayacağını belirterek 19.03.2020 tarihinde tur paketini iptal ettirmiştir. Davacı, iptal sonrasında ödemiş olduğu bedelin tarafına

5 Kararın tamamı için <https://karararama.yargitay.gov.tr> bkz., ET. 27.07.2025

iade edilmediğini, yapılan başvuruların sonuçsuz kaldığını, bu nedenle dava açma yoluna gittiğini ifade etmiştir.

Davacı, dava dilekçesinde Türk Borçlar Kanunu'nun 99. maddesindeki seçimlik hakkına dayanarak, bedelin dava tarihi olan 05.05.2021 tarihinde geçerli olan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası efektif satış kuru üzerinden hesaplanmasını talep etmiştir. Buna göre, 1 Euro'nun 10,0167 TL olduğu bu tarihte, toplam bedelin 18.919,543 TL'ye tekabül ettiği, bu tutarın avans faizi ile birlikte davalılardan tahsilini istemiştir.

Davalılar, davaya cevap vermemiştir. İlk Derece Mahkemesi, bedelin ödendiği tarih olan 25.10.2019'daki efektif satış kuru üzerinden hesaplama yapmış; bu kurla bulunan 12.127,42 TL'nin dava tarihinden itibaren avans faiziyle davacıya ödenmesine karar vermiştir. Karar, davacı tarafından istinafa taşınmış, ancak istinaf başvurusu kesinlik sınırı nedeniyle reddedilmiştir.

Adalet Bakanlığı, kanun yararına temyiz başvurusunda; TBK m. 99'a göre yabancı para cinsinden belirlenen borçlarda alacaklının, borcun vadesinde veya fiili ödeme tarihinde geçerli kur üzerinden TL karşılığını talep etme seçimlik hakkına sahip olduğunu, davacının açıkça dava tarihindeki kur üzerinden talepte bulunduğunu, bu nedenle mahkemenin ödeme tarihindeki kur üzerinden hesaplama yapmasının hem TBK hükümlerine hem de yerleşik Yargıtay içtihatlarına aykırı olduğunu belirtmiştir.

Yargıtay, davacının dava dilekçesinde seçimlik hakkını dava tarihindeki kur üzerinden kullanarak açıkça belirttiğini, bu tercihten dönülmesinin mümkün olmadığını, mahkemenin ise hatalı olarak ödeme tarihindeki kuru esas aldığı tespit etmiştir. Yargıtay, bu durumda kararın davacının seçimlik hakkı doğrultusunda, dava tarihindeki kur esas alınarak yeniden verilmesi gerektiğini belirterek hükmü kanun yararına bozmuştur.

İKİNCİ EL ARAÇTA GİZLİ AYIP İDDİASI

TÜKETİCİ SIFATI KAZANILMASININ KOŞULLARI

TBK'NUN AYIPLA İLGİLİ HÜKÜMLERİ

DAVACININ TALEBİNİ AKİDİNE YÖNELTMEMESİ

Davacının talebini akidene yöneltmesi gerektiği, davacının aracı satın alırken servis kayıtlarından araçtaki ayıbı bilebilecek durumda olduğu da açıktır.

TBK'ya göre ayıptan alıcıya karşı sadece satıcı sorumludur. Hal böyle olunca Bölge Adliye Mahkemesince davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirir.

(Y. 3. HD., E. 2022/1712, K. 2022/9402, T. 13.12.2022)⁶

Taraflar arasında ilk derece mahkemesinde görülen ayıplı mal-dan kaynaklanan misliyle değişim davasının kabulüne dair verilen karar hakkında bölge adliye mahkemesi tarafından yapılan istinaf incelemesi sonucunda; davalı vekilinin istinaf başvurusunun kabulüne, yeniden esas hakkında davanın kabulüne yönelik olarak verilen karar, davalı vekili tarafından duruşmalı olarak temyiz edilmekle;dosyadaki bütün kağıtlar okunarak, Tetkik Hakiminin açıklamaları dinlenip, gereği düşünüldü:

(...) Davacı, 11/06/2015 tarihinde ... plakalı Audi A6 aracı ikinci el olarak aldığı, aracın ithalatçısının da satıcısının da davalı şirket olduğunu, aracın alındığı günden beri sürekli şanzıman hata ve arızası ile motor yağı eksiltme arızası verdiğini.....aracın gizli ayıplı olduğunu ileri sürerek; aracın ayıpsız sıfır km misliyle değiştirilmesini istemiştir.

6 Kararın tamamı için <https://karararama.yargitay.gov.tr/bkz./ET.27.06.2025>

Davalı, davacının davaya konu aracın ilk sahibi olmadığını, aracın ilk olarak ... Filo Yönetim Hizmetleri AŞ'ye satıldığını, davacının davalıdan bir mal veya hizmet olarak tüketici sıfatını kazanmadığını, şirkete husumet yöneltilmesinin hukuken mümkün olmadığını, talebin zamanaşamına uğradığını, aracın ilk satışının iki tacir arasında yapıldığını, TTK 23. maddeye göre ve TBK 223/2. maddesine göre hak düşürücü sürenin geçtiğini, ayıp ihbarının yapılmadığını, aracın ayıplı olmadığını, misliyle değişimin koşullarının bulunmadığını savunarak, davanın reddini dilemiştir.

(.....) Dava, satıma konu araçta ortaya çıkan ayıplardan kaynaklı zararın tazminine yönelik olup, davacı söz konusu satış işleminde tüketici konumunda olmadığı gibi davaya da genel mahkeme sıfatıyla bakıldığından, davada, davacı tarafından aracın alındığı tarih olan 11/06/2015 tarihinde yürürlükte olan 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun "ayıptan sorumluluğa" ilişkin hükümlerinin uygulanması gerekmektedir.

(...) Alıcı, satılan malın ayıbının bulunması halinde TBK'nun 227. maddesine göre satılanı redde hazır olduğunu beyanla sözleşmeden dönme, satılanı alıkoymak ayıp oranında satış bedelinde indirim isteme, aşırı bir masrafı gerektirmediği takdirde, bütün masrafları satıcıya ait olmak üzere satılanın ücretsiz onarılmasını isteme, imkân varsa, satılanın ayıpsız bir benzeri ile değiştirilmesini isteme hakları mevcuttur. Alıcının genel hükümlere göre tazminat isteme hakkı saklıdır. Satım sözleşmesinden dönme beyanı, bozucu yenilik doğuran bir hak niteliğinde olup, bir irade açıklaması olarak, satıcıya vardığı anda hükümlerini doğurur ve sözleşmeyi geçmişe etkili olarak ortadan kaldırır. Dönme üzerine sözleşmenin geçmişe etkili olarak ortadan kalkmasının doğal bir sonucu olarak, tarafların edimlerinin karşılıklı olarak aynı anda ifası gerekir. 6098 sayılı Borçlar Kanunu'nun 229. maddesi 1. bendi gereği, satış sözleşmesinden dönen alıcı, satılanı, ondan elde ettiği yararları ile birlikte satıcıya geri vermekle yükümlüdür.

Bu açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; eldeki davada davacı, aracın ayıpsız misliyle değiştirilmesini istemiştir. Dosya kapsamından aracın ilk olarak 01/08/2011 tarihinde dava dışı ... Filo Yönetim Hizmetleri A.Ş. tarafından satın alındığı, aka-

binde davacının da 11/06/2015 tarihinde aracı adı geçen dava dışı şirketten satın aldığı, bu haliyle taraflar arasında bir alım satım ilişkisi olmadığı anlaşılmalı olayımızda TBK'nın 227. maddesinin uygulanması mümkün değildir. O halde davacının talebini akidine yöneltmesi gerektiği, davacının aracı satın alırken servis kayıtlarından araçtaki ayıbı bilebilecek durumda olduğu da açıktır. TBK'ya göre ayıptan alıcıya karşı sadece satıcı sorumludur. Hal böyle olunca Bölge Adliye Mahkemesince davanın reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirir.

SONUÇ

Yukarıda açıklanan nedenlerle 6100 sayılı HMK'nın 371. maddesi uyarınca temyiz olunan bölge adliye mahkemesi kararının davalı yararına BOZULMASINA,dosyanın bölge adliye mahkemesine gönderilmesine, oy birliği ile karar verildi.

**BÖLGE ADLİYE MAHKEMELERİ ARASINDAKİ
UYUŞMAZLIĞI GİDERİLMESİ**

**KİRACININ TAŞINMAZI ÜÇÜNCÜ KİŞİLERİN GÖRMESİNE
MÜSADE ETMESİ**

**KİRACININ RIZAEN MÜSADE ETMEMESİ HALİNDE
İHTİYATİ TEDBİR**

KİRACININ ÖZEL HAYATININ GİZLİLİĞİNİN KORUNMASI

MENFAATLER ARASINDA ADİL BİR DENGE KURULMASI

TBK. m. 319 hükümleri çerçevesinde, kiracı rızaen kiralananın üçüncü kişilere gösterilmesine müsaade etmediğinde bu konuda ortaya çıkan muarazanın giderilmesi için kiraya verenin dava açması gerekir. Mahkeme sözleşme taraflarının sahip olduğu hakları iki tarafın da menfaatlerini koruyarak hukuka ve hakkaniyete uygun bir biçimde uyuşmazlığı gidermelidir.

Kiracının özel hayatının gizliliği, kiralananın niteliği, bulunduğu mevki, taşınmazların satılabilme süresine etkili sosyal, ekonomik koşullar, diğer özel ve genel faktörler ile tarafların çıkarları değerlendirilerek hakkaniyete uygun denge kurulmak suretiyle bir defalık değil satışın yapılabileceği muhtemel, makul ve münasip bir süre ile, ayrıca bu süre içinde de hangi gün ve saatlerde kiralananın gösterilmesine izin verilmesinin uygun olacağı tespit edilerek hâsıl olacak sonuca uygun olarak ihtiyati tedbir talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

(Y 3. HD., E: 2024/4081, K. 2025/1441, T.10.03.2025)⁷

(.....) Bölge Adliye Mahkemesi Hukuk Dairelerininkesin nitelikteki kararları arasındaki uyuşmazlık; TBK'nın 319/2 mad-

7 Kararın tamamı için, <https://karararama.yargitay.gov.tr>, ET. 16.08.2025

desi uyarınca kiralananın gösterilmesine izin verilmesi istemiyle açılan davalarda, kiralananın gösterilmesine ilişkin ihtiyati tedbir kararı verilip verilemeyeceği noktasında toplanmaktadır.

TBK'nın 319. maddesi uyarınca; kiracı, kiralanda daha sonradan ortaya çıkan ayıpların ortadan kaldırılması için kiralanda çalışma yapılmasına , bakım, satış ya da sonraki kiralama için zorunlu olduğu ölçüde, kiraya verenin ve onun belirlediği üçüncü kişinin kiralananı gezip görmesine izin vermekle yükümlüdür. Kiraya veren, çalışmaları ve kiralananın gezilip görüleceğini uygun bir süre önce kiracıya bildirmek ve bunların yapıldığı sırada kiracının yararlarını göz önünde tutmak zorundadır.

(...) Halen kiracı kullanımında olan kiralananın kiraya veren tarafından mülkiyet hakkının bir kullanım şekli olarak satış veya diğer tasarruf şekillerine (Trampa, ipotek kurulması vs gibi) konu etmek istemesi halinde üçüncü kişilerin taşınmazı görüp incelemesi gerekebilir. Şayet sözleşmede kiralananın gösterilme süresi ve şartları kararlaştırılmışsa buna uygun tedbir kararı her halükarda verilir. İhtiyati tedbir kararı zorunlu, gecikmesinde sakınca bulunup zarar olabilecek hallerde verilebilir. Uygulamada dava şartı arabuluculuk süreciyle birlikte dava sürecinin uzaması kiralananın gösterilmesi istenilen kira döneminin aşılması sonucunu doğurmakta uzayan yargılama süreci mülkiyet hakkının kapsamında kalan kiralananı satma ve tasarruf etme, ekonomik olarak faydalanma hakkının kiraya verenin elinden alınmasına yol açabilecektir.

Bu konuda TBK m.319/2 düzenlemesiyle kiraya verene bu hak verilmiştir. Ancak Ülkemizde yargılama sürelerinin uzun olması, ekonomik şartlardaki ani değişimler dikkate alındığında kiracı rızasız kiralananın üçüncü kişilere gösterilmesine müsaade etmediğinde bu konuda ortaya çıkan muarazanın giderilmesi için kiraya verenin dava açması gerekir. Bu davanın uzun sürmesine bağlı olarak kiraya verenin mülkiyet hakkından kaynaklanan kiralananı satıp nakde dönüştürme gibi tasarruf etme yetkisinin kullanımı kısıtlanmış olabileceği gibi satış , yeniden kiralama veya diğer işlemlerdeki gecikmeye bağlı olarak mağduriyete ve müşteri kaybına sebep olur. Kanun koyucu TBK m.319/2 de bu durumları dikka-

te alarak kiracıya kiralananın üçüncü kişilere gösterimi konusunda yükümlülük getirmiştir. Bu yükümlülüğün sınırları tarafların yararları ve hakkaniyete uygun olarak saptanması zorunludur. Mahkeme sözleşme taraflarının sahip olduğu hakları iki tarafın da menfaatlerini koruyarak hukuka ve hakkaniyete uygun bir biçimde uyumsuzluğu gidermelidir. Bu bağlamda; kiracının özel hayatının gizliliği, kiralananın niteliği, bulunduğu mevki, taşınmazların satılabilme süresine etkili sosyal, ekonomik koşullar, diğer özel ve genel faktörler ile tarafların çıkarları değerlendirilerek hakkaniyete uygun denge kurulmak suretiyle bir defalık değil satışın yapılabilceği muhtemel, makul ve münasip bir süre ile, ayrıca bu süre içinde de hangi gün ve saatlerde kiralananın gösterilmesine izin verilmesinin uygun olacağı tespit edilerek hâsıl olacak sonuca uygun bir karar verilmesi gerekir. Mahkemece, ülkemizde ki yargılama sürelerinin uzunluğu, mülkiyet hakkının kapsamı, kiraya verenin gecikme sebebiyle muhtemel alıcıları kaçırmaması ve ciddi bir zararın doğma ihtimali gibi nedenlerle AİHS m.6 da düzenlenen edil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilen hakka ulaşmanın kolaylaştırılması bakımından , şartları oluştuğunda ihtiyati tedbir talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir

Yapılan bu açıklamalar ışığında başvuru incelendiğinde; açılan davada esas hakkındaki hükme kadar, taraflar açısından davanın uzamasından kaynaklanan sakıncaları gidermek ve geçici hukuki koruma sağlamak amacıyla şartları bulunduğu tedbir kararı verilebilir. Bu kapsamda, kira sözleşmesindeki hükümler de gözletilerek, her uyumsuzlukta somut olayın özellikleri ile bildirilen delillerin ayrı ayrı değerlendirilerek ihtiyati tedbir koşullarının oluştuğu kanaatine varan Mahkemenin, kiracının menfaatlerini de göz önünde tutmak suretiyle kiralananın gösterilmesi hususunda hakkaniyete uygun şekilde ihtiyati tedbir kararı verebileceğine, yukarıda belirtilen Bölge Adliye Mahkemeleri Hukuk Daireleri arasındaki uyumsuzluğunun bu şekilde giderilmesine karar vermek gerekmiştir.

Açıklanan sebeplerle;

1.TBK 319/2 maddesi uyarınca kiralananın gösterilmesine izin verilmesi istemiyle açılan davalarda, her somut olayın özellikleri ile bildirilen deliller değerlendirilerek mahkemece şartları oluştuğu

kanaatine varması halinde, kiralananın gösterilmesine ilişkin ihtiyati tedbir kararı verilebileceğine, Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 15. ve 37. Hukuk Daireleri, Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesi, Konya Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesi ile , İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 36. , 49. , 54. ve 55. Hukuk Daireleri, İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 6.ve 23. Hukuk Daireleri ile Sakarya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesinin kesin nitelikteki kararları arasındaki görüş ve uygulama uyumsuzluğunun bu şekilde giderilmesine,

2. Dosyanın İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi Hukuk Daireleri Başkanlar Kuruluna gönderilmesine,

3. Karardan bir örneğin Bölge Adliye Mahkemelerinin hukuk dairelerine bildirilmesi için Hâkimler ve Savcılar Kurulu Genel Sekreterliğine gönderilmesine, 10.03.2025 tarihinde oy birliğiyle kesin olarak karar verildi.

TÜKETİCİ SENEDİ MENFİ TESPİT VE İSTİRDAT
•
CİRO YOLUYLA DEVRALINAN SENETTE İYİNİYET
SAVUNMASININ DİNLENMEMESİ
•
TKHK m.4/5 UYGULAMASI

Somut olayda, davacı taraf, dava dışı satıcı ile yaptığı taşınmaz satış sözleşmesinden kaynaklanan senedin iptali ve icra takibinde yapılan ödemelerin istirdadı isteminde bulunmuştur. İlk Derece Mahkemesi, söz konusu senedin tüketici işleminden doğduğunu ve TKHK m.4/5'e aykırı düzenlendiğini belirterek davayı kısmen kabul etmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi de bu kararı onanmış; senedin tüketici senedi olduğunun kesinleşmiş mahkeme kararıyla tespit edildiğini, ciro yoluyla devralan üçüncü kişinin iyiniyet iddiasının dinlenemeyeceğini vurgulamıştır. Yargıtay, tarafların iddia ve savunmaları ile dosya kapsamındaki deliller doğrultusunda, istinaf kararının usul ve yasaya uygun olduğunu belirterek temyiz itirazlarını reddetmiş ve hükmü onanmıştır.

(Y. 3. HD., E. 2023/23, K. 2023/3545 T. 05.12.2023)⁸

Davacı, 09.03.2018 tarihinde dava dışı satıcı ile iki daire alımına ilişkin sözleşme yapmış, peşin ödeme yanında 28.03.2018 tarihli ve 30.11.2019 vadeli 195.000 TL bedelli bono vermiştir. Satıcının inşaatı yapma niyet ve yeterliliği olmadığını anlayınca Tüketici Mahkemesinde sözleşmenin feshi ve senedin iptali davası açmıştır. Bu dava devam ederken senet davalıya ciro edilmiş ve davalı, kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile icra takibi başlatmıştır. Tüketici Mahkemesi senedin iptaline karar vermiş, karar kesinleşmiştir.

Davalı, senedi dava dışı satıcıdan daire bedeli karşılığında al-

8 Kararın tamamı için, <https://karararama.yargitay.gov.tr>, ET.14.08.2025

dığını, davacıyı arayarak herhangi bir ihtilaf olup olmadığını sorduğunu, ödeme sözü aldığını, Tüketici Mahkemesindeki davadan sonradan haberdar olduğunu ve iyi niyetli olduğunu ileri sürmüştür.

İlk Derece Mahkemesi, senedin TKHK m.4/5'e aykırı olarak emre yazılı düzenlendiğini ve tüketici yönünden geçersiz olduğunu, kesinleşmiş iptal kararına rağmen davacı aleyhine takibe konu edilemeyeceğini belirterek davanın kabulüne (kötü niyet tazminatı hariç) karar vermiştir.

Bölge Adliye Mahkemesi, tüketici senedi olduğunun kesinleşmiş mahkeme kararıyla belirlendiğini, 6502 sayılı Kanun gereği ciro yoluyla devralan kişinin iyiniyet iddiasının dinlenemeyeceğini, davalının senedin tüketici senedi olmadığını ispat edemediğini tespit ederek istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

Yargıtay, dosya kapsamındaki deliller, mahkeme kararlarının kesin delil niteliği ve TKHK m.4/5'in açık hükmü karşısında temyiz itirazlarını yerinde görmemiş; Bölge Adliye Mahkemesi kararını 6100 sayılı HMK m.370/1 uyarınca oybirliğiyle onamıştır.

HATALI TEŞHİS KANSER TEŞHİSİNDE GECİKME**VEKÂLET SÖZLEŞMESİ****MADDİ-MANEVİ TAZMİNAT HASTANE VE HEKİMİN
SORUMLULUĞU İDDİASI**

Somut olayda, davacının rahim ameliyatı sonrası patoloji raporunda kötü huylu tümör ihtimali düşük görülmüş, ancak altı ay sonra metastatik kanser teşhisi konulmuştur. Davacı taraf, hatalı teşhis ve bilgilendirme eksikliği nedeniyle maddi ve manevi tazminat talep etmiştir. İlk derece ve Bölge Adliye Mahkemesi, alınan Adli Tıp Kurumu ve üniversite bilirkişi raporlarına dayanarak davalı hastane ve hekimlerin tıp kurallarına uygun davrandığını, kusurlarının bulunmadığını belirterek davayı reddetmiştir. Yargıtay da, raporların çelişkisiz, denetime elverişli ve birbirini teyit eder nitelikte olduğunu vurgulayarak temyiz itirazlarını reddetmiş ve kararın onanmasına hükmetmiştir.

(Y. 3. HD, E.2024/2647, K. 2025/2208 T. 16.04.2025)⁹

Davacı, menapoz sonrası düzensiz kanama şikâyeti ile farklı hastanelere başvurmuş, davalıya ait hastanede 05.04.2019 tarihinde rahim alma ameliyatı yapılmıştır. Ameliyat sonrası patoloji raporunda mitotik aktif leiomyoma olasılığı belirtilmiş, malignite ihtimali düşük görülmüş ve ileri konsültasyona gerek duyulmamıştır. Altı ay sonra başka bir hastanede yapılan tetkiklerde metastatik leiomyosarkom tespit edilmiştir. Davacı, erken teşhis imkânının ortadan kalktığını, bilgilendirme yükümlülüğünün yerine getirilmediğini ve bu nedenle zarara uğradığını ileri sürerek maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

9 Kararın tamamı için, <https://karararama.yargitay.gov.tr>, ET.14.08.2025

Davalı hastane, tüm tıbbi işlemlerin özenle yapıldığını, patoloji incelemesinin uzman hekimlerce titizlikle gerçekleştirildiğini, kusur bulunmadığını savunmuştur. İlk derece mahkemesi, ATK ve üniversite heyeti raporlarında tedavi ve teşhisin tıp kurallarına uygun olduğunu belirtildiğini, kusur bulunmadığını belirterek davayı reddetmiştir. İstinaf da aynı gerekçelerle başvuruyu reddetmiştir.

Yargıtay, vekâlet sözleşmesinden doğan özen borcu kapsamında davalıların gerekli dikkat ve ihtimamı gösterdiğini, raporların birbirini teyit ettiğini, hastanın ameliyat öncesi onam formu ile bilgilendirildiğini tespit ederek temyiz itirazlarını yerinde görmemiştir. Karar oybirliği ile onanmıştır.

DEVREMÜLK AİDATI ve HAKEM HEYETİNİN GÖREVİ

•

DEVREMÜLK ALIMINDA TÜKETİCİ SIFATI

•

AİDAT UYUŞMAZLIĞININ TÜKETİCİ İŞLEMİ SAYILMASI

Somut olayda, davacı devremülk satın almış olup aidatın fazla olduğu gerekçesiyle Tüketici Hakem Heyetine başvurmuştur. Mahkeme, aidatın Kat Mülkiyeti Kanunu'ndan kaynaklandığı ve taraflar arasında tüketici sözleşmesi bulunmadığı gerekçesiyle başvurunun Tüketici Hakem Heyeti görev alanında olmadığını kabul etmiş; Adalet Bakanlığı ise devremülk sözleşmesinden doğan bu uyuşmazlığın 6502 sayılı Kanun kapsamında kaldığını belirterek kanun yararına bozma talebinde bulunmuştur. Yargıtay, davacının tüketici sıfatını taşıdığını, uyuşmazlığın tüketici hakem heyetinin görev alanına girdiğini vurgulayarak kararın kanun yararına bozulmasına hükmetmiştir.

(Y. 3. HD, E. 2022/2394, K. 2022/4295, T. 09.05.2022)¹⁰

Davacı, davalı şirketten satın aldığı devremülk nedeniyle aylık 100 USD aidat ödediğini, Cumhurbaşkanlığı'nın 85 sayılı Kararı ile döviz cinsinden sözleşmeler konusunda düzenleme yapıldığını, bu nedenle fazla aidat alındığını iddia ederek ihtar çekmiş ancak cevap alamayınca Tüketici Hakem Heyetine başvurmuştur. Hakem Heyeti, aidatın Kat Mülkiyeti Kanunu'ndan kaynaklandığını ve tüketici sözleşmesi kapsamında bulunmadığını belirterek talebi reddetmiştir.

Davacı bu karara itiraz etmiş; davalı ise devremülkün teslim edildiğini, sözleşmeye uygun aidat alındığını savunmuştur. Tüketici Mahkemesi, taraflar arasında tüketici sözleşmesi olmadığı ve uyuşmazlığın Sulh Hukuk Mahkemesi görev alanında olduğu gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

10 Kararın tamamı için, <https://karararama.yargitay.gov.tr>, ET.14.08.2025

Adalet Bakanlığı, konut ve tatil amaçlı taşınmaz satışlarının 6502 sayılı Kanun kapsamında olduğunu, devremülk sözleşmesi gereği davacının tüketici, davalının ise satıcı/sağlayıcı sıfatını taşıdığını, bu nedenle uyuşmazlığın tüketici hakem heyeti görevine girdiğini belirterek kanun yararına bozma isteminde bulunmuştur.

Yargıtay, tatil amaçlı devremülk alımlarında ticari/meseleki amaç olmadığı sürece alıcının tüketici sayılacağını, somut olayda davacının bu sıfatı taşıdığını ve aidat uyuşmazlığının tüketici işlemi kapsamında olduğunu tespit etmiştir. Mahkemenin yazılı şekilde hüküm tesisini usul ve yasaya aykırı bularak, kararın sonuca etkili olmamak üzere kanun yararına bozulmasına oybirliğiyle karar vermiştir.

YARGITAY 9. HUKUK DAİRESİ**2020/4 SAYILI CUMHURBAŞKANLIĞI GENELGESİ****FİİLİ ÇALIŞMA BULUNMAYAN DÖNEM****TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİNDEN DOĞAN ALACAKLAR****KANUN YARARINA BOZMA KARARI**

Davacı işçi, Covid-19 pandemisi döneminde 2020/4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi kapsamında idari izinli sayıldığı dönemde, toplu iş sözleşmesinden kaynaklanan yemek yardımı, sorumluluk zammı, koku ve iş gücünü primi ile işe devam primi alacaklarının ödenmediğini ileri sürerek davalı işverenlerden müştereken ve müteselsilen tahsilini talep etmiştir. İlk Derece Mahkemesi, Genelge'de idari izinlilerin mali ve sosyal haklarının saklı olduğunun düzenlendiğini, bu nedenle fiilen çalışılmayan dönemde de alacaklara hak kazanılacağını belirterek davayı kabul etmiştir. Karar kesin olarak verilmiştir. Adalet Bakanlığı, davacının çalıştığı şirketin belediye iştiraki olmakla birlikte özel hukuk tüzel kişisi olduğunu, kamu kurumu veya bağlı kuruluş olmadığını, ayrıca talep konusu alacakların toplu iş sözleşmesinde fiili çalışma şartına bağlı olduğunu belirterek kanun yararına temyiz talebinde bulunmuştur. Yargıtay, belediye şirketlerinin 2020/4 sayılı Genelge kapsamında olmadığını ve fiilen çalışılmayan döneme ilişkin bu alacakların talep edilemeyeceğini tespit ederek kararı kanun yararına bozmuştur.

(Y. 9. HD., E. 2025/1100, K. 2025/2595, T. 13.03.2025)¹

1 Kararın tamamı için <https://karararama.yargitay.gov.tr> bkz, ET.01.08.2025

Davacı vekili, müvekkilinin belediye iştiraki olan bir şirkette kanal ve ızgara işçisi olarak çalıştığını, Mart 2020'den itibaren Genelge kapsamında idari izne ayrıldığını, bu dönemde fiilen çalışmadığı gerekçesiyle toplu iş sözleşmesinden doğan bazı mali hakların ödenmediğini ileri sürmüştür. Davalılar, davacının fiilen çalışmadığı döneme ilişkin bu alacaklara hak kazanamayacağını, şirketin kamu kurumu olmadığını savunmuştur. İlk Derece Mahkemesi, Genelge'de idari izinlilerin mali ve sosyal haklarının saklı olduğunun açıkça düzenlendiğini, bu nedenle davacının alacaklara hak kazandığını kabul etmiştir. Adalet Bakanlığı, belediye şirketlerinin kamu tüzel kişiliği taşımadığını, Genelge'nin kapsamına girmediğini, ayrıca toplu iş sözleşmesindeki fiili çalışma şartının dikkate alınması gerektiğini belirterek kanun yararına temyiz isteminde bulunmuştur. Yargıtay, belediye şirketlerinin 6102 sayılı Kanun hükümlerine tabi özel hukuk tüzel kişileri olduğunu, kamu kurumu veya bağlı kuruluş niteliği taşımadığını, bu nedenle Genelge kapsamına girmediğini; ayrıca fiilen çalışılmayan döneme ilişkin toplu iş sözleşmesi alacaklarının talep edilemeyeceğini belirterek kararı kanun yararına bozmuştur.

PANDEMİ DÖNEMİ

ÜCRETSİZ İZİN, KIDEM TAZMİNATI, YILLIK İZİN

BÖLGE ADLİYE MAHKEMELERİ KARARLARI ARASINDA

UYUŞMAZLIĞIN GİDERİLMESİ KARARI

Başvurucu vekili, müvekkilinin pandemi döneminde işveren tarafından ücretsiz izne çıkarıldığını, ardından iş sözleşmesinin feshedildiğini, Bursa BAM 9. HD'nin ücretsiz izin süresini kıdeme dahil etmediğini, Sakarya BAM 10. HD ile İstanbul BAM 32. HD'nin ise bildirim süresine 6 hafta eklenerek bu sürenin kıdeme dahil edilmesi yönünde karar verdiğini belirterek görüş farklılığının giderilmesini talep etmiştir. Yargıtay, ücretsiz izin süresinin kıdeme esas sürede dikkate alınmasının, bildirim süresine altı haftanın eklenmesiyle oluşan süreyi geçmemek kaydıyla mümkün olduğunu, fazlasının dikkate alınamayacağını belirterek uyuşmazlığın Sakarya BAM 10. HD ve İstanbul BAM 32. HD kararları doğrultusunda giderilmesine kesin olarak karar vermiştir.

(Y. 9. HD., E. 2025/3201, K. 2025/4965 T. 29.05.2025)²

Başvurucu vekili, pandemi döneminde müvekkilinin işveren tarafından 7244 sayılı Kanun'un verdiği yetki çerçevesinde tek taraflı olarak ücretsiz izne çıkarıldığını, bu dönemde fiilen çalışmadığını ancak iş sözleşmesinin askıda kaldığını, iznin sona ermesinden kısa bir süre sonra da haklı bir neden olmaksızın iş sözleşmesinin feshedildiğini belirtmiştir.

Fesih sonrası açılan davada Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 9. Hukuk Dairesi'nin, ücretsiz izin süresini kıdeme esas hizmet sü-

2 Kararın tamamı için <https://karararama.yargitay.gov.tr/bkz,ET.01.08.2025>

resinden tamamen dışlayarak işçinin kıdem tazminatı ve yıllık izin ücreti hakkını ortadan kaldırdığını; buna karşılık Sakarya Bölge Adliye Mahkemesi 10. Hukuk Dairesi ile İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 32. Hukuk Dairesi'nin, 4857 sayılı İş Kanunu'nun yıllık izin ve kıdeme esas sürelerin hesabında çalışılmış gibi sayılan süreleri düzenleyen 55. maddesi ile 25. maddesindeki düzenlemeleri dikkate alarak, bildirim süresine altı hafta eklenmesiyle oluşacak kısmın kıdeme dahil edilmesi gerektiği yönünde karar verdiğini ileri sürmüştür.

Yargıtay, 4857 sayılı Kanun'un geçici 10/2 hükmü kapsamında işverenin tek taraflı iradesiyle uygulanan pandemi ücretsiz izninin, işçinin fiili çalışmasına imkan vermediğini ve kural olarak kıdeme dahil edilmediğini; ancak bu uygulamanın hem işveren hem de işçi menfaatlerini koruma amacı güttüğünü, bu nedenle taraflar arasındaki hak ve menfaat dengesi gözetilerek, işçinin ücretsiz izinde geçirdiği sürenin bildirim süresine altı hafta eklenmesiyle oluşan süreyi aşmamak kaydıyla kıdeme ve yıllık izne esas sürede dikkate alınabileceğini, bu süreyi aşan kısmın ise kıdem hesabına eklenemeyeceğini belirtmiştir. Bu değerlendirme sonucunda, kesin nitelikteki bölge adliye mahkemesi kararları arasındaki görüş farklılığının Sakarya BAM 10. HD ve İstanbul BAM 32. HD kararları doğrultusunda giderilmesine kesin olarak hükmetmiştir.

YARGITAYIN ÖNCEKİ UYGULAMALARINA GÜVENİLEREK AÇILAN DAVA

•

DAVANIN REDDİ HALİNDE KARŞI TARAF VEKALET ÜCRETİ

Yargıtayın önceki uygulamasına güvenilerek açılan davanın yabancı hukukun uygulanması sonucunda reddedilmiş olması hâlinde davacı aleyhine yargılama gideri ve vekâlet ücretine hükmedilmemesi gerekir.

(Y. 9. HD. E.2024/14039. K. 2025/1420 K., T. 12.02.2025)³

(....) İlk Derece Mahkemesininkararına karşı süresi içinde davalı vekili tarafından istinaf başvurusunda bulunulması üzerine Bölge Adliye Mahkemesininkararı ile somut uyuşmazlığa Gürcistan hukukunun uygulanması gerektiği, Gürcistan Medeni Kanunu'nun 129. maddesi uyarınca, dava konusu alacakların 3 yıllık zamanaşımı süresine tâbi olduğu, davacının iş sözleşmesinin 21.11.2016 tarihinde feshedildiği, davanın 17.12.2019 tarihinde zamanaşımı süresi geçtikten sonra açıldığı, dava konusu alacakların zamanaşımına uğradığı, Yargıtayın önceki uygulamasına güvenilerek açılan davanın yabancı hukukun uygulanması sonucunda reddedilmiş olması hâlinde davacı aleyhine yargılama gideri ve vekâlet ücretine hükmedilmemesi gerektiğinin belirtildiği, bu görüşün Dairelerince de benimsenerek davacı aleyhine yargılama gideri ve vekâlet ücretine hükmedilmediği gerekçesiyle davalı vekilinin istinaf başvurusunun kabulü ile İlk Derece Mahkemesi hükmü kaldırılarak esas hakkında yeniden hüküm kurulmak suretiyle davanın reddine karar verilmiştir.

Temyiz Sebepleri

1. Davacı vekili temyiz dilekçesinde;
 - a. Gürcistan hukukunda zamanaşımı yönünden davacıya bildirimde bulunulması gerektiğini, davacıya bildirimde bulunulmadı-

³ Kararın tamamı için <https://karararama.yargitay.gov.tr> bkz., ET. 16.08.2025

ğından zamanaşımı definin dikkate alınmaması gerektiğini,

b. İş sözleşmelerinin irade fesadına uğratılarak imzalandığını, bu hususun tanık beyanlarıyla ispatlandığını,

c. Mahkemeye erişim hakkının dava tarihinden sonraki bir içti-hatla kısıtlandığını, bu durumun Anayasa'ya aykırı olduğunu,

d. Aynı şantiyede çalışan işçiler bakımından farklı kararlar ve-rildiğini,

e. Gürcistan hukukuna göre zamanaşımı süresinin düştüğünü, bu durumun kamu düzenine aykırı olduğunu, olaya Türk hukuku-nun uygulanması gerektiğini ileri sürmüştür.

2. Davalı vekili temyiz dilekçesinde; davanın reddine karar veril-miş olmasına rağmen davalı lehine vekâlet ücretine hükmedilme-mesinin hukuka ve hakkaniyete aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

Değerlendirme ve Gerekçe

Uyuşmazlık, iş sözleşmesine uygulanacak hukuk, zamanaşımı defi, davanın süresinde açılıp açılmadığı ve vekâlet ücreti noktala-rına ilişkindir.

(...) Temyizen incelenen karar, tarafların karşılıklı iddia ve sa-vunmalarına, dayandıkları belgelere, uyuşmazlığa uygulanması ge-reken hukuk kuralları ile hukuki ilişkinin nitelendirilmesine, dava şartlarına, yargılama ve ispat kuralları ile kararda belirtilen gerek-çelere göre usul ve kanuna uygun olup taraf vekillerince temyiz di-lekçelerinde ileri sürülen nedenler kararın bozulmasını gerektire-cek nitelikte görülmemiştir.

YARGITAY 10. HUKUK DAİRESİ**İŞ KAZASI****GEÇİCİ İŞ GÖREMEZLİK ÖDEMESİ****RÜCUAN TAHSİL**

Davacı Kurum, sigortalının geçirdiği iş kazası nedeniyle yapılan geçici iş göremezlik ödemesi, tedavi gideri ve ilk peşin sermaye değerli gelir için davalı işveren ve diğer sorumlulara karşı rücu tazminat talebinde bulunmuştur. İlk Derece Mahkemesi, iş kazası bildirim yükümlülüğünü süresinde yerine getiren işverenden geçici iş göremezlik ödemelerinin rücu edilemeyeceğini belirterek bu talebi reddetmiş; diğer talepler yönünden davayı kısmen kabul etmiştir. İstinaf başvurusu Bölge Adliye Mahkemesince miktar itibarıyla kesin olarak reddedilmiştir. Adalet Bakanlığı, 5510 sayılı Kanun'un 21. maddesi uyarınca işverenin iş sağlığı ve güvenliği yükümlülüklerini yerine getirmemesi hâlinde kusur esasına göre meydana gelen zararlardan Kuruma karşı sorumlu olduğunu, geçici iş göremezlik ödeneği talebinin reddinin usul ve yasaya aykırı olduğunu belirterek kanun yararına temyiz talebinde bulunmuştur. Yargıtay, 5510 sayılı Kanun'un 21/1 ve 21/4. maddelerinde belirtilen ödemeler kapsamında geçici iş göremezlik ödemesinin de yer aldığını, bu talep yönünden gerekli araştırma ve inceleme yapılmadan karar verilmesinin isabetsiz olduğunu belirterek kararı kanun yararına bozmuştur.

(Y. 10. HD., E. 2024/15424, K. 2025/6118 T. 16.04.2025)¹

1 Kararın tamamı için <https://karararama.yargitay.gov.tr> bkz, ET.01.08.2025

Davacı vekili, Kurum sigortalısının iş kazası geçirmesi üzerine geçici iş göremezlik ödemesi, tedavi gideri ve ilk peşin sermaye değerli gelir ödemelerinin yapıldığını, bu ödemelerin 5510 sayılı Kanun hükümleri gereğince davalı işveren ve diğer sorumlulardan rücu tahsil edilmesini talep etmiştir. Davalı vekili, kusurlarının bulunmadığını savunarak davanın reddini istemiştir. İlk Derece Mahkemesi, iş kazası bildirim yükümlülüğünün üç iş günü içinde yerine getirildiği, bu durumda geçici iş göremezlik ödemelerinin işverenden rücu istenemeyeceği gerekçesiyle bu talebi reddetmiş, diğer kalemlerde ise kısmen kabul kararı vermiştir. İstinaf başvurusu, miktar yönünden kesin olarak reddedilmiştir. Adalet Bakanlığı, işverenin iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini almaması hâlinde kusur esasına göre Kuruma karşı sorumlu olacağını, geçici iş göremezlik ödeneğinin de rücu kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini, bu talebin reddinin hukuka aykırı olduğunu belirterek kanun yararına temyiz talebinde bulunmuştur. Yargıtay, 5510 sayılı Kanun'un 21/1 ve 21/4. maddeleri uyarınca geçici iş göremezlik ödemelerinin de rücuya tabi olduğunu, bu konuda gerekli araştırma ve inceleme yapılmadan karar verilmesinin hatalı olduğunu tespit ederek kararı kanun yararına bozmuştur.

TEŞVİK İŞLEMLERİNDE FAİZ ALACAĞI

•

ANAYASA MAHKEMESİ İPTAL KARARI

•

İADE VE MAHSUP

Davacı, teşvik işlemlerinden yararlanmasına rağmen ilgili kanun hükmünün faiz başlangıcına ilişkin fıkrasının Anayasa Mahkemesi tarafından iptali nedeniyle ödenmeyen faiz alacağının, 5510 sayılı Kanun'un 89. maddesi uyarınca tahsilini talep etmiştir. İlk Derece Mahkemesi, teşvikten yararlanmanın işveren talebine bağlı olduğu ve yersiz prim iadesi niteliğinde olmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Adalet Bakanlığı, Anayasa Mahkemesi kararı sonrası Ek 17. maddenin dördüncü fıkrasının uygulanma imkânı kalmadığını, bu nedenle iade ve faiz hesaplamasının 5510 sayılı Kanun'un 89. maddesi kapsamında yapılması gerektiğini ileri sürerek kanun yararına temyiz isteminde bulunmuştur. Yargıtay, Mahkemece Ek 17/3 kapsamında faiz yönünden değerlendirme yapılması gerektiğini, bu hususun gözetilmemesinin bozma sebebi olduğunu belirterek kararı kanun yararına bozmuştur.

(Y. 10.HD., E. 2024/4929, K. 2025/1027 T. 22.01.2025)²

Davacı vekili, 2011/7–2017/9 dönemine ilişkin primlerin 5510 sayılı Kanun türü ile bildirildiğini, sonradan 6111 sayılı Kanun türüne göre ek tahakkuk yapılarak prim farklarının 5510 sayılı Kanun'un 89. maddesinin üçüncü fıkrasına göre iadesini talep ettiklerini, bu talebin reddedilmesi üzerine dava açtıklarını belirtmiştir. Açılan ilk davada 7103 sayılı Kanun'un 70. maddesi ile getirilen Ek 17. madde gerekçe gösterilerek "davanın konusuz kaldığı" gerekçesiyle karar verilmesine yer olmadığına hükmedilmiş, bu karar

2 Kararın tamamı için <https://karararama.yargitay.gov.tr> bkz, ET. 27.07.2025

istinaf üzerine kesinleşmiştir.

Anayasa Mahkemesi, Ek 17. maddenin faiz başlangıcına ilişkin 4. fıkrasını 19.02.2020 tarihli kararla iptal etmiş, karar 05.05.2020 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. Bu iptal üzerine davacı, 08.03.2021 tarihli başvuru ile iade edilecek tutara 5510 sayılı Kanun’un 89. maddesi uyarınca primin yatırıldığı ayı takip eden aydan iade ayına kadar yasal faiz işletilmesini talep etmiştir. SGK bu talebi reddetmiş, davacı da eldeki davayı açmıştır.

İlk Derece Mahkemesi, teşvikten yararlanmanın işveren talebine bağlı olduğunu, re’sen işlem yapılamayacağını, bu nedenle 5510/89 hükmünün uygulanamayacağını, ayrıca Ek 17 kapsamında öngörülen faiz başlangıcının yasaya uygun olduğunu belirterek davayı reddetmiştir. Davacının istinaf başvurusu, talep miktarı kesinlik sınırının altında olduğu gerekçesiyle Bölge Adliye Mahkemesince reddedilmiştir.

Adalet Bakanlığı, Anayasa Mahkemesi iptali sonrası Ek 17/4’ün uygulanma imkânı kalmadığını, üçüncü fıkrasının da atıf nedeniyle işlevsiz hale geldiğini, bu nedenle iade ve faiz hesaplamasında 5510 sayılı Kanun’un 89. maddesinin uygulanması gerektiğini, Mahkemenin bu değerlendirmeyi yapmadan davayı reddetmesinin hukuka aykırı olduğunu ileri sürerek kanun yararına temyiz isteminde bulunmuştur. Yargıtay, davacının talebinin halen yürürlükte olan Ek 17/3 kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini, bu maddeye göre iade tutarının kanuni faiz ile hesaplanarak ödenmesi gerektiğini, Mahkemenin bu hususu gözetmemesinin bozma nedeni olduğunu belirterek hükmü kanun yararına bozmuştur.

YARGITAY 11. HUKUK DAİRESİ**KONKORDATODA HESAP KAT MUACCELİYET****KEFİL HAKKINDA TAKİP****İTİRAZIN İPTALİ ve İCRA İNKÂR TAZMİNATI**

Davacı banka, davalı kefilin imzasının bulunduğu genel kredi sözleşmesinden doğan borcun ödenmemesi üzerine hesabın kat edildiğini, başlatılan icra takibine haksız itiraz edildiğini ileri sürerek itirazın iptali ile %20 icra inkâr tazminatına hükmedilmesini talep etmiştir. İlk Derece Mahkemesi, konkordato kesin mühlet kararının asıl borçlu hakkında takip yapılmasına engel olmadığı gerekçesiyle davayı kabul etmiş; 500.000 TL asıl alacak yönünden itirazın iptaline, faize ve 100.000 TL icra inkâr tazminatına hükmetmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi, konkordato geçici mühlet karardan önce muaccel hale gelmiş bir kredi taksiti bulunmadığını, hesap kat koşullarının oluşmadığını, geçici mühlet süresinde yapılan kat işleminin konkordato hükümlerine aykırı olduğunu belirterek davacının muaccel alacağı bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Yargıtay, Bölge Adliye Mahkemesi'nin hukuki değerlendirmesinde isabetsizlik bulunmadığını belirterek davacı vekilinin temyiz itirazlarını reddetmiş ve kararı onamıştır.

(Y. 11. HD., E. 2024/2903, K. 2025/1424, T. 03.03.2025)¹

Davacı vekili, davalı kefilin imzasının bulunduğu genel kredi sözleşmesine ilişkin borcun ödenmemesi üzerine hesabın kat edildiğini, 500.000 TL asıl alacak yönünden başlatılan icra takibine davalının haksız itiraz ettiğini ileri sürerek itirazın iptalini ve %20

1 Kararın tamamı için <https://karararama.yargitay.gov.tr> bkz, ET.01.08.2025

icra inkâr tazminatı talep etmiştir. Davalı vekili, davanın reddi ile %20 kötünîyet tazminatına hükmedilmesini istemiştir. İlk Derece Mahkemesi, konkordato kesin mühlet kararının asıl borçluya karşı takip yapılmasına engel olmadığını belirterek davayı kabul etmiş; 500.000 TL asıl alacak yönünden itirazın iptaline, temerrüt faizi ve BSMV uygulanmasına, ayrıca 100.000 TL icra inkâr tazminatına karar vermiştir. Bölge Adliye Mahkemesi, konkordato geçici mühlet kararından önce muaccel hale gelmiş kredi taksiti bulunmadığını, hesap kat şartlarının oluşmadığını ve geçici mühlet süresinde kat işleminin konkordato hükümlerine aykırı olduğunu belirterek davacının muaccel alacağı bulunmadığı gerekçesiyle davalı kefile karşı takip yapılamayacağını, bu nedenle davanın reddi gerektiğini belirtmiş ve davalı vekilinin istinafını kabul etmiştir. Yargıtay, BAM kararında usul ve yasaya aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle davacı vekilinin temyiz itirazlarını reddederek kararı onamıştır.

Davacı vekili, müvekkili tarafından vekil olarak görevlendirilen avukatın trafik kazası nedeniyle açtığı tazminat davasında 477.731,64 TL maddi ve 7.000 TL manevi tazminat kazandığını, karar sonrasında tahsilat yapıldığını, eksik ödeme farkının da icra takibiyle tahsil edildiğini, ancak davalının bu süreçte avukatı azlettiğini belirterek azilden doğan vekalet ücreti alacağı için şimdilik 5.000 TL'nin faiziyle tahsilini istemiştir.

Davalı vekili, davacı avukatın hesap vermediğini, ibraname imzalattığını ve azilden sonra tahsil edilen 40.219,77 TL'yi müvekkiline vermediğini ileri sürerek azlin haklı olduğunu savunmuştur. İlk Derece Mahkemesi, davacının müvekkiline olması gerekenden az ödeme yaptığını ve bu nedenle azlin haklı olduğunu değerlendirerek davayı reddetmiştir.

Bölge Adliye Mahkemesi, talep miktarının tüketici hakem heyeti parasal sınırı altında olması sebebiyle öncelikle hakem heyetine başvurulması gerektiğini, dava şartı yokluğu nedeniyle davanın usulden reddine karar verilmesi gerektiğini belirterek ilk derece kararını kaldırmış ve davayı usulden reddetmiştir.

Yargıtay, temyiz incelemesinde; davanın kısmi dava niteliğinde olduğunu ve azlin haksızlığına ilişkin değerlendirme yapılmasının tüketici hakem heyetinin görev alanı dışında kaldığını, mahkemenin esasa girerek uyuşmazlığı değerlendirmesi gerektiğini belirterek bölge mahkemesi kararını bozmuştur.

MARKA HÜKÜMSÜZLÜĞÜ

•

YİDK KARARININ İPTALİ

•

TANINMIŞ SİNEMA ESERİ ADININ MARKA OLARAK TESCİLİ

Somut olayda, davacı dünya çapında tanınan bir sinema eserinin adını ve kısaltmasını içeren markaların sahibidir. Davalı gerçek kişi, bu ibareyi marka olarak tescil ettirmek istemiş, davacı itiraz etmiş ancak YİDK başvuruyu reddetmiştir. İlk Derece Mahkemesi, ibarenin davacının sinema eserinden ve ürünlerinden kaynaklandığını, davalının bu ibareyi bilmeden seçmesinin hayatın olağan akışına aykırı olduğunu, davalının daha önce de benzer başvurularda bulunmuş olmasının kötü niyet göstergesi olduğunu belirterek davayı kabul etmiş, YİDK kararını iptal etmiş ve markayı hükümsüz kılmıştır. İstinaf mahkemesi de kötü niyetin varlığını onaylamış, Yargıtay ise usul ve yasaya uygun bulunduğu kararı onaylamıştır..

(Y 11 HD, E. 2024/4146, K. 2025/2253, T. 08.04.2025)2

Davacı, 1919'da kurulmuş, sinema-televizyon sektöründe dünya çapında tanınan bir şirket olup, 1997'de vizyona giren ve Oscar ödülü de kazanmış ünlü bir filmin yapımcısıdır. Filmin adı ve baş harflerinden oluşan kısaltma dünya genelinde tescilli markadır ve tekstil, gözlük, oyuncak, bardak gibi ürünlerde kullanılmaktadır.

Davalı gerçek kişi, bu filmin adını ve kısaltmasını içeren ibareyi Türkiye'de marka olarak tescil ettirmek üzere başvuru yapmış; davacı itiraz etmiş, ancak YİDK başvuruyu reddetmiştir. Davacı, YİDK kararının iptali ve markanın hükümsüzlüğünü talep etmiştir.

İlk Derece Mahkemesi, davacının sinema eserinin adının ve ürün

markalarının davalı tarafından tesadüfen seçilmiş olamayacağını, davalının daha önce de başkalarına ait markaları tescil ettirmeye çalıştığını ve bunun kötü niyet göstergesi olduğunu belirtmiştir. SMK m.6/6 uyarınca davacının sinema eserinden kaynaklanan fikri hakkının ihlal edildiği, ayrıca SMK m.6/9 uyarınca kötü niyetin var olduğu kabul edilmiştir. Bu nedenle YİDK kararının iptaline, davalı marka başvurusunun hükümsüzlüğüne ve sicilden terkinine karar verilmiştir.

Ankara Bölge Adliye Mahkemesi, davalının davacı markasından habersiz olamayacağını, tesadüf iddiasının hayatın olağan akışına aykırı olduğunu, kötü niyetin açıkça sabit olduğunu belirterek istinafi esastan reddetmiştir.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, İlk Derece ve İstinaf kararlarını usul ve yasaya uygun bulmuş, davalı Kurum vekilinin temyiz itirazlarını reddederek kararı HMK m.370/1 uyarınca oybirliğiyle onamıştır.

REKABET İHLALİ
•
TAZMİNAT TALEBİ TEMYİZ SINIRI
•
MİKTARDAN RED

Somut olayda davacı, davalı bankaların 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'a aykırı eylemleri nedeniyle uğradığı zararın şimdilik 1.250,00 TL'lik kısmının tahsilini talep etmiştir. İlk Derece Mahkemesi, bazı davalılarla kredi ilişkisi bulunmadığı, diğer davalı bankalar yönünden ise rekabet ihlalinin ispatlanmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiş; Bölge Adliye Mahkemesi (BAM) istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir. Yargıtay, karar tarihi itibarıyla HMK m. 362/1-a uyarınca temyiz sınırının 72.070,00 TL olduğunu, davacının talebinin bu sınırın altında kaldığını belirterek temyiz istemi ni miktardan reddetmiştir.

(Y. 11. HD., E. 2021/289 K. 2022/4547, T. 07.06.2022)³

Davacı, davalı bankaların rekabeti bozucu nitelikte faiz oranları belirleyerek zarara neden olduğunu ileri sürerek 4054 sayılı Kanun kapsamında tazminat talebinde bulunmuş; fazlaya ilişkin haklarını saklı tutarak şimdilik 1.250,00 TL'nin tahsilini istemiştir. İlk Derece Mahkemesi, bilirkişi raporuna dayanarak rekabet ihlali unsurlarının oluşmadığı, bazı davalılarla kredi ilişkisi bulunmadığı, kredi kullanılan bankalar yönünden ise ihlalin ispatlanmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Davacının istinaf başvurusu BAM 20. Hukuk Dairesince esastan reddedilmiş; BAM, maddi ve hukuki değerlendirmede isabetsizlik görmemiştir. Yargıtay, HMK m. 362/1-a uyarınca karar tarihi itibarıyla temyiz edilebilirlik sınırının 72.070,00 TL olduğunu, talebin bu sınırın altında kaldığını belirlemiş ve HMK m. 346/2 hükmü kıyasen uygulanarak temyiz

3 Kararın tamamı için, <https://karararama.yargitay.gov.tr>, ET.14.08.2025

istemini miktardan reddetmiştir. Muhalefet şerhinde ise davacının fazlaya ilişkin haklarını saklı tuttuğu, dava değerinin kesin olarak belirlenmediği, bu nedenle temyiz isteminin esastan incelenmesi gerektiği belirtilmiştir.

KAMBIYO SENEDİ KÖTÜNYETLİ İKTİSAP

•

NAMA YAZILI SENET DÜZENLEME ZORUNLULUĞU

•

GAYRİMENKUL SATIŞ SÖZLEŞMESİ

Somut olayda davacı, taşınmaz satış sözleşmesi kapsamında verilen bonolar nedeniyle borçlu olmadığına tespitini ve davalıdan kötüniet tazminatı talebinde bulunmuştur. İlk Derece Mahkemesi, davacının davalı tarafından bonoların kötünietle iktisap edildiğini ispatlamadığını belirterek davayı reddetmiş, davacı aleyhine tazminata hükmetmiştir. Yargıtay ise 4077 sayılı Kanun m. 6/A gereğince tüketici işlemlerinde kambiyo senetlerinin nama yazılı olması gerektiğini, nama yazılı düzenlenmeyen senetlerin geçersiz olduğunu vurgulamış; ayrıca davacının aynı uyuşmazlıkla ilgili tüketici mahkemesinde açtığı davanın kabul edilerek kesinleştiğini tespit etmiştir. Bu nedenle senetlerin geçersiz ve bedelsiz kaldığı sonucuna vararak davanın reddine ilişkin kararı bozmuştur.

(Y. 11. HD, E. 2021/189, K. 2022/3478, T. 27.04.2022)4

Davacı, davalı tarafından aleyhine kambiyo senedine dayalı takip başlatıldığını, takip konusu bononun dava dışı şirket ile yapı-

lan gayrimenkul satış sözleşmesi nedeniyle düzenlendiğini, sözleşmenin geçersiz olduğunu ve davalının bu durumu bilerek senedi kötü niyetle iktisap ettiğini ileri sürerek borçlu olmadığını tespiti ile kötü niyet tazminatı talep etmiştir. Davalı ise senedin meşru hamili olduğunu, taraflar arasında temel ilişki bulunmadığından iddiaların kendisine karşı ileri sürülemeyeceğini savunmuştur.

İlk Derece Mahkemesi, Yargıtay bozma ilamına uyararak yaptığı yargılamada davaya konu bonoların davalı tarafından kötü niyetle iktisap edildiğinin ispatlanamadığını, sadece hamil ile lehtar arasında ticari ilişkinin bulunmamasının kötü niyetli iktisap için yeterli olmadığını belirterek davayı reddetmiş, İİK m. 72/4 gereğince davacı aleyhine kötü niyet tazminatına hükmetmiştir.

Yargıtay incelemesinde, dava konusu bonoların taraflar arasındaki 2014 tarihli gayrimenkul satış sözleşmesi kapsamında verildiğinin dosya kapsamından sabit olduğunu; ancak sözleşme tarihinde yürürlükte olan 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 6/A hükmü uyarınca tüketici işlemlerinde senetlerin yalnızca nama yazılı düzenlenmesi gerektiğini, aksi halde kambiyo senedinin geçersiz olacağını vurgulamıştır. Somut olayda bonolar nama yazılı olmadığından geçersiz sayılmıştır. Ayrıca davacının aynı sözleşme nedeniyle lehtar şirket aleyhine açtığı davanın tüketici mahkemesinde kabul edildiği ve kararın kesinleştiği de dikkate alınmıştır. Bu değerlendirmeler ışığında Yargıtay, senetlerin hem geçersiz hem de bedelsiz kalması nedeniyle davacının borçlu olmadığını kabulü gerektiğini belirterek İlk Derece Mahkemesi'nin davayı reddeden kararını bozmuştur.

YARGITAY 12. HUKUK DAİRESİ

TAŞINMAZIN AYNINA İLİŞKİN İLAMIN KESİNLEŞMEDEN İCRASI

VEKALET ÜCRETİ VE YARGILAMA GİDERLERİNİN DE KESİNLEŞMEYE TABİ OLMASI

Tapu iptal ve tescil kabul edilmezse tazminat şeklin-
de kademeli açılan davada mahkeme, tapu iptal talebini
reddedip tazminata hükmetmişse; bu karar, taşınmazın
aynına ilişkin bir karar sayılır ve kesinleşmeden icra edi-
lemez

(Y. 12. HD., E. 2024/6216, K. 2025/29, T. 13.01.2025)¹

(...)Borçlu, ilamlı icra takibine konu ilamın taşınmazın aynına ilişkin olduğunu, kesinleşmeden icra edilemeyeceğini ileri sürerek takibin iptalini istemiştir. İcra mahkemesi, ilamda taşınmazın aynına dair taleplerin reddedildiğini ancak bunun aynı haklara ilişkin olduğundan kesinleşmeden infaz edilemeyeceğini belirterek şikayeti kabul etmiştir.

Alacaklı istinafa başvurmuş; Bölge Adliye Mahkemesi, davada ihtiyati haciz kararı verildiğini, İİK m.264/3 gereğince alacaklının karar tebliğinden itibaren bir ay içinde takip başlatmak zorunda olduğunu, bu nedenle takibin iptali kararının yerinde olmadığını değerlendirerek İlk Derece Mahkemesi kararını kaldırmış ve davayı reddetmiştir.

Borçlu kararı temyiz etmiştir. Yargıtay, HMK m.367/2 uyarınca gayrimenkul ve buna ilişkin aynı haklara dair hükümler kesinleşmeden icra edilemeyeceğini, ilamın bir bütün olduğunu, vekalet ücreti ve yargılama giderlerinin de aynı kesinleşme şartına tabi bu-

1 Kararın tamamı için, <https://karararama.yargitay.gov.tr>, ET.27.07.2025

lunduğunu vurgulamıştır. İİK m.264'ün ihtiyati hacze ilişkin düzenlemesinin, kesinleşmeden takip yapılmasına imkan tanımadığını belirtmiştir.

Somut olayda; takip dayanağı İstanbul 25. Asliye Hukuk Mahkemesi ilamında tapu iptal ve tescil talepleri reddedilmiş, alternatif olarak parasal ödemeye hükmedilmiştir. Karar, taşınmazın aynına ilişkin olduğundan kesinleşmeden icra edilemez. Bu nedenle Bölge Adliye Mahkemesinin istinaf kabulüyle verdiği karar hukuka aykırıdır.

Borçlunun temyiz istemi kabul edilerek, İstanbul BAM 21. Hukuk Dairesinin 14.06.2024 tarihli kararının bozulmasına, dosyanın geri gönderilmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

İLAMDAN ARACIN AYIPSIZ MISLI İLE DEĞİŞİMİNE KARAR VERİLMESİ

•

KARŞILIKLI EDİMLERİ İÇEREN İLAM

•

ALACAKLININ ÖNCELİKLE KENDİ EDİMİNİ YERİNE GETİRMESİ GEREKLİLİĞİ

Takip konusu ilam, karşılıklı edimleri içermekte olup, alacaklının takibe devam edebilmesi için kendi edimini yerine getirmesi gerekir. Alacaklının, ilamda kendisine yüklenen edimi yerine getirmeden takibe devam etmesi mümkün olmadığından, edimini yerine getirinceye kadar takibin durdurulmasına karar verilmesi gerekir.

(Y. 12. HD., E: 2024/3893, K. 2024/9699, T. 21.11.2024)2

(...) Somut olayda, alacaklı (ilamdaki aracı iade yükümlüsü olan ve lehine aracın ayıpsız misli ile değiştirilmesine hükmedilen dava-

cı) tarafından borçlular (aracın ayıpsız misli ile değiştirilmesi yükümlüsü olan ve lehine aracın iadesine hükmedilen davalılar) hakkında, dayanak ilamın hüküm fıkrasına aynen yer verilerek, ayıplı aracın iadesine, ayıplı araç ile ayıpsız misli araç değişiminin yapılmasına ve teslimine ilişkin ilamlı takip başlatıldığı anlaşılmıştır. Takip konusu ilam, karşılıklı edimleri içermekte olup, alacaklının takibe devam edebilmesi için kendi edimini yerine getirmesi gerekir. Alacaklı tarafından, edimin yerine getirildiğine dair İİK'nın 33. maddesi anlamında bir belge sunulmadığı gibi, ilama konu aracın iadesi yönünde icra müdürlüğüne yapılmış bir başvuru da bulunmamaktadır. Bu durumda alacaklının, ilamda kendisine yüklenen edimi yerine getirmeden takibe devam etmesi mümkün olmadığından, edimini yerine getirinceye kadar takibin durdurulmasına karar verilmesi gerekir.

O halde, Bölge Adliye Mahkemesince şikayetin kabulü yönündeki İlk Derece Mahkeme kararına ilişkin istinaf isteminin esastan reddine karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsiz olup Bölge Adliye Mahkemesi kararının bozulması gerekir.

Borçlunun temyiz isteminin kabulü ile Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 12. Hukuk Dairesininsayılı kararının (BOZULMASINA),oy birliği ile karar verildi.

TÜKETİCİ SENEDİ

•

NAMA YAZILI DÜZENLENME ZORUNLULUĞU

•

ÖDEMENİN HAMİLE KARŞI İLERİ SÜRÜLEMESİ

Somut olayda borçlu, takibe dayanak senetlerin tüketici senedi olduğunu, tüm borçlarını ödemediğini, senetlerin ise iade edilmediğini, 6502 sayılı TKHK m. 4/5 uyarınca tüketici işlemlerinde yalnızca nama yazılı senet düzenlenebileceğini, emre yazılı düzenlenen senetlerin geçersiz olduğunu ileri sürerek takibin iptalini ve kötüniyet tazminatını talep etmiştir. İlk Derece Mahkemesi, senetlerde tüketici işlemine dair bir ibare bulunmadığını, borcun ödendiğini gösteren belgenin alacaklı imzası taşımadığını ve İİK m. 169/a kapsamında geçerli olmadığını belirterek davayı reddetmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi de, senetlerin kambiyo vasfına sahip olduğunu, tüketici senedi iddiasının ve ödeme defi'nin senedi ciro yoluyla elinde bulunduran haklı hamile karşı ileri sürülemeyeceğini belirterek istinaf başvurusunu esaslan reddetmiştir. Yargıtay, mahkeme kararlarının usul ve yasaya uygun olduğunu tespit ederek temyiz istemini reddetmiş ve kararı onamıştır.

(Y. 12. HD., E. 2022/9624, K. 2023/2244, T. 03.04.2023)³

Borçlu, icra takibine konu senetlerin tüketici senedi niteliğinde olduğunu, lehtar şirkete olan borçlarını tamamen ödemediğini, buna rağmen ödenen senetlerin iade edilmediğini ileri sürmüştür. 6502 sayılı TKHK m. 4/5 gereği tüketici işlemleri nedeniyle yalnızca nama yazılı ve her bir taksit için ayrı ayrı senet düzenlenmesi gerektiğini, buna aykırı olarak düzenlenen senetlerin geçersiz olduğunu savunmuştur.

3 Kararın tamamı için, <https://karararama.yargitay.gov.tr>, ET.18.08.2025

Alacaklı banka ise, nama yazılı olması gerekirken emre yazılı düzenlendiği iddiasının şahsi defî niteliğinde olduğunu, temlik cirosu ile senetleri elinde bulunduran haklı hamil bankaya karşı ileri sürülemeyeceğini belirtmiştir. Ayrıca, borçlunun ödeme iddiasına dayanak sunduğu belgenin geçerli olmadığını ifade etmiştir.

İlk Derece Mahkemesi, takip konusu bononun keşidecisi borçlu, lehtarının dava dışı şirket olduğunu, senedin alacaklı bankaya ciro ile devredildiğini, senedin tüketici işlemi kapsamında düzenlendiğinin senet metninde belirtilmediğini ve alacaklı bankanın bu yönde bir kabulünün de bulunmadığını tespit etmiştir. Borcun ödendiğine dair belgenin ise alacaklı imzası taşımadığı ve İİK m. 169/a kapsamında geçerli olmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir.

Borçlu istinaf yoluna başvurmuş, ancak Bölge Adliye Mahkemesi de senetlerin kambiyo vasfına sahip olduğunu, ödeme defî'nin haklı hamile karşı ileri sürülemeyeceğini belirterek istinaf talebini esastan reddetmiştir.

Borçlu temyiz başvurusunda, aynı senetlere ilişkin tüketici mahkemesinde menfi tespit davasının kabul edildiğini ileri sürmüşse de Yargıtay, kararın usul ve yasaya uygun olduğunu belirterek temyiz istemini reddetmiş ve kararı onamıştır.

YARGITAY CEZA GENEL KURULU

ZORUNLU MÜDAFİ İLE TEMSİL EDİLEN VE BERAAT EDEN SANIK LEHİNE AVUKATLIK ÜCRETİ

• AVUKATLIK ASGARİ ÜCRET TARİFESİNE GÖRE MAKTU ÜCRET

• HAZİNE DEN MAHSUP

Uyuşturucu madde ticareti suçundan yargılanan ve CMK m.150/3 uyarınca zorunlu müdafii görevlendirilen sanığın beraati üzerine, AAÜT m.14/4 uyarınca Hazine aleyhine maktu vekalet ücretine hükmedilmesi gerektiği, bu ücretin zorunlu müdafii için Hazineden ödenen ücretin mahsubu ile uygulanacağı kabul edilmiştir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, zorunlu müdafilerin AAÜT kapsamında ücretlendirilmesinin 5320 sayılı Kanun m.13'e aykırı olduğu gerekçesiyle itiraz etmiş; Ceza Genel Kurulu, mevcut uygulamanın hukuka uygun olduğu sonucuna vararak itirazı reddetmiştir.

(YCGK, E. 2025/10-67, K. 2025/184, T. 22.04.2025)¹

(...)Sanık, alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezasını gerektiren uyuşturucu madde ticareti suçundan yargılanmış, CMK m.150/3 gereğince zorunlu müdafii atanmıştır. İlk Derece Mahkemesi tarafından 12 yıl 6 ay hapis ve 25.000 TL adli para cezasına mahkûm edilmiş, istinaf başvurusu reddedilmiştir. Yargıtay 10. Ceza Dairesi, eksik araştırma ve müsadere hükümlerindeki hukuka aykırılıklar nedeniyle bozma kararı vermiştir. Bozma sonrası eylemin “kullanmak için uyuşturucu madde bulundurma” kapsamında

1 Kararın tamamı için, <https://karararama.yargitay.gov.tr>, ET.27.07.2025

kaldığı değerlendirilerek dava düşürülmüş; bu karar da Yargıtayca hukuka aykırı arama sonucu elde edilen delillerin geçersizliği ve suçun unsurlarının oluşmadığı gerekçesiyle bozulmuştur. Yeniden yapılan yargılama sonucunda beraat kararı verilmiştir.

Yargıtay 10. Ceza Dairesi, beraat eden sanık lehine AAÜT m.14/4 uyarınca Hazine aleyhine maktu vekalet ücretine, zorunlu müdafii için Hazineden ödenen ücretin mahsubu ile hükmedilmesi gerektiğini belirtmiştir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı ise zorunlu müdafilerin ücretlendirilmesinin AAÜT'ye göre değil, 5320 sayılı Kanun m.13 ve CMK m.324 ile belirlenmesi gerektiğini ileri sürerek itiraz etmiştir. Ceza Genel Kurulu, AAÜT m.14/4 hükmünün uygulanmasının hukuka uygun olduğunu, zorunlu müdafii ile temsil edilen sanık lehine maktu ücretin Hazineden alınan ücretin mahsubu ile hükmedilmesinin yerinde olduğunu belirterek itirazı reddetmiştir. Karar oy çokluğu ile alınmış, 4 üye karşı oy kullanmıştır.

YARGITAY CEZA DAİRESİ KARARLARI

YARGITAY 1. CEZA DAİRESİ

DENETİMLİ SERBESTLİK KARARI

•

USULÜNE UYGUN TEBLİĞ

•

BAŞVURU YAPILMAMASI GEREKÇESİYLE KARARIN KALDIRILMASI

Hükümlü hakkında verilen denetimli serbestlik kararının usulüne uygun şekilde tebliğ edilmediği hâlde, yasal sürede başvuru yapılmadığı gerekçesiyle kararın kaldırılıp açık ceza infaz kurumuna iade edilmesi hukuka aykırı bulunmuştur.

(Y. 1. CD., E. 2024/6467, K. 2025/1551, T. 28.02.2025)²

(...) İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesinin 15.12.2017 tarihli kararıyla 12 yıl 6 ay hapis cezasına mahkûm olan hükümlü, cezasını Açık Ceza İnfaz Kurumunda infaz ederken 5275 sayılı Kanun'un geçici 9/5. maddesi gereğince Covid-19 iznine ayrılmıştır. İzinli iken, 26.07.2023 tarihinde Çorum İnfaz Hâkimliği, cezanın koşullu salıverilme tarihine kadar olan kısmının denetimli serbestlik tedbiriyle infazına karar vermiştir.

Bu karar, İskilip Açık Ceza İnfaz Kurumu tarafından APS ile tebliğe çıkarılmış, ancak tebligat iade edilmiş; hükümlünün karardan usulüne uygun olarak haberdar edildiğine dair dosyada başka bir kayıt bulunmamıştır.

2 Kararın tamamı için, <https://karararama.yargitay.gov.tr>, ET.27.07.2025

Buna rağmen, 29.08.2023 tarihli Çorum İnfaz Hâkimliği kararıyla, hükümlünün yasal sürede denetimli serbestlik müdürlüğüne başvurmadığı gerekçesiyle denetimli serbestlik kararı kaldırılmış ve açık ceza infaz kurumuna iadesine hükmedilmiştir. Bu karara karşı yapılan itiraz ise Çorum 1. Ağır Ceza Mahkemesince 11.12.2023 tarihinde reddedilmiştir.

Adalet Bakanlığı, kararın usulsüz tebliğ nedeniyle hukuka aykırı olduğunu belirterek kanun yararına bozma talebinde bulunmuştur. Yargıtay, denetimli serbestlik kararının hükümlüye usulüne uygun tebliğ edilmediğini, tebliğ eksikliği giderilmeden başvuru yapılmaması gerekçesiyle kararın kaldırılmasının doğru olmadığını tespit etmiştir.

Bu nedenle, Çorum 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 11.12.2023 tarihli kararının 5271 sayılı CMK'nın 309. maddesi uyarınca kanun yararına bozulmasına oybirliğiyle karar verilmiştir.

**YARGITAY İÇTİHATLARI
BİRLEŞTİRME BÜYÜK GENEL
KURURLU KARARLARI**

YARGITAY KARARI

Yargıtay Başkanlığından:

YARGITAY İÇTİHATLARI BİRLEŞTİRME BÜYÜK GENEL KURULU KARARI

ESAS NO : 2022/2
KARAR NO : 2025/1
KARAR TARİHİ : 21.03.2025

ÖZET: Tüketici kredisi nedeniyle verilen hapis, takas, mahsup ve benzeri onay ve rıza talimatları nedeniyle bankanın emekli maaşına doğrudan bloke koyması mümkündür.

I. GİRİŞ

A. İÇTİHATLARI BİRLEŞTİRME BAŞVURUSU:

Başvurucu vekilinin 17.02.2021 tarihli dilekçesinde; tüketici kredisi nedeniyle verilen hapis, takas, mahsup ve benzeri onay ve rıza talimatları nedeniyle bankanın emekli maaşına bloke koymasının mümkün olup olmadığı konusunda Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, Yargıtay 3. Hukuk Dairesi, 11. Hukuk Dairesi, kapatılan 13. Hukuk Dairesi ve kapatılan 19. Hukuk Dairesi arasındaki içtihat ve uygulama farklılığı bulunduğu belirtilerek içtihatların birleştirilmesine karar verilmesi talep edilmiştir.

B. Görüş Aykırılığının Giderilmesi İstemine Konu Kararlar:

-Başvuru dilekçesinde belirtilen ve tüketici kredisi sözleşmesindeki talimat doğrultusunda emekli maaşı üzerine bloke konulmasının mümkün olduğu yönündeki kararlar:

Yargıtay 3. Hukuk Dairesinin 19.11.2020 tarihli, 2020/7367 Esas, 2020/6809 Karar sayılı karar (Başvurucunun taraf olduğu dava dosyasında verilen karar).

Yargıtay (kapatılan) 13. Hukuk Dairesinin;

22.04.2020 tarihli, 2020/1314 Esas, 2020/3586 Karar,

02.03.2020 tarihli, 2019/1944 Esas, 2020/2971 Karar,

02.03.2020 tarihli, 2017/9355 Esas, 2020/2974 Karar sayılı kararları.

Yargıtay (kapatılan) 19. Hukuk Dairesinin 04.11.2019 tarihli, 2019/2454 Esas, 2019/4971 Karar sayılı kararı.

-Başvuru dilekçesinde belirtilen aksi yöndeki kararlar:

Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin;

24.02.2020 tarihli, 2018/4565 Esas, 2020/1896 Karar,

25.03.2019 tarihli, 2018/106 Esas, 2019/2249 Karar,

12.12.2018 tarihli, 2017/3082 Esas, 2018/7873 Karar,

04.12.2018 tarihli, 2017/2115 Esas, 2018/7603 Karar,

19.09.2018 tarihli, 2017/1077 Esas, 2018/5424 Karar,

03.10.2018 tarihli, 2017/30 Esas, 2018/5951 Karar,
17.09.2018 tarihli, 2016/14469 Esas, 2018/5359 Karar,
25.06.2018 tarihli, 2016/13465 Esas, 2018/4733 Karar sayılı kararları.
-Görüş yazılarında belirtilen ve inceleme sırasında tespit edilen kararlar:
Yargıtay 3. Hukuk Dairesinin;
20.10.2020 tarihli, 2020/3886 Esas, 2020/5962 Karar,
29.09.2020 tarihli, 2020/9537 Esas, 2020/5040 Karar sayılı kararları.
Yargıtay (kapatılan)13. Hukuk Dairesinin;
21.05.2020 tarihli, 2017/7608 Esas, 2020/3866 Karar,
12.03.2020 tarihli, 2019/6324 Esas, 2020/3250 Karar sayılı kararları.
Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun;
07.03.2018 tarihli, 2017/13-2899 Esas, 2018/420 Karar (bloke konulmasının mümkün olduğu yönünde),
24.06.2021 tarihli, 2017/13-1980 Esas, 2021/829 Karar (bloke konulmasının mümkün olmadığı yönünde),
22.02.2022 tarihli, 2021/13-144 Esas, 2022/164 Karar (bloke konulmasının mümkün olmadığı yönünde),
10.02.2022 tarihli, 2019/11-565 Esas, 2022/108 Karar (bloke konulmasının mümkün olmadığı yönünde),
31.01.2024 tarihli, 2023/3-52 Esas, 2024/29 Karar (bloke konulmasının mümkün olduğu yönünde) sayılı kararlar.

C. İctihadın Birleştirilmesi Talebiyle İlgili Hukuk Daireleri ve Hukuk Genel Kurulunun Görüşleri:

Yargıtay 3. Hukuk Dairesinin 22.03.2021 tarihli yazısında özetle; Yargıtay işbölümüne göre konunun artık yalnızca 3. Hukuk Dairesinin görev alanına girdiği, uygulamada bu tip davalarn henüz icra takibi aşamasına geçilmeyen ihtilaflarda ve çoğunlukla da sözleşme sırasında verilen talimat doğrultusunda emekli maaşından taksitler kesilerek ödeme yapılıp kredi borçları ödendikten sonra veya bu şekilde ödeme yapılmaktayken bu talimatın mevzuat gereğince geçersiz olduğu ve sözleşme hükmünün de haksız şart teşkil ettiği iddiasıyla açıldığı, emekli maaşından kesinti yapılmasına ilişkin muvafakatin geçerli olup olmayacağı, haksız şart teşkil edip etmediği hususunun tüketici hukuku ile sözleşme hukukunun temel kuralları çerçevesinde her somut olayın özelliğine göre yapılan inceleme ile ayrı ayrı değerlendirildiği, bu kapsamda Dairenin yerleşmiş içtihatlarının sözleşme serbestisi ilkesi çerçevesinde imzalanmış bir muvafakat hükmünün taraflar için bağlayıcı olacağı, ahde vefa prensibinin de bunu gerektirdiği, aksi yöndeki bir kabulün vadesi gelmiş ve borçlusu tarafından ödenmiş taksit tutarlarının istirdadını istemek gibi iyi niyet ve dürüstlük kurallarına aykırı bir sonuç doğuracağı yönünde olduğu belirtilmiş, içtihat farklılığının kendi görüşleri doğrultusunda birleştirilmesi gerektiği görüşü bildirilmiştir.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 08.04.2021 tarihli görüş yazısında özetle; Yargıtay 19. Hukuk Dairesinin 03.08.2020 tarihinde kapatılarak Daireleriyle birleştiğini, 11. Hukuk Dairesinin istikrarla yerleşmiş içtihatlarının 5510 sayılı Kanun'un 93., 2004 sayılı Kanun'un 82 ve 83/a maddelerinin emekli maaşının haczedilemezliği ve bundan önceden feragatin geçersizliği düzenlemeleri nedeniyle borçlunun banka ile imzaladığı kredi sözleşmesi sırasında verdiği muvafakat ve talimatın da geçerli kabul edilemeyeceği yönünde olduğu, içtihatların bu değerlendirme doğrultusunda birleştirilmesi gerektiği görüşü belirtilmiştir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 18.05.2021 tarihli yazısında ise; Yargıtay 13. ve 19. Hukuk Dairelerinin tarafların sözleşme özgürlüğü çerçevesinde verdiği talimatın geçerli nitelik taşıdığı ve aksini ileri sürmenin iyi niyetle bağdaşmayacağı görüşünde oldukları, Hukuk Genel Kurulunun 27.05.2015 tarihli, 2013/12-2274 Esas, 2015/1486 Karar sayılı kararında hacze muvafakatin geçerli olduğuna işaret edildiği, 07.03.2018 tarihli, 2017/13-2899 Esas, 2018/420 Karar sayılı kararda da 13. Hukuk Dairesinin uygulamasının benimsendiği, Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin ise içtihatlarında sözleşmede bu şekilde yer alan bir talimatın 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 83/a maddesi gereği geçersiz olduğu görüşünü kabul ettiği, Dairelerin ve Hukuk Genel Kurulunun kararları arasında içtihatların birleştirilmesini gerektirir görüş ayrılığının bulunduğu belirtilmiştir.

D. Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulunun Kararı ve İçtihadı Birleştirmenin Konusu:

Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulunun 29.03.2022 tarihli ve 99 sayılı kararı ile Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ve Yargıtay Hukuk Daireleri arasında, "*Tüketici kredisi nedeniyle verilen hapis, takas, mahsup ve benzeri onay ve rıza talimatları nedeniyle bankanın emekli maaşına doğrudan bloke koyup koyamayacağı*" konusunda görüş ayrılıkları ve farklı uygulamaların olduğu sonucuna varıldığından raporör üye görevlendirilmiş ve ayrılığın İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulunca giderilmesine oy birliğiyle karar verilmiştir.

II. ÖN SORUN

İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulundaki görüşmeler sırasında, esasa ilişkin görüşmeye geçilmeden önce içtihatları birleştirme konusu hakkında ön sorunun bulunmadığı sonucuna varılarak içtihadı birleştirme konusunun esasının incelenmesine geçilmiştir.

III. İÇTİHADİ BİRLEŞTİRME KONUSU İLE İLGİLİ MEVZUAT HÜKÜMLERİ

A. 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

Anayasanın temel hak ve ödevler kısmında yer alan "*Çalışma ve sözleşme hürriyeti*" başlıklı 48. maddesinin ilk cümlesi "*Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir.*" şeklindedir.

B. 818 sayılı Borçlar Kanunu (BK) ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (TBK)

Mülga BK'nın 19. maddesinde *"Bir akdin mevzuu, kanunun gösterdiği hudut dairesinde, serbestçe tayin olunabilir.*

Kanunun kat'i surette emreylediği hukuki kaidelere veya kanuna muhalefet; ahlaka (adaba) veya umumi intizama yahut şahsi hükümlere müteallik haklara mugayir bulunmadıkça, iki tarafın yaptıkları mukaveleler muteberdir." şeklinde düzenleme mevcuttur.

Bu düzenleme 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren TBK'nın 26. maddesindeki *"Taraflar, bir sözleşmenin içeriğini kanunda öngörülen sınırlar içinde özgürce belirleyebilirler."* ve 27. maddesindeki *"Kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür.*

Sözleşmenin içerdiği hükümlerden bir kısmının hükümsüz olması, diğerlerinin geçerliliğini etkilemez. Ancak, bu hükümler olmaksızın sözleşmenin yapılmayacağı açıkça anlaşılırsa, sözleşmenin tamamı kesin olarak hükümsüz olur." hükümleriyle karşılık bulmuştur.

C. 2004 Sayılı İcra ve İflâs Kanunu (İİK)

Anılan Kanun'un *"Haczi caiz olmayan mallar ve haklar"* başlıklı 82. maddesi;

"Aşağıdaki şeyler haczolunamaz:

1. Devlet malları ile mahsus kanunlarında haczi caiz olmadığı gösterilen mallar..." şeklindedir.

Kanun'un *"Önceden yapılan anlaşmalar"* başlıklı 83/a maddesi ise;

"82 ve 83 üncü maddelerde yazılı mal ve hakların haczolunabileceğine dair önceden yapılan anlaşmalar muteber değildir." düzenlemesini içermektedir.

D. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu (5510 sayılı Kanun)

Anılan Kanun'un *"Devir, temlik, haciz ve Kurum alacaklarında zamanaşımı"* başlıklı 93. maddesi;

"Bu Kanun gereğince sigortalılar ve hak sahiplerinin gelir, aylık ve ödenekleri, sağlık hizmeti sunucularının genel sağlık sigortası hükümlerinin uygulanması sonucu Kurum nezdinde doğan alacakları, devir ve temlik edilemez. Gelir, aylık ve ödenekler; 88 inci maddeye göre takip ve tahsili gereken alacaklar ile nafaka borçları dışında haczedilemez." şeklinde iken maddenin devamına 18.02.2009 tarihli ve 5838 sayılı Kanun'un 32. maddesiyle *"Bu fıkraya göre haczi yasaklanan gelir, aylık ve ödeneklerin haczedilmesine ilişkin talepler, borçlunun muvafakati bulunmaması hâlinde, icra müdürü tarafından reddedilir"* ibaresi eklenmiştir.

IV. GEREKÇE

1. Yargı organları arasında içtihat farklılıklarının olması, dinamik ve gelişimci bir hukuk düzeninin doğal sonucu ise de aynı konuda aynı yüksek yargı organının verdiği farklı içtihatlar arasında derin ve süreklilik arz eden çelişkilerin bulunması, hukukî güvenlik ilkesini ihlâl edip toplumun yargısal sisteme olan güvenini azaltarak hukukî istikrarsızlık yaratabilecektir.

2. Bu durumun önüne geçilmesi için getirilen ve 2797 sayılı Yargıtay Kanunu'nun 45. maddesinde varlığını sürdüren "içtihadı birleştirme" yoluyla söz konusu farklı uygulamalardan hangisinin tercih edildiğini gösterir şekilde Yargıtay Genel Kurullarını, dairelerini ve adliye mahkemelerini bağlayıcı nitelikte bir karar tesis edilmektedir.

3. İçtihadı birleştirmenin konusu tüketici kredisi nedeniyle verilen hapis, takas, mahsup ve benzeri onay ve rıza talimatları nedeniyle bankanın emekli maaşına doğrudan bloke koyup koyamayacağı hususudur.

4. Bu noktada öncelikle içtihadı birleştirme başvurusuna konu tüm kararların taraflar arasındaki tüketici kredisi ilişkisinden kaynaklandığı, uyumsuzlukların cebri icra aşamasında olmadığı, kesintilerin kredi kullanılan banka nezdinde bulunan emekli maaşı hesabından muaccel hâle gelmiş borçların taksitler hâlinde kredi hesabına aktarılması vb. yöntemle gerçekleştirildiği belirtilmelidir. Zira bu belirleme, eldeki içtihadı birleştirme kararının kapsamının ortaya konulması bakımından önemlidir.

5. Bu belirlemeden sonra Yargıtay daireleri ve Hukuk Genel Kurulunun kararları arasındaki farklılığın temelde hangi hususta düğümlendiğine bakıldığında;

Yargıtay 3., (kapatılan) 13. ve (kapatılan) 19. Hukuk Daireleri tarafların sözleşme serbestisi çerçevesinde verdiği talimat ve izinlerle bağlı olduğu, söz konusu sözleşme hükmünün taraflar arasındaki hukuki ilişki henüz cebri icra aşamasına geçmemişken salt İİK ve 5510 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde doğrudan geçersiz sayılmasının mümkün olmadığını kabul etmekteyken; 11. Hukuk Dairesinin söz konusu sözleşme hükümlerinin netice itibarıyla haczedilmezlik yasağının arkasını dolandırıcı şekilde sonuç doğurduğu, bu sebeple haczedilemezliğe ve haczedilemezlikten feragate ilişkin emredici hükümlerin henüz icra aşamasına geçilmemiş olsa bile söz konusu uyumsuzluklarda uygulanması gerektiği görüşünde olduğu anlaşılmaktadır.

Hukuk Genel Kurulu ise; 07.03.2018 tarihli kararında haczedilemezlikten feragatin geçersizliğine ilişkin kuralın nispi emredici norm teşkil ettiğini, taraflar arasında henüz cebri icra aşamasına geçilmemiş sözleşme çerçevesinde verilen virmen talimatının sözleşmenin akidi tarafından borcun ifa biçimine ilişkin olarak karşı akide verilmiş bir yetki niteliğinde olduğunu, somut olayda kredi taksitlerinin her ay tüketicinin banka nezdinde bulunan emekli maaşından kesilmesinin sözleşme ve tüketici hukukuna aykır olmadığını, haksız şart teşkil etmediğini kabul etmiş, sonrasında 24.06.2021 tarihli kararla bu kez aksi görüş haklı görülmüş ve bu değerlendirme 10.02.2022 ve 22.02.2022 tarihli kararlarda da sürdürülmüştür. Devam

eden süreçte ise 31.01.2024 tarihinde ilk uygulamaya geri dönülerek aylık taksit bedellerinin maaş hesabından kesilmesinin sözleşme ve tüketici hukuku ilkelerine aykır olmadığı, bu uygulamanın haczedilemezlik ve haczedilmekten feragatin geçersizliği kapsamında değerlendirilemeyeceği kabul edilmiştir.

6. Söz konusu içtihatlarda ve içtihadı birleştirme görüşmeleri sırasında dile getirilen görüşlerde; bir taraf sözleşme özgürlüğünün asıl olduğunu, henüz icra takibine girilmemiş olduğuna göre 5510 sayılı Kanun ve İİK'nın bahsi geçen hükümlerinin doğrudan uygulanamayacağını ve tek başına geçersizlik yaratamayacağını ifade etmekteyken diğer taraf sözleşme özgürlüğünün kamu yararı gözetilerek kanunla sınırlanabileceğini, İİK'nın 83/a maddesinin de bu kapsamda işlerlik kazanacağını ileri sürmektedir. Ortaya konulan her iki değerlendirme de çözüm yöntemi olarak kendi içerisinde yasal zemini bulunan haklı gerekçeler içermekte olup söz konusu uyuşmazlıklarda hangi yöntemin tercih edileceğinin belirlenebilmesi için konuyla ilgili açıklamalarda bulunularak çözüme giden yol haritası ortaya konulmalıdır.

7. İctihadı birleştirmenin konusu olan tüketici sözleşmeleri, gerek mülga 4077 sayılı (m.10) gerekse hâlen yürürlükte bulunan 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da (m. 22 vd.) yer alan hükümlerle özel düzenlemeye tabi tutulmuş olan ve uygun düşüğü ölçüde borçlar hukukunun genel hükümlerinin işlerlik kazandığı fakat temelinde özel hukuk sözleşmesi türlerindedir.

8. Özel hukuk sözleşmelerinde, İsviçre Federal Mahkemesinin tanımına göre "*taşıyıcı sütün*" niteliği arz eden kural "sözleşme özgürlüğü" ilkesidir (BGE 129 III 276 E. 3. 1.).

9. İlk olarak On İki Levha Kanunları'nda rastladığımız bu kavramın temeli irade özgürlüğü fikrine dayalı olup Anayasa'nın 48. maddesinde temel hak ve özgürlükler arasında sayılmıştır. Nitekim Anayasa'nın irade özgürlüğüne ilişkin hükümleri (m. 12/1, 13, 17/1, 19, 35/1, 48/1, vb.) hukuk sistemimiz kişilerin irade özgürlüğüne sahip olduğunu temel bir ilke olarak benimsediğini göstermektedir.

10. Sözleşme özgürlüğünün sözleşmeyi yapıp yapmama, sözleşmenin karşı tarafını seçebilme, içeriğini, tipini ve şeklini belirleyebilme, değiştirebilme ve ortadan kaldırabilme şeklinde görünümleri olmakla beraber (Fikret Eren, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 25. B., Ankara, 2020, s.340-341) borçlar hukukunda bu özgürlük gerek BK gerekse TBK'da sözleşmenin içeriğini belirleyebilme özgürlüğü kapsamında düzenleme altına alınmıştır (BK m.19, TBK m. 26, 27).

11. Ekonomik liberalizmin mutlak bir şekilde uygulanmasının zayıfın güçlü karşısında zor durumda kalmasına sebebiyet vermesi, sınırlandırma düşüncesini de beraberinde getirmiştir. Sözleşme özgürlüğünün herhangi bir sınırlamaya tâbi olmaksızın uygulanmasının doğuracağı sorunlara rağmen modern hukuk sistemlerinde özgürlük kuralı, sınırlandırılması istisnadır.

12. Bu özgürlük Anayasal bir hak olduğundan sınırlandırılması da sözleşme özgürlüğünün hukuki niteliğine uygun olarak Anayasa'nın "*Temel hak ve hürriyetler, özlerine*

dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir" şeklindeki 13. maddesi uyarınca özüne dokunulmaksızın ve yalnızca kanunla sınırlandırılabilir. Kanunilik ilkesi olarak adlandırılan bu ilke temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında bir ön koşuldur.

13. Hemen yukarıda değinildiği üzere sözleşme özgürlüğünün bir görünümünü de içeriğinin ve bu kapsamda nasıl ifa edileceği hususunda tezahür eder. Taraflar kural olarak sözleşmenin ne şekilde ifa edileceğini belirlemekte serbesttirler. Tarafların anayasası olan sözleşme hükmüne uygun şekilde borcun ifa edilmesi asıl olup buna aykırılık hâlinde temerrüde ilişkin hükümler ve borçlunun kamu gücü devreye sokularak ifaya zorlanması anlamı taşıyan cebri icraya ilişkin düzenlemeler devreye girer.

14. Özel hukuktan kaynaklanan borçların, borçlu tarafından rızayla ifa edilmemesi hâlinde alacaklının alacağının tahsil edilmesi için devletin cebri icra organlarına başvurması modern hukuk sistemlerinde kural olup kendiliğinden hak almak (ihkak-ı hak) yasaklanmıştır. Ancak devletin cebri icra organları vasıtasıyla alacaklının alacağı tahsil edilirken, alacaklı, borçlu ve takiple ilgili üçüncü kişiler de etkilenebilmektedir.

15. Bu nedenle cebri icra faaliyeti yerine getirilirken, menfaatleri çatışan alacaklı ve borçlu arasında bir denge kurulması, aynı zamanda takiple ilgili üçüncü kişilerin ve kamunun da menfaatlerinin korunması gerekir. Söz konusu dengenin ve menfaatin korunması ise elbette ülkede hukuki barışın ve istikrarın sağlanmasına katkıda bulunacaktır (Gökçen Topuz, 5510 sayılı Kanunda Öngörülen Emekli Aylığının Haczedilmezliği Kuralı ve Bu Kuralın Anayasaya Uygunluğu Üzerine Düşünceler, AÜHFD., 65. Cilt, 4. Sayı, 2016, s. 3018).

16. Cebri icrada kural alacağın, borçlunun mal varlığından tahsil edilmesi ilkesidir ve bu ilkenin sınırları da kanunla çizilmiştir.

17. Bu bağlamda kanun koyucu gerek 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nda gerekse bazı özel kanunlarda haczedilemeyecek veya yalnızca bir bölümünün haczi mümkün birtakım mal ve haklar öngörmüştür. Amaç, borçlu ve ailesinin mutlak yoksulluğa düşürülerek ekonomik varlığını kaybedip Devlet yardımına muhtaç hâle getirilmesine engel olmaktır (Baki Kuru, İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı, 2.B., Ankara, 2013, s. 503).

18. Hacı caiz olmayan mallar, para borcunun ödenmesi için haciz yoluyla yapılan icra takibinde borçluya ait olup kamu yararı ya da borçlunun yaşamsal zorunlulukları bakımından gerekli yahut paraya çevrilmesine olanak bulunmayan durumlardan ötürü haczedilmesi ya da paraya çevrilmesi olanaksız bulunan, diğer bir deyimle hacizden ayrık tutulmuş şeyler ve alacaklardır (Türk Hukuk Lûgatı-Türk Hukuk Kurumu, Ankara, 2021, C.1, s.446).

19. İcra ve İflas Kanunu bu konuda kısmen veya tamamen haczedilemezliğe ilişkin bir ayrıma gitmiştir: Kanun'un 82. maddesinde ise tamamı haczedilemeyen mal ve haklar düzenlenmiş olup bu hükümdeki mal ve haklar borçlu ve ailesinin yoksul kılınp sonuçta Devletin sosyal yardımına muhtaç bırakılmaması ve borçlunun ekonomik varlığını devam

ettirebilmesi düşüncelerine dayanılarak haczedilemez olarak kabul edilmiştir. Maddenin birinci fıkrasına göre "*mahsus kanunlarında haczi caiz olmadığı gösterilen mallar*" haczedilemez. İcra memuru, haczi talep edilen mal veya hakların haczinin caiz olup olmadığını değerlendirir ve talebin kabulüne veya reddine karar verir [İİK, m. 82/son (ek fıkra 02.07.2012 tarihli, 6352 sayılı Kanun, m. 16)].

20. Kısmen haczedilemeyen mal ve haklar ise 83. maddede; "*Maaşlar, tahsisat ve her nevi ücretler, intifa hakları ve hasılatı, ilâma müstenid olmayan nafakalar, tekaüd maaşları, sigortalar veya tekaüd sandıkları tarafından tahsis edilen iradlar, borçlu ve ailesinin geçinmeleri için icra müdürünce lüzumlu olarak takdir edilen miktar tenzil edildikten sonra haczolunabilir.*

Ancak haczolunacak miktar bunların dörtte birinden az olamaz. Birden fazla haciz var ise sıraya konur. Sırada önde olan haczin kesintisi bitmedikçe sonraki haciz için kesintiye geçilemez." şeklinde düzenlemiştir.

21. İcra ve İflâs Kanunu'nun "*Önceden yapılan anlaşmalar*" başlıklı 83/a maddesi "*82 ve 83 üncü maddelerde yazılı mal ve hakların haczolunabileceğine dair önceden yapılan anlaşmalar muteber değildir.*" hükmünü ihtiva etmektedir.

22. Önceden feragatin geçersizliğinin nedeni, borçlunun hacizden önceki bir dönemde böyle bir anlaşmanın sonuçlarını ve hacze gelindiğinde kendisine yükleyeceği yükün ağırlığını tahmin edemeyeceğinin varsayılmasıdır. Bu hâlde, borçluyu bizzat kendisine karşı koruma gereği vardır (Evren Kılıçoğlu, İcra Sözleşmeleri, İstanbul, 2005, s. 130).

23. İcra ve İflâs Kanunu'nun 82/1. maddesinde belirtilen, özel kanunlarda haczedilemeyeceği kararlaştırılan hak ve alacaklardan biri de içtihadı birleştirmenin konusunu teşkil eden emekli maaşlarıdır.

24. Bu husus 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda düzenlenmiş olup anılan Kanun'un 93/1. maddesi düzenlemesinde "*sigortalılara ve hak sahiplerine bağlanan gelir, aylık ve ödenekler Sosyal Güvenlik Kurumunun 88 inci maddesine göre tahsili gereken alacakları ile nafaka borçları dışında haczedilemez .*" düzenlemesi bulunmaktadır.

25. Anılan maddenin devamına 18.02.2009 tarihli ve 5838 sayılı Kanun'un 32. maddesiyle; "*Bu fıkraya göre haczi yasaklanan gelir, aylık ve ödeneklerin haczedilmesine ilişkin talepler, borçlunun muvafakati bulunmaması halinde, icra müdürü tarafından reddedilir.*" ibaresi eklenmiştir. Bu hüküm ile icra takibinin kesinleşmesi sonrasında takip alacaklısının borçlunun emekli maaşı üzerine haciz konulması talebinin kabul edilebilmesi, borçlunun muvafakati şartına bağlanmıştır. Borçlu hacze muvafakat etmez ise haciz talebi reddedilecektir.

26. Bu düzenlemeden önce 2004 sayılı Kanun'un 79. maddesi hükmüne göre icra memurlarının haciz talebine konu mal veya hakkın haczinin mümkün olup olmadığını denetleme imkânı bulunmadığından Sosyal Güvenlik Kurumu gelir, aylık ve ödenekleri de haczedilmekte, sonrasında takip borçlularının haczedilemezlik şikâyetleri icra mahkemeleri önüne taşınıp Kanun'un açık hükmü gereği emekli maaşları üzerine konulan haciz kaldırılmakta iken; gerek Kurum gerekse icra daireleri ve mahkemeleri nezdinde gereksiz iş yüküne neden olan bu duruma son vermek için 93. maddeye söz konusu ek ibare getirilmiştir.

27. Diğer taraftan, 5510 sayılı Kanun'un 93. maddesinin ilk cümlesinde, sigortalılar ve hak sahiplerinin gelir, aylık ve ödenekleri ile sağlık hizmeti sunucularının genel sağlık sigortası hükümlerinin uygulanması sonucu Sosyal Güvenlik Kurumu nezdinde doğan alacaklarının devir ve temlik edilemeyeceği düzenlenmiş ise de bu düzenlemenin, sigortalının uhdesine geçen gelirin sigortalı tarafından tasarrufunu kısıtlayıcı mahiyette olmayıp Kurumun yalnızca bu Kanun çerçevesinde borçlu olduğu kişiyle muhatap olması, Kuruma karşı alacaklı sıfatının değiştirilmemesi amacına yönelik olduğu belirtilmelidir.

28. Gerek sözleşme özgürlüğüne ilişkin açıklamalar gerekse İİK ve 5510 sayılı Kanun'da yer alan içtihadı birleştirme konusu hükümler hep birlikte değerlendirildiğinde; kanun koyucunun ekonomik yönden eşit olmayan taraflar arasında zayıf olanı korumaya yönelik olarak emekli maaşının haczedilemezliği ve haczedilemezlikten feragatin geçersizliğine dair anılan nispi emredici düzenlemelerle sosyal adaleti sağlama ve koruma görevini yerine getirme amacını taşıdığı açıktır. Ne var ki içtihadı birleştirmeye konu hukuki ihtilaflarda herhangi bir cebri icra işlemi değil, sözleşmenin âkidi tarafından borcun ifa biçimine ilişkin olarak karşı âkide verilmiş bir yetki söz konusudur.

29. Elbette emekli maaşının cebri icra kanalıyla haczedilemeyeceği ve bunun aksine yönelik önceden yapılmış anlaşmaların geçersiz olduğu hususu (henüz bu konuda bir takip başlatılmamış dahi olsa) açık kanun hükmü gereğidir. Ancak anayasal bir hak olan sözleşme serbestisini sınırlayan bu hüküm istisnai niteliği gereği dar yorumlanmalı ve icra aşamasındaki uyumsuzluklar için düzenlenmişken kapsamı kanunilik ilkesine aykırı olacak şekilde genişletilmemelidir. Bu hükümler borçlunun rızayla borcunu ifa etmemesi hâline ilişkin kural ve yöntemleri belirler; tabiidir ki kişi kendi rızasıyla kendi borcunu, alacaklı ile aralarındaki anlaşmaya uygun şekilde dilediği gibi ödeyebilecektir.

30. Aksi yönde bir değerlendirme sözleşme serbestisi ve ahde vefa kuralına aykırı olacağı gibi, emekli maaşı dışında geliri ve bu surette teminat gösterebileceği herhangi bir mal varlığı bulunmayan tüketiciyi, tacir olmakla alacağının tahsili imkânını kuvvetlendirmek istemesi makul olan banka karşısında güç duruma düşürecek, günümüz sosyal ve ekonomik koşullarında emeklinin sahip olduğu nakdi varlıklar dışında hareket etmesine imkân bırakmayacaktır.

31. Bu hâlde tüketicinin kredi sözleşmesi çerçevesinde borcunun kredi veren banka nezdindeki emekli maaşı hesabından virman vb. bir usulle tahsil edilebileceği, bir başka

anlatımla bu meblağ kadar emekli maaşına bloke konulabileceği yönünde verdiği bir talimatın, taraflar arasındaki ihtilaf henüz cebri icra aşamasına geçilmemişken, salt İİK'nın 82, 83/a ve 5510 sayılı Kanun'un 93. maddesi gereği geçersiz olduğunun kabul edilmesi mümkün olmamalıdır. Böyle bir durumda taraflar arasındaki ihtilâf söz konusu icra hukuku kaideleri dairesinde çözümlenemeyecekse de elbette hâkim her somut olayın özelliğine göre söz konusu sözleşme hükmünün borçlar hukuku ve tüketici hukukunun ilke ve esaslarına uygun olup olmadığını tartışacak, sözleşmenin tüketici yönünden bağlayıcı olup olmadığını, yine bankanın kanuna ve sözleşmeye uygun davranıp davranmadığını belirleyecektir.

32. Hâl böyle olunca, Daireler arasındaki görüş farklılığının Yargıtay 3., (kapatılan) 13 ve 19. Hukuk Daireleri ile Hukuk Genel Kurulunun son tarihli kararı doğrultusunda tüketici kredisi nedeniyle verilen hapis, takas, mahsup ve benzeri onay ve rıza talimatları nedeniyle bankanın emekli maaşına doğrudan bloke koymasının mümkün olduğu yönünde birleştirilmesine karar vermek gerekmiştir.

V. SONUÇ

Tüketici kredisi nedeniyle verilen hapis, takas, mahsup ve benzeri onay ve rıza talimatları nedeniyle bankanın emekli maaşına doğrudan bloke koymasının mümkün olduğuna 21.03.2025 tarihinde yapılan üçüncü görüşmede oy çokluğu ile karar verilmiştir.

E:2022/2
K:2025/1

KARŞI OY

Tüketici kredi sözleşmelerinde yer alan takas, rehin, hapis, bloke hükümlerinin haksız şart olup olmadığı konusunda 3. Hukuk Dairesi, 11. Hukuk Dairesi ve Hukuk Genel Kurulu ile kapatılan 19. Hukuk Dairesinin içtihatları arasında aykırılık bulunmayıp, 11. Hukuk Dairesi kararları İİK'nın 82, 83, 83a ve 5510 sayılı Yasa'nın 93. maddeleri uyarınca bankaların bloke koyabileceğine ilişkin sözleşme hükmünün geçersiz olduğuna ilişkin olup bu konuda belirtilen daireler ve HGK kararları arasında içtihat aykırılığı bulunmaktadır.

5510 sayılı Yasa'nın 93 maddesinde açıkça gelir, aylık ve ödeneklerin devir ve temlik olunamayacağı düzenlenmiştir. Emekli aylığı alacağına haczedilemezlik tanınması yanında devri de kanunen yasaklanmıştır. TMK'nın 954 ve devamı maddelerinde alacak ve hakların rehni düzenlenmiş olup, bu maddeler hükümlerine göre ancak başkasına devredilebilen alacaklar ve diğer haklar rehnedilebilir. 5510 sayılı Yasa'nın 93. maddesinin emredici hükmü ile emekli aylıklarının ve gelirlerinin devredilemeyeceği belirtildiğine göre emekli aylıkları, gelir ve ödeneklerinin üzerinde alacak rehni tesisi de geçerli değildir. Bu durumda tüketici kredi sözleşmelerinde emekli aylıklarının, sosyal güvenlik alacaklarının rehnine ilişkin hükümler kesin hükümsüzdür.

TMK'nın 950-953 maddeleri hapis hakkını düzenlemekte olup, devredilebilen alacak hakları rehne konu olabilir, hapis hakkı tanımak için de kıymetli evraka bağlanmış olması gerekir. Emekli aylığı alacakları kıymetli evraka bağlı bir alacak olmadığı ve devri kanunen yasak olan alacaklardan olduğundan genel hapis hakkına da konu edilemez.

Takas beyanında bulunanın ise alacağının muaccel olması ve ifa edilebilir olması gerekir. Kredinin geri ödenmesine ilişkin alacağı muaccel olan banka, karşı alacak muaccel-ifa edilebilir olduğunda takas hakkını kullanabilir. SGK tarafından emekli aylığının bankaya tüketici adına yatırılması halinde ancak karşı alacak banka tarafından ifa edilebilir olmaktadır. Takas hakkı her bir aylık alacağı bakımından ancak bu anda doğmaktadır. Henüz mevduat hesabına, her bir aylık yatırılmadığı bir anda, başlangıçta takas etme şartı gerçekleşmemiş olması nedeniyle sözleşmeye takas şartı konması da geçerli değildir. Önceden konulan takas hükmünün geçersizliğine ilişkin VON Tuhr ve doktrinde bu konuda uyumsuzluk yoktur. Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 2002/5286 Karar ve 2004/14366 Karar sayılı kararları da aynı yöndedir.

Kredi sözleşmelerinde bankaya, mevduat hesabına yatacak emekli aylığına ilişkin tahsil ve kredi geri ödeme borcunu ifa yetkisi verilmesi de henüz takas şartları oluşmadan takasa izin vermek anlamına gelir. Bu da takas engeli ve temlik yasağının dolanılması sonucunu doğurur. Virman yetkisi tanınması da aynı şekilde maddi işlem yasaklarının sonucunu doğurmakta, bankaya bloke yetkisi tanınmasına ilişkin kayıtlarda aynı sonucu doğurmaktadır. Bankanın geçerli bir rehin, takas, hapis hakkı olmadan ya da mahkemenin, icra dairesinin kararı olmadan borçlunun emekli aylığına bloke koyması mümkün değildir.

Bankalar güven kurumları olup en hafif kusurlarından dahi sorumludurlar. Bankaların ağırlaştırılmış özen sorumluluğu vardır. Kredi kullanan tüketici karşısında mevzuattan

kaynaklanan temlik, rehin, takas yasaklarını, dolayısıyla bu işlemlerin geçersizliğini bilerek hareket ettiğinden, kredi alan emeklinin, lehine koruyucu hükümlere dayanmasının iyiniyet kurallarıyla bağdaşmadığı da ileri sürülemez.

Sözleşme özgürlüğü, irade serbestisi gerekçe gösterilerek yasak olan temlik, rehin, hapis ve takas işlemleri dışında bloke yetkisi, kesinti yapma yetkisi gibi bazı nitelendirmelerle farklı yetkilerin verilmesi yoluyla emredici nitelikteki yasakların aşılması mümkün değildir. Geçerli bir rehin veya takas hakkı mevcut değilse, bunlardan bağımsız şekilde hesaba bloke konulması geçerli bir hukuki işlem değildir.

Bankacılık Düzenleme Denetleme Kurumu tarafından yayınlanan 04.04.2011 tarihi 2011/2 sayılı Genelge'de maaş ve ücret hesaplarına bankalarca haksız uygulanan blokaj işlemleri bakımından uyarılara yer verilmiştir.

(Sosyal Güvenlik Ödemelerinin Korunması Bağlamında Haczedilemeyen Emekli Aylıklarının Banka Alacaklarının Tahsiline Yönelik Hukuki İşlemlere Konu Olması Sorunu. Dr. Öğr. Üyesi Evren Kılıçoğlu 30.11.2022 kabul tarihli makale. Aralık 2022 Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi)

5510 sayılı Yasa'nın 93. maddesinde takip kesinleştikten sonra borçlunun emekli aylığına haciz konulmasına muvafakat edebileceği ve bu muvafakat olmadıkça icra memurunun haciz yapamayacağı düzenlenmiştir. Yani kanun koyucu, icra organının katılımıyla gerçekleşen ve denetlenebilir olan haciz işlemine muvafakat imkanı vermiştir. Muvafakat sadece somut takipte icra müdahalesine ilişkin olup, bankanın; borçlu nasıl olsa hacze muvafakat etti düşüncesinden hareketle haciz kesintisi yapıp icra dosyasına göndermek yerine, kendisinin maaş hesabından kesinti yapması mümkün olmayacaktır.

Emredici ve kamu düzeniyle ilgili olduğu doktrinde de kabul edilen 5510 sayılı Yasa'nın 93. madde hükmüne rağmen, takip öncesi de haciz öncesi, kredi sözleşmelerinde ve ek talimatla bloke vb. yetkilerin verilmesine geçerlilik tanınması mümkün değildir. Hukuk Genel Kurulunun emsal kararları bu yöndedir. Görüşmelerde belirtilen Hukuk Genel Kurulu 2023/3-52 Esas, 2024/29 Karar sayılı Hukuk Genel Kurulu kararında somut olay daha farklı olup, davacının o davayı açtığı gün dahî bankadan para çekebildiği, maaşını alamamasından yakınmasının ise en büyük alacak kalemi olan nafaka ödemesinden kaynaklandığı ve banka kredi taksitlerinin nafakalardan sonra geldiği, dava açıldıktan sonra da bankanın otomatik ödeme şeklindeki tahsilatlara, blokeye son verdiği ve davacının kredi geri ödemesindeki yöntemle her ay itiraz etmediği, dava açmakla bu yöndeki iradesinin ortadan kalktığı ve bunu gören bankanın bu usulle tahsilata son verdiği, kesintilerin iadesinin istenmesinin TMK'nın 2. maddeye aykırı olduğu gerekçede belirtilmiştir. Kesintilerin iadesine ilişkin taleple ilgili bu gerekçeler, işbu bloke konulup konulamayacağına dair içtihadı birleştirme kararına emsal olmayıp, burada tartışılan husus blokenin kaldırılması-iptali talepleriyle ilgili içtihatların birleştirilmesidir.

Sözleşme ile alacak henüz muaccel olmadan başlangıçta verilen bloke-takas-rehin gibi maddi hukuk işlemlerine olanak tanımak, kanunun emredici hükmünü dolanmak suretiyle, tüketici karşısında güçlü konumda olan ve bir güven kurumu olan bankaya imkân tanımaktır. İcra İflas Kanunu ve Özel Yasalardaki hükümler borçlu ve ailesinin mutlak yoksulluğa

düşürülerek ekonomik varlığını kaybetmesine ve devlet yardımına muhtaç hale gelmesine engel olmaktadır.(Baki Kuru İcra ve İflas Hukuku El Kitabı İstanbul 2016 s. 186)

Özel huktan kaynaklanan borçların borçlu tarafından rızasıyla ifa edilmemesi halinde, alacaklının alacağını tahsil için devletin cebri icra organlarına başvurması kuraldır. İcra organları var iken, alacaklının alacağını, emredici kanun hükümlerine rağmen, geçersiz sözleşme hükmüne dayanarak kendiliğinden tahsil etmesi ihkakı haktır. Cebri icrada dahi, alacaklı borçlu arasında denge kurulması, hatta takiple ilgili üçüncü kişiler ve kamunun da menfaatlerinin korunması için kuralları getirilmiş olup, söz konusu denge ve menfaatlerin kurulması, ülkede hukuki barışa ve istikrarın sağlanması katkıda bulunacaktır. (Gökçen Topuz 5510 sayılı Kanun’da ngrlen Emekli Aylığının Haczedilmezliği Kuralı ve Bu Kuralın Anayasaya Uygunluğu zerine Düşünceler, AÜHFD, 65. Cilt, 4. Sayı 2016, s.3018) Kanunla devletin cebri icra organlarına dahi verilmeyen, hacizden önceki muvafakatların geçerli olmayacağı emredici kuralına rağmen, kredi sözleşmesi ile bloke yetkisi tanınması karşı Ākide tanınan geçersiz ve kanunun dolanılması suretiyle verilen yetkidir. Hacizden de daha etkili ve fazla sonuç doğuran hesaptan mahsup, bloke yetkisi tanyan sözleşme hükmüne geçerlilik tanımak mümkün değildir. Banka haciz yoluyla takip yapsa, borçlunun takip kesinleştikten sonra muvafakati varsa emekli aylığına haciz koyduracak, muvafakat yoksa başkaca bir malı varsa onu haczettirecek, kıymet takdirini yaptırarak, buna itiraz edilebilecek, satış sonucu belki alacağını bir kısmını alabilecek, masraf ve zaman harcayacakken, elinin altındaki emekli maaşına bloke koyup, alacağını daha fazla alabilecek, zaman ve masraf harcamayacaktır. Bu durum devletin icra organının dahi yapamayacağı, alacağın tahsili sonucunu doğurmaktadır.

İcra İflas Kanunu’nun “nceden yapılan anlaşmalar” başlıklı 83a maddesi hükmüne göre “82 ve 83. maddelerde yazılı mal ve hakların haczolunabileceğine dair önceden yapılan anlaşmalar muteber değildir” önceden feragatın geçersizliğinin nedeni, borçlunun hacizden önceki bir dönemde böyle bir anlaşmanın sonuçlarını ve hacze gelindiğinde kendisine yükleyeceği yükün ağırlığını tahmin edemeyeceğinin varsayılmasıdır. Bu halde, borçluyu bizzat kendisine karşı koruma gereği vardır. (Kılıçoğlu, E, İcra Sözleşmeleri, İstanbul 2005, s.130) Bu düzenleme, sadece icra takibinin kesinleşmesi sonrası bu yönde yapılan sözleşmeleri değil, icra takibi yapılmadığı durumlarda da sözleşmelere borçlunun haczi mümkün olmayan mal veya haklarına bloke konulması ve kesinti yapılması sonucunu doğuran muvafakatlerin de geçersiz olacağına ilişkin emredici bir hüküm niteliğindedir.

Blokenin kaldırılması, sözleşmedeki bloke hükmünün iptali talepleri ayrı, bloke yetkisi varken bankanın işlemine göz yumduktan ve uzun süre sessiz kaldıktan sonra ödenen borcunun geri istenmesi davası ayrı hususlardır. Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin çoğunlukla uygulanması, bloke kaydının iptali ile daha önce bloke yoluyla tahsil edilenlerin iadesi taleplerini ayrı ayrı değerlendirme şeklinde olmuştur. Yüksek Daire, 5510 sayılı Yasa 93, İİK’nın 83a maddelerini nazara alarak emredici bu hükümler karşısında herhangi bir icra takibi olmadan kredi sözleşmesine konulan hükümle veya talimatla emekli maaşına, tktci kredisi borçlarının ödenmesi için bloke konulmasının geçerli olmadığını belirterek blokenin kaldırılması gerektiğine dair kararları onamış, kaldırmayan mahkeme kararlarını bu gerekçeyle bozmuştur. Emekli maaşından kesilen bloke miktarının iadesine ilişkin talepleri ise blokenin kaldırılması

talebinden ayrı değerlendirmiş, işte burada TMK'nın 2. maddesini gerekçede belirterek emekli maaşından yapılan kesintilere uzun süre ses çıkarmadan, borcun neredeyse bitme aşamasına gelmiş ödemelerden itibaren uzunca zaman geçmiş, yapılan tahsilatların borcun ödemesine ilişkin olduğundan bunun geri istenmesinin TMK'nın 2'deki dürüstlük ve iyiniyet kurallarına aykırın olduğunu gerekçelerde belirtmiştir.

Yargıtay (Kapatılan) 19. Hukuk Dairesinin içtihatlarının 3. Hukuk Dairesi ile aynı yönde olduğu ve 3. Hukuk Dairesinin ve 11. Hukuk Dairesi ile Hukuk Genel Kurulu içtihatları arasında aykırılık bulunduğu belirtilmekte ise de, 19. Hukuk Dairesi 11. Hukuk Dairesi ile birleştikten sonra Daire çoğunluğunca 11. Hukuk Dairesinin uygulaması benimsenerek devam ettirilmiştir. (19. Hukuk Dairesinin bozması üzerine İzmir 5. Tüketici Mahkemesinden direnme kararı Hukuk Genel Kurulunun 2018/(19)11-365 Esas, 2021/1661 Karar numaralı kararı ile onanmıştır.

Yukarıda açıklanan gerekçelerle içtihatların Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin içtihatları yönünde birleştirilmesi ve sonuçta "Tüketici kredisi nedeniyle verilen hapis-takas-mahsup vb. onay ve rıza talimatları nedeniyle bankanın emekli maaşına doğrudan bloke koyamayacağı" görüşünde olduğumuzdan sayın çoğunluğun bloke konabileceğine ilişkin kararına katılmıyoruz.

E:2022/2
K:2025/1

MUHALEFET şERHİ

Uyuşmazlık konusu; emeklilere kullanılan tüketicici kredisi nedeniyle sözleşmenin kurulduğu sırada, emekliden alınan hapis, takas, mahsup ve benzeri onay ve rızaya dayanılarak banka tarafından doğrudan emekli maşına bloke konulup konulamayacağı yönündeki Yargıtay 3 üncü, 11 inci ve 12 inci hukuk daireleri ile Yargıtay Hukuk Genel Kurulu (YHGK) kararları arasındaki içtihat aykırılıklarını giderilmesine ilişkindir.

Uyuşmazlığın czmnde sağlıklı bir sonuca varabilmek için doğru yöntem; öncelikle sözleşme özgürlüğü ve sınırları, sözleşmeyle bağlılık ilkesi, tüketicici sözleşmelerinde haksız şartlar, sosyal güvenlik hakkı, alacak rehni, hapis hakkı, mahsup, takas, bloke ve benzeri onaylar ile muacceliyet kavram ve kurumları ve de doğmamış bir haktan vazgeçilmesinin mümkün olup olmadığı hususunun açıklanmasında fayda bulunmaktadır.

Anayasanın 48 inci maddesiyle güvence altına alınan sözleşme özgürlüğü mutlak olmayıp, kanunda öngörülen sınırlar içerisinde geçerlidir. Diğer bir ifade ile; bir sözleşmenin içeriği kanunda öngörülen sınırlar içerisinde taraflarca serbestçe belirlenebilir (TBK m. 26). Sözleşme zgrlğnn sınırlarını genel olarak czen "kesin hkmszlk" kenar başlıklı Türk Borçlar Kanunu (TBK) madde (m) 27 hükmüdür. Bu hükme göre, kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkansız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür. Sözleşme hükümlerinden bir kısmının hükümsüz olması, diğerlerinin geçerliliğini etkilemez. Meğerki, geçersiz hükümler olmaksızın sözleşmenin yapılmayacağı açıkça anlaşılsın. Kanunun emredici hükümlerine aykırılıktan kasıt, sadece TBK'nın emredici hükümlerine aykırılık değil, hukuk düzeninin herhangi bir emredici hükmüne aykırılıktır.

Burada öncelikle kamu düzeninden olan Anayasanın ilgili hükümlerinin ela alınması gerekmektedir. Bilindiği zere, Anayasanın 2 inci maddesi ile, Türkiye Cumhuriyetinin toplumu huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olduğu açıkça Şekilde düzenlenmiştir. Anayasanın 5 inci maddesi ile de, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya calışmanın Devletin temel amaç ve görevlerinden olduğu belirtilmiştir. Yine Anayasanın 41 inci maddesiyle ailenin korunması, 17/1 inci maddesi, herkesin yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma geliştirme hakkına sahip olduğunu teminat altına almıştır. Anayasanın bu hükümleri kapsamında somut uyuşmazlığa bakıldığın da, bilindiği üzere emekli maaşı emekliliğe hak kazananlara aylık ödenen bir miktar nakit olup öncelikle kendisinin ve ailesinin geçiminin teminat altına alınmasını amaçlar. O nedenle, emekli maaşı henüz muaccel olmadan daha sözleşmenin kurulduğu sırada uyuşmazlık konusu işlemler yönünden muvafakat alınması, emekli ve ailesini ileride dara sokacağı kesin olduğundan, kişinin maddi ve manevi varlığı, yaşama hakkı, toplumun huzur ve mutluluğu vs ilgili Anayasa hükümleriyle doğrudan ilgili ve dolayısıyla kamu düzenine aykırılık oluşturur. Zira, böyle bir muvafakat emeklinin yaşam hakkını tehlikeye sokacağı yönünde kuşku bulunmamaktadır.

Diğer taraftan, Anayasanın 60 ncı maddesiyle sosyal güvenlik hakkı teminat altına alınmış olup, 61 inci maddesi ile de yaşlıların özel olarak devlet tarafından korunacağı belirtilmiştir. Emekli maaşı da sosyal güvenlik haklarından olup anılan hükümler

kapsamındadır. Anayasal güvence altında olan sosyal güvence haklarından vazgeçilemeyeceği evrensel bir ilke olduğundan, bir sosyal güvenlik hakkından vazgeçmeye yönelik önceden verilen muvafakatin da geçerli olduğu düşünülmemelidir.

Bunlardan başka Anayasa 172 inci maddesi ile tüketicileri koruyucu ve aydınlatıcı tedbirlerin alınması ile birlikte tüketicilerin kendilerini koruyucu girişimlerini teşvik etmenin Devletin görev ve yükümlülüğü olduğunu düzenlemiş, Devlette anılan bu hüküm ve Avrupa Birliği ile uyum yasaları kapsamında Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanunu (TKHK) çıkarmıştır. Bu Kanununun 4 üncü maddesi ile tüketici işlemlerinde temel ilkeler, 5 inci maddesi ile tüketici sözleşmelerinde haksız şartları düzenlemiştir. TKHK'nın 5 inci maddesi uyarınca, tüketiciyle müzakere edilmeden sözleşmeye dahil edilen ve tarafların sözleşmeden doğan hak ve yükümlülüklerinde dürüstlük kuralına aykırı düşecek biçimde tüketici aleyhine dengesizliğe sebep olan sözleşme şartları haksızdır. Tüketiciyle akdedilen sözleşmelerde yer alan haksız sözleşme şartları kesin olarak hükümsüzdür. Uyuşmazlık konusu kapsamında kredi sözleşmesi bankalar tarafından hazırlanan ve tüm kredi kullananlarla imzalanan tek tip sözleşme olup tüketiciye müzakere imkanı tanınmadan imzalandığından, söz konusu hapis, devir, takas ve benzeri ile bloke onayı verilmesine ilişkin sözleşme hükmü haksız şart oluşturur ve dolayısıyla hükümsüzdür. Meğerki banka müzakere ettiğini ispat etsin (m5/2).

Bu bağlamda belirtmeliyim ki, sözleşme taraflarından birinin kişisel veya ekonomik özgürlüğünü aşırı derecede kısıtlayarak, onu uzun bir süre için bağlayan sözleşmeler, kişilik haklarına ve ahlaka açıkça aykırılı oluşturur. Somut uyuşmazlık bakımından, tüketici kredi sözleşmeleri ile emekli maaşı yönünden verilen onay vs emeklinin ekonomik özgürlüğünü uzun süre sınırladığından Anayasanın anılan hükümleri ile aynı kapsamda kişilik haklarına ve ahlaka aykırılık oluşturmaktadır.

Konu kapsamında emredici hükümler; 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu m. 92/1 ve m. 93 hükümleri ile İcra İflas Kanunu (İİK) m. 82. m. 83 ve m. 83/a hükümleridir. Bu hükümlerden 5510 sayılı Kanun m. 92/1 hükmü uyarınca, Kanunda yer alan sigorta hak ve yükümlülüklerini ortadan kaldırmak, azaltmak, vazgeçmek veya başkasına devretmek için sözleşmelere konulan hükümler geçersizdir. Kanunun 5 inci maddesi ise, Kanun gereğince sigortalılar ve hak sahiplerinin gelir, aylık ve ödeneklerinin devir, temlik ve haczedilemeyeceği emredici şekilde düzenlenmiştir. Haczedilemezliğe, iki istisna getirilmiş biri, m. 88 de düzenlenen sigorta pirim alacakları, diğeri ise, nafaka borçlarıdır. Bu istisnalar dışında emekli maaşının haczi mümkün değildir. Meğerki takibin kesinleşmesinden sonra borçlu emekli hacze muvafakat etmiş olsun (ancak takibin kesinleşmesinden sonra hacze muvafakatin caiz olacağı, takibin kesinleşmesinden önce ise hacze muvafakat verilmesinin geçersiz olduğu yönünde bkz. Baki KURU, İcra İflas Hukuku El Kitabı, Adalet Yayın Evi, 2013, s. 524 vd.). Bu emredici hükümlerle devir ve temlik istisnasız yasaklandığından, haczedilemezlik ise ancak takibin kesinleşmesinden sonra emeklinin muvafakatiyle söz konusu olup takibin kesinleşmesinden önce hacze muvafakat geçersiz olduğundan, sözleşmenin kurulduğu sırada emeklinin uyuşmazlık konusunda vermiş olduğu onay vs geçersiz kabul edilmek durumundadır.

Tüketici kredi sözleşmesinin kurulması sırasında emekliden alınan hapis, takas, mahsup ve benzeri ile bloke konulmasına onay ve rızanın hacze ilişkin emredici hükümleri kötüniyetli olarak dolanma olduğu nedeniyle, burada İİK'nın ilgili hükümlerini belirtmekte faydalı olacaktır. Bu bağlamda, insanların yaşamlarını, meslek ve sanatlarını sürdürebilmeleri için

gerekli olan mal ve hakların haczinin caiz olmadığını düzenleyen m. 82 hükmü ile kısmen haczi caiz olan mal ve hakları düzenleyen m. 83 hükmü önem arz etmektedir. Belirtmeliyim ki maaşların kısmen haczi m. 83 ile caiz kılınmasına rağmen, özel hüküm olan 5510 sayılı Kanunla emekli maaşının tamamının haczedilemeyeceği belirtilmiştir. İİK m. 83/a hükmü ise, 82 inci ve 83 üncü maddelerde yazılı mal ve hakların haciz olunabileceğine ilişkin önceden yapılan anlaşmaların geçerli olmadığı düzenlenmiştir. Bu hükmün mefhumu muhalifinden, takibin kesinleşmesinden sonra hak sahibinin hacze muvafakat etmesinin geçerli olacağı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, 5510 sayılı Kanunun 93 üncü maddesine sonradan eklenen "...haczi yasaklanan gelir, aylık ve ödeneklerin haczedilmesine ilişkin talepler, borçlunun muvafakati bulunmaması halinde, icra müdürü tarafından reddedilir". Hükmü özel hüküm olup İİK m. 83/a hükmünün devamı olarak değerlendirilmelidir. Bu hükümler uyarınca takibin kesinleşmesinden önce haciz için verilen muvafakatler geçersiz olduğundan, tüketici kredi sözleşmesinin tarafı olan ve tip sözleşmeyi düzenleyen bankanın, sözleşmenin kurulduğu sırada anılan haciz engelini dolanmak için tüketici ve dolayısıyla sözleşmenin zayıf tarafı olan, bu nedenle de sözleşme hükümlerini müzakere etme şansına sahip olmayan emekliden onay vs alması dürüstlük kuralına aykırılık oluşturduğu kuşkusudur. Dürüstlük kuralına aykırın davranan tarafın, sözleşmenin diğer tarafından sözleşmeye bağlı kalmasını isteme hakkı olduğunun kabulü doğru olamaz.

Burada belirtilmesi gereken diğer hususlar ise, emekli maaşının teminat fonksiyonu olup olmadığı ile hapis ve takas hakkına konu olup olamayacağıdır:

6750 sayılı Ticari İşletme ve Taşınır Rehni Kanunu (TİTRK) m. 5/5'de, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Kanunu (AATUHK) ile 5510 sayılı kanun hükümleri saklı kalmak kaydı ile her tür sözleşmeden doğan mevcut veya müstakbel alacaklar rehne konu edilebilir. Anlaşıldığı üzere, 5510 sayılı kanun kapsamındaki alacaklar rehne konu edilemez. Yine, Türk Medeni Kanunu (TMK) m. 954/1 hükmü ile ancak devredilebilen alacaklar ve diğer hakların rehnedilebileceği düzenlenmiştir. 5510 sayılı Kanun m. 93 hükmü ile emekli maaşlarının devir ve temlikli açık bir şekilde ve istisnasız yasaklanmış olduğundan, emekli maaşları rehin konusu olamaz. O nedenle emekli maaşının teminat fonksiyonu bulunmamaktadır. Dolayısıyla emekli maaşı tüketici kredisinin teminatı da olamaz.

Hapis hakkı ise TMK m. 950 vd düzenlenmiş olup, m. 950 hükmü ile hapis hakkının konusunun taşınır veya kıymetli evrağın olabileceği, kıymetli evrağa bağlanmayan alacağın hapis hakkının konusu olamayacağı düzenlenmiştir. O nedenle emekli maaşı hapis hakkına da konu olamaz. Yine kamu düzeni ile bağdaşmayan hapis hakkının kullanılamayacağı m. 951/2'de açıkça belirtilmiştir. Emekli maaşı ile ilgili anılan tasarruflar, Anayasa hükümleri kapsamında kamu düzenine aykırı olduğundan bu nedenle de hapis hakkına konu edilmesi düşünülemez, TBK m. 139/1 uyarınca ancak muaccel alacaklar takas edilebilir. Maaş alacakları ise her ayın sonunda muaccel olduğundan, tüketici kredi sözleşmesinin yapıldığı tarihte henüz emekli maaş alacakları muaccel olmadığından takastan da söz edilemez.

Bu hükümler uyarınca emekli maaşının rehine, hapis hakkına ve takasa konu olması söz konusu olmadığından, sözleşmenin kurulduğu sırada tüketici konumunda olan emeklilerden, anılan işlemler için alınan muvafakat ve onaylar geçersizdir.

Konu kapsamında ki emredici hükümler (5510 sayılı Kanun m. 92 ve m. 93; İİK m. 82, m. 83 ve m. 83/a) ilgili kişiyi (emeklileri) koruyan nispi emredici hükümlerdir. Dolayısıyla sadece takibin kesinleşmesinden önce verilen muvafakatler geçerliliğe etki eder. Zira, henüz doğmamış bir haktan vazgeçmek evrensel hukuk ilkelerine aykırılık nedeniyle zaten geçersizdir.

Emekli maaşları da her ayın sonunda muaccel olduğundan, kredi sözleşmesinin kurulduğu sırada henüz muaccel olmayan, yani henüz doğmamış olan maaş üzerine bloke konulmasına onay verilmesi geçersizdir.

Konu yönünden önemli olan bir husus ise “bloke” kavramıdır. Bu kavram kanunda düzenlenen bir kavram olmayıp bankalarca ortaya konulmuştur. Bu kavram bankalara cebri icra yetkisi verdiğinden, kamu düzenine açıkça aykırılık teşkil etmektedir. Zira kanunla cebri icra yetkisi kullanma hakkı icra müdürlüklerine, kendi alacaklarının tahsili için Maliye Bakanlığı ile Sosyal Sigortalar Kurumuna verilmiştir. Bu kurumlarda ancak takibin kesinleşmesinden sonra haciz uygulaması yapabilmekte iken, bankalara imtiyazlı icra yetkisi veren bloke hakkının verilmesini kamu düzeniyle bağdaştırmak söz konusu olamaz.

İmtiyazlı konumda olan bankaların teminat, devir, hapis hakkı, takas, bloke ve benzeri işlemler yönünden hukuki düzenlemeleri bilmesine rağmen, anılan hükümlere aykırı olarak zayıf konumda olan tüketici niteliğinde ki emekliden geçersiz olduğunu bildiği işlemler için sözleşmenin kurulması sırasında muvafakat alması kötüniyetli bir davranış olup hukuk düzenince korunamaz. O nedenle hem kusurlu taraf banka olduğundan hem de söz konusu muvafakat geçersiz olduğundan, sözleşmenin zayıf tarafı olan emekliden sözleşme ye ahde vefa göstermesi beklenemez. Zira ahde vefa, yani sözleşmeye bağlılık ilkesi ancak geçerli bir sözleşmenin bulunması ile tarafların iyiniyetli olmaları halinde devreye girebilir. O nedenle somut uyumsuzluk bakımından emekli olan tüketiciden sözleşmeyle bağlılık ilkesine uymasının beklenmesi hakkaniyete uygun olamaz.

Mukayeseli hukuk kapsamında; Almanya, İsviçre ve Avusturya hukukları da; haciz, temlik, rehin ve takas gibi işlemlere karşı emekli maşı ve diğer sosyal güvenlik ödemeleri bakımından hak sahiplerine emredici hükümler ile koruma getirilmiştir. Bu işlemler kural olarak geçersiz kabul edilmekle birlikte, sıkı şartlar altında işlem yasaklarına istisna getirilmiştir. Şöyle ki, kural olarak sadece muaccel olup da kurum tarafından henüz ödenmemiş olan aylık alacaklarının temlik ve rehinine ancak belirli şartlarda Almanya ve Avusturya da izin verilmektedir. Bu izni hak sahibi değil, sosyal güvenlik ödemesini yapan kurum vermeye yetkili kılınmıştır. İsviçre de ise bu işlemlere izin verilmemektedir. Belirtmek gerekir ki; anılan hukuk sistemlerinde emekli aylığı almakta olanların, bankalardan çekecekleri kredi karşılığında, henüz muaccel olmayan aylıklarını bankaya tamamen ve kısmen temlik etmeleri, rehin vermeleri veya bunların takasına izin vermelerine mevzuatlar izin vermemektedir (mukayeseli hukuk yönünden ayrıntılı bilgi için bkz. KILIÇOĞLU Evren, “Sosyal Güvenlik Ödemelerinin Korunması Bağlamında Haczedilemeyen Emekli Aylıklarının Banka Alacaklarının Tahsiline Yönelik Hukuki İşlemlere Konu Olması Sorunu”, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 10, Sayı: 2, Aralık 2022, s. 486-492).

Tüm bu açıklama ve gerekçeler nedeniyle tüketici kredi sözleşmesinin kurulduğu sırada güçlü konumda olan banka tarafından, sözleşmenin zayıf konumunda olan tüketici niteliğindeki emekliden alınan hapis, takas, mahsup ve benzeri onay ve rızanın geçersiz olduğu ve dolayısıyla banka tarafından emekli maaşı üzerine BLOKE KONULAMAYACAĞI görüşünde olduğumuzdan, sayın çoğunluğun banka tarafından doğrudan emekli maaşına BLOKE KONULABİLECEĞİ yönünde içtihatların birleştirilmesi görüşüne katılmamaktayız.

I. TEMEL UYUŞMAZLIK:

1. *İçtihadı birleştirmenin konusu* "tüketici kredisinin imzalanması sırasında, kredi borcunun teminatı olarak banka nezdindeki (5510 sayılı kanunun uyarınca aylıklık aylığı alan) emekli maaşı hesabından virman/takas/mahsup suretiyle ödeme yapılmasının borçlu tüketici tarafından kabul edildiği düzenlemesini içeren sözleşme hükümlerinin geçerli ve tarafları bağlayıcı sayılmasının mümkün olup olmadığı" noktasında toplanmaktadır.

2. *Çoğunluk görüşü ile Özel Dairenin kabul ettiği* " 17.4.2008 tarih ve 5754 Sayılı Yasanın 56.maddesi ile değişik 5510 Sayılı Yasanın 93. maddesinde; "Bu kanun gereğince sigortalılar ve hak sahiplerinin gelir, aylık ve ödenekleri, sağlık hizmeti sunucularının Genel Sağlık Sigortası hükümlerinin uygulanması sonucu kurum nezdinde doğan alacakları, devir ve temlik edilemez. Gelir, aylık ve ödenekler 88.maddeye göre takip ve tahsili gereken alacaklar ile nafaka borçları dışında haczedilemez." düzenlemesine yer verilmiştir. Yine İİK.83/a bendinde "Borçlunun, hacizden önceki bir dönemde haczi mümkün olmayan bir mal veya hakkın haczedilebileceğine dair alacaklıyla yapmış olduğu anlaşma geçerli değildir." hükmüne karşın, 28.02.2009 tarihinde yürürlüğe giren 5838 Sayılı Kanunun 32.maddesi ile değişik 5510 Sayılı SGK'nun 93/1.maddesinde, "bu fıkraya göre haczi yasaklanan gelir, aylık ve ödeneklerin haczedilmesine ilişkin taleplerin, borçlunun muvafakati yok ise, icra müdürü tarafından reddedileceği" düzenlemesine yer verilmiştir. Bu hükmün İİK.nun 83/a maddesine göre daha özel düzenleme içerdiği ve takip hukukuna göre icra takibinin kesinleşmiş olması şartıyla haciz sırasında veya hacizden sonra 5510 Sayılı Yasanın 93.maddesi kapsamındaki gelir, aylık ve ödeneklerin haczine ilişkin verilen muvafakatin geçerli olacağı, bu durumda borçlunun haciz sırasında veya haciz işleminin gerçekleşmesinden sonraki dönemde borçlu haczedilmesi mümkün olmayan mal ve haklarla ilgili olarak bu hakkından vazgeçebileceği, sözleşme hukukuna göre bu yasağın kesin olmadığı, yasanın tarafların iradesine ağırlık vererek muvafakat yoluyla emekli aylıklarına bloke konulmasına, borcun başka teminatlara başvurulmadan ödenmesine imkan sağladığı, böylece tarafların sözleşme ile belirledikleri hükmü ortadan kaldırmadığı" gerekçesi ile "tüketici kredisinin imzalanması sırasında, kredi borcunun teminatı olarak banka nezdindeki (5510 sayılı kanunun uyarınca aylıklık aylığı alan) emekli maaşı hesabından virman/takas/mahsup suretiyle ödeme yapılmasının borçlu tüketici tarafından kabul edildiği düzenlemesini içeren sözleşme hükümlerinin geçerli ve tarafları bağlayıcı sayılmasının mümkün olduğu" yönünde içtihadın birleştirilmesine karar verilmiştir.

II. YASAL DÜZENLEMELER VE DEĞERLENDİRME:

3. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 92. maddesine göre;

"Bu Kanunda yer alan sigorta hak ve yükümlülüklerini ortadan kaldırmak, azaltmak, vazgeçmek veya başkasına devretmek için sözleşmelere konulan hükümler geçersizdir".

Sigortalıların ve hak sahiplerinin gelir, aylık ve ödenekleri, sosyal güvenlik hakkı kapsamında olup, sigortalı anılan madde uyarınca bu haktan vazgeçemez, üzerinde tasarruf edemez.

4. Aynı kanunun 93. maddesinin birinci fıkrasına göre;

"Bu Kanun gereğince sigortalılar ve hak sahiplerinin gelir, aylık ve ödenekleri, sağlık hizmeti sunucularının genel sağlık sigortası hükümlerinin uygulanması sonucu Kurum nezdinde doğan alacakları, devir ve temlik edilemez. Gelir, aylık ve ödenekler; 88 inci maddeye göre takip ve tahsili gereken alacaklar ile nafaka borçları dışında haczedilemez. Bu fıkraya göre haczi yasaklanan gelir, aylık ve ödeneklerin haczedilmesine ilişkin talepler, borçlunun muvafakati bulunmaması halinde, icra müdürü tarafından reddedilir

Söz konusu hükümde emekliler arasında memur, işçi veya bağımsız çalışan emeklisi aynı yapılmadan, bütün emekliler için geçerli olacak bir düzenleme yapılmıştır. Maddenin birinci cümlesi devir ve temlik yasağına, İkincisi ise haciz yasağına (haczedilmelik ilkesi) ilişkin olup, haciz yasağı için ise iki istisna öngörülmüştür. Bunlardan ilki Sosyal Güvenlik Kurumunun 88 nci maddeye göre takip ve tahsili gereken alacaklar ile nafaka alacakları olup, diğer borçlar yönünden ise haciz aşamasında borçlunun (aylık alanın) muvafakat etmesidir.

5. Diğer taraftan 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 27. Maddesi uyarınca;

"Kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür". Kesin hükümsüzlüğün sonuçları ise;

- İşlem kurulduğu andan itibaren hukuki sonuç doğurmaz.
- Kural olarak her ilgili tarafından, her zaman ileri sürülebilir. Dava açmaya gerek yoktur.
- İleri sürülmemiş olsa dahi hakim tarafından resen nazara alınır, bu durum bir itiraz teşkil eder.

6. İşlemin veya sözleşmenin kesin hükümsüzlüğünün ileri sürülmesi, hakkın kötüye kullanılması olarak değerlendirilemez. Keza kesin hükümsüz sözleşmeye istinaden edimlerin ifası da sözleşmeyi geçerli hale getirmez. Ancak sözleşme geçersiz olsa dahi ifa edilen edimin, somut uyuşmazlıkta içtihadı birleştirme konusu olan aylıktan yapılan kesintilerin iadesini de gerektirmez. Zira kesin hükümsüz sözleşme çerçevesinde verilen şeylerin iadesi istenebileceğinden ve aylıktan kesinti de bir kredi borcunun ödenmesinden kaynaklandığı için geri istenemez. Kesintilerin iadesini istemede dürüstlük kuralı devreye girecektir. Ancak kesintinin geri istenememesi, işleme veya sözleşmeye geçerlilik kazandırmayacaktır.

7. 5510 sayılı Kanun'un 93. maddesinin ilk fıkrasında emekli maaşlarının temlik ve devir yasağı ile haczedilmezliğinin öngörüldüğü hükmün hukuki niteliği üzerinde durmak gerekir. Belirtmek gerekir ki sosyal güvenlik; niteliği gereği kamu hukuku alanına girmekte olup, hayatın çeşitli sosyal riskleri karşısında topluma, insan onuruna yaraşır asgari yaşam düzeyi sağlamayı amaçlamaktadır. Bu nedenle ücretler ile sigortalıların ve ölümleri durumunda hak sahiplerinin sosyal sigorta haklarının dokunulmaz olması sağlanarak, ücret ve sosyal sigorta yardımlarının olanaklı olduğu ölçüde, anılan kişilerin ellerine geçmesi ve kendileri ile geçimini sağlamak zorunda olduklarının gereksinimlerini sağlamak amacı ile anılan düzenleme yapılmıştır. Düzenlemenin amacı ve sosyal güvenlik hakkının niteliği dikkate alındığında, emredici ve kamu düzeninden olduğu açıktır. Devir ve temlik yasağı, sosyal güvenlik hakkının üzerinde tasarruf edilmezlik ilkesinin sonucudur.

8. Doktrinde de savunulan görüşe göre 5510 sayılı Kanun'un 93. madde de öngörülen kural emredici nitelikte ve kamu düzenine ilişkindir (Pekcanitez/ Atalay/ Sungurtekin Özkan/ Özekes, s. 136; Akkaya, s. 24; Tolga Akkaya, İcra Memurunun Haczedilmezlik Kurallarını Kendiliğinden Dikkate Alıp Alamayacağı Sorunu, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.11, Özel S. 2009, s. 858).

9. Nitekim Yargıtay 12. Hukuk Dairesi de aynen doktrinde ileri sürülen görüş doğrultusunda karar vermiştir. Yargıtay bahsedilen ilgili hukuk dairesine göre, "5510 sayılı Kanunun 93. maddesindeki bu düzenleme kamu düzeni ile ilgili olup haczedilmezlik şikayeti de herhangi bir süreye tabi bulunmamaktadır(12. HD 15.12.2009. tarih ve 2009/17020 E, 2009/25077 K).

10. "İİK'nın 83/a maddesi gereğince haczedilemezlikten önceden feragat geçersizdir ve henüz hakkında herhangi bir icra takibi başlatılıp maaşından haciz suretiyle borcun ödenmesine izin verildiği yönünde davacının iradesinin açıkça ortaya koyulduğundan bahsedilmeyeceği için kredinin alınması sırasında takas ve virman yönünde verilen muvafakat de geçerli sayılmaz(Y. HGK. 22.02.2022 tarih ve 2021/(13)3-144 E, 2022/164 K).

III. SONUÇ:

11. Tüketici kredisinin imzalanması sırasında, kredi borcunun teminatı olarak banka nezdindeki (5510 sayılı kanunun uyarınca yaşlılık aylığı alan) emekli maaşı hesabından virman/takas/mahsup suretiyle ödeme yapılmasının borçlu tüketici tarafından kabul edildiği düzenlemesini içeren sözleşme hükümleri 5510 sayılı Kanunu'nun 92, 93, 6098 sayılı TBK'un 27 ve 2004 sayılı İcra İflas Kanunu'nun 83/a maddesi uyarınca geçerli ve bağlayıcı olamaz. Yasal düzenleme çok açık olup, İçtihadı birleştirme ile emredici hükümlerin yok sayılması isabetli olmamıştır.

12. Çoğunluğun somut uyuşmazlıklarda kredi çeken aylık, gelir veya ödenek alan sigortalının maaşına uygulanan kesintileri sözleşme geçersiz olduğunu ileri sürerek geri istemesinin doğru olmayacağından hareket ettiği anlaşılmaktadır. Ancak yukarda açıklandığı üzere yasal düzenlemeler nedeni ile kesin hükümsüz olan bir işlem veya sözleşme, edimlerin ifası nedeni ile geçerli hale gelmeyecektir. Ancak sözleşme geçersiz olsa bile yapılan kesintilerin istenmesi olanaklı olmayacaktır.

13. Açıklanan nedenlerle çoğunluğun görüşüne katılmamıştır.

KARŞI OY

Yargıtay İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulu'nun 21.03.2025 tarihli 3. Toplantısında, oyçokluğu ile "Tüketici Kredileri nedeniyle sözleşme aşamasındaki izinle emekli maaşları üzerine bloke konulabileceğine" karar verilmiştir. Bu karara iştirak etmiyorum şöyle ki;

A. DEVLETİN TEMEL HAK VE ÖDEVLERİ;

1- Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası'nın 2. Maddesinde yer alan;

"Türkiye Cumhuriyeti, *toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, ... sosyal bir hukuk Devletidir*"

5. maddesinde yer alan ;

"Devletin temel amaç ve görevleri, ...devleti ve adalet ilkeleriyle kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır"

Ve 60. Maddesinde yer alan;

"M. 60 : Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir. Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar."

Şeklindeki düzenlemeler birlikte değerlendirildiğinde, Türkiye Cumhuriyetinin temelinin tüm kesimlerin sosyal refah ve huzurunu sağlama temelli olduğu, bireylerin kişisel refahını da önemseydiği ve sosyal hukukla bağdaşmayacak ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmayı hedeflediği ve herkese sosyal güvenlik hakkı sağlamayı amaç edindiği anlaşılmaktadır. Devlet sosyal devlet ilkesinin bir gereği olarak, yaş, konum ve fiziken zor ve zayıf durumda olan toplum kesitlerinin (çocuklar, kadınlar ve yaşlılar vs.) korunmasına özel önem vermiştir.

2- Ülkemizin temel en temel sosyal güvenlik yasası olan 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 1. Maddesinde kanunun amacı;

"Bu Kanunun amacı, sosyal sigortalar ile genel sağlık sigortası bakımından kişileri güvence altına almak; bu sigortalardan yararlanacak kişileri ve sağlanacak hakları, bu haklardan yararlanma şartları ile finansman ve karşılama yöntemlerini belirlemek;"

Olarak ifade edilmiştir.

B. HACZİN TAMAMEN VEYA KISMEN YASAKLANDIĞI HALLER

3- Devlet temel yasalardan hareketle, İİK'nın 82 vd. maddelerinde, hem kendi kişisel varlığı hem de sosyal yaşam haklarının kısıtlanmaması için, her türlü alacağa ve alacaklılara karşı, borç altına girmiş zayıf konumdaki kişilerin temel yaşam maliyetlerini garanti altına almıştır.

İİK m. 82’de yer alan;

- “1. Devlet malları ile mahsus kamularında haczi caiz olmadığı gösterilen mallar,
2. Ekonomik faaliyeti, sermayesinden ziyade bedeni çalışmasına dayanan borçlunun mesleğini sürdürebilmesi için gerekli olan her türlü eşya,
3. Para, kıymetli evrak, altın, gümüş, değerli taş, antika veya süs eşyası gibi kıymetli şeyler hariç olmak üzere, borçlu ve aynı çatı altında yaşayan aile bireyelerine ait kişisel eşya ile ailenin ortak kullanımına hizmet eden tüm ev eşyası,
4. Borçlu çiftçi ise kendisinin ve ailesinin geçimi için zaruri olan arazi ve çift hayvanları ve nakil vasıtaları ve diğer eklenti ve ziraat aletleri; değilse, sanat ve mesleki için lüzumlu olan alet ve edevat ve kitapları ve arabacı, kayıkçı, hamal gibi küçük nakliye erbabının geçimlerini temin eden nakil vasıtaları,
5. Borçlu ve ailesinin idareleri için lüzumlu ise borçlunun tercih edeceği bir süt veren mandası veya ineği veyahut üç keçi veya koyunu ve bunların üç aylık yem ve yataklıkları,
6. Borçlunun ve ailesinin iki aylık yiyecek ve yakacakları ve borçlu çiftçi ise gelecek mahsül için lazım olan tohumluğu,
7. Borçlu bağ, bahçe veya meyva veya sebze yetiştiricisi ise kendisinin ve ailesinin geçimi için zaruri olan bağ bahçe ve bu sanat için lüzumlu bulunan alet ve edevat,
Geçimi hayvan yetiştirmeye münhasır olan borçlunun kendisi ve ailesinin maişetleri için zaruri olan miktarı ve bu hayvanların üç aylık yem ve yataklıkları,
8. Borçlar Kanununun 510 uncu maddesi mucibince haczolunmamak üzere tesis edilmiş olan kaydı hayatla iratlar,
9. Memleketin ordu ve zabıta hizmetlerinde malul olanlara bağlanan emeklilik maaşları ile bu hizmetlerden birinin ifası sebebiyle ailelerine bağlanan maaşlar ve ordunun hava ve denizaltı mensuplarına verilen uçuş ve dalış tazminat ve ikramiyeleri,
Askeri malullerle, şehit yetimlerine verilen terfi zammı ve 1485 numaralı kanun hükmüne göre verilen inhisar beyiye hisseleri,
10. Bir muavenet sandığı veya cemiyeti tarafından hastalık, zaruret ve ölüm gibi hallerde bağlanan maaşlar,
11. Vücut veya sıhhat üzerine ika edilen zararlar için tazminat olarak mutazarrırın kendisine veya ailesine toptan veya irat şeklinde verilen veya verilmesi lazım gelen paralar,
12. Borçlunun haline münasip evi,
13. Öğrenci bursları.

Medeni Kanunun 807 nci maddesi hükmü saklıdır. 2, (...) 4, 5, 7 ve 12 numaralı bendlerdeki istisna, borcun bu eşya bedelinden doğmaması haline münhasırdır.

Birinci fıkranın (2), (4), (7) ve (12) numaralı bentlerinde sayılan malların kıymetinin fazla olması durumunda, bedelinden haline münasip bir kısmı, ihtiyacın karşılayabilmesi amacıyla borçluya bırakılmak üzere haczedilerek satılır.

İcra memuru, haczi talep edilen mal veya hakların haczinin caiz olup olmadığını değerlendirir ve talebin kabulüne veya reddine karar verir”

Şeklindeki düzenlemeyle Devlet, emekli, dul ve gazileri, yetimleri, çiftçileri, köylüleri, bazı negatif durumdaki kişileri koruma altına almıştır.

4- Öte yandan İİK'nın 83. Maddesinde yer alan;

“Maaşlar, tahsisat ve her nevi ücretler, intifa hakları ve hasılatı, ilama müstenit olmayan nafakalar, tekaüt maaşları, sigortalar veya tekaüt sandıkları tarafından tahsis edilen iratlar, borçlu ve ailesinin geçimeleri için icra memurunca lüzumlu olarak takdir edilen miktar tenzil edildikten sonra haczolunabilir.

(Değişik 2. fıkra: 12.04.1968 - 1045 S.Kanun/Madde 1) TARİHÇE Ancak haczolunacak miktar bunların dörtte birinden az olamaz. Birden fazla haciz var ise sıraya konur. Sırada önde olan haczin kesintisi bitmedikçe sonraki haciz için kesintiye geçilemez.”

Tek geliri aylıkları (maaş) olan ücretli kesim ise kendisi ve ailesinin geçimi için ASGARİ YETECEK miktardaki ücret ve maaşların -1/4'lük kısım hariç- haczedilemeyeceği ve bu kısma dokunulamayacağı kabul edilmiştir. Diğer bir anlatımla, EMEKLİLER DAHİL ücretli kesim DEVLET tarafından açlığa ve sefaletle karşı korunmuştur.

5- Yukarıda 82 ve 83. Maddede sayılan kişilerin açlık ve sefaletle karşı korunması öyle yüksek bir seviyede tutulmuştur ki İİK'nın 83/A maddesinde;

“82 ve 83 üncü maddelerde yazılı mal ve hakların haczolunabileceğine dair önceden yapılan anlaşmalar muteber değildir.”

Şeklindeki düzenlemeyle, ZAYIF KONUMDAKİLERİN ASGARİ GELİRLERİ sadece başkalarına karşı değil, KENDİLERİNE KARŞI DA korunmuştur. Nasıl ki şahıslar sözleşmeyle bir organından vaz geçmesine veya ahlaka ve adama aykırı veya suç teşkil eden bir eylem taahhüdü geçersiz ise, aylık sabit ücretlerinin tamamının haczedilebileceğine dair sözleşme hükümleri de KANUNEN GEÇERSİZ olarak kabul edilmiştir.

C. SÖZLEŞME ÖZGÜRLÜĞÜ VE SINIRLARI

6- Her ne kadar 6098 S. TBK'nın 26. maddesindeki

“ Taraflar, bir sözleşmenin içeriğini kanunda öngörülen sınırlar içinde özgürce belirleyebilirler”

Şeklindeki düzenleme ile TBK'nın sözleşme hukukuna ilişkin temeli “SÖZLEŞME ÖZGÜRLÜĞÜ” olarak belirlenmiş ise de hemen akabindeki TBK'nın 27. Maddesinde yer alan;

“Kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkansız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür”

Denilmek suretiyle, sözleşme özgürlüğüne Kanun'en sınırlama getirilebileceği kabul edilmiştir.

Somut olayda da, İİK 83/A maddesi ile, haklarında haciz kararı uygulanamayacak kişilerden alınacak feragat beyanı ile bu haciz yasağının bertaraf edilemeyeceği garanti altına alınmıştır.

7- 5510 s. SSK'nın 93/1. Maddesinde yer alan;

“Bu Kanun gereğince sigortalılar ve hak sahiplerinin gelir, aylık ve ödenekleri, sağlık hizmeti sunucularının genel sağlık sigortası hükümlerinin uygulanması sonucu Kurum nezdinde doğan alacakları, devir ve temlik edilemez. Gelir, aylık ve ödenekler; 88 inci maddeye göre takip ve tahsilatı gereken alacaklar ile nafaka borçları dışında haczedilemez. (Ek cümle: 18.02.2009 - 5838 S.K/Madde 32) Bir fıkraya göre haczi yasaklanan gelir, aylık ve

ödeneklerin haczedilmesine ilişkin talepler, borçlunun muvafakati bulunmaması halinde, icra müdürü tarafından reddedilir.”

Şeklindeki düzenleme ile EMEKLİ MAAŞLARINA – İİK'YA GÖRE- DAHA FAZLA KORUMA GETİRMEK AMACIYLA, emekli maaşlarına DEVİR VE TEMLİK YASAĞI getirilmiş, ayrıca, İİK 83 M. ile ¼'e kadarı koruma altında olan emekli maaşlarının TAMAMINA KORUMA getirilerek, - ÖNCEDEN VERİLECEK İZİNLE EMEKLİ MAAŞLARININ TAMAMINA HACİZ KONULAMAYACAĞI- ilkesi kabul edilmiştir.

Öte yandan, İİK'da bu yönde açık yasak bulunmadığından takas, mahsup, virman vs. adlar altında haciz yasağının delinmesinin önüne geçilmek amacıyla TAKİPTEN ÖNCE bu adlar altında maaşlara elkonulmasının önüne geçilmiş, ANCAK, TAKİBİN KESİNLEŞMESİNDEN SONRA, emekli şahsa, başka hacizli mallarının satışını önleyebilmesi için – hacizden feragat yasağı- kaldırılarak, hacize izin / muvafakat verme hak ve yetkisi getirilmiştir. Diğer bir anlatımla, sözleşme özgürlüğü ancak takip kesinleştikten sonraki dönem için tanınmıştır. Bu dönemden önce emekli maaşı tam bir koruma altındadır.

D. 5510 S.K. 93/1 MADDESİNİN ANAYASAYA AYKIRILIĞI HAKKINDA

8- Emeklilik statüsü kazanmayan - diğer ücretliler ve çalışanlar- yönünden İİK'nın 83 m. de maaşın ¼'üne kadarı garanti altında iken emekliler yönünden takipten önce haczin büsbütün yasaklanmasının Anayasa'ya aykırı olduğu iddiası ile yerel mahkemelerde Anayasaya Aykırılık iddiasında bulunulmuş ise de Yüksek Mahkeme konuya ilişkin kararında;

“Yaşlılık aylığı, belirli bir süre çalıştıktan sonra çalışmamanın ve kazançtan yoksun kalmanın karşılığı olup, amacı da yaşlılık döneminde çalışmama dolayısıyla gelirden yoksun kalmaya yönelik tehlikenin ortadan kaldırılmasını sağlamaktır. Böylece kişilere, yaşlılık nedeniyle çalışamaz duruma geldiklerinde yaşamlarını sürdürebilecekleri bir geliri sağlama güvencesi verilmektedir.

Sosyal güvenlik her şeyden önce, herhangi bir nedenle kısmen ya da tamamen çalışamayanlara ve bu nedenle gelir kaybına uğrayarak muhtaç duruma düşenlere, insan onuruna yaraşır asgari bir hayat sürmeleri için gerekli gelirin sağlanmasını öngörür. Sosyal güvenlik, ekonomik yönden güçsüzleri, insanca yaşamak için yeterli geliri olmayanları koruyup kollar.

Kurallardaki haciz yasağı, borçlunun diğer gelir ve malvarlığından alacağın tahsiline engel bir düzenleme içermediğinden, hakkın özüne dokunan ölçüsüz bir müdahale YOKTUR. Bu nedenle Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine aykırı değildir

Diğer taraftan, İİK'nın 83. maddesi gereğince çalışanların maaşlarının 1/4'ü üzerine haciz mümkün iken yaşlılık aylıkları üzerine haciz yasağının eşitlik ilkesine aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de çalışanlar ile yaşlılık aylığı alanların statüleri aynı olmadığından aralarında eşitlik karşılaştırması yapılamaz.”

Gerekçesiyle hükmün Anayasa'ya aykırı olmadığı gibi, yapılan düzenlemenin DEVLETİN POZİTİF BİR YÜKÜMÜ olarak görmüştür. (AYM'nin 06.01.2011 Tarih ve 2009/19 E. – 2011/4 K.)

E. HACİZ VE BLOKAJ İŞLEMİ ARASINDAKİ FARK

9- Haciz tabiri, İİK ve diğer yasalarda da kullanılan yasal bir tabir olup, alacaklının alacağının tahsilinin sağlanması amacıyla borç altındaki kişinin malvarlığının borca yeter miktardaki kısmı üzerindeki tasarruf yetkisinin Devlet organları vasıtasıyla kısıtlanması anlamına gelmektedir.

Buna mukabil, BLOKAJ tabiri yasal bir tabir olmayıp, TDK Büyük Sözlüğüne göre BLOKE “Kullanılması önlenmiş, el konulmuş” anlamına gelen bir sözcüktür. Asla bir hakkı durdurmak, dondurmamak, bekletmek vb. anlamına gelmez. BLOKAJ HAKKI, DOĞRUDAN EL KOYMAK HAKKI VERİR.

Somut olay yönünden, çalışan ve emekli maaşları üzerine YASAL TABİR OLAN, HACİZ YASAĞI sözcüğünün bahsedilmiş ise de bu yasak fiiliyatta BANKALAR tarafından BLOKAJ sözcüğü ile aşılacak istenilmektedir. Fiiliyatta MAAŞ ÜZERİNE BLOKAJ KONULMASI, HACİZ KONULMASINDAN ÇOK AMA ÇOK DAHA AĞIR hüküm ve sonuçlar doğurmaktadır. Haciz ile Blokaj arasındaki farkı şu şekilde özetlemek mümkündür.

HACİZ	BLOKAJ
Resmi prosedürü gerektirir	Resmi Prosedürü gerektirmez
Resmi şekle bağlıdır	Resmi şekle bağlı değildir
İtiraz mümkündür	İtiraz mümkün değildir
Borçluya borcunu ödemesi için süre tanır	Borçluya süre tanımaz
İtirazla takip durdurulur	İtiraz hiç mümkün değildir
Belirli prosedürler sonrası alacağı tahsil imkanı verir	Alacağı ısk hızında tahsil ve emekli maaşına doğrudan ELKOYMA HAKKI verir
Takep memurunun eylemi şikayete tabidir	Bankanın eylemi hiçbir surette şikayet hakkı vermez

Görüldüğü gibi, haciz borçlu için bir darbe ise, blokaj bir yok etmedir. Tabir caizse haciz vurmak ise blokaj öldürmektir. Dolayısıyla, çoğun içinde azı vardır kuralı uyarınca, HACİZ YASAKSA, BLOKAJ (ELKOYMA) HAYDİ HAYDİ YASAKTIR.

F. BLOKAJ HAKKI BANKA TÜKETİCİ KREDİLERİ VE BANKALARLA SINIRLI DEĞİLDİR

10- Her ne kadar, İBK'nın konusu “ödenmeyen tüketici kredileri nedeniyle emekli maaşı üzerine (takas, mahsup, virman vs.) blokaj konulması” ise de, kavram ve konu bununla sınırlı tutulamaz.

Sayın çoğunluk tarafından, “ahde vefa” ve “sözleşme özgürlüğü” gerekçesiyle, emekli maaşı üzerine bloke konulacağı kabul edilmiş olup, bunu yasaklayan 5510 S.K.'nın 93.maddesinde, ALACAKILININ NİTELİĞİ ile ALACAĞIN KAYNAĞI sayılmamış olup, tüketici kredileriyle sınırlı olmaksızın, ticari kredi çekildiğinde, tüketici veya ticari krediye kefil olunduğunda da emekli maaşının üzerine bloke konulabileceğini kabul etmek zorunluluğu doğmaktadır. Diğer bir anlatımla, bir kez emekli maaşının TAMAMI üzerine blokaj/elkoyma mümkün denildiğinden, alacağın kaynağı konusunda da bir sınırlama getirilemez.

Hatta, alacaklı bir tefeci bile olabilir. Söz gelimi, yapılan bir ikrazat sözleşmesinde emekli bankadaki maaşı üzerine BLOKE konulmasını kabul etmiş ise, tefeci de sözleşmenin imzası sırasında aldığı blokaj iznini bankaya sunarak, asla haczedemeyeceği emekli maaşı üzerine bloke/elkoyma ve kendi hesabına nakletme hakkı verilmiş olacaktır.

Aynı şekilde, bir kira sözleşmesi sırasında verilen blokaj izni (tahliye taahhüdü geçersiz olduğu halde), İBK sayesinde kira bedeli yönünden kiralayana kiracının emekli maaşına blokaj/el koyma imkan hak ve yetkisi verecektir.

Örneklerin bu şekilde çoğaltılması mümkündür.

Yargı kurumlarının İBK nedeniyle Banka alacağı yönünden blokaj mümkün derken, başkalarının (tefecinin, kirayanın, eser yapımcısının vs.) alacağı yönünden blokaj mümkün değildir demesi hukukla bağdaşmayacak, çifte standart teşkil edecektir. Diğer bir anlatımla, en büyük finans kaynağı yönünden bile blokaj/el koyma hakkı sağlanıyorsa, diğer alacaklılar yönünden bu hak sağlanmaz denilmesi eşitlik, hak ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacaktır.

İBK kararı, aldıkları maaş AÇLIK SINIRININ BİLE ALTINDA OLAN EMEKLİLER, darda ve zorda kaldıkları için kredi taksitini ödeyememeleri halinde, en büyük finans kaynağı ve kar açıklaması yapan BANKALAR KARŞISINDA EZDİRİLMESİNE YOL AÇACAKTIR.

G. SADECE EMEKLİLER DEĞİL DİĞER NEGATİF POZİSYONDA OLANLAR DA İBK'DAN OLUMSUZ ETKİLENECEKTİR

11- Her ne kadar İBK emeklilerin çektikleri tüketici kredilerini konu alıyor ise de, blokaj/el koyma imkan hak ve yetkisi veren anlayış 5510 s. SSK'dan doğmadığından, sayın çoğunluk tarafından AHİDE VEFA (PactaSundServanda) ve Sözleşme Özgürlüğü ilkelerinden yola çıkılarak verildiğinde göre, **HENÜZ EMEKLİ OLMAMIŞ OLAN MEMURLARIN ALDIKLARI AYLIKLA, ASAGARI ÜCRETLİLERİN ALDIKLARI AYLIKLAR ÜZERİNE DE BLOKAJ/EL KOYMA HAKKI VERECEKTİR.** İBK ile diğer çalışanlara göre daha negatif konumda olan ve maaşlarının tamamı yönünden koruma getirilen emekliler yönünden bile blokaj mümkün olabildiğine göre, maaşları emekli maaşından yüksek olan diğer ücretliler için de BLOKAJ YOLU AÇILMIŞ, İBK ile sadece 5510 S.K. 93/1 maddesi değil, İİK'nın 82, 83 ve 83/A maddesi de ilga edilerek, bu anlamda kanaatimce, sadece emeklilerin değil, tüm ücretlilerin sosyal güvenlik hakları zedelenmiştir. Bu anlamda İBK kararının sonucu itibarıyla Anayasa'nın yukarıda mezkur hükümlerine de aykırılık edildiğini düşünüyorum.

H. BASİT TÜKETİCİ KREDİLERİ YARGITAY'IN ÖNÜNE GELMEMEKTEDİR

12- Ortalama olarak 15.000 TL maaş alan emeklilerimize fiiliyatta –ek teminat olmaksızın- maaşının 3 katı, en fazla 5 katı tüketici kredisi verilmekte olup, bu miktarlar hiçbir surette, 2025 itibarıyla HMK 362 m. uyarınca 548.000 TL olan temyiz sınırına ulaşamamaktadır. Hatta çoğu istinaf sınırına bile ulaşamamaktadır. O nedenle, bu düşük miktarda kredilerin İBK konusu yapılması kanaatimce isabetli ve yerinde değildir.

İ. NİTELİKLE TÜKETİCİ KREDİLERİNDE EK TEMİNATLAR ALINMAKTADIR

13- Nitelikli tüketici kredileri (ek kredisi, araç kredisi, yüksek miktarda ihtiyaç kredisi) hallerinde bankaların;

- KEFİL,
- İPOTEK,
- REHİN (ARAÇ ÜZERİNE)
- İŞLETME REHNİ,
- KAMBIYO SENEDİ (BONO, ÇEK)

Gibi teminatları aldıkları, AYRIYETEN krediyi çeken emekli ise EMEKLİ MAAŞI ÜZERİNE BLOKAJ İZİNİ (TEMİNATI) aldıkları bilinmektedir. Bankalar, alacakları fazlasıyla teminat altına alındığı halde, resmi icra işlemleriyle uğraşmak yerine, sıcak para mahiyetindeki maaşlara doğrudan EL KOYMA YOLUYLA emeklileri oldukça sıkıntılı duruma düşürme hakkı elde etmişlerdir. Diğer bir anlatımla İBK ile TMK'nın 2. m. deki DÜRÜSTLÜK KURALINA AYKIRI HAREKET ETME hak ve yetkisi kazandırmıştır. Zira, nasıl olsa sözleşmenin imzası sırasında BLOKAJ izni alınmıştır. İBK uyarınca bu izin geçerlidir. Bankanın sözleşmeden doğan hakkını kullanması MK 2'ye aykırılık teşkil etmez denilecektir.

J. İBK İLE 5510 S.K. 93/1'DEKİ DEVİR VE TEMLİK YASAĞI KURALI DA YOK EDİLMİŞTİR

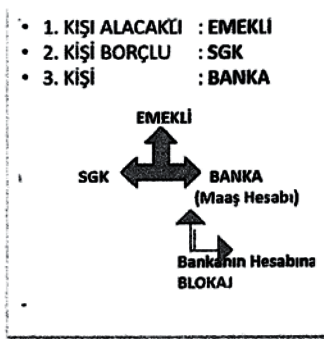
14- Emeklilere daha fazla pozitif koruma getiren 5510 S.K.'nın 93/1 m. ile EMEKLİ MAAŞI ÜZERİNE SADECE HACİZ YASAĞI DEĞİL, DEVİR VE TEMLİK YASAĞI da getirilmiştir.

"Alacağın devri" başlıklı 6098 S. TBK'nın 183. Maddesindeki;

"Kanun, sözleşme veya işin niteliği engel olmadıkça alacaklı, borçlunun rızasını aramaksızın alacağını üçüncü bir kişiye devredebilir.

Borçlu, devir yasağı içermeyen yazılı bir borç tanınmasına güvenerek alacağı devralmış olan üçüncü kişiye karşı alacağın devredilemeyeceğinin kararlaştırılmış bulunduğu savunmasını ileri süremez"

Düzenlemesi uyarınca, alacağın devri, ancak Kanun izin vermiş ise mümkün olabilecektir.

- 1. KİŞİ ALACAKLI : EMEKLİ
- 2. KİŞİ BORÇLU : SGK
- 3. KİŞİ : BANKA

Somut olayda, birisi emekli maaşını ödeyen kuruluşu, diğeri tüketiciye kredi veren kuruluş olmak üzere Bankanın iki şapkası bulunmaktadır.

Banka kredisi sözleşmesi sırasında, tüketiciden aldığı maaşına blokaj izni ile, tüketicinin temerrüde düşmesini bile beklemeden maaş yatar yatmaz, maaş alacağı sahibi emeklinin izniyle, maaş devir ve

temlik almaktadır. Bu suretle, 5510 S.K. 93/1'deki emekli maaşının devir ve temlik yasağı da çiğnenmiş olmaktadır. İBK ile bu devir ve temlik yasağı engeli de aşılmış hale gelmiştir.

K. BLOKAJ İZİNİ İLE MAAŞIN ¼'Ü DEĞİL TAMAMINA EL KONULABİLMEKTEDİR

15- Sayın çoğunluk, müzakereler sırasında, bankaların (asıl veya kefalet borçlusu olarak) borcunu ödeyemeyen emeklilerin maaşlarının 1/10'u üzerine blokaj koydukları iddiası gerçekte örtüşmemektedir. Bizzat bankalar nezdinde yaptığımız araştırmayla da teyit ettiğimiz üzere, emekli maaşları üzerine haciz konulabilseydi İİK 83 uyarınca ancak asgari geçim miktarının üzerindeki kısma haciz mümkün olabilecek iken, İBK'nın getirdiği imkan sayesinde EMEKLİ MAAŞININ TAMAMINA BLOKE KONULMASI MÜMKÜN hale gelmiştir. Bankalar burada şuna bakmaktadır. Şayet kredi geri ödeme taksidi emekli maaşının 1/10'una tekabül ediyorsa el koyma/blokaj bu miktarda olabilmektedir. Ancak geri ödeme miktarı maaşın tamamına eşit ise tamamına el koymaktadırlar. Emekli, nasıl olsa ipotek var, araç üzerinde rehin var, bunlar geri ödeme taksidini karşılar diyerek yüksek miktarda kredi çektiklerinde, bankalar diğer teminatlar yerine nasıl olsa sıcak para diyerek emekli maaşına göz dikerek bunlar üzerine el koyabilmektedirler. Bu durumda, yiyecek ekmeğe hasret kalan emekli, mevcut varlığını ilk isteyene, belki de yarı fiyatına satmak zorunda kalarak iki defa mağdur olabileceklerdir.

SONUÇ : Yukarıda arz ve izah olunan sebeplerle, Yargıtay İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulu tarafından, "emekli maaşları üzerine blokaj/el koyma" imkan hak ve yetkisi veren kararın, İİK'nın 82, 83, 83/a ve 5510 S.K.'nin 93/1 maddesi ile Anayasa'nın 5 ve 60 maddelerine, hak ve nesafet ile hakkaniyet kurallarına aykırı olduğu düşüncesinde olduğumdan sayın çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

E:2022/2
K:2025/1

KARŞI OY YAZISI

1-DEĞERLENDİRİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR

Bankaların hesaba bloke koyması çeşitli nedenlere dayalı olabilmektedir. İçtihat aykırılığı bulunan kararlar banka kredi sözleşmelerinde kredi borcunun emekli maaşı hesabından ödenebilmesi için tanınan yetkilerle ilgili olduğundan kredi sözleşmeleri ile bu yetkilerin alınması ve buna dayalı olarak kullanılmasının hukuken geçerli olup olmadığı üzerinde durulması gerekir. Bu sözleşmelerde bankaya tanınan yetkiler; takas, mahsup, virman, haciz konulmasına rıza gösterme ve hesaba bloke konulması olup konu hem bu kavramlar üzerinden hem de içtihat aykırılığına konu kararlarda gerekçe olarak yer alan, ahde vefa, hakkın kötüye kullanılması, kavramları yönünden ayrı başlıklar halinde incelenmelidir.

2-HUKUKİ BİR TEMELE DAYANMAYAN BLOKE

Bankanın hasaba bloke koymasındaki asıl amaç kredi borcunun tahsili için gerekli banka işlemleri banka görevlilerince gerçekleştirilinceye kadar hesap sahibi kredi borçlusunun kredi borcu kadar miktar için tasarruf yetkisinin kısıtlanmasıdır. Kredi borcunun tahsili için yapılacak bankacılık işlemi hukuka uygun ise bunu gerçekleştirme amaçlı bloke konulması da hukuka uygun olacaktır. Ancak bu bankacılık işlemi yapılması hukuka aykırı olacak ise veya bu şekilde bir bankacılık işlemi gerektiren bir durum yok ise bloke konulmasının da hukuka uygun olduğundan diğer bir ifadeyle hukuki bir temele dayandığından söz edilemez. Bu nedenle kredi sözleşmesinde bankaya tanınan hesaba bloke koyma yetkisi mutlak ve sınırsız bir yetki olmayıp ancak hukuken geçerli işlemleri yapma yetkisinin kullanılma aracı olabilecektir.

3-SÖZLEŞMEDEKİ MAHSUP YETKİSİ İÇİN BLOKE

Mahsup diğer adı denkleştirme bir itiraz ve aynı borç ilişkisi içinde olur. Burada bir yanda kredi sözleşmesi var. Öbür yanda kendine özgü mevduat sözleşmesine konu olmuş emekli maaşı. Farklı sözleşmeler olunca bankanın mahsup adı altında da bunu yapması mümkün değil. Mümkün olmayan bir şey için de bloke konulabilmesinin hukuki bir temeli bulunduğundan söz edilemez. O halde sözleşmedeki mahsup yetkisine dayanılarak kredi borcunun emekli maaşından kesilebilmesinin bir aracı olarak bloke konulması hukuka aykırıdır.

4-TAKAS HAKKI KULLANIMI İÇİN BLOKE

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (TBK) 144. maddede; emeklinin geçimine ancak yetecek emekli maaşına ulaşmasını önceleyen ve kolaylaştıran yasaklayıcı bir hüküm yer almaktadır. Hükümde sayılanlar arasında yer alan; nafaka ve işçi ücreti gibi, borçlunun ve ailesinin bakımı için zorunlu olup, özel niteliği gereği, doğrudan alacaklıya verilmesi gereken alacaklar takas haklarının doğumundan sonra, ancak alacaklıların rızasıyla takas edilebilir. Bu hüküm ile takas hakkına sınır getirilerek alacaklının rıza göstermesi halinde takas yapılabilmesi mümkün kılınmış ancak takası mümkün kılan alacaklı rızasının da takas hakkının doğumundan sonra gerçekleşmesi şartı aranmıştır. Madde olumsuz anlamıyla değerlendirildiğinde takas haklarının doğumundan sonra alacaklının rızası yok ise takas yapılması açıkça yasaklanmıştır. Kanun burada önceden rızayı geçerli kabul etmemiş takas hakkının doğumundan sonra rıza gösterilmesi halinde bunu kabul etmiştir.

Borçlunun ve ailesinin bakımı için zorunlu olup, özel niteliği gereği, doğrudan alacaklıya verilmesi gereken alacak kavramına emekli maaşı girer mi? Unsurlarıyla baktığımızda gireceği çok açık. İşçi ücreti gibi diye örnek vererek sayınca gireceği çok daha açık.

Bu durumda kredi borcunun ̇deme tarihi gelmeden ̇nce ṡzleşmenin kurulması sırasında ̇nceden alınan rıza gėerli olmadığından emeklinin takas hakkının doğumundan sonra rızası olmaması halinde bankanın emekli maaşı ̇zerinde takas hakkını kullanabilmesi ṁmk̇n değildir. Bu durumda bankanın emekli maaşından keserek kredi borcunu tahsil etmesi gėerli bir işlem olmadığından, bunu geṙekleştirebilme aracı olarak hesaba bloke konulmasının hukuka uygun bir işlem olarak kabul edilebilmesi de ṁmk̇n olmayacaktır.

5- VİRMAN YETKİSİ İÇİN BLOKE

Virman, aynı banka şubesinde bulunan ve aynı kişiye ait hesaplar arasında yapılan para transferi işlemidir. Hesaplar arası para transferi yapmak hesap sahibine ait bir hak ve yetkidir. Kişinin kendisine ait olan bu yetkiyi bankaya tanınması bankanın bu konuda kişiye temsil yetkili kılınmasıdır. Kişi kredi borcunun ̇denmesi i̇in emekli maaşından kredi borcu hesabına virman yapılmasını kabul etmiş olsa da emekli maaşından kesilmesini kabul etmediğini bildirmek suretiyle bu temsil yetkisini ortadan kaldırmış olacaktır. Ortadan kaldırılmış bir yetkiye dayanılarak emekli maaşı hesabından kredi borcu hesabına aktarma (virman) yapabilmeyen bir aracı olarak hesaba bloke konulmasının da hukuka uygun bir bankacılık işlemi sayılabilmesi ṁmk̇n olmayacaktır.

6-OTOMATİK ̇DEME TALİMATI İÇİN BLOKE

Bankanın emekli maaşı hesabından kredi borcunu tahsil etmesinin otomatik ̇deme talimatına benzetilmek suretiyle de hukuka uygun işlem olduğu sonucuna varılamaz. Otomatik ̇deme talimatı da virman gibi hesap sahibine ait bir hak ve yetkidir. Kişi otomatik ̇deme talimatı verir ama bir saat sonra vazgėer bu talimatı kaldırır. Oysa ki blokede, değil bir saat belki ̇ç yıl sonra bile bu talimat kaldırılmamaktadır. Kişinin kaldıramadığı, ẏnetemediği bir talimatın otomatik ̇deme talimatı sayılabilmesinin hi̇ bir dayanağı yoktur. Otomatik ̇deme talimatı kavramına sığınarak, bunun aracı olarak bloke konulması da ȧık̇a hukuka aykırıdır.

7-HACİZ YASAĞI ḢK̇MLERİ

2004 sayılı İcra ve İflas Kanununda (İİK); emekli maaşlarının borçlu ve ailesinin gėinmeleri i̇in icra memurunca l̇zumlu olarak takdir edilen miktar tenzil edildikten sonra haczolunabileceği (İİK 83/1) ancak haczolunacak miktarın emekli maaşının ḋrtte birinden az olamayacağı (İİK 83/2), ḣkṁ bulunmaktadır. Bu ḣk̇m emekli maaşı i̇in haczedilebilecek miktarı ġsterdiği kadar olumsuz anlamıyla da haczedilmeyecek miktarı ġstermekte olup borçlu ve ailesinin gėinmeleri i̇in gereken miktar i̇in ȧık bir haciz yasağını ortaya koymaktadır.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu 93/1. maddede yer alan ve bu Kanuna tabi olarak ̇denen emekli maaşlarını da kapsayan ḣk̇m ise şyledir: Bu Kanun gereğince sigortalılar ve hak sahiplerinin gelir, aylık ve ̇denekleri, sağlık hizmeti sunucularının genel sağlık sigortası ḣk̇mlerinin uygulanması sonucu Kurum nezdinde doğan alacakları, devir ve temlik edilemez. Gelir, aylık ve ̇denekler; 88 inci maddede ġre takip ve tahsili gereken alacaklar ile nafaka borçları dışında haczedilemez. Bu fıkraya ġre haczi yasaklanan gelir, aylık ve ̇deneklerin haczedilmesine ilişkin talepler, borçlunun muvafakati bulunmaması halinde, icra ṁḋṙ tarafından reddedilir.

Bu ḣk̇m ile de emekli maaşlarının ṫṁ i̇in devir ve temlik yasağı ile haciz yasağı getirilmiş ayrıca son ċmlesiyle; borçlu emeklinin, haczedilmezlik şikayetiyle uğraşmasına gerek kalmaksızın haciz taleplerinin icra ṁḋṙ tarafından kendiliğinden reddedilebilmesi ṁmk̇n kılınmıştır. Hatta bu ṁmk̇n kılınma "tarafından reddedilir" ibaresiyle icra ṁḋṙne, yerine getirilmesi zorunlu bir ̇dev olarak emredici bi̇imde ẏklenmiştir.

Alacağın varlığını kabul eden kesinleşmiş bir mahkeme kararına (kesin hüküm) dayalı olarak başlatılmış bir takip olsa dahi emekli maaşına haciz konulamaz iken, zira kanun bunu açıkça yasaklamış iken, ortada ne bir dava, ne bir karar, ne bir takip dahi yok iken, bu yasakları dolanmanın bir aracı olarak sözleşmelere konulan hükümlere dayanılarak hesaba bloke konulabileceği de düşünülemez.

8-ÖNCE DEN SÖZLEŞME YASAĞI

İcra ve İflas Kanununun 83/a maddesinde yer alan; “82 ve 83 üncü maddelerde yazılı mal ve hakların haczolunabileceğine dair önceden yapılan anlaşmalar muteber değildir” hükmü ile de haciz aşaması gelmeden önce bu konuda anlaşma yapılması yasaklanmış ve uyulmamasının yaptırımını da geçersizlik olarak gösterilmiştir. Bu hüküm İİK’nda yer almasına rağmen borçlar hukukunun sözleşme serbestisi ilkesine getirdiği sınır nedeniyle özel borçlar hukuku kuralı niteliğindedir.

5510 sayılı Kanununun 92/1. maddede ise haciz ve takası da kapsayan çok daha geniş emredici yasaklayıcı hüküm bulunmaktadır. Bu hükme göre; bu Kanunda yer alan sigorta hak ve yükümlülüklerini ortadan kaldırmak, azaltmak, vazgeçmek veya başkasına devretmek için sözleşmelere konulan hükümler geçersizdir. Bu hüküm emekli maaşının haczedilmezlik yasağından vazgeçmeyle ilgili sözleşmeleri kapsadığı kadar emekli maaşına ulaşabilmeyi engelleyen diğer sözleşmeleri de kapsamaktadır. Bu yasaklayıcı hüküm de borçlar hukukunun sözleşme özgürlüğü kuralına sınır getiren özel borçlar hukuku düzenlemesi niteliğindedir.

Kanununun 93/1 maddesinin son cümlesinin olumsuz anlamıyla borçlunun muvafakati bulunması halinde emekli maaşı haczedilebilir ise de bu hükmün 92. maddedeki yasaklayıcı hükümle birlikte değerlendirilmesi gerekir. Bu nedenle emekli maaşının haczedilebileceğine dair yapılan anlaşmanın ve bu kapsamdaki muvafakat beyanının geçerli olabilmesi ancak haciz aşaması geldikten sonra yapılmış olması halinde geçerli olacaktır. Bu yasaklayıcı hüküm sadece haczedilmezlikle ilgili olmayıp alacaklı rızasıyla bankanın yapabileceği takas için de geçerlidir. Ayrıca takas yapma sonucunu doğuracak şekilde virman ve otomatik ödeme talimatları yetkisi de bu yasağın kapsamına girer.

Önceden sözleşme yapılması gerek bu hükümlerle gerekse takas için TBK 144. madde hükmü ile emredici biçimde açıkça yasaklanmış iken haciz aşaması gelmeden, takas hakkı doğmadan önce kredi sözleşmesinde yer alan bankaya emekli maaşı hesabından kesme yetkisi ve bunun aracı olarak bloke koyma yetkisi tanıyan sözleşme hükümlerinin geçerli olabilmesi de mümkün değildir. Bu durumda bankanın koyduğu bloke, önceden sözleşme yasağı hükümlerine de açıkça aykırıdır.

9-MUVAFAKAT CÜMLESİNİN ANLAMI

5510 sayılı Kanununun 93/1. maddesine 2009 yılında eklenen “Bu fıkraya göre haczi yasaklanan gelir, aylık ve ödeneklerin haczedilmesine ilişkin talepler, borçlunun muvafakati bulunmaması halinde, icra müdürü tarafından reddedilir” cümlesi de haciz yasaklarına ilişkin bir değişiklik getirmemiştir. Çünkü bu değişikliğe rağmen, yasa koyucu önceden sözleşme yasağıyla ilgili 92. maddeyi değiştirme gereği duymamıştır. Keza benzer bir hükmün yer aldığı İİK 83/a maddede de değişiklik yapılmamıştır. Önceden sözleşme yasağı mutlak emredici bir hüküm olarak aynen durmaktadır.

Bu cümle eklenmeden önce de borçlu muvafakat etmişse haciz konulabilirdi. Ancak bu muvafakatin haciz aşaması geldikten sonra verilmesi gerekirdi. Çünkü bir borç varsa ve borçlu haciz aşaması geldikten sonra ben bu borcu emekli maaşımdan ödeyeceğim diye rıza göstermişse bu borç ödemesine zaten kim engel olabilir ki. Bu değişikliğin sonucu bankaya yeni kapı açmak değildir. Haciz aşaması gelmeden alınan rıza ve muvafakatlari geçerli saymak hiç değildir.

Aslında yasa koyucu bu değişiklikle koyduğu bir yasağı güçlendirmiş teminatlandırmış, zorlanan bir kapıyı kapatmak istemiştir. Emekli mahkeme kapılarında haczedilmezlik şikayetiyle uğraşmasın diye icra müdürünün kendiliğinden yapamayacağı bir şeyi, kendiliğinden yapabilir haciz talebini reddedebilir hale getirmiş, sonuçta yine emekliyi korumuştur. Böyle olunca da madem muvafakat ile haciz mümkün, öyleyse bu yasak kesin bir yasak değil, yasak kesin olmayınca bloke de konulabilir görüşünün 92. maddede yer alan geçersizlik yaptırımını, mutlak emredici önceden sözleşme yasağı karşısında kabul edilebilir bir yanı da yoktur.

10-BANKACILIK KANUNUNDAKİ YASAKLAMA

5411 sayılı Bankacılık Kanunu 61. maddede bankaların mevduatı geri alma hakkını sınırlandırmaları kanuna uygunluk nedenleri dışında yasaklanmış ve 146/1-o madde hükmü ile de idari para cezası öngörülme suretiyle hukuka aykırı eylem olarak düzenlenmiştir. Bu hükümlerin sonucu olarak da kanuna uygunluk nedeni taşımayan blokelerin hukuka aykırılığı tartışmasızdır. Bankaların emekli maaşından kredi borcunu doğrudan kesmesi ancak takas niteliğinde olabilecektir. Emekli maaşının takas hakkı doğmadan alınan rızaya dayalı takas edilemeyeceği yukarıda açıklanmış olup 61. maddede sayılan takas da ancak TBK 144. madde kapsamında kalmayan takaslar için hukuka uygunluk nedeni sayılabilir. O halde emekli maaşı hesabına takas amaçlı bloke konulmasının Bankacılık Kanunu ile de açıkça yasaklanmış olduğu çok açıktır.

11-AHDE VEFA – SÖZÜN MEŞRULUĞU

Emekli maaşı hesabına bloke konulabileceğini kabul eden görüşün temel gerekçesi ahde vefa ilkesi olmuştur. Hukukumuzda sözleşme özgürlüğü vardır ama bunu sınırlayan hükümler de vardır. Ahde vefa göstermek, sözleşmeye uymak sözünde durmak tabii ki önemli. Sadece hukukta değil tüm kurallar nizamında bu ilkenin yeri var. Ahlak kuralları da ahde vefayı gerektirir. İnsan sözünde durmalı ama durulacak sözün de meşru olması gerekir. İki arkadaş bir evden hırsızlık yapmak için anlaşmış ama biri sözünde durup gelmemiş ise ahde vefa var diye gelmeyi kim kınayabilir? Borçlar hukuku kuralları da zaten ahde vefa için öncelikle sözün meşru olmasını arıyor. 6098 sayılı TBK 26. madde taraflara sözleşme içeriğini serbestçe belirleme özgürlüğü tanımış ama kanunda öngörülen sınırlar içinde diyerek de sınır koymuştur. Bu sınırlardan birisi de TBK 27. maddede yer alan emredici kanun hükümlerine aykırı, ahlaka aykırı, kişilik haklarına aykırı sözleşme hükümünün geçersiz sayılmasıdır.

Takas için de bloke için de önceden anlaşma yasağı emredici bir kanun hükmü iken, emredici kanun hükmüne aykırı olan bu sözün, TBK 27. madde gereği hükümsüz, itibarsız, geçersiz, meşruiyetten yoksun ve kanuna aykırı olduğu yerde vefa gösterilecek ne bir ahd, ne de bir sözleşme hükmü vardır. Meşru olmayan geçerli sayılmayan bir söze vefa olmaz. Kanun önünde hüküm ifade etmeyen, geçersizdir ve muteber değildir şeklinde açık kanun hükümleri bulunan bir yerde de ahde vefa olmaz, sözleşmeye bağlılık olmaz, kaldı ki söz olmaz, uyulmadı diye sözleşmeye aykırılık olmaz, yaptırım olmaz. Bunlar olmayorsa emekli maaşına bloke de olamaz. Buna rağmen ahde vefa ilkesine dayanılmak suretiyle bankanın emekli

maaşı hesabına bloke koyabileceğinin kabul edilmesi sözleşme hukukunun en temel kurallarından olan TBK 26 ve 27. madde hükümlerine de açıkça aykırıdır.

12-ÖZEL KURAL GENEL KURAL İLİŞKİSİ

Sözleşme özgürlüğü, sözleşmeye bağlılık ve ahde vefa kuralları borçlar hukukunun genel kurallarıdır. Ancak yukarıda değişik başlıklarda sayılan yasaklayıcı hükümler bu genel kurallara istisna getiren, bunları sınırlayan özel kurallardır. Sınırlayıcı istisna getiren özel kurallar daha öncelikle uygulanması gerekirken, ahde vefa genel kuralına öncelik tanınarak sonuca gidilmesi hukukun en temel esaslarından birini oluşturan özel kuralın, genel kurala göre öncelikle uygulanması zorunluluğuna açıkça aykırı bir sonuç olmuştur.

13-HAKKIN KÖTÜYE KULLANILMASI YASAĞI

Emekli maaşı hesabına bloke konulabileceğini kabul eden görüşün bir diğer temel gerekçesi ise hakkın kötüye kullanılması yasağı (dürüstlük kuralı) olmuş, emekli maaşından ödemeyi kabul ederek kredi çeken kimsenin, emekli maaşına ilişkin kanundaki yasakları ileri sürerek bunu ödemekten kaçınmak istemesinin hakkın kötüye kullanımı olacağı ve dinlenmeyeceği belirtilmiştir.

Herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken iyi niyet kurallarına uymak zorundadır. Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz (4721 sayılı TMK 3. madde). Hakkın kötüye kullanılması, hak sahibinin hakkını, olağan amacıyla değil, başka bir amaçla kullanmasıdır (Kemal Gözler, İnsan Hakları Hukuku 2018 sf. 303). Kanun açıkça emekli maaşına ulaşmayı amaçlayan ve önceleyen emredici hükümler getirmiş ve bunu, emekliyi üçüncü kişilere karşı korumak kadar kendisine karşı dahi korumak için getirmiş iken kanun hükümleri uygulanarak emekli maaşının kendisine verilmesini isteme yönündeki emekli davranışını, hakkın kötüye kullanımı olarak da değerlendirebilmek mümkün değildir. Zira burada emekli hakkını olağan amacı dışında kullanmış sayılamaz.

Konu dürüstlük meselesi de değil. Dünyanın binbir türlü hali var. İnsan borçlanıyor Ama bazen ödeyemiyor. Depremler, afetler, kazalar, şifası zor hastalıklar öngörülemeyen olaylar daha pek çok rutini bozan olaylar yaşanabiliyor. Emeklinin başına bir şeyler gelmiş, acze düşmüş, borcunu ödeyememişse ne yapsın? Ne yaparsa yapsın, madem borç aldı borcunu ödesin demek yukarıda yer verilen yasaklarla da bağdaşmaz. Bu bağdaşmazlığın içinde ve üstelik açık yasaklayıcı ve koruyucu hükümlerin olduğu yerde hakkın kötüye kullanılması yasağından da söz edilemez. Kaldı ki hakkın kötüye kullanılması yasağı hukukun, adaleti sağlama amacı için tam çözüm üretmediği yerde gerekçe yapılabilir genel bir düzenlemedir. Çözüm anahtarının bulunamadığı yerde kullanılan maymuncuk anahtara benzer. Açık kuralların, açık yasakların olduğu yerde, hakkın kötüye kullanılması yasağı ile çözüme gidilerek bloke konulmaya meşruluk kazandırılması da emeklinin ve ailesinin zorunlu ihtiyaçlarının karşılanabilmesini önceleyen koruma amaçlı hükümlerin varlığına açıkça aykırı olmuştur.

14-BANKA ALACAĞINI NASIL ALACAK

Kanun bu yasaklayıcı hükümlerle alacaklı bankanın alacağından vazgeçmesini mi istemektedir? Hukuk devletinde kanunun böyle bir amaç taşıyabileceği düşünülemez. Kanunun amacı kişilerin ve ailesinin zorunlu ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için emekli maaşına ulaşımını kolaylaştırmak ve sağlamaktır. Yukarıda yer verilen hükümler alacaklılara, borçlunun, emekli maaşı dışındaki haczedilebilir mal varlığı haklarına yönelinebilmesini bu yolla alacağını tahsil edebilmesini yasaklamış değildir.

Bankanın normal icra prosedürüne tabi olarak alacağını haczedilebilir diğer mal ve haklardan tahsil etmek yerine, kişinin ve ailesinin; ekmeği, yemeği, sobasında kömürü, evinde ışığı, çeşmede akan suyu olacak emekli maaşına önceden verilen geçersiz nazıya (muvafakata) dayanarak doğrudan el koymasının kabul edilebilir bir hukuki temeli bulunmamaktadır.

15-GEÇİM İÇİN GEREKEN PARANIN ELZEMLİĞİ

Bloke konulabilir görüşü için, bloke konulamaz ise bankaların emeklilere kredi vermeyeceği, emeklilerin mağdur olacağı, bunun ise emekliler aleyhine sonuç doğuracağı gerekçeleri de getirilmiştir. Bir yanda emeklinin yaşamını devam ettirebileceği, zorunlu ihtiyaçlarını karşılayabileceği emekli maaşı, öbür yanda bu temel günlük zorunlu ihtiyaçları aşan tüketimler için gerekli parayı borç olarak (kredi) isteme söz konusuysa ve bir yorum gerekiyorsa tabi ki daha elzem olan geçim için gereken paradır. Yorumun da bunu sağlayacak emekli maaşından yana yapılması gerekir. Kaldı ki kanun açık yasaklayıcı hükümlerle yorum ihtiyacı da bırakmamıştır.

Açık kanun hükümlerinin olduğu yerde dolaylı nedenlerle bu hükümler berteraf edilemez. Hakim açık kanun hükümlerini uygulamak durumunda olup kanunun getiriliş amacı ile bağdaşmayan gerekçelere dayanılarak kanun hükümleri etkisiz kılınmaz. Aksine bir yorum ve uygulama ile hakim yasa koyucu yerine geçmesi hukuk devleti ilkesiyle de bağdaşmayacaktır

16-ANAYASAL HAKLARA UYGUN YORUM

Temel hak ve hürriyetlerle ilgili olarak Anayasada; herkesin, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahip olduğu (12/1) temel hak ve hürriyetlerin, özerline dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceği, bu sınırlamaların, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı (13/1) düzenlenmiştir.

İçtihadı birleştirmenin konusu, anayasada yer alan kişisel, ekonomik ve sosyal haklar ile Devletin bu kapsamdaki ödevleriyle de ilgilidir. Anayasaya göre: Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir (md. 17/1). Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması için gerekli tedbirleri alır (md. 41/1). Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir (md. 60/1). Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar (md. 60/2).

Hukuku kendiliğinden uygulamakla yükümlü olan hâkim (HMK 33/1), hukuk kurallarını yorumlayıp, kapsam belirleyerek uygularken temel hak ve hürriyetlerin kapsamına da uygun bir yorum ve değerlendirme yapmalı sınırlayan açık bir kanun hükmü olmadıkça bunları sınırlayan ortadan kaldıran bir sonuç doğuracak şekilde bir yorum ve sonuca neden olmamalıdır. Aksine yapılacak bir müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe temel hak ve hürriyetin düzenlendiği Anayasa maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

Kişinin kendisi ve ailesinin geçimine ancak yetecek emekli maaşına ulaşabilmesi ve böylece aç sefil kalmadan topluma muhtaç hale düşmeden ailece yaşayabilmeleri, kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı ve sosyal güvenlik hakkıyla ve Devletin, ailenin huzur ve refahı için gerekli tedbirleri alma ödeviyle doğrudan ilgilidir.

Bu hak ve ödevleri gözetir biçimde anayasaya uygun yorum yapılması zorunluluğu da farklı bir sonuca varmayı mümkün kılmaz. Kaldı ki kanun koyucu bir yorum ihtiyacı da gerektirmeyecek biçimde bu anayasal haklara ve bu haklarla ilgili devletin pozitif yükümlülüklerine uygun biçimde yasaklayıcı ve koruyucu kanun hükümlerini de getirmek suretiyle uygulanmasını emretmiştir.

17-HAKSIZ ŞART – GENEL İŞLEM KOŞULU

Yukarıdaki başlıklarda da açıklandığı üzere emredici kanun hükümlerine aykırı sözleşme hükümleri geçersiz olup hüküm ifade etmez. Kanunun (TBK) 27. maddesinde bu genel kural yer aldığı halde yasa koyucu, İİK 83/a ve 5510 sayılı kanun 92. maddede geçersizliği ve muteber olmamayı özel olarak da düzenleme gereği görmüştür. Kanunun hem genel hem de özel hükümler ile açıkça geçersizlik yaptırımına tabi tuttuğu bir sözleşme hükümünün haksız şart mı genel işlem koşulu mu olduğu ve bunun sonucuna göre bağlayıcılığı tartışmasına da gerek kalmaz. Bu nedenle kredi sözleşmesinde yer alan emekli maaşına ulaşım engeli içeren sözleşme hükümlerinin haksız şart veya genel işlem koşulu unsurları içerip içermediği konusunda bir değerlendirmeye bile gerek bulunmamaktadır.

18-SONUÇ

Bankaların; haciz aşaması gelmeden veya takas hakkı doğmadan önce kredi sözleşmeleri ile alınan muvafakat beyanlarına dayanarak emekli maaşı hesabına bloke koymaları açıkça kanuna aykırıdır. Özel kurallar var iken genel kurallar ile sonuca gidilemez. Kanun koyucu açık yasaklar getirip emekliyi hem kendine karşı hem de diğer kişilere karşı korumak istemiş ise mahkemelerin de buna uyması zorunludur. Ödenmesi gereken başka bir borç olsa bile emeklinin geçimine ancak yetecek paraya ulaşması önemsenerek ve öncelenecek emredici kurallar getirilmiş olduğundan içtihatları birleştirici yorumun da buna uygun olarak yapılması gerekir. Bu kurallar anayasadaki temel hakların teminatı niteliğinde olunca anayasaya uygun yorum da bunu gerektirir.

Kural yoktur. Hakim hukuk da yaratır. Ama kanunun olduğu yerde hakim hukuku olmaz. Hakim sayısınca hukuk olmaz. Hakim kendini yasa koyucu yerine koyamaz. Yasa koyucunun değiştirmedığı bir yasayı değiştirme sonucunu içeren bir yetkiyi de kendinde bulamaz.

İnsan haklarına dayalı sosyal devlet olma kurallarımız, insanı yaşat ki devlet yaşasın diye bir kural, bir yasak getirmiş iken; emekliler, ekmezsiz, çorbatsız, sobasız, ışsız kalırsa kalsınlar ama önce bankaya olan borçları ödensin sonucunu doğuran bir yorum yapılamaz.

İçtihat aykırılığı bulunan kararların kredi sözleşmesi hükümlerine dayanılarak bankanın emekli maaşı hesabına bloke koyamayacağı yönünde birleştirilmesi gerektiği görüşünde olduğumdan, içtihatların bloke konulabileceği şeklinde birleştirilmesini kabul eden değerli çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Yargıtay Başkanlığından:

YARGITAY
İCTİHATLARI BİRLEŞTİRME
BÜYÜK GENEL KURULU
KARARI

ESAS NO : 2024/1
KARAR : 2025/2
KARAR TARİHİ : 16.05.2025

ÖZET: Arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesine konu taşınmazın, tapuda yükleniciye devredilmesi ve yüklenicinin de arsa payı veya bağmsız bölümleri nc kişilere satması veya ipotek tesis etmesinden sonra, sözleşmenin geçersizliğinin tespiti veya geriye etkili olarak feshedilmesi hâlinde, nc kişilerin tapuya güvenerek ve iyiniyetli olarak aynı hak edindikleri iddialarının dinlenmesi, dolayısıyla iktisap edilen mülkiyet veya ipotek hakkının korunması gerekir, ancak somut olaya göre nc kişilerin iyiniyeti olmadıklarının anlaşılması hâlinde taşınmazlar arsa sahibine dönebilecektir.

I. GİRİŞ

A. İCTİHATLARI BİRLEŞTİRME KONUSUNDAKİ BAŞVURU

Yargıtay 6. Hukuk Dairesinin (zel Daire) 21.05.2024 tarihli ve 21317395-2024/384 sayılı yazısı ile;

Dairenin görev alanı itibariyle bakmakta olduğu arsa payı karşılığı inşaat sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklarda, yüklenicinin süresinde edimini ifa etmemesi üzerine açılan sözleşmenin geçersizliğinin tespiti veya geriye etkili olarak feshi davalarında aynı zamanda üçüncü kişilere devredilen taşınmazların tapu kayıtlarının iptali ile arsa sahibi adına tescilinin de talep edildiği, Dairenin çok uzun zamandır uygulamasıyla yeknesaklık kazanmış ve kamuoyuna mal olmuş içtihadı ile, tarafların birbirlerine bu sözleşme gereğince yapmış oldukları devirlerin avans niteliğinde olduğu ve yüklenici ile üçüncü kişilere yapılan tapu devirlerinin sözleşmenin geriye etkili olarak feshi hâlinde hukuki dayanağının ortadan kalkacağı, bu nedenle de yükleniciden taşınmaz devralan üçüncü kişilerin 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) 1023. maddesine dayalı iyiniyet savunmalarının dinlenemeyeceğinin kabul edildiği,

Sözleşmenin geriye etkili olarak feshi talebinin uygulamayla ortaya çıkmış bir ifade olup, aslında 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun (TBK) 125. maddesinde düzenlenen sözleşmeden dönmenin söz konusu olduğu, TBK'nun 125. maddesi gereğince sözleşmeden dönülmesi hâlinde, tarafların bu amaçla birbirlerine verdiklerini iade etmeleri gerektiği, iadenin kapsamının ise tarafların bu sözleşme gereğince diğer taraftan aldıkları olup, iade edilemeyen bir şey varsa bunun bedelinin tazmini gerektiği, söz konusu uyuşmazlıkların da bu noktada ortaya çıktığı, sözleşme gereğince inşaat yapılacak taşınmazın yükleniciye devredilmesi ve onun da bu taşınmazı veya bu taşınmazdan hisseyi ya da bağımsız bölümü üçüncü kişiye devretmesi durumunda üçüncü kişinin iyiniyet iddiasının dinlenip dinlenemeyeceği, bunun sonucu olarak da üçüncü kişinin elinde bulunan taşınmazın tapu kaydının iptal edilerek arsa sahibine dönüp dönemeyeceğinin uyuşmazlık konusu olduğu,

Türk Medeni Kanunu'nun 1023. maddesi gereğince, tapu kütüğündeki tescile iyiniyetle dayanarak mülkiyet veya bir başka aynı hak kazanan üçüncü kişinin bu kazanımının korunacağı, tapu siciline güvenin doğal sonucu olarak da bir aynı hak satın alan kişinin iyiniyete dayalı olarak edindiği bu kazanımının korunması gerektiği, TMK'nın 3. maddesi gereğince, kanunun iyiniyete hukukî bir sonuç bağladığı durumlarda asıl olanın iyiniyetin varlığı olduğu, ancak durumun gereklerine göre kendisinden beklenen özeni göstermeyen kimsenin de iyiniyet iddiasında bulunamayacağı, iyiniyetin varlığının asıl olup bunun bulunmadığını iddia eden tarafın bu iddiasını ispat etmesi gerektiği, arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesinin geriye etkili olarak feshi talep

edildiğinde de sözleşmeye konu taşınmazdan pay satın alan üçüncü kişilerin iyiniyetli olmadığını iddia eden arsa sahibinin bu iddiasını usulüne uygun delillerle ispatlaması gerektiği,

Dairede yapılan görüşmeler neticesinde çoğunluk tarafından, arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesinin geçersizliğinin tespiti veya geriye etkili olarak feshi üzerine üçüncü kişilere devredilen taşınmazların tapu kayıtlarının iptali ile arsa sahibi adına tescilinin talep edilmesi hâlinde, üçüncü kişilerin iyiniyet savunmalarının dinlenebileceği ve ancak somut olaya göre iyiniyetli olmadıklarının arsa sahibince ispat edilmesi hâlinde taşınmazların arsa sahibine dönebileceği düşüncesi ile Dairenin yerleşik içtihadından dönülmesi gerektiğinin kabul edildiği, 2797 sayılı Yargıtay Kanunu'nun 15/2-c maddesi gereğince, Yargıtay Dairelerinden birisinin yerleşik içtihadından dönmek istemesi durumunda bu hususun içtihatların birleştirilmesi yoluyla kesin olarak karara bağlanmasının Hukuk Genel Kurulunun görevleri arasında sayıldığı belirtilerek içtihatların birleştirilmesi talebinde bulunulmuştur.

B. İÇTİHADİ BİRLEŞTİRMENİN KONUSU

Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulunun 05.12.2024 tarihli ve 274 sayılı karar ile içtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu dosyasının konusu her ne kadar "*Arsa payı karşılığı inşaat sözleşmelerinden doğan uyumsuzluklarda, gerek sözleşmenin geriye etkili olarak feshi gerek bu sözleşmenin geçersiz olduğunun tespiti davalarında, sözleşmeye konu olup üçüncü kişilere devredilen taşınmazların da tapu kayıtlarının iptali ile arsa sahipleri adına tesciline karar verilmesi talep edilmektedir*" olarak belirlenmiş olsa da, Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulunun 28.04.2025 tarihli ve 91 sayılı kararı ile konunun "*Arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesine konu taşınmazın, tapuda yükleniciye devredilmesinden sonra, yüklenicinin arsa payı veya bağımsız bölümleri üçüncü kişilere satması veya ipotek tesis etmesinden sonra, sözleşmenin geçersizliğinin tespiti veya geriye etkili olarak feshedilmesi hâlinde; üçüncü kişilerin tapuya güvenerek ve iyiniyetli olarak aynı hak edindikleri iddialarının dinlenip dinlenmeyeceği, dolayısıyla iktisap edilen mülkiyet veya ipotek hakkının korunup korunmayacağı*" olarak değiştirilmesinin ihtiyacı daha iyi karşılayacağı hususu belirtilmiş olduğundan içtihadı birleştirme konusunun bu şekilde değiştirilmesine karar verilmiştir.

C. İÇTİHADI BİRLEŞTİRME KONUSU HAKKINDA HUKUK GENEL KURULUNUN GÖRÜŞ ÖZETİ

İçtihatların birleştirilmesi talebinin ön değerlendirmesi aşamasında Hukuk Genel Kurulunun görüşüne başvurulmuş, görüşüne başvuru Hukuk Genel Kurulu Başkanlığının 18.07.2024 tarihli ve 35613334-2024/417 sayılı yazısında;

Arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesine göre inşaat yapan yüklenicinin, yaptığı işin karşılığı olan arsa payını, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun (TBK) 479. maddesi hükmü doğrultusunda, kural olarak arsa sahibine verilmesi gereken dairelerin teslimi anında talep hakkı doğacağı, ancak tarafların yasa hükmünün aksine, arsa payının devrine ilişkin özel koşullar kararlaştırılabileceği, örneğin üzerinde inşaat yapılacak arsanın yükleniciye verilmesi öngörülen payının peşinen devri kabul edilebileceği gibi, yükleniciye isabet edecek bağımsız bölümlerin kat irtifaklı arsa paylarının inşaatın belirli aşamalarında devrinin de kararlaştırılabileceği, inşaatın tamamlanmasından önce yükleniciye pay devri yapılmasının inşaatın yapımı sırasında yükleniciye gerekli olan sermayenin sağlanarak işin bir an önce bitirilmesi amacını taşıdığı, peşinen tapuda yapılan bu pay devrinin bir nevi avans niteliğinde olduğu,

Arsa payı karşılığı inşaat sözleşmeleri karşılıklı edimler içerdiğinden, yüklenicinin peşinen kendisine devredilen tapuya hak kazanabilmesi için sözleşmede açık bir hüküm bulunmadıkça kendi edimini yüklediği özen borcu uyarınca kanuna, sözleşme hükümlerine, fen ve sanat kurallarına uygun olarak ifa etmiş olması gerektiği, başka bir anlatımla yüklenicinin edimini tam olarak yerine getirdiğinde kendi adına düşen bağımsız bölümlerin tescilini isteyebileceği, yükleniciden pay satın alan üçüncü kişilerin de yüklenicinin halefi olduklarından ancak, yüklenici edimini tam olarak yerine getirip tapuyu almaya hak kazandığı takdirde hak sahibi olacakları, nitekim yüklenici edimini yerine getirmediği takdirde arsa sahibinin sözleşmenin feshi ile devredilen tapunun iptalini isteme hakkının doğduğu, zira ani edimli türden olan eser sözleşmelerinin kural olarak geriye etkili olarak sonuç doğurduğu, Yargıtay İçtihatı Birleştirme Genel Kurulunun 25.01.1984 tarihli ve 1983/3 Esas, 1984/1 Karar sayılı kararında da arsa payı karşılığı inşaat sözleşmelerinde yüklenicinin kendi kusuruyla işi muayyen bir zamanda bitirmeyerek temerrüde düşmesi hâlinde, uyuşmazlığın kural olarak mülga 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun (mülga BK) 106-108. maddeleri (TBK m. 125) gereğince çözümlenmesi gerektiği, ancak olayın niteliği ve özelliği haklı gösteriyorsa TMK'nın 2. maddesi uyarınca sözleşmenin feshinin ileriye etkili sonuç doğuracağına karar vermek gerektiğinin belirtildiği,

İnşaatın kısa sürede tamamlanması amacıyla inşaatın başında sözleşme uyarınca tapuda devir yapılmasına rağmen, yüklenicinin edimini yerine getirmemesi nedeniyle sözleşmeden dönüldüğünde artık tapuda yapılan devrin sebebinin ortadan kalkacağı ve kaydın yolsuz tescile dönüşeceği, avans niteliğindeki bu payların, yüklenici temerrüde düştüğünde arsa sahibi tarafından geri istenebileceği ve yüklenici ile bağımsız bölüm almak üzere sözleşme yapan üçüncü kişilerin tapuda yapılan devre rağmen bu payları arsa sahibine iade etmek zorunda oldukları, bu durumda üçüncü kişiler için TMK'nın 1023. maddesinin uygulanamayacağı, zira üçüncü kişilerin yüklenicinin halefi oldukları, tescile dayanak devir işleminin arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesine istinaden yapıldığını, yüklenicinin inşaatı tamamladığında bağımsız bölüme malik olabileceğini bildikleri veya bilmeleri gerektiği, bu sebeple TMK'nın 1023. maddesi hükmünün uygulanması için aranan iyiniyet şartının, üçüncü kişi açısından gerçekleşmeyeceği,

Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun;

09.03.2016 tarihli ve 2014/15-605 Esas, 2016/293 Karar;

21.01.2020 tarihli ve 2018/23-240 Esas, 2020/43 Karar;

23.12.2021 tarihli ve 2018/(23)6-1057 Esas, 2021/1756 Karar;

28.06.2022 tarihli ve 2022/6-69 Esas, 2022/1050 Karar;

21.12.2022 tarihli ve 2021/(15)6-493 Esas, 2022/1803 Karar;

28.12.2022 tarihli ve 2021/(15)6-108 Esas, 2022/1929 Karar;

03.05.2023 tarihli ve 2021/(15)6-194 Esas, 2023/411 Karar;

08.11.2023 tarihli ve 2022/(23)6-290 Esas, 2023/1072 Karar sayılı kararlarında da aynı

ilkelerin vurgulandığı,

6. Hukuk Dairesinin arsa payı karşılığı inşaat sözleşmelerinin geçersizliğinin tespiti veya geriye etkili olarak feshi üzerine, inşaatın başlangıcında arsa sahiplerince yükleniciye tapuda devredilen, yüklenici tarafından da üçüncü kişilere devredilen taşınmazların tapu kayıtlarının iptali ile arsa sahibi adına tescilin talep edilmesi hâlinde üçüncü kişilerin iyiniyet savunmalarının dinlenebileceği ve ancak somut olaya göre iyiniyetli olmadıklarının ortaya çıkması hâlinde taşınmazların arsa sahibine geri verilebileceği düşüncesi ile Dairenin yerleşik içtihadından dönme talebinin 2797 sayılı Yargıtay Kanunu'nun 15/2-c maddesi gereğince içtihatların birleştirilmesi yoluyla karara bağlanması gerektiği belirtilmiştir.

II. ÖN SORUN

İçtihatları Birleştirme Büyük Genel Kurulundaki görüşmeler sırasında, esasa ilişkin görüşmeye geçilmeden önce içtihatları birleştirmenin konusu hakkında ön sorunun bulunmadığı sonucuna varılarak içtihadı birleştirme konusunun esasının incelenmesine geçilmiştir.

III. İÇTİHADİ BİRLEŞTİRMEYE KONU DAVALARA İLİŞKİN ÖZEL DAİRENİN UYGULAMASI

Arsa payı karşılığı inşaat yapım sözleşmesi uyarınca yüklenicinin sözleşmede kararlaştırılan tapu kaydı ya da bağımsız bölümlere hak kazanabilmesi için inşaatı sözleşme ve eklerine, tasdikli ruhsat ve projesine, imar ile fen ve tekniğine uygun olarak tamamlayıp teslim etmesi gerektiği, inşaatın yapılacağı arsanın mülkiyetinin tamamının veya bir kısım paylarının ya da kurulmuşsa kat irtifakı tapularının yükleniciye devredilmesine rağmen, yüklenicinin edimini hiç ya da gereği gibi yerine getirmemesi hâlinde, arsa sahibi sözleşmeden döndüğünde artık tapuda yapılan devrin sebebinin ortadan kalkacağı ve kaydın yolsuz tescil hâline geleceği, arsa sahibinin sözleşme düzenlendikten sonra yaptığı pay devrinin avans niteliğinde olduğu ve avans niteliğindeki bu tapu ve payların yüklenici temerrüde düştüğünde arsa sahibi tarafından geri istenebileceği, yüklenici ile bağımsız bölüm almak üzere sözleşme yapan üçüncü kişilerin de bu payları arsa sahibine iade etmek zorunda oldukları, bu durumdaki üçüncü kişiler hakkında TMK'nın 1023. maddesinin uygulanamayacağı ve üçüncü kişilerin iyiniyet savunmasında bulunamayacakları, zira üçüncü kişilerin yüklenicinin halefi oldukları ve bu devirlerin arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesine istinaden yapıldığını, yüklenici inşaatı tamamladığında bağımsız bölümü alabileceklerini bildikleri veya bilmeleri gerektiği, bu nedenle TMK 1023. maddenin uygulanması için aranan iyiniyet şartının üçüncü kişiler açısından gerçekleşmediği, hatta üçüncü kişi, yükleniciden devraldığı payı başka bir kişiye satarsa o kişi için de TMK m. 1023'ün şartlarının oluşmayacağı, tapuların varsa bu devirlerden sonra üçüncü kişi alıcıların tapuya şerh ettirdikleri ipotek, haciz v.s. takyidatların kaldırılarak arsa sahibine iadesinin gerektiği, aynı hususun lehine ipotek konulan banka için de geçerli olduğu ve fesih hâlinde banka lehine konulan ipotekğin de kaldırılmasının istenebileceği,

Aynı hususlara Yargıtay (Kapatılan) 15. Hukuk Dairesinin;

24.06.1998 tarihli ve 1998/2147 Esas, 1998/2779 Karar;

07.02.2002 tarihli ve 2002/191 Esas, 2002/560 Karar;

15.09.2005 tarihli ve 2004/7533 Esas, 2005/4701 Karar;
14.05.2012 tarihli ve 2011/6559 Esas, 2012/3377 Karar;
21.06.2018 tarihli ve 2018/1025 Esas, 2018/2629 Karar;
20.02.2019 tarihli ve 2018/5388 Esas, 2019/692 Karar;
09.06.2021 tarihli ve 2021/3256 Esas, 2021/2583 Karar sayılı kararlarında;

Yargıtay (Kapatılan) 23. Hukuk Dairesinin;

15.10.2014 tarihli ve 2014/6486 Esas, 2014/6291 Karar;
05.04.2018 tarihli ve 2015/9007 Esas, 2018/2661 Karar sayılı kararlarında;

Yargıtay 6. Hukuk Dairesinin;

30.10.2023 tarihli ve 2022/2836 Esas, 2023/3557 Karar;
23.02.2024 tarihli ve 2023/2979 Esas, 2024/340 Karar sayılı kararlarında ve daha pek çok kararında yer verildiği belirtilmiştir.

IV. İÇTİHADİ BİRLEŞTİRME KONUSU İLE İLGİLİ KAVRAM, KURUM VE YASAL DÜZENLEMELER

A. GENEL OLARAK ARSA PAYI KARŞILIĞI İNŞAAT SÖZLEŞMESİ

Türk Hukuk Lügatında arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesinin hukukî niteliği itibarıyla taşınmaz satış sözleşmesi ile eser sözleşmesinden oluşan karma bir sözleşme türü olduğu ve taşınmaz satışı da içerdiği için resmî biçimde yapılmasının zorunlu olduğu vurgulanmıştır (*Türk Hukuk Lügatı, Türk Hukuk Kurumu, Cilt I, Ankara 2021, s. 669*).

Hukukî niteliği itibarıyla taşınmaz satış sözleşmesi ile eser sözleşmesinden oluşan bir sözleşme türü olarak vurgulanan arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi, 6098 sayılı Kanun'da açıkça düzenlenmemiş olup, bir yönüyle arsa sahibinin koşullar gerçekleştiğinde sahibi olduğu taşınmazın mülkiyetinin bir kısmını yükleniciye devretmesini öngörürken, diğer yönüyle de, yüklenicinin yapacağı inşaat bakımından arsa sahibine karşı yükümlülüklerini gösteren, tapulu taşınmazın mülkiyetinin bir kısmının devrine ilişkin vaadi ve eser sözleşmesini içeren, iki tipli-karma özel nitelikte bir sözleşme türüdür. Başka bir anlatımla yüklenici yönünden inşaat yapma yükümlülüğünü, arsa sahibi yönünden ise tapuda pay intikal ettirme yükümlülüğünü içeren arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi, hem inşaat yapma hem de satış vaadi sözleşmesini bünyesinde birleştiren özel bir sözleşme niteliğindedir.

Arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesinin konusu, arsa sahibinin maliki olduğu arsa üzerine yapılacak bina inşaatıdır. Yüklenici, finansmanını sağlayarak, lüzumunda sanat, beceri ve emek sarfıyla bir bina (inşaat) meydana getirmeyi üstlenirken, arsa sahibi de buna karşılık arsa payı devri suretiyle bir bedel ödemeyi borçlanmaktadır. Bu sözleşmede ücret (bedel) arsa sahibi tarafından ayın olarak ödenmektedir. Böylece malik arsasını değerlendirerek ayrıca para ödemeksizin bağımsız bölüm veya bağımsız bölümler elde etmekte, yüklenici ise, devredilen ya da devri taahhüt edilen payları üçüncü kişilere satmak suretiyle hem inşaatı tamamlamak için sermaye hem de kâr elde etmektedir.

B. TAPU SİCİLİNİN AÇIKLIĞI VE TAPUYA GÜVEN İLKESİ

Taşınmazlar üzerindeki aynı hakları açıklamak üzere Medeni Kanunumuzda düzenlenen tapu sicili sistemi, taşınmaz malikinin ve taşınmazlar üzerindeki diğer aynı hakların sahiplerinin bilinmesini mümkün kıldığı gibi taşınmazın alacaklıya teslim edilmeden yapılacak bir kayıtlı rehnedilmesi imkânını da verir. Böylece bir taraftan taşınmazlarla ilgili işlemlerde kamuya açıklık ve buna bağlı güven sağlanmış, diğer taraftan taşınmazı elden çıkarmadan kredi elde edilmesi imkânı sağlanmış olur (M. Kemal Oğuzman, Özer Seliçi, Saibe Oktay Özdemir, *Eşya Hukuku, İstanbul, 2020, s. 150*).

Taşınmaz üzerinde aynı hak kazanılması, bu aynı hakkın taşınmaza ait sayfaya tescil edilmesine bağlıdır. Tescil, tapu kütüğünde taşınmaza ait sahifeye, o taşınmaz üzerindeki aynı hakların yazılmasını ifade eden özel, teknik bir deyimdir ve tescil, aynı hakkın kazanılması için kurucu bir unsurdur. Başka bir anlatımla taşınmazlar üzerindeki aynı haklar ancak tapu siciline tescille doğar. Nitekim 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun (TMK) "*Taşınmaz mülkiyetinin kazanılması*" başlıklı 705. maddesinin birinci fıkrasında; "*Taşınmaz mülkiyetinin kazanılması, tescille olur.*",

Aynı Kanun'un 1022/1. maddesinde de; "*Aynı haklar kütüğe tescil ile doğar; sıralarını ve tarihlerini tescile göre göre alır*" düzenlemesi bulunmaktadır. Aynı hakların sıralarını ve tarihlerini tescile göre alacağı ifadesi, yevmiye defterine kayıt tarihini ifade eder.

Prencip itibarıyla tescil yapılmadıkça aynı hak kazanılmaz. Bu durum TMK'nın 1021. maddesinde; "*Kurulması kamunen tescile tâbi aynı haklar, tescil edilmedikçe varlık kazanamaz*" şeklinde ifade edilmiştir. Fakat bu prensibin bazı istisnaları bulunmakta olup, bu istisnai hâllerde tescil sadece doğmuş hakkı kamuya açık hâle getirir.

Tapu sicil kurumunun amacı taşınmaz üzerindeki herkese karşı ileri sürülecek aynı hakları açıklamak olup, bu sicilin kamuya açık yani ilgili kişilerin incelemesine açık olması gereklidir. Bu nedenle TMK'nın 1020. maddesi;

“Tapu sicili herkese aaktır.

İlgisini inanılır kılan herkes, tapu k̇ṫğ̇ndeki ilgili sayfanın ve belgelerin tapu memuru ṅnde kendisine gösterilmesini veya bunların örneklerinin verilmesini isteyebilir.

Kimse tapu sicilindeki bir kaydı bilmediğini ileri ṡremez” ḣkṁṅ haizdir.

Tapu sicillerinin taşınmazlar üzerindeki aynı hakları doğru ve gerçeğe uygun olarak dışa, kamuya yansıttığı herkesçe kabul edilir. TMK’nın 1020. maddesinden anlaşılaçağı üzere ilgisinin olduğunu inanılır kılan her kişi, kamuya açıklık prensibine dayanarak tapu sicilinde inceleme yapabilir. İlgili her kişi tapu sicilini inceleme imk̇nına sahip olup sicildeki kaydı grebileceğı için bu olanağı kullanmayanlar gerekli özeni göstermiş olmayacağından hiç kimse sicilde var olan bir kaydı bilmediğı konusunda iyiniyetli olduğunu ileri ṡremez.

Bununla birlikte tapu sicilindeki kayıtlara iyiniyetle dayanarak aynı hak edinen kimsenin de bu edinimi korunur. Hatta o taşınmaz üzerinde böyle bir hakkın mevcut olmadığı sonradan anlaşılrsa veya tapudaki tescilin doğru olmadığı sonradan ortaya çıksa bile o hak yine de geçerli bir şekilde edinilmiş olur. Ḃṫn bunlar tapu sicilinin açıklık işlevinin gereğidir. Tapu sicili, tapuya kayıtlı olan taşınmazlarda, zilyetliğin taşınırlardaki işlevine benzer bir işlev ifa eder. Bunun içindir ki, iyiniyetli kişiler tapu sicilindeki kayıtların doğruluğunu araştırmak zorunda değildir Açıklık işlevinin bir başka sonucu daha vardır, o da tapu sicillerinin yıllarca sonra dahi taşınmazlar üzerindeki aynı hakları ispata yarayan en ġvenilir kanıt (delil) olmasıdır. Örneğin tapu sicilinde malik olarak gżken kimseden bu hakkın varlığını ispat etmesi istenemez. Tapu sicilindeki tescil, hakkın ḣlen dahi mevcut olduğuna karine oluşturur. İspat ẏk̇ bunun aksini iddia edene ḋşer. Bu ise, ancak tapu sicilinin ḋzeltilmesi davasının açılması yoluyla olur (*Jale Akipek, Turęut Akınṫrk, Derya Ateş, Eşya Hukuku, İstanbul, 2018, s. 229*). Uygulamada bu davaya tapu iptali ve tescil davası da denilmektedir.

Hemen belirtilmelidir ki; TMK m. 1023 ḣkṁne göre, *“tapu k̇ṫğ̇ndeki tescile iyiniyetle dayanarak ṁlkiyet veya bir başka aynı hak kazanan nċ kişinin bu kazanımını korunur”*; yani bu kişinin kazanımı geçerli olur. İşte ġven ilkesi veya daha açıklıkla *“tapu siciline ġven ilkesi”* bu korumayı ifade eden ve ḋzenleyen ilkedir. Başka bir deyişle ġven ilkesi, bir bakıma tescilin olumlu ḣkṁṅṅn bir sonucudur.

Ġven ilkesi, tapu k̇ṫğ̇ndeki bir tescile iyiniyetle dayanılarak bu tescilden anlaşılan mahiyet, kapsam ve sırada bir aynı hak kazanılması ve bu kazanımın herkese karşı korunması demektir. Ġven

ilkesi, tapu kütüğünün iyiniyetli üçüncü kişilere karşı fiili durumu, maddi hukuk bakımından aynı hak durumunu tam olarak yansıttığının ve doğru olduğunun kanun tarafından kesin bir karine olarak kabul edildiğini gösterir. Bunun içindir ki tescilsiz doğmuş olan aynı haklar ile geçerli bir sebep olmaksızın terkin edilen hakların varlığı, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülemez. Aynı şekilde, tescilin geçerli olmadığı veya haklı bir sebebe dayanmadığı ya da hak sahibinin tapu kütüğünde gösterilenden başka birisi olduğu iddialarının da kütüğe iyiniyetle güvenenlere karşı ileri sürülmesine imkân yoktur. Bunun içindir ki, taşınmazlar üzerindeki aynı hakların, hak sahibi olmayan bir kimseden kazanılması, güven ilkesine dayanılmak suretiyle mümkün olabilmektedir.

O hâlde güven ilkesi, tapu sicilinin sadece ona iyiniyetle güvenenler hakkında kesin olarak doğru kabul edildiği anlamına gelmektedir. Tapu sicilinin içeriği fiili duruma uymasa, içindeki işlemler maddi hukuk bakımından geçerli olmasa bile, sicile güvenerek iyiniyetle hak kazananlara karşı durum böyledir (*Akipek vd., s. 358*).

Güven ilkesinin amacı, tapu kütüğüne iyiniyetle dayanarak aynı hak kazananları korumak olup, güven ilkesinden ancak tapu siciline dayanarak aynı hak kazanan iyiniyetli üçüncü kişiler yararlanır. Aynı hak kazanmamış olan üçüncü kişilerin güven ilkesiyle korunmasından söz edilemez.

Tapulu taşınmazların intikallerinde, huzur ve güveni koruma, toplum düzenini sağlama uğruna, tapu kaydında ismi geçmeyen ama asıl malik olanın hakkı feda edildiğinden iktisapta bulunan kişinin, iyiniyetli olup olmadığının tam olarak tespiti büyük önem taşımaktadır. Gerçekten bir yanda tapu sicilinin doğruluğuna inanarak iktisapta bulunduğunu ileri süren kimse diğer yanda ise kendisi için maddi, hatta bazı hâllerde manevi büyük değer taşıyan aynı hakkını yitirme tehlikesi ile karşı karşıya kalan önceki malik bulunmaktadır. Bu nedenle, yüzeysel ve şekilci bir araştırma ve yaklaşımın büyük mağduriyetlere yol açacağı, kişilerin Devlete ve adalete olan güven ve saygısını sarsacağı ve yasa koyucunun amacının ilk bakışta, şeklen iyiniyetli gözükene değil, gerçekten iyiniyetli olan kişiyi korumak olduğu hususlarının daima göz önünde tutulması, bu yönde tüm delillerin toplanıp derinliğine irdelenmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir.

C. ARSA PAYI KARŞILIĞI İNŞAAT SÖZLEŞMESİNİN GERİYE ETKİLİ FESHİ YA DA GEÇERSİZLİĞİNİN TESPİTİ

Borçlunun temerrüdü hâlinde alacaklının seçimlik haklarını düzenleyen 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun (TBK) 125/2. maddesinde;

“Alacaklı, ayrıca borcun ifasından ve gecikme tazminatını isteme hakkından vazgeçtiğini hemen bildirecek, borcun ifa edilmemesinden doğan zararın giderilmesini isteyebilir veya sözleşmeden dönme hakkını kullanabilir” denilmektedir.

Görüldüğü üzere TBK'nın 125/2-son maddesi gereğince borçlunun temerrüdü hâlinde borcun ifasını ve gecikme tazminatını isteme hakkını seçmeyen ve borcun ifası ile gecikme tazminatı isteme hakkından vazgeçtiğini hemen bildirecek borcun ifa edilmemesinden doğan zararını istemek hakkını seçmeyen alacaklı sözleşmeden dönme hakkını kullanabilir.

Sözleşmeden dönmeyle ilişkin irade beyanı, tek taraflı bozucu yenilik doğuran hâlden olup karşı tarafa ulaşmasıyla (vusulü ile) hüküm doğurur. Seçimlik hakkın kullanılmasından sonra rızayı ifsat eden herhangi bir sebep olmadıkça artık bundan tek yanlı dönülemez. Dönme açıklamasına değer verilebilmesi, dönme iradesinin karşı tarafa ulaştırıldığına ispatına bağlıdır (*Turgut Uygur, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi, C. 1, Ankara, 2013, s. 831*).

Ani edimli sözleşmelerde, sözleşmeden dönme kural olarak geniyeye etkili sonuç doğurur. Geçici süreli karmaşığı eser sözleşmesinin bir türü olan inşaat sözleşmelerinde yüklenicinin kendi kusuruyla olsa dahi işi muayyen zamanda bitirmeyerek temerrüde düşmesi hâlinde olayın niteliği ve özelliğinin haklı gösterdiği durumlarda TMK'nın 2. maddesi hükmü gözetilerek sözleşmeden dönmenin ileriye etkili sonuç doğuracağı 25.01.1984 tarihli 1983/3 Esas, 1984/1 Karar sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararında kabul edilmiş bulunmaktadır.

Eser sözleşmesinin bir türü olan inşaat sözleşmeleri de ani edimli sözleşmelerdendir. Bu bakımdan yüklenicinin kendi kusuruyla işi muayyen zamanda bitirmeyerek temerrüde düşmesi nedeniyle sözleşmenin iş sahibi tarafından feshi hâlinde uyuşmazlığın kural olarak TBK'nın 123, 124 ve 125. maddeleri hükümleri çerçevesinde çözümlenmesi gerekir (*Uygur s. 832*).

Arsa payı karşılığı inşaat yapım sözleşmeleri tapuda pay devrini de içerdiğinden geçerli olmaları noterden düzenleme şeklinde yapılmalarını zorunlu kıldığı gibi sona ermeleri de bedeli nakit olarak kararlaştırılan eser sözleşmelerinden farklıdır. Yine aynı nedenle yani arsa payı karşılığı inşaat yapım sözleşmeleri tapuda pay devrini içerdiği ve sonucu itibarıyla tapuda bu sözleşmeye göre yapılan devirlerin iptal edilip kayıtların arsa sahibine dönmesi sonucunu doğuracağından tek taraflı irade beyanı ve bunun karşı tarafa ulaşmasıyla dönme-feshin hukuki sonuçlarını doğurması mümkün değildir. Arsa payı karşılığı inşaat yapım sözleşmeleri tarafların dönme-feshihte anlaşmaları yani iradelerin uyuşmasıyla sona erer ise de, tarafların anlaşamamaları hâlinde ancak mahkemeden dönme-

fesih kararı alınması zorunludur (*Muammer Öztürk, Zeki Gözütok, Usul ve Esaslarıyla Eser Sözleşmesi Uygulanması, Ankara, 2023, s. 470*). Bir başka deyişle arsa payı karşılığı inşaat sözleşmeleri arsa payının devrini içermesi nedeniyle karşı tarafın kabulü yoksa tek taraflı feshedilemez, feshe hâkim karar verir, yani bu sözleşmeler ancak taraf iradelerinin birleşmesi ile ya da mahkeme kararı ile feshedilebilirler.

Uygulamada sıkça rastlanılan arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesinin geçerli olabilmesi için yasada belirlenen şekle uygun olarak yapılması zorunludur.

Türk Medeni Kanunu'nun "Hukuki işlem" başlıklı 706. maddesi, "*Taşınmaz mülkiyetinin devrini amaçlayan sözleşmelerin geçerli olması, resmî şekilde düzenlenmiş bulunmalarına bağlıdır*" şeklindedir. TBK'nın 237. maddesinde "*Akân şekli*" başlığı altında, taşınmaz satımının geçerli olması için getirilen resmî senede bağlanması şartı, taşınmaz satış vaadi sözleşmeleri için de öngörülmüştür. 2644 sayılı Tapu Kanunu'nun 26. maddesine göre taşınmaz satışları için tapu sicil müdürü veya tapu sicil görevlileri yetkili iken, 1512 sayılı Noterlik Kanunu'nun 60/3. ve 89. maddelerinde taşınmaz satış vaadi sözleşmelerinin noterlerce resen düzenleme şeklinde yapılacağı kuralı getirilmiştir.

Anılan düzenlemeler uyarınca tapulu taşınmazlarda mülkiyetin devrini öngören sözleşmelerin geçerli olmaları için resmî şekilde yapılmaları zorunlu olup; arsa payı karşılığı inşaat sözleşmeleri, arsa sahibi yönünden taşınmaz mülkiyetinin ileride yükleniciye devrine ilişkin bir yükümlülüğü (mülkiyetin nakline yönelik vaadi) içerdiğinden, bu tür sözleşmelerin noterde resen düzenleme şeklinde yapılmaları geçerlilik koşuludur. Emredici kural gereği, resmî şekle uyulmadan yapılan sözleşmeler geçersizdir.

Ancak Yargıtay şekil koşuluna uygun olmadığı için geçersiz olan arsa payı karşılığı inşaat yapım sözleşmesinin fiilen hayata geçirildiği, tarafların edimlerini ağırlıkla yerine getirdiğinin anlaşıldığı durumlarda bu sözleşmelere geçerlilik tanınmaktadır.

Şekil zorunluluğunun birinci istisnası; "*Sözleşme adi yazılı şekilde olsa bile, yüklenici edimini (bina meydana getirme borcunu) tamamen veya reddolunmayacak oranda yerine getirmişse, arsa sahibinin artık bu sözleşmenin geçersizliğini ileri süremeyecek olmasıdır.*" Zira böyle bir davranış TMK'nın 2. maddesinde tanımlanan "*Bir hakkın açıkça kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz*" kuralına aykırı düşer.

İkinci istisna ise, "*Sözleşmeyle yükleniciye bedel olarak verilmesi kararlaştırılan taşınmazın devrine ilişkin yüküm, taşınmaz tapuda yükleniciye devredilerek gerçekleşmişse, başlangıçta geçersiz*

olan sözleşmenin geçerli hâle gelmesidir.” Zira karma nitelikteki sözleşmenin diğer kısmı, yani “inşaat sözleşmesi” zaten biçim koşuluna bağlı değildir.

Gerek edimlerin karşılıklı olarak tümüyle veya önemli oranda yerine getirilmesi ve gerekse şekil koşuluna uyulmadan yapılan sözleşmeye rağmen, arsa payının tapuda yükleniciye geçirilmesi hâlinde şekil eksikliğinin ileri sürülmemesi kuralı, dayanağını Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulunun 30.09.1988 tarihli ve 1987/2 Esas, 1988/2 Karar sayılı kararının gerekçesinden almaktadır. Nitekim Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulunun 30.09.1988 tarihli ve 1987/2 Esas, 1988/2 Karar sayılı kararında belirtildiği üzere, tapuda kayıtlı bir taşınmazın mülkiyetini devir borcu doğuran ancak Yasa'nın öngördüğü biçim koşullarına uygun olarak yapılmadığından geçersiz bulunan sözleşmeye dayanılarak açılan bir cebri tescil davası kural olarak kabul edilmeyecektir, bununla beraber bazı istisnai hâllerin gerçekleşmesi durumunda, TMK'nın 2. maddesi gereğince zorunlu şekil koşuluna uygun şekilde yapılmayan arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi de tarafları bağlayıcı nitelikte olabilmektedir. Öngörülen bu şekle uymaksızın imzalanan sözleşmelerin sonradan geçerlilik kazanması için ya tapuda pay devrinin yapılmış olması ya da ifanın tamamlanmış olması gerekir. Yine, şekil bakımından geçersiz olan bir arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesine göre yapılan karşılıklı ve kısmî ifade da tarafların yaptıkları sözleşme ile bağlı oldukları kabul edilmelidir.

Diğer taraftan TMK m. 692'de, paylı malın özgülendiği amacın değiştirilmesi, korumanın veya olağan şekilde kullanmanın gerekli kıldığı ölçüyü aşan yapı işlerine girilmesi veya paylı malın tamamı üzerinde tasarruf işlemlerinin yapılması, bütün paydaşların kabulüne bağlıdır. Ancak bunun aksi oy birliği ile kararlaştırılabilir. Kat karşılığı inşaat sözleşmesi ile sözleşmeye konu taşınmaz üzerine bina inşaatı yapılması söz konusudur. Bunun da olağan şekilde kullanmanın gerekli kıldığı ölçüyü aşan yapı işlerine girilmesi niteliğinde olduğu tartışmasızdır. Ayrıca bu şekilde, paylı mal arsa niteliğinden çıkıp, üzerinde Kat Mülkiyeti Kanununa tabi bağımsız bölümlerin bulunduğu ana taşınmaza dönüşmekte ve paylı malın özgülendiği amaçta da değişiklik oluşmaktadır. Bu tür bir değişikliğin paylı malın bütününe kapsadığı da dikkate alındığında TMK m. 692'deki şartların tamamının bulunduğu sonucuna varılır (*Nezih Sütçü, Uygulama ve Teoride Tüm Yönleri ile Kat Karşılığı İnşaat Yapım Sözleşmesi, C. I, Ankara, 2024; s. 139*).

Arsa payı karşılığı inşaat sözleşmelerinin TMK'nın 692. maddesi gereğince bütün paydaşların kabulü ve uygun irade beyanları ile yapılması gerekir. Tüm paydaşların aynı anda sözleşmeyi imzalamaları zorunlu değilse de, makul süre içinde paydaşlardan bir veya birkaçı ile yapılan

sözleşmeye icazet vermeleri yahut ek sözleşmelerle asıl sözleşmeye katılmaları zorunludur. Tüm paydaşların katılmadığı veya icazet vermediği sözleşme geçersizdir.

Arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi, TMK'nın 692. maddesi uyarınca sözleşme konusu inşaatın yapılacağı arsanın tüm maliklerinin katılımı ile yapılmamış ve diğer arsa sahiplerinin tamamı ile de ayrıca usulüne uygun arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi düzenlenmemiş olması nedeniyle yapıldığı tarihte geçersiz ise de; sözleşmeye katılmayan arsa sahiplerinin hissesinin yüklenici veya diğer arsa sahiplerince ortaklığın giderilmesi davası veya tapuda yapılan işlemle satın alınmış olması durumunda sözleşme geçerli hâle gelecek ve sözleşmenin geçersizliği ileri sürülemeyecektir.

D. ARSA PAYI KARŞILIĞI İNŞAAT SÖZLEŞMESİNİN GERİYE ETKİLİ FESHİ VEYA GEÇERSİZLİĞİNİN TESPİTİ HÂLİNDE ÜÇÜNCÜ KİŞİLERİN HUKUKİ DURUMU

Türk Borçlar Kanunu'nun 97. ve 479/1. maddesi hükümlerince arsa payı karşılığı inşaat sözleşmelerinde, arsa sahibinin borcu ancak yüklenicinin işi tamamlayıp, arsa sahibine teslim etmesi ile muaccel hâle gelir. Fakat arsa sahibi bazen arsa paylarını devir borcunu yüklenici inşaatı tamamlamadan önce yerine getirerek yükleniciye devretmekte, tapuda malik olarak görünen yüklenici de inşaatın finansmanını sağlamak amacıyla müstakbel bağımsız bölümlere özgülünen arsa paylarını veya tesis edilen kat irtifak tapusuyla bağımsız bölümleri üçüncü kişilere satmaktadır.

Yüklenicinin tapu sicilinde malik olarak görünmesi, arsa sahibinin borcunu başlangıçta yerine getirerek arsa paylarının tamamını veya belli bir kısmını tapuda yükleniciye devretmesi durumunda olabileceği gibi; arsa paylarının inşaatın yapıldığı ölçüde kısım kısım yükleniciye devredilmesi (kademeli devir) hâlinde de söz konusu olabilir.

Başka bir şekilde ifade etmek gerekir ise; arsa payı karşılığı inşaat sözleşmelerinde iş bedelinin peşin ödemesi, yükleniciye isabet edecek bağımsız bölümlerin tapularının ya da arsa paylarının yükleniciye devri suretiyle gerçekleştirilmesidir. Bu durumda arsa sahibi de güvenceyi, tapuda yükleniciye devrettiği tapu paylarına ipotek tesis ettirmek veya sözleşmeyi şerh ettirmek şeklinde sağlamaktadır. Nitekim kişisel haklarda şerhleri düzenleyen TMK'nın 1009. maddesinde;

"Arsa payı karşılığı inşaat, taşınmaz satış vaadi, kira, alım, önalım, geriatım sözleşmelerinden doğan haklar ile şerh edilebileceği kanunlarda açıkça öngörülen diğer haklar tapu kütüğüne şerh edilebilir.

Bunlar şerh verilmele o taşınmaz üzerinde sonradan kazanılan hakların sahiplerine karşı ileri sürülebilir” hükmüne yer verilmiştir.

Hukukumuzda, diğer çağdaş hukuk sistemlerinde olduğu gibi kişilerin huzur ve güven içerisinde alış verişte bulunmaları, satın aldıkları şeylerin ileride kendilerinden alınabileceği endişesini taşımamaları, dolayısıyla toplum düzenini sağlamak düşüncesiyle, satın alan kişinin iyiniyetinin korunması ilkesi kabul edilmiştir. Bu kapsamda bir tanımlama yapmak gerekirse, iyiniyetten maksat *“hakkın doğumuna engel olacak bir hususun, hak iktisap edilirken kusursuz olarak bilinmemesidir”*.

Anılan ilke Türk Medeni Kanunu’nun 3. maddesinde;

“...Kanunun iyiniyete hukuki bir sonuç bağladığı durumlarda, asıl olan iyiniyetin varlığıdır.

Ancak, durumun gereklerine göre kendisinden beklenen özeni göstermeyen kimse iyiniyet iddiasında bulunamaz” şeklinde genel hüküm olarak düzenlenmiş; tapu taşınmazların el değiştirmesi hâlinde ise aynı Kanun’un 1023. maddesinin özel hükümleri getirilmiştir.

Türk Medeni Kanunu’nun 1023. maddesinde;

“Tapu kütüğündeki tescile iyiniyetle dayanarak mülkiyet veya bir başka aynı hak kazanan üçüncü kişinin bu kazanımı korunur.” hükmü öngörülmüştür. Bu maddeye göre, tapu kaydında adı yazılı kişinin gerçek hak sahibi olduğuna inanan veya kendisinden beklenen tüm özeni göstermesine rağmen gerçek malik olmadığını, tapu sicilinde yolsuzluk bulunduğunu bilmesi mümkün olmayan iyiniyetli üçüncü kişinin iktisabı korunur.

TMK’nın 1023. maddesinin uygulanması için aşağıdaki şartlar gerçekleşmelidir:

a) Koruma sadece üçüncü kişiler içindir:

Böylece, adına yolsuz tescil bulunan kimse ve küllî halefleri için tescilin olumlu hükmü cereyan etmez. Yani tescil, hükümsüz bir hak kazanmayı geçerli hâle getirmez. Yolsuz tescille hak sahibi gözükene kişi ölse, tescilin yolsuzluğu onun mirasçılarna karşı da ileri sürülebilir.

b) Koruma sadece sicil kaydına dayanan kazanımlar içindir:

Kütükteki tescil ancak üçüncü kişilerin kazanmalarına dayanak olabilir. Bununla birlikte kütükteki kaydın plân ve belgeler ile tamamlandığı hâllerde (TMK m. 719/2, 787/2, 1022) bu belgeler de üçüncü kişinin kazanmasına dayanak teşkil edebilir.

Aynı hakkı kazanan kimsenin kendisinin sicili incelemiş olmaması sicildeki kayda dayanmasına engel olmaz.

c) Koruma sadece aynı hak kazanılması içindir:

Üçüncü kişilerin sicildeki yolsuz kayda dayanan kazanmalarından sadece aynı hak kazanımları korunur. Ancak aynı hakkın kazanılma sebebinin ne olduğunun önemi yoktur. Kamulaştırma, mahkeme kararı olabileceği gibi satış, cebri icra vb. olabilir. Sicil kaydına dayanarak kişisel hak kazanılması korumadan faydalanamaz.

Tapu sicilindeki yolsuz tescile dayanarak TMK m. 1023 uyarınca ipotek hakkı kazanılabilir. Fakat şayet ipotegin teminat altına aldığı alacak geçerli değilse veya başkasına devredilmiş ise, TMK m. 1023'e dayanarak alacağı ve buna ilişkin ipotegi kazanmak mümkün olmaz.

d) Üçüncü kişinin kazanması iyiniyetle olmalıdır:

Üçüncü kişi yolsuz kayda dayanarak aynı hak kazanırken, tescilin yolsuzluğunu bilmemeli ve bilecek durumda olmamalıdır (TMK m. 3). İyiniyetin ispatı TMK m. 3'teki esaslara tabidir. Fakat "Kimse tapu sicilindeki bir kaydı bilmediğini ileri süremez" hükmünü getiren TMK m. 1020'nin son cümlesi, bu konuda özel bir önem taşır.

Aranan iyiniyet tescil esnasında, daha doğru bir ifade ile tescil talebinin yevmiye defterine kaydı esnasında mevcut olmalıdır. Tescil esnasında iyiniyetli kişi, kazanıma dayanak olan kaydın yolsuz olduğunu sonradan öğrense, bu öğrenme kazanmasını etkilemez. Üçüncü kişinin iyiniyetle hakkı kazanmasından sonra ondan hak kazanacakların da iyiniyetli olup olmamaları artık önem taşımaz.

e) Üçüncü kişinin aynı hak kazanması için gerekli diğer kurucu unsurlar geçerli olmalıdır:

Şayet üçüncü kişi adına yapılan tescilin hukuki sebebi geçerli değilse veya tescil talebinde bulunan kişi ayırt etme gücünden yoksun ya da tasarruf yetkisine sahip değilse üçüncü kişi adına yapılan tescil de ayrıca yolsuz olacağı ve bu sebeple üçüncü kişi aynı hakkı kazanmış olmayacağı için, üçüncü kişinin iyiniyetinin korunması da söz konusu olmaz.

Eğer taşınmaz özel mülkiyete elverişli değilse, bu taşınmaz tapuya kaydedilmiş olsa bile bu kayda dayanarak mülkiyet kazanılamaz (Oğuzman vd., s. 267-274).

Ote yandan TMK'nın "İyiniyetli olmayan üçüncü kişilere karşı" başlıklı 1024. maddesi;

Bir aynı hak yolsuz olarak tescil edilmiş ise, bunu bilen veya bilmesi gereken üçüncü kişi bu tescile dayanamaz.

Bağlayıcı olmayan bir hukukî işleme dayanan veya hukukî sebepten yoksun bulunan tescil yolsuzdur.

Böyle bir tescil yüzünden aynı hakkı zedelenen kimse, tescilin yolsuz olduğunu iyiniyetli olmayan üçüncü kişilere karşı doğrudan doğruya ileri sürebilir” hükmünü içermekte olup, bu madde ile de iyiniyetli olmayan kimsenin iktisabının korunmayacağına vurgu yapılmıştır. TMK'nın 1023. maddesi iyiniyetle mülkiyet veya bir başka aynı hak kazanan üçüncü kişinin bu kazanımını korurken; tamamlayıcı madde niteliğindeki 1024. madde ile de iyiniyetli olmayan üçüncü şahısların kazanımı hükümsüz sayılmıştır.

Görüldüğü üzere gerçek hak durumuna uymayan tescil “yolsuz tescil” olup, bu yolsuzluk tescilin kurucu unsurlarındaki sakatlık sebebiyle tescilin yapıldığı andan itibaren mevcut olabileceği gibi, sakat bir terkin ya da tadilden dolayı da olabilir. Yolsuz tescile taraf olarak katılanlar ve iyiniyetli olmayan üçüncü kişiler tapuya güven ilkesinden yararlanamazlar, yolsuz tescile dayanarak hak kazanamazlar. İyiniyetli olmayan üçüncü kişiler, geçerli olmadığını bildikleri veya bilmeleri gerekli olan bir tescille hak sahibi olarak görünen kişiden bir aynı hak kazanamazlar.

Türk Medeni Kanunu'nun 1025/1. maddesine göre bir aynı hak yolsuz olarak tescil edilmiş ise, bu yüzden aynı hakkı zedelenen kimse tapu sicilinin düzeltilmesini dava edebilir. Fakat iyiniyetli bir üçüncü kişi bu yolsuz tescile güvenerek düzeltilmeden önce bir aynı hak kazanmışsa, onun bu kazanımı TMK'nın 1025/2. maddesi gereğince saklı tutulmuştur.

E. İÇTİHADİ BİRLEŞTİRMENİN KONUSU HAKKINDA DOKTRİNDEKİ GÖRÜŞLER

Prof. Dr. Şahin Akıncı; Yargıtay'ın yerleşik içtihadının hatalı olduğunu, şöyle ki üçüncü kişilerin yüklenicinin halefi olmadıklarını, arsanın yükleniciye devrinin avans olarak nitelendirilemeyeceğini, çünkü avansın para borçlarında söz konusu olduğunu, Yargıtay'ın arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesinde üçüncü kişinin TMK'nın 1023. maddesinden yararlanamayacağı yönündeki görüşüne katılma imkânı bulamadıklarını, zira TMK m. 992'ye göre tapu kütüğüne tescil edilmiş bir aynı hakkın mevcut ve geçerli olduğunun karine olarak kabul edildiğini, böyle bir tescile dayanarak iyiniyetli üçüncü kişilerin TMK'nın 1023. maddesine göre tapu siciline güven ilkesi gereğince aynı hak iktisap edebileceklerini, yükleniciden arsa payı devralan kişilerin arsa sahibi ile yüklenici arasındaki sözleşmenin tarafı olmadığını, arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesinde

yüklenicinin hakkının da, ondan bağımsız bölüm satın alan kişinin hakkının da aynı hak olduğunu, Yargıtay'ın üçüncü kişinin inşaatın fiziki durumuna bakarak arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi yapıldığını bilmesinin gerektiğinden hareketle üçüncü kişiyi iyiniyetli kabul etmediğini, oysa her şeyden önce üçüncü kişinin inşaatı incelemek gibi bir yükümlülüğü bulunmadığını, üçüncü kişilerin araştırması gereken tek şeyin satıcının arsanın maliki olup olmadığı hususu olduğunu ve tapuyu incelediklerinde malik olarak satıcıyı görmüşlerse devletin tuttuğu tapu siciline güvenmekte haklı olduklarını belirtmiştir (*Şahin Akıncı, Arsa Sahibine, Yükleniciden Bağımsız Bölüm Satın Alan Kişilere Karşı Dava Açma Hakkı Tanıyan ve Avans Tapu Uygulamaları Olarak Bilinen Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi, SÜHFD, C. 33, S.1, 2025, s. 501, 517-525*).

Prof. Dr. Çiğdem Kırcı; Yargıtay'ın kararlarında TMK m. 1023'ün uygulanması için gerekli koşullara uyulmadığının görüldüğünü, böyle bir yaklaşımın alışveriş hayatının güvenliğini sarstığını, TMK'nın 1023. maddesi ile aranan iyiniyetin, edinenin tescilin yolsuz olduğunu bilmemesi ve bilmesinin gerekmemesi olduğunu, arsa payı karşılığı inşaat sözleşmelerine istinaden yükleniciye devredilen payları devralarak buna bağıtlı bağımsız bölüm edinmek isteyen kişinin aynı zamanda taşınmaz üzerinde bir mülkiyet payı devraldığını, üçüncü kişilerin yüklenici adına tapudaki kaydın yolsuz olduğunu bilmedikleri ve zaten bilmelerinin de mümkün olmadığını, çünkü üçüncü kişinin taşınmaz payını devraldığı anda yüklenicinin tasarruf yetkisine sahip olduğunu, dolayısıyla tasarruf yetkisine sahip olan kişiden edindiği aynı hakkın korunduğunu ifade etmiştir (*Çiğdem Kırcı, Arsa Payı Karşılığı İnşaat Sözleşmelerinde Sözleşmeden Dönmenin Üçüncü Kişilere Etkisi, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu -Bildiriler- Tartışmalar, Ankara 2007, s. 77-98*).

Prof. Dr. Emrehan İnal; arsa sahibi ile yüklenici arasındaki arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesinin geçmişe etkili olarak ortadan kaldırılması durumunda, arsa sahibinin mi yoksa inşaatın bağımsız bölüm satın alan üçüncü kişilerin mi korunması gerektiği konusunda Yargıtay'ın aksine yapılacak tercihte özellikle alıcı-üçüncü kişi lehine tapuda arsa payı devri yapılması hâlinde arsa sahibinin değil, alıcı-üçüncü kişiler lehine bir sonucun benimsenmesinin zorunlu olduğunu, bu zorunluluğun menfaatler dengesi, inşaatın büyük oranda alıcı-üçüncü kişiler tarafından ödenen bedellerle finanse edilmesi, işin arsa sahibi açısından da ticari bir yatırım niteliği taşıması, alıcı-üçüncü kişinin devraldığı payların yolsuz tescil niteliği taşıması, arsa sahibinin yükleniciye arsa paylarını devretmek suretiyle yolsuz tescil kendisinin sebep olması, arsa sahibi ile yüklenici arasında menfaat birliği bulunması, bağımsız bölümlerin aynen paylaşılması ile satılarak gelirin

paylaşılması arasında alıcı-üçüncü kişilerin hukuki durumu bakımından farklılık bulunmaması gibi gerekçelere dayandığı, alıcı-üçüncü kişilere tapuda devir yapılmış olan hâllerde, arsa sahibi ile yüklenici arasındaki sözleşmenin geçmişe etkili olarak sona erdirilmesinin bu devri etkilememesi gerektiği belirtilmiştir (*Emrehan İnal, Başak Baysal, Arsa Payı Karşılığı İnşaat Sözleşmelerinde ve Kentsel Dönüşüm Uygulamalarında İnşaat Sözleşmelerinin Sözleşmeye Taraf Olmayan Üçüncü Kişilere Etkisi, İnşaat Hukuku ve Uygulaması, İstanbul 2017, s. 371-394*).

Prof. Dr. Abdulkerim Yıldırım; Yargıtay'ın yerleşik uygulamasının isabetli olmadığını, her şeyden önce arsa sahibi tarafından yükleniciye yapılan mülkiyetin devrini "inşaat sözleşmeye uygun olarak tamamlama" şartına bağlı kılmanın tapu sicili mevzuatına uygun olmadığını, çünkü tescil talebinin geçerli olması için şarta bağlanmamış olması gerektiğini, TBK m. 243/II uyarınca, taşınmaz satışında mülkiyeti saklı tutma şartının da tescil edilemeyeceğini, tescil talebinin şarta bağlanamamasının, tapu sicilinin aynı hakları kesin ve açık bir şekilde göstermesi gerekliliğinden kaynaklandığını, bu nedenle arsa sahibi tarafından geçerli bir sözleşmenin ifası amacıyla yükleniciye yapılan devrin yükleniciyi şartsız olarak malik kıldığını ve yüklenici lehine yapılan tescilin geçerli olduğunu, yükleniciden pay devralan üçüncü kişiler bakımından TMK m. 1023 hükmünü uygulamaya gerek bile olmadığını, zira bu hükmün tasarruf yetkisi olmayan yani sözde aynı hak sahibinden onun adına var olan yolsuz tescile güvenilerek gerçekleşen kazanımları korumak için öngörülüğünü, oysa yükleniciden pay devralan üçüncü kişinin payı malikten aldığı, yüklenici adına yapılan tescil yolsuz olmadığından, burada teknik anlamda tapuya güven yoluyla hak kazanma değil, malikten hak kazanma durumunun söz konusu olduğunu, üçüncü kişi payı devraldığı sırada yüklenicinin bu payın maliki olduğunu ve tescilde yolsuzluk bulunmadığını, üçüncü kişinin bu payın ileride sözleşmeden dönme üzerine yolsuzlaşacağını bilmesi gerektiğini ileri sürerek hak edinmesini geçersiz saymanın hak ve işlem güvenliği ile bağdaşmadığını ifade etmiştir (*Abdulkerim Yıldırım, Türk Hukukunda Tapuya Güven Yoluyla Aynı Hak Kazanımı (TMK m. 1023), Ankara, 2016, s. 222-224*).

Prof. Dr. Zafer Kahraman; Yargıtay'ın yerleşik içtihadında arsa payı karşılığı inşaat sözleşmelerinde yükleniciden arsa payı devralan üçüncü kişilerin adeta kendiliğinden, sırf satın alma işlemini inşaat bitmemişken yapmış olmaları nedeniyle kötüniyetli sayılmaları sonucunun kabul edildiği, kanaatlerince üçüncü kişinin inşaatın henüz tamamlanmamış olduğunu bildiğini, ancak geçerli olarak tapuya malik olarak kaydedilmiş yükleniciden belirli arsa paylarını devralırken, yüklenici ile

arsa sahibi arasındaki fiili ilişkiyi, inşaatın gelecekte tamamlanıp tamamlanmayacağını bilemeyeceğini, bunu bilmesinin de kendisinden beklenemeyeceğini, bu durumda yükleniciden arsa payı satın alan üçüncü kişilerin, tapudaki geçerli tescile güvenmiş olduklarını kabul etmek gerektiğini, üçüncü kişinin sırf inşaat bitmemişken yükleniciden arsa payı satın aldığı için iyiniyeti olmadığı yönündeki kabulün kanun koyucu tarafından ihdas edilen tapu siciline güven ilkesini zedelediğini, öte yandan kanunî yükümlülüğü olmadığı hâlde arsa sahibinin peşinen arsa paylarının mülkiyetini yükleniciye devretmesiyle tapuda gerekli işlemleri yapmış olmakla tasarruf işlemini tamamlamış ve mülkiyetin geçişini sağlamış olduğunu, taşınmazlara ilişkin tapuda yapılan bu tescil işlemlerinin şarta bağlanamayacağı, bu işlemin yapılmış olmakla sonuçlarını doğuracağı düşünüldüğünde yüklenicinin mülkiyeti peşinen kazandığını, bu durumda arsa sahibi sözleşmeden döndüğünde söz konusu arsa payları üçüncü kişilerin malvarlığına geçmiş ise, arsa sahibinin bu üçüncü kişilere değil sebepsiz zenginleşmenin iade borçlusu olan yükleniciye başvurabileceğini, ayrıca arsa sahibinin hiçbir yasal zorunluluk olmadan bazı arsa paylarını inşaatın bitmesini beklemeksizin yükleniciye devretmekle risk aldığını, kendi üzerine düşen borcu karşı edimin ifasını beklemeksizin kendi seçtiği ve güvendiği yükleniciye karşı yerine getirdiğini, artık bu andan sonra yüklenici lehine tapudaki geçerli tescile dayanarak yükleniciden arsa payı alan üçüncü kişinin söz konusu arsa paylarının mülkiyetini arsa sahibine iade etmesi için herhangi bir neden bulunmadığını, arsa sahibinin yeterli güvenceleri almadan hiçbir yasal zorunluluğu bulunmamasına rağmen arsa paylarını yükleniciye devretmesinin sonuçlarına kendisinin katlanması gerektiğini, bu konuda üçüncü kişinin kötünyeti ispat edilmedikçe, arsa sahibinin üçüncü kişiye arsa paylarının mülkiyetinin iadesi talebiyle başvurusunun kabul edilemeyeceğini belirtmiştir (*Zafer Kahraman, Arsa Payı Karşılığı İnşaat Sözleşmelerinde Arsa Sahibinin Sözleşmeden Dönmesi Hâlinde Yükleniciden Arsa Payı Satın Almış Olan Üçüncü Kişilerin Hukuki Durumu, Prof. Dr. Hasan Erman'a Armağan, İstanbul, 2015, s. 452-453*).

V. GEREKÇE

İçtihadı birleştirmenin konusu; arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesine konu taşınmazın, tapuda yükleniciye devredilmesinden ve yüklenicinin de arsa payı veya bağımsız bölümleri üçüncü kişilere satması yahut ipotek tesis etmesinden sonra, sözleşmenin geçersizliğinin tespiti veya geriye etkili olarak feshedilmesi hâlinde; üçüncü kişilerin tapuya güvenerek ve iyiniyetli olarak aynı hak

edindikleri iddialarının dinlenip dinlenmeyeceğine, dolayısıyla iktisap edilen mülkiyet veya ipotek hakkının korunup korunmayacağına ilişkindir.

Özel Dairece arsa payı karşılığı inşaat sözleşmelerinin geriyeye etkili olarak feshi üzerine, inşaatın başlangıcında arsa sahiplerince yükleniciye tapuda devredilen, yüklenici tarafından da üçüncü kişilere devredilen taşınmazların tapu kayıtlarının iptali ile arsa sahibi adına tescilin talep edilmesi hâlinde üçüncü kişilerin iyiniyet savunmalarının dinlenebileceği, ancak somut olaya göre üçüncü kişilerin iyiniyetli olmamaları hâlinde taşınmazların arsa sahibine dönebileceği ile ilgili çoğunluk görüşünün olduğu gerekçesiyle Yargıtay Kanunu'nun 15/2-c maddesi gereğince Dairenin yerleşmiş içtihadından dönme konusunda içtihadı birleştirme talep edilmiştir.

Yukarıda izah edildiği üzere; Özel Dairenin yerleşik içtihatlarında arsa sahibinin arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi gereğince yükleniciye isabet eden arsa paylarını inşaatın başlangıcında yükleniciye devrinin yüklenicinin inşaatı finanse etmesi amacıyla ona verilen "avans" niteliğindeki olduğu, yükleniciye devredilen bu payların devir sebebi ortadan kalkınca avans niteliğindeki bu payların geri verilmesini arsa sahiplerinin her zaman isteyebileceği, yüklenicinin edimini hiç ya da gereği gibi yerine getirmemesi hâlinde, arsa sahibi sözleşmeden döndüğünde artık tapuda yapılan devrin sebebinin ortadan kalkacağı ve kaydın yolsuz tescil hâline geleceği, arsa sahibinin sözleşmeden dönmesi ile malik olan yükleniciden arsa payı ya da bağımsız bölüm satın alan üçüncü kişilerin TMK m. 1023'ün korumasından yararlanamayacakları ve iyiniyet savunmasında bulunamayacakları, zira üçüncü kişilerin yüklenicinin halefi oldukları ve bu devirlerin arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesine istinaden yapıldığını, yüklenici inşaatı tamamlayıp edimini tam olarak yerine getirdiği takdirde arsa payı ya da bağımsız bölümlere hak kazanabileceklerini bildikleri veya bilmeleri gereken ve inşaatın tamamlanmaması riskini üstlenen kişiler oldukları, TMK 1023. maddenin uygulanması için aranan iyiniyet şartının üçüncü kişiler açısından gerçekleşmediği kabul edilmektedir.

Oysa Hukukumuzda taşınmaz mülkiyeti edinmek ancak tapu sicili ile mümkündür. Tapu sicili herkese açık olup, ilgili herkes, tapu kütüğündeki ilgili sayfa ve belgelerin kendisine gösterilmesini veya bunların örneklerinin verilmesini tapu memurundan isteyebilir. Tapu kütüğüne yapılmış her tescil, bir aynı hakkı karşılar. Geçerli bir tescil, sicil dışı meydana gelen bir değişiklik sonucu sonradan yolsuz tescil haline gelebilir. Bu durumda bile TMK'nın 1023. maddesi gereğince

iyiniyetli üçüncü kişiler bakımından, tescilin olumlu hükmü uygulanır ve iyiniyetli üçüncü kişilerin böyle bir tescile güvenerek kazandıkları aynı haklar korunur.

Üçüncü kişilerin TMK'nın 3. maddesi çerçevesinde iyiniyetli olması asıldır. Burada aranan iyiniyet, tescil isteminin yevmiye defterine kaydı esnasında mevcut olmalıdır. Ancak, üçüncü kişi kütükteki tescilin belgelerle çeliştiğini bilmesine ya da şüphelenmesine rağmen bunu incelemekten veya gerekli özeni göstermekten kaçınır ise, iyiniyet iddiasında bulunamaz. Üçüncü kişinin iyiniyetli olmadığını ispat etme yükü, iddia eden tarafa aittir. Ancak iyiniyetin olmadığını kanıtlamak zor olduğundan bunu iddia eden arsa sahibi bazı fiili karinelere dayanarak üçüncü kişinin kötüniyetli olduğunu ispat edebilir. Örneğin, üçüncü kişinin yapacağı küçük bir araştırmayla, taşınmazın gerçek sahibini öğrenmesinin mümkün olduğunu, yüklenici ile aynı hak kazanan kişinin yakın akraba veya yakın ilişki içinde olduklarını, malın kısa sürelerde el değiştirdiği veya düşük bedelle el değiştirdiğini iddia ve ispat ederek, iyiniyetle aynı hak iktisap ettiğini iddia eden üçüncü (bazen dördüncü, beşinci) kişinin iyiniyet iddiasını çürütebilir.

Uygulamada arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesi yapıldıktan sonra yüklenici henüz edimlerini yerine getirmeden; arsa sahibi, arsa veya kat irtifak tapularını ya da bir kısmını yüklenici adına tescil ettirmekte ve yüklenici finansman ihtiyacını karşılamak için devredilen bağımsız bölüm veya arsa paylarını üçüncü kişilere satmaktadır. Arsa payı veya bağımsız bölümlerin satılmasından sonra yüklenici edimlerini yerine getirmediği için sözleşme geriye etkili olarak feshedilmekte, başka bir anlatımla sözleşmeden dönülmektedir.

Türk Hukuk sisteminde tapu kayıtlarının oluşumunda "illilik", diğer bir ifadeyle "sebebe bağıtlık" ilkesi geçerli olduğundan tescilin geçerli ve haklı bir sebebe dayanması zorunluluğu bulunmaktadır. Bu husus TMK'nın 1024. maddesinde yer alan;

"Bir aynı hak yolsuz olarak tescil edilmiş ise, bunu bilen veya bilmesi gereken üçüncü kişi bu tescile dayanamaz.

Bağlayıcı olmayan bir hukukî işleme dayanan veya hukukî sebepten yoksun bulunan tescil yolsuzdur.

Böyle bir tescil yüzünden aynı hakkı zedelenen kimse, tescilin yolsuz olduğunu iyiniyetli olmayan üçüncü kişilere karşı doğrudan doğruya ileri sürebilir."

Hükmü ile açıkça düzenlenmiştir.

Hukukumuzda illilik prensibi geçerli olsa da TMK'nın 1023. maddesiyle kurala bağlanmış olan tapuya güven ilkesi bunun istisnası olarak iyiniyetli üçüncü kişiler hakkında uygulama alanı bulacaktır.

Yukarıda açıklandığı gibi, yükleniciden arsa payı veya bağmsız bölüm satın alan iyiniyetli üçüncü kişinin TMK'nın 1023. maddesine istinaden "*tapu siciline güven ilkesi*" gereğince iktisabının korunması gerekir. Bu ilkeden ancak, üçüncü kişinin taşınmazı satın alırken kötüniyetli olduğunun ispatlanması hâlinde vazgeçilebilir. Yüklenici adına yapılan tescil işlemine her durumda "*yolsuz tescil*" kabul etmek, toplumda onarılmaz zararlara sebep olmakta ve adalet duygusuna zarar vermektedir.

Arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesine istinaden tapu intikali yapılan yükleniciden iyiniyetli olarak arsa payı veya bağmsız bölüm satın alanın bu iktisabını geçersiz saymak TMK'nın 1023. maddesi karşısında açıkça Kanuna aykırı davranmak olacaktır. Zira arsa sahibi tapu devrinin, sözleşme nedeniyle yapıldığını tapunun beyanlar hanesine şerh vermek suretiyle üçüncü kişilerin iyiniyet iddialarını bertaraf edebilir.

Yukarıda açıklanan esaslar, yükleniciden arsa payı veya bağmsız bölüm devralan üçüncü kişiler için olduğu kadar, taşınmaz üzerinde mülkiyet dışında bir aynı hak, bu arada ipotek hakkı kuran üçüncü kişiler için de geçerlidir.

Hâl böyle olunca Yargıtay 6. Hukuk Dairesinin arsa payı karşılığı karşılığı inşaat sözleşmelerinden doğan uyuramazlıklarda gerek sözleşmenin geriye etkili olarak feshi gerekse bu sözleşmenin geçersiz olduğunun tespiti davalarda üçüncü kişilerin iyiniyet iddiaları dinlenmeksizin sözleşmeye konu ve üçüncü kişilere devredilen taşınmaz tapularının iptali ile arsa sahipleri adına tesciline karar verilmesi konusundaki yerleşik içtihadı Medeni Hukuk ve Borçlar Hukukunun alacak hakkının nisbiliti (kişisellititi), tapu sicilinin açıklığı, tapu siciline güven ve iyiniyetin korunması ilkelerine aykırıdır.

Tüm bu açıklamalar kapsamında yapılan görüşmeler sonucunda, zel Dairenin arsa payı karşılığı inşaat sözleşmelerinde, arsa sahibinin sözleşme düzenlendikten sonra yükleniciye yaptığı taşınmaz devrinin avans niteliğinde olduğu ve sözleşmenin geriye etkili feshi hâlinde istenebileceği, yüklenicinin aldığı bu payları üçüncü kişilere devretmiş olması durumunda üçüncü kişilerin TMK'nın 1023. maddesinden yararlanamayacakları ve iyiniyet savunmasında bulunamayacaklarına dair yerleşik içtihadından dönülmek suretiyle arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesine konu

taşınmazın tapuda yükleniciye devredilmesinden sonra yüklenicinin arsa payı veya bağımsız bölümleri üçüncü kişilere satması veya ipotek tesis etmesi üzerine, sözleşmenin geçersizliğinin tespiti veya geriye etkili olarak feshedilmesi hâlinde; üçüncü kişilerin tapuya güvenerek ve iyiniyetli olarak aynı hak edindikleri iddialarının dinlenmesi mümkün olup, yapılan delil değerlendirmesi sonucu üçüncü kişinin kötüniyetli olduğunun ispatlanmamış olması hâlinde iyiniyetin varlığı kabul edilerek iktisap edilen mülkiyet veya ipotek hakkının korunması gerektiğine, ancak somut olaya göre üçüncü kişilerin iktisap anında iyiniyetli olmadıklarının anlaşılması hâlinde taşınmazların arsa sahibine dönebileceğine karar verilmiştir.

VI. SONUÇ:

Yukarıda açıklanan nedenlerle;

Arsa payı karşılığı inşaat sözleşmesine konu taşınmazın, tapuda yükleniciye devredilmesinden sonra yüklenicinin arsa payı veya bağımsız bölümleri üçüncü kişilere satması veya ipotek tesis etmesi üzerine, sözleşmenin geçersizliğinin tespiti veya geriye etkili olarak feshedilmesi hâlinde; üçüncü kişilerin tapuya güvenerek ve iyiniyetli olarak aynı hak edindikleri iddialarının dinlenmesi, dolayısıyla iktisap edilen mülkiyet veya ipotek hakkının korunması gerektiğine, ancak somut olaya göre üçüncü kişilerin iyiniyetli olmadıklarının anlaşılması hâlinde taşınmazların arsa sahibine dönebileceğine,

16.05.2025 tarihinde yapılan birinci toplantıda oy birliği ile karar verilmiştir.

UYGULAMADA AVUKAT

HSK TEFTİŞ KURULU TAVSİYELERİ UYGULAMADA AVUKAT İÇİN YOL HARİTASI

Hakimler ve Savcılar Kurulu Teftiş Kurulu, yargı birimlerinin işleyişinde birlik sağlamak, uygulama farklılıklarını azaltmak ve yargılamada kaliteyi yükseltmek amacıyla, her bir adli ve idari yargı birimi için ayrıntılı tavsiyeler yayımlamıştır.

Bu tavsiyeler, yalnızca hâkim ve savcılar için değil, dosyalarını etkin şekilde takip etmek, dilekçelerinde usul hatalarına yer vermemek ve yargılama sürecini doğru yönlendirmek isteyen tüm avukatlar için de önemli bir başvuru kaynağıdır.

Aşağıda, HSK Teftiş Kurulu tarafından hazırlanan tavsiyelerin konu başlıkları yer almaktadır:

- Derdest Soruşturma Tavsiyeleri
- İddianame Düzenlenmesine İlişkin Tavsiyeler
- Kovuşturmaya Yer Olmadığına Dair Karar (KYOK) Tavsiyeleri
- İnfaz İşlemlerine İlişkin Tavsiyeler
- Kabahatler Hukukuna İlişkin Tavsiyeler
- Sair Hususlara İlişkin Tavsiyeler
- İhbar Kaydı İşlemlerine İlişkin Tavsiyeler
- Ceza Mahkemelerine İlişkin Tavsiyeler
- Bölge Adliye Mahkemesi Ceza Daireleri Tavsiyeleri
- Tereke Hâkimliği ve Vesayet Dairelerine Yönelik Tavsiyeler
- Hukuk Mahkemelerine Yönelik Tavsiyeler
- Bölge Adliye Mahkemesi Hukuk Daireleri Tavsiyeleri
- İdari Yargıya İlişkin Tavsiyeler

Bu başlıklar altındaki içerikler, uygulamada karşılaşılan sorunları azaltmayı, yargılamanın daha etkin ve hatasız yürütülmesini hedeflemektedir. Avukatın, dava ve takip stratejisini planlarken bu tavsiyeleri göz önünde bulundurması hem sürecin hızlanmasına

hem de hukuki argümanlarının güçlenmesine katkı sağlayacaktır. Avukatların uygulamada yararlanabilmesi amacıyla, Hâkimler ve Savcılar Kurulu (HSK) Teftiş Kurulu tarafından hazırlanmış tavsiyelerin yalnızca konu başlıkları içindekiler formatında yer verilmiştir. Ayrıntılı bilgiye ve tam metinlere, HSK'nın resmi internet sitesi (https://www.hsk.gov.tr/adli-ve-idari-yargi-tavsiyeler-listesi-guncellenmistir_4135) üzerinden ulaşabilirsiniz.

DERDEST SORUŞTURMA EVRAKINA YÖNELİK TAVSİYELER
İçindekiler

1- Ağır Cezalı Suçlarda Bizzat Takip.....	3
2- Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Mevzuat ile İlgili İşlemler	3
3- Akıl Hastası Olduğu Belirlenen Kişilerin Vesayet Makamına Bildirilmesi	5
4- Arama Kararları ve Uygulanması.....	6
5- Aranana veya Yokluğunda Tutuklanan Şahıslarla İlgili Evrakın Sürekli Denetime Tabi Tutulmadığı	7
6- Avukat Bürolarının Cumhuriyet Savcılarınca Aranacağı.....	7
7- Baro Pulu Olmayan ve Suret Harcı Yatırılmayan Vekâletname ve Yetki Belgesi.....	8
8- Bilirkişi Seçimi ve Sorulacak Hususlar.....	8
9- 5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 332. Maddesine İlişkin Uyarı	9
10- Cumhuriyet Savcılarını Tarafından Bizzat Yürütülmesi Gerekli Soruşturmalar	9
11- Cumhuriyet Savcılarını Tarafından Düzenlenen İfade Tutanakları.....	10
12- Çağrı Kâğıdına Sıfat ve Meşruhat Yazılması Gerektiği	11
13- Daimi Arama Kararları ve Zamanlaşımı Sürelerinin Hesabında Bazı Hatalı Uygulamalar Yapıldığı.....	12
14- Delillerin Baştan ve Birlikte Toplanması, Süratle İkmali	15
15- Devlet Düzenini Ciddi Şekilde Bozan ve Kamuoyunda Hassasiyet Oluşturan Suç Soruşturmalarının Bildirilmesi	22
16- Dilekçelere Yazılan Tahkik Talebini Havi Derkenarlar	23
17- Dizi Listesi Düzenlenmeden Evrak Gönderilmesi	23
18- Düzensiz Evrak.....	23
19- El Koyma İşlemlerinde Hâkim Onayı Alınmaması.....	24
20- Evrak Geliş Tarihinin Yazılması.....	24
21- Evrakın Yeniden Ele Alınması Durumunda Yapılacak İşlem	24
22- Faili Meçhul Soruşturma Evrakı ile İlgili Bir Kısım Hatalar.....	25
23- Genetik İncelemelere İlişkin Evrak.....	27
24- Gizli Soruşturmacının Kimlik Bilgilerinin Evrak İçinde Saklandığı	28
25- Hukukî Mahiyetteki Evrak.....	28
26- İhbar Kaydına Alınması Gereken Evrakın Soruşturmaya Kaydedilmesi	29
27- İletişimin Tespiti, Dinlenilmesi, Kayda Alınması, İzlenmesi, Sinyal Bilgilerinin Değerlendirilmesi ve Mobil Telefonların Yerlerinin Belirlenmesi ile Kişilerin Teknik Takibi	30
28- İlgililerin Doktora Sevkleri.....	31
29- İşlemsiz Evrak	32
30- Kalem Denetimi.....	34
31- Kalemde Tebligat	34
32- Kamu Davasının Açılmasının Ertelemesine Dair Evrakın Tetkikinde.....	34
33- Kolluğa Yazılan Bir Kısım Müzekerelerde, Yasal Düzenlemeye Aykırı Olarak Soruşturma İşlemlerinin Yapılmasının İstenildiği	36
34- Mağdurlar Tarafından Yapılan Giderler	36
35- Noter ve Avukatlar ile En Üst Dereceli Kolluk Amirleri Hakkındaki Soruşturmalar	37
36- Noterlik İş Kâğıtlarının Hâkimlik Kararı Olmadan İstenmesi.....	37
37- Otopsi ve Olay Yeri İnceleme İşlemleri.....	38

38- Soruşturma Evrakının Kaybolması ve Kolluğa Gönderilenlerin Akıbetinin Araştırılmaması.....	39
39- Soruşturma Sırasında Öğrenilen Kabahat Fiilleri ile İlgili İşlem Yapılmaması.....	39
40- Suç Eşyasının Evrak Arasında Muhafazası	40
41- Şikâyet Dilekçelerinin Kayıtsız Olarak Havalesi.....	40
42- Şüphelilerin İfadelerinin Alınması Amacıyla Adres Araştırmasının Yapılması.....	41
43- Trafik Kazalarında Bildirim	41
44- Tutuklu Evraka Öncelik Verilmesi	41
45- Tutuklu Evraka “TUTUKLU-İŞ” İbaresinin Yazılmaması.....	41
46- Tutuklanan Yabancı Uyruklu Şahıslar Hakkında Duyuru	42
47- Tutuklamanın Yakınlarına Bildirilmemesi	42
48- Tutukluluğun İncelenmesinin Yasal Süresinde İstenmediği	42
49- Uzlaşma hükümlerinin tatbikine dair evrakın incelenmesinde;	43
50- Yargıda Hedef Süre.....	45
51- Zorla Getirme Kararları.....	46
52- Zorunlu Müdafî ve Vekil Bulundurulmadan İfade Alma	46
53- 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkındaki Yasa Hükümlerinin Uygulanması	47
54- Kolluk görevlileri hakkında başlatılan soruşturmanın bildirişi.....	48
55- Adli Görüşme Odaları ve Çocuk İzlem Merkezlerinin Kullanılmadığı.....	48
56- Aklama ve Terörizmin Finansmanı Suçlarına Dair Soruşturmalarda Yapılması Gereken İşlemler.....	50
57- Cinsel Dokunulmazlığa Karşı İşlenen Suçlara İlişkin Evraka İlişkin Yeterli Özenin Gösterilmediği.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.56

KOVUŞTURMAYA YER OLMADIĞINA DAİR KARARLARA YÖNELİK
TAVSİYELER

İçindekiler

1- Akıl Hastası Olduğu Belirlenen Kişilerin Vesayet Makamına Bildirilmesi.....	2
2- Asıl Suç Faillerinin Aranması İçin Soruşturmaya Devam Edilmemesi.....	2
3- Bazı Suçlarda Nüfus Kayıtlarının Celbi.....	3
4- Bir Kısım Şüpheliler Hakkında Karar Verilmemesi.....	4
5- Çocuklar Hakkındaki Tahkikatlar.....	4
6- Çocuklar Hakkında Tedbir İstenmemesi.....	5
7- Delillerin Değerlendirilmesinde Hataya Düşülerek Karar Verilmesi.....	6
8- Dosyasına İbraz Edilen Belgeler İçin Damga Vergisi Alınmaması.....	10
9- Fizik Kimliğin Tespiti İçin Alınan Kayıtların İmha Edilmemesi.....	11
10- Genetik İnceleme Sonuçlarının İmha Edilmemesi.....	11
11- Gereğe Gösterilmeden Tek Tabiple Otopsi Yapılması.....	12
12- Hâkim ve Cumhuriyet Savcılarının Kişisel Suçlarıyla İlgili Verilen Kovuşturama Kararlarının Hâkimler ve Savcılar Kuruluna ya da Adalet Bakanlığına Bildirmediği.....	12
13- Hukuki İhtilaf.....	13
14- İhbar Kaydına Alınması Gereken Evrakın Soruşturmaya Kaydedilmesi.....	14
15- İtiraz Edilen Kararların Merciiine Gönderilmesinde Gecikmeye Sebepiyet Verilmesi.....	15
16- Kararların Geç Yazılması.....	15
17- Kararlara Karşı İtirazlara İlişkin Masraflar.....	16
18- Kararlara Karşı Yasa Yolları, Başvuru Süreleri veya Tazminat Haklarının Belirtilmemesi.....	16
19- Karar Öncesi Evrakın İşlemsiz Bırakılması.....	17
20- Koruma Tedbirlerinin Uygulanmasına Yönelik Hatalar.....	18
21- Karşılıksız Yararlanma Suçundan Verilen Kararların Adli Sicile Gönderilmemesi.....	20
22- Kovuşturmaya Yer Olmadığına Dair Kararların Tebliği.....	20
23- Kovuşturmaya Yer Olmadığına Dair Kararların Vekil Yerine Şikâyetçiye Tebliğ Edilmesi.....	2
1	
24- Kovuşturmaya Yer Olmadığına Dair Kararlarda Olayın Mahiyetinin Anlatılmadığı ya da Yeterli Gereğinin Bulunmadığı.....	21
25- Kovuşturama Kararı Verilmesi Sırasında Öğrenilen Kabahat Fiilleri ile İlgili İşlem Yapılmaması.....	21
26- Memur Suçlarının Bildirimi.....	22
27- Ön ödeme Uygulamasına Yönelik Hatalar.....	23
28- Soruşturma Yapmaya Yetkili Makam Yasada Ayrıca Belirlenen Suçlarla İlgili Genel Yetkili Mercilerce Kovuşturama Kararı Verilmesi.....	24

29- Suç Eşyasının Tasfiyesi.....	25
30- Suda Boğulma ve Asıda Üç Boşluk Açılmadan Otopsi Yapılması.....	26
31- Şüpheliye İsnat Edilen Bazı Eylemler Hakkında Karar Verilmemesi.....	27
32-Şüpheli-Sanık Karar Takip Formunun Doldurulması ve Kararların Kolluğa Bildirilmesi.....	28
33- Tutuklama Talep Edip Kovuşturmaya Yer Olmadığına Dair Karar Verilmesi.....	29
34- 4483 Sayılı Kanun'un Uygulanmasına Yönelik Hatalar.....	29
35- Aklama ve Terörizmin Finansmanı Suçlarına Yönelik Tanzim Olunan Kovuşturmaya Yer Olmadığına Dair Kararların Bildirimi.....	31

İNFAZ TAVSİYELERİ
İçindekiler

1-	5237 sayılı TCK'nın 53/1. Maddesi Gereğince Verilen "Belli Hakları Kullanmaktan Yoksun Bırakılmaya" İlişkin İlâmlara Dair	3
2-	6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Yasası Gereğince Verilen Tedbir Kararları ile Zorlama Hapsi Kararlarının İnfazı	3
3-	Adli Para Cezalarının İnfazı ile İlgili Tebliğ Edilen Ödeme Emirlerine Gerekli Şerhin Konulmadığı	5
4-	Adli Para Cezalarının Ödeme Emirleri ve Hapis Cezalarına İlişkin Çağrı Kâğıtlarının Tebliğinin Zabıta Aracılığı ile Yapıldığı	5
5-	Adli Para Cezasına Dair İlâmın Herhangi Bir İşlem Yapılmadan Dosyalarında Bekletildiği	6
6-	Adli Para Cezasını İçeren İlâmlarda Ödeme Emri Tebliğ Edilmeden Hükümlünün Kolluk Kanalıyla Celbedildiği	6
7-	Adli Para Cezasıyla İlgili Çıkarılan Ödeme Emirlerinin Usulüne Uygun Tebliğ Edilmeden İnfaz İşlemlerine Devam Olunduğu	6
8-	Akıl Hastalığı Nedeniyle Güvenlik Tedbirine Hükmedilenlerin Toplum Açısından Tehlikeliğinin Kalktığı Bildirilmesi Üzerine Hâkim Kararı Alınmadan Serbest Bırakıldığı	7
9-	Askerlik Görevini Yapmakta Olduğu Anlaşılan Er, Erbaş, Yedek Astsubay ve Yedek Subayların Sırf Askeri Suçlar ile Askeri Disiplin Suçları Ayrık Olmak Üzere Haklarındaki İlâmların İnfazı	7
10-	Bir Sene ve Daha Fazla Mahkûmiyeti Bulunan Hükümlülere Vasi Tayin Edilmesi	8
11-	Bir Yıldan Fazla Cezası Bulunan ve Cezaevinde Yatmakta Olan Hükümlüye Adli Para Cezası Ödeme Emri Tebliğ Edildiği	9
12-	Çocuklar Hakkında Hükmedilen Adli Para Cezasının Ödenmediğinden Bahisle Hapse Çevirme ve Kamuya Yararlı Bir İşte Çalıştırma Kararı Verildiği	9
13-	Ertelemelerde Hata Yapıldığı	9
14-	Gözaltında ve Tutuklulukta Geçen Süreler Düşülmeden Ödeme Emri, Çağrı Kâğıdı, Y Yakalama Emri Çıkarıldığı	11
15-	Güvenlik Tedbirine Hükmedilmiş Olan Akıl Hastaları Hakkında Verilen Tıbbî Kontrol ve Takip Kararlarındaki Takibe İlişkin Sürelere Riayet Edilmediği	12
16-	Hak Ederek Salıverilme Tarihi Beklenilmeden Kayıtların Kapatıldığı	12
17-	Hükümlülerin Kuruma Kabul Edilişlerinde veya Yeni Bir İlâm Gelmesi Durumunda Süre Belgesi Düzenlenmeyerek Daha Önce Buldukları Kurumda Tanzim Edilmiş Olan ya da Eski Süre Belgesi Üzerinden Cezaların İnfazına Devam Edildiği	13
18-	Hükümlünün Tutukluluk ve Gözaltında Kaldığı Sürenin Hesabında Hata	13
19-	Hükümlünün Vefat Etmesine ya da İnfaz Edilen İlâmın Bihakkın Tahliye Tarihi Dolmasına Rağmen Kayıtların Kapatılmadığı	14
20-	İlâm Ekindeki Süre Belgesinde, Koşullu Salıverilme Tarihi Sonradan Değiştirilmiş Bulunmasına Rağmen Değişikliğinin Tasdik Edilmediği	14

21-	<i>İlâmda Mahkemece Nezarete (Gözetim) Kaldığı Günlerin İnfazda Nazara Alınması Belirtilmiş Bulunmasına Rağmen, Nezaretin Var Olup Olmadığının Araştırılmadığı</i>	15
22-	<i>İlâmların İyi Tetkik Edilmediği</i>	15
23-	<i>İnfaz Dosyasında Aynı İnfaz Rejimine ve Koşullu Salıverilmeye Tâbi Birden Çok İlâm Bulunduğu Hâlde, Mahkemelerinden Toplama Kararı Aldırılmadan, Toplam Ceza Miktarına Göre Süre Belgesi Tanzim Olunduğu ya da İlâmların Aynı Ayrı Ayrı İnfazına Çalışıldığı veya İnfaz Rejimleri Farklı Olmasına Rağmen Toplatma Kararı Aldırıldığı</i>	16
24-	<i>İnfaz İçin Gönderilen İlâmlarla İlgili Olarak Yeni Yürürlüğe Giren Yasaların Lehe Olan Hükümlerinin Tatbiki Konusunda Mahkemesinden Karar İstenmeden İnfaz İşlemlerine Devam Olunduğu</i>	17
25-	<i>İnfaz evrakının işlemsiz olarak bekletildiği ve/veya yapılan işlemlerin takibinde gerekli özenin gösterilmediği</i>	17
26-	<i>İnfaz İçin Gönderilen İlâmlarla İlgili Olarak, Yeni Yasalara Göre Uyarlanması Konusunda Mahkemesinden Ek Karar Aldırıldığı Hâlde Bu Kararların Kesinleştirilmeden İnfazına Çalışıldığı</i>	19
27-	<i>Kasti Suçtan 3 Yıldan, Taksirli Suçtan 5 Yıldan Fazla Hapis Cezalarında Doğrudan Yakalama Emri, Adli Para Cezasından Çevrilen Hapsin İnfazında ise Çağrı Kâğıdı Çıkarılması Gerekliği</i>	19
28-	<i>Kesinleşme Şerhinin Denetimi</i>	19
29-	<i>Para Cezalarının Taksitlendirilmesi</i>	20
30-	<i>Para Cezasından Çevrilen Hapis Cezasının 3 Yılı Aşamayacağı</i>	20
31-	<i>Süre Belgesi Tanziminde Hatalara Düşüldüğü</i>	21
32-	<i>Süre Belgesinde Koşullu Salıverilmeye Yönelik İşlem Yapılmadığı</i>	24
33-	<i>Süre Belgesinin Hükümlülere Tebliğ Edildiğine İlişkin Kaydın Bulunmadığı</i>	24
34-	<i>Taksitlendirme Öngörülme Yoluyla Para Cezası İlâmları</i>	25
35-	<i>Taşrada Bulunan Hükümlülere Ait Çıkarılan Ödeme Emri ve Çağrı Kâğıtlarına Gerekli Şerhin Düşülmediği</i>	25
36-	<i>Tebliğat ve Posta Giderlerinin Hükümlülerden Tahsili Cihetine Gidildiği</i>	25
37-	<i>Yapılan Tebligata Rağmen Ödenmeyen Adli Para Cezasının; Hapse Çevrilmesi Sonucu Üç Yılıni Aşan Kısmının veya Birden Fazla Hükümle Belirlenmiş ise Beş Yılıni Aşan Bakıyesinin Tahsili İçin Gereğinin Yapılmadığı</i>	26
38-	<i>Yerine Getirme Fişlerinin Tanziminde Özen Gösterilmediği</i>	26
39-	<i>Zamanaşımına Uğramış İnfaz Evrakının Derdestler Arasında Tutulduğu</i>	26

CEZA MAHKEMELERİNE YÖNELİK
TAVSİYELER LİSTESİ

İçindekiler

1-Acil Korunma Kararlarının 30 Günlük Yasal Süreyi Aşarak Verildiği	6
2-Adliye Personelinin Yasa Gereği Görevli Olduğu Konularda Bilirkişi Olarak Atandığı	6
3-Akıl Hastası Olduğu Anlaşılan Kişilerin Vesayet Makamına Bildirilmediği.....	6
4-Arama Kararlarında Yasal Unsurların Bir Kısımına Yer Verilmediği	7
5-Asker Kişiler Hakkında Verilen Kararların İlgili Bakanlığa Gönderilmediği	7
6-Askerlerin Yargılanması	7
7-Baro Pulu Olmayan Vekâletnamelerin İşleme Konuldukları.....	7
8-Bekletici Meselenin Zamaşımını Durduracağı	8
9-Beraat Eden Sanığın Gözaltı veya Tutuklulukta Geçen Sürelerle İlgili Olarak Tazminat İsteme Hakkı Olduğunun Kararda Gösterilmediği	8
10-Beraat Kararlarında “Kanıt Yetersizliği” İbaresine Yer Verildiği.....	8
11-Beraat Kararından Sonra Cumhuriyet Başsavcılığına İhbar	9
12-Bilirkişi Tayinine İlişkin Usule Aykırı Hareket Edildiği.....	9
13-Bozmanın Onu Temyiz Etmeyenlere Sirayeti İçin İnfaza Vermeme	11
14-Bozma Kararına Karşı Şikâyetçi ve Mağdurun Diyeceklerinin Tespiti İçin Çağrıldığı	11
15-Cezaların Hesaplanmasında ve Adli Para Cezalarının Ertelenmesinde Yanılgıya Düşüldüğü	11
16-5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 81. maddesi Kapsamındaki Fizik Kimliğinin Tespitine Yönelik Verilerin İmhası Hususunda Gereken Hassasiyetin Gösterilmediği.....	12
17-Cumhuriyet Savcısının Sanık Lehine Temyizden Feragati	12
18-Çağrı Kâğıdı İle Gelmeyen Tanıklara Ceza Verilmediği.....	13
19-Çağrı Kâğıdına Meşruhat Verilmediği	13
20-Çocuk Koruma Kanunu Uyarınca Hükmedilen Tedbir Kararlarının, Yasal Süre İçerisinde Sosyal Çalışma Görevlisine İncelettilmediği	13
21-Çocuk Mağdur ve/veya Psikolojisi Bozulan Mağdurun Kovuşturma Aşamasında Birden Fazla Tanık Olarak Dinlenmesi	13
22-Çocuk Mağdurların Tanık Olarak Dinlenmesi Esnasında Görüntü veya Seslerinin Kayda Alınmadığı.....	14
23-Çocuk Mahkemelerinin Yargı Alanı.....	14
24-Suçta Sürüklenen Çocuklar Hakkındaki Duruşmalara Cumhuriyet Savcısının İştirak Ettiği	14
25-Çocukların Yasaya Aykırı Olarak Tutuklandığı.....	15

26-Çok Sanıklı Davalarda, Hakkında Delil Toplanmayan Sanıklar Yönünden Tefrik Kararı Verilmediği	15
27-Denetim Süresinin Belirlenmesinde Hata	15
28-Dizi Listelerinin Düzenlenmediği	15
29-Dosyaların Duruşma Kaçağı Olarak Kaldığı	15
30-Dosyaların Düzensiz Tutulduğu.....	16
31-Kanun Yoluna Başvurulan Dosyaların Merciiine Gönderilmesinde Gecikmeler Yaşandığı, Dosya Gönderme Formunun Düzenlenmediği, Dosyaların Görevsiz Dairelere Gönderildiği 16	
32-Dosyaların Yeterince İncelenmemesi Sonucu Hatalar Yapılabildiği	17
33-Duruşma Listesinin Yapılmadığı.....	19
34-Duruşma Saati İle Davetiyeye Yazılan Saatin Farklılık Arz Ettiği	19
35-Duruşma Saatinin Tüm Dosyalarda Aynı Olduğu.....	20
36-Duruşma Tutanağının Başlığının veya İçeriğinin Usulüne Uygun Şekilde Yazılmadığı ...	20
37-Duruşma Tutanakları ve Kararlarda Hâkim-Zabıt Kâtibi İmzalarının Bulunmadığı	20
38-Duruşma ve Keşif Tutanakları ile Gerekçeli Kararların Matbu Olarak Düzenlendiği veya Kararların Yeterli Gerekçeyi İçermediği	20
39-Duruşmalarda Ses ve Görüntü Kaydedici Aletlerin Kullanılmasına İzin Verilmesi	21
40-Emanet Eşyasının Tasfiyesine Yönelik İşlem Yapılmadığı	21
41-Engel Hâli Bulunmayan Tanığın Yeminsiz Dinlenildiği	21
42-Etkin Pişmanlık Hükümlerinin Uygulandığı Örgütlü Suçlarda Denetimli Serbestlik Tedbirine Hükmedilmediği,	21
43-Evrakın Geç İşleme Konulduğu.....	22
44-Evrakın UYAP'a Aktarılmadığı veya Hâkim Havalesinin Bulunmadığı	22
45-Fiziki Olarak Kapatılan Evrak Kaydının UYAP'tan Kaldırılmadığı.....	22
46-Gerekçeli Kararların 'Görüldü'ye Gönderilmemesi	23
47-Geri İstenmesi ve UYAP'a Kaydedilmesi Unutulan Yakalama Kararları	23
48-Getirtilen Dosyaların İade Edilmediği	23
49-Gıda Maddeleri Tüzüğüne Muhalefet Suçlarında Bakanlığa Bilgi Verilmediği	24
50-Gizli Yapılması Gereken Duruşmaların Açık Yapıldığı	24
51-Görev Hususu Dikkate Alınmadan Yargılamaya Devam Olunduğu	24
52-Harç Tahsil Müzekkerelerinin Yazılmadığı.....	24
53-Hedef Sürelerin Tatbikine İlişkin Usule Aykırı Hareket Edildiği.....	25
54-Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasına İlişkin Hatalı Kararlar Verilebildiği.....	25
55-Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılmasına İlişkin Kararlarda Seçenek Yaptırımlara Yer Verildiği.....	26

56-İcra (Ceza) Mahkemesinde Şikâyetçiye Duruşma Gününün Davetiye İle Bildirildiği	27
57-İcra (Ceza) Mahkemelerinde, Şikâyetten Vazgeçme, Duruşmaya Katılmama ve Borcun Ödenmesi Hâllerinde Hatalı Karar Verilmesi,	27
58-İcra (Ceza) Mahkemelerinde Yasa Yolunun Belirtilmesinde Hata Yapıldığı.....	27
59-İcra Müdürlüğünden İstenen Dosyaların Makul Sürede İncelenerek İade Edilmediği....	28
60-İdarî Yaptırım ve/veya Yasaklanmış Hakların Geri Verilmesine İlişkin Kararlara Yapılan İtirazların Esas Defterine Kaydedildiği	28
61-İdari Para Cezalarına İtiraz Üzerine Verilen Kesin Nitelikteki Kararların İtirazı Kabil Olarak Verildiği	28
62- Duruşmaların Başlangıcında Usuli Eksiklikler Yapılabildiği	28
63-İddianamenin Değerlendirilmesi Kararlarında Gecikmeler Yaşandığı	29
64-İddianamenin Sanıklara Tebliğ Edilmediği.....	30
65-İlamların İnfaza Geç Verildiği.....	30
66-İlânen Tebligatta Kararın Mahkeme Divanhanesine Asılması	30
67-İletişimin Denetlenmesi Kararlarında Yasal Unsurların Bulunmadığı	30
68-İnfaz Edilip İade Edilen İlamların Tetkikinde Hatalarla Karşılaşıldığı	30
69-İnfaz Hâkimliği Tarafından Verilen Kararlarda Yasal Olmayan Tabirlere Yer Verildiği	31
70-İnfaz Hâkimliğine Ait Kararların Tebliğ Edilmediği	31
71-İnfaz Hâkimliğinde, Disiplin Cezalarına İtirazların İncelenmesinde Hatalar Yapılabildiği, Disiplin Cezası Niteliğinde Olmayan Şikâyetlerin Zamanında İncelenmediği	31
72-İstinabe Evrakında Makul Süre ile Duruşma Günü Tayini	32
73-Sulh Ceza Hâkimliğinin İdari Para Cezalarına İtirazlara Dair Bir Kısım Dosyalarında Tebliğ İşlemlerinde Hatalı Uygulamalar Yapıldığı.....	32
74-İtirazın Yanlış İncelendiği	32
75-Kabule Değer Sayılamayacak Temyiz/İstinaf İsteminin Reddi	33
76-Kalemde Yapılan Tebligat Usulü	33
77-Karar Başlığına “Türk Milleti Adına Karar Verildiği”nin Yazılmadığı-Hükümlerde Suç Yerinin ve Zaman Diliminin Gösterilmediği	33
78-Kararlarda Hangi Kanun Yoluna ve Merciiine Başvurulacağıının ve Müracaat Süresinin Belirtilmediği	34
79-Kararlarda Sanığın Açık Kimliğinin Yazılmadığı	34
80-Kararların Geç Yazıldığı.....	34
81-Katılma Usulü	34
82-Keşiflerin Yapılmadığına Dair Tutanağın Dosyaya Konulmadığı	35

+

84-Mağdurun Yemini Yaptırılarak Tanık Olarak Dinlenmesi.....	35
85-Mağdur ve Şikâyetçiye Yasal Haklarının Bildirilmediği.....	35
86-Memurlar Hakkındaki Hükümlerin Duyurulması.....	35
87-Miktar ve Mahiyet İtibariyle Kesin Olan Kararlarda Yasa Yolunun Açık Olduğunun Belirtildiği.....	36
88-Müsadere Taleplerinde Duruşma Yapılmadığı.....	36
89-Şikâyetçi ve Mağdurların Sanıktan Önce Dinlenildiği.....	36
90-Nihai Karardan Sonraki Giderlerin Tahsili.....	36
91-Noter Evrakının Usulüne Göre İstenmesi.....	37
92-Orman Suçlarında, Tutanak Düzenleyicilerinin Tensiben Çağrıldığı.....	37
93-Ön Ödemelik Suçlarda Sanığın Arandığı.....	37
94-Resmî Tatil Günlerine Talik.....	37
95-Sanık Lehine Olan Bozmadan Sonraki Duruşma İçin Gönderilen Davetiyeye Yasal Meşruhatın Konulmadığı.....	38
96-Sanığın Ölmesi Hâlinde Yanlış Karar Verildiği.....	38
97-Sanıklara Yasal Haklarının Hatırlatılmadığı.....	38
98-Sosyal İnceleme Raporlarının Ayrı Kartonda Muhafaza Edilmediği.....	38
99-Suç Eşyasının Dosya İçinde Muhafazası (Derdest Dosyalar İçin).....	39
100-Suçta Sürüklenen Çocuklar Hakkında “Sanık” Sifatının Kullanıldığı.....	40
101-Şahsî Hürriyeti Sınırlayıcı Hâllerin Gereçeli Kararda Gösterilmediği.....	40
102-Şikâyetçi, Tanık ve Sanıkların Doğrudan Zorla Getirilmesi Yoluna Gidildiği.....	40
103-“Şüpheli-Sanık Karar Takip Formu”nun Düzenlenip Gönderilmediği.....	40
104-Şikâyete Tabi Suçlarda, Mağdurların Şikâyetten Vazgeçmesi Üzerine Sanıklardan Vazgeçmeyi Kabul Etmediklerinin Sorulmadığı.....	41
105-Tanık veya Bilirkişi Dinlenmesinden ya da Belgelerin Okunmasından Sonra Sanığa Ne Deyeceğinin Sorulmadığı, Son Oturumda Hazır Olan Sanığa Son Sözün Verilmediği.....	40
106-Tali Karar Fişi.....	41
107-Tanık İfadelerinin Soruşturma Aşamasındaki Beyanlarına Atıf Yapılarak Alındığı.....	41
108-Tanık, Şikâyetçi ve Sanıkların İsim Verilmeden Çağrıldığı.....	41
109-Tanıklık Görevinin Önemine dair İhtaratin Eksik Yapıldığı ya da Hiç Yapılmadığı.....	42
110-Tanıklıktan Akrabalık Sebebiyle Çekinme Hakkı Olanlara Hatırlatma Yapılması.....	42
111-Tanıklara Kendisi ya da Akrabaları Aleyhinde Beyanda Bulunmaktan Çekinme Hakkı Konusunda İhtarata Yapılmadığı.....	42
112-Tanıklara Ödenecek Tazminata Hükmedilmediği.....	42

113-5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 53/1 maddesinin uygulanmasında hatalar yapılabildiği.....	43
114-Temyiz/İstinaf Dilekçesinin Karşı Tarafa Tebliğ Edilmediği	43
115-Tutanağa Şikâyetçi, Sanık ve Tanığın İmzasının Alındığı.....	43
116-Tutukluluk Durumlarının 30 Günü Aşan Sürelerle Ele Alındığı.....	44
117-Tutuklu İşler ile Acele İştin Sayılan Davaların Adli Tatilde Görülmediği	44
118-Tutuklu İşlerde Tanıklar Hakkında Verilen Zorla Getirme Kararlarında Gerekçe Gösterilmediği	44
119-Tutuklu Sanıklara Duruşma Günü ve İddianamenin Tebliğ Edilmediği, Süreye Uyulmadığı veya Bu Kapsamda Haklarının Hatırlanmadığı	44
120-Uzlaştırma ve Ön Ödeme Uygulanmadan Düzenlenen İddianamenin Kabul Edildiği ..	45
121-Uzlaştırma Hükümlerinin Uygulanmasında Zaman Zaman Hatalı Uygulamalar Yapılabildiği.....	45
122-Vekâletnamelerin Harçlandırılmadığı	46
123-Yabancı Uyrukluların Özgürlüğünü Kısıtlayan Kararların Bakanlığa Bildirilmediği	47
124-Yakalama Emirlerinin Yasal Unsurları İçermediği	47
125-Yargılama Giderleri.....	47
126-Yasal Haklar Hatırlanmadan veya Müdafii Tayin Edilmeden Sorgu Yapıldığı	48
127-Yazılan Müzekkerelere Yasal Meşruhat Verilmediği.....	50
128-Yoklukta Verilen Beraat ve Düşme Kararlarının Tebliğ Edilmediği	50
129-Yurda Dönmeleri İhtimaline Binaen Sanıklar Hakkında Yakalama Emri Çıkarıldığı	50
130-Yurtdışına Yazılan İstinabe Evrakının Tercüme Usulü	50
131- Zamaşımı Hükümlerinin Uygulanmasında Hatalar	50
132-Zimmet Defterlerinin Ayrı Ayrı Tutulmadığı	52
133-Zorla Getirme Kararlarında Yasal Unsurlara Yer Verilmediği	52
134-Zorunlu Müdafii Gerektiren Hallerde İddianamenin Tebliği İçin Çıkarılan Davetiyelere/Tutuklu Sanıklara İddianamenin Tebliği Hususunda Gönderilen Müzekkereye Gerekli Meşruhatın Konulmadığı.....	52
135-01.06.2005 Tarihinden Sonra İşlenen Suçlarda Düşme Kararı Yerine Ortadan Kaldırma Kararı Verildiği.....	53
136- Seri Muhakeme Usulünün Uygulanmasında Hatalı İşlemler Yapılabildiği.....	53
137- Basit Yargılama Usulünün Yanlış Uygulandığı.....	54
138- Basit Yargılama Usulünde Tebligat İşlemlerinin Usulüne Uygun Yapılmadığı.....	56
139- UYAP Veri Girişlerinin Denetlenmediği.....	55
140- Adli Görüşme Odaları ve Çocuk İzlem Merkezlerinin Kullanılmadığı,.....	57

<i>141- Yazı İşleri Müdürlüklerinin Usulüne Uygun Denetlenmediği ya da Yapılan Denetim Sonucunda Rapor Düzenlenmediği</i>	<i>59</i>
<i>142- Aklama ve Terörizmin Finansmanı Suçlarında Verilen Karar ve Hükümlerin Bildirilmesi</i>	<i>59</i>
<i>143- Aklama ve Terörizmin Finansmanı Suçlarında Verilen El Koyma Kararlarında Hatalı İşlemler Yapılabildiği.....</i>	<i>60</i>
<i>144-Cinsel Dokunulmazlığı Karşı İşlenen Suçlar İle İlgili Yargılamalarda Gerekli Özenin Gösterilmediği.....</i>	<i>60</i>
<i>145- Aile İçi ve Kadına Karşı İşlenen Suçlar İle İlgili Yargılamalarda Gerekli Özenin Gösterilmediği.....</i>	<i>62</i>

TEREKE HÂKİMLİĞİ -VESAYET DAİRELERİNE YÖNELİK
TAVSİYELER LİSTESİ 2024

İÇİNDEKİLER

TEREKE İŞLEMLERİNE YÖNELİK TAVSİYELER

1- Banka Hesabı Cari Defteri Tutulması Gerekliği.....	3
2- Döviz, Kıymetli Evrak ve Eşyanın Mahsus Defterine Kaydı.....	3
3- Gaip Kişiye Ait Para.....	3
4- Kasa ve Banka Hesabı Cari Defterinin Günlük Tutulması.....	4
5- Kıymetli Eşyanın Değer Tespiti.....	4
6- Tahsil ve Ödemeye İlişkin Dekontların Dosyada Saklanması.....	4
7- Terekeye Ait İşlemlerin Yürütülmesinde Hatalı Davranıldığı.....	5
8- Tereke Eşyalarının Hak Sahiplerine Tesliminin Hâkim Huzurunda Olması.....	5
9- Tereke Gelirlerinin Takibi.....	6
10- Tereke Hesaplarının Tanzimi.....	6
11- Tereke Paralarının Hak Sahiplerine Ödenmesi.....	6
12- Terekede Tasfiye Harcı.....	6
13- Terekenin Belirlenen Hak Sahipleri Adına Şahsi Hesap Açılarak Tasfiyesi.....	7
14- Terekenin Hazineye Devri.....	7
15- Terekenin Tasfiyesinde Harç Alınmayacağı.....	7
16- Terekeye Ait Ruhsatlı Silahın Teslimi.....	7
17- Terekenin Tespiti ve Defter Tutulmasına İlişkin Kararlarda Tereke Mevcudunun Yazılmadığı.....	8
18- Yetkisizlik Kararı Verildiği Hâlde Gölge Dosya Oluşturulmadığı.....	9

VESAYET DAİRELERİNE AİT TAVSİYELER

1- Banka Hesabı Cari Defterinin Hiç veya Gereği Gibi Tutulmaması.....	10
2- Davalı Olan Kısıtlı İçin Husumete İzin Kararı Verildiği.....	10
3- Dosya Tanzimi ve Defterlerin Örneğinin Bulundurulmaması.....	10
4- Gaiplik Kararı Almaksızın Malvarlığının Hazineye Devri.....	11
5- Kısıtlanan Ergin Evlada Vasi Tayini.....	12
6- Kısıtlıya Ait Paraların Menfaati Araştırılmaksızın Herhangi Bir Bankada Değerlendirildiği.....	12
7- Kısıtlının Tapuya Kayıtlı Mallarına Şerh.....	12
8- Vesayet Halinin Ölümle Sona Erdiği Durumlarda Dosyaların Resen Tereke Hâkimliğine Tevdî Olunduğu.....	12
9- Satışı İstenen Taşınmaz Dışında Kalan Diğer Malların Gelirleri Konusunda Vasiden Hesap Sorulmaksızın Satışa İzin Verildiği.....	13
10- Taşınmazın Pazarlıkla Satışına İzin Verilmesi İsteminin Vesayet Makamınca Değerlendirilerek Karara Bağlandığı.....	13
11- Vasiden Hesap Raporu Alınmadığı.....	13
12- Vasi Tayini Dosyasının Takip Edilmediğinden İşlemden Kaldırıldığı.....	14
13- Vesayet Ad Kaydının Tutulmadığı.....	14

14- Vesayet Altına Alınacak Şahıslara Ait Mal Varlıklarının Araştırılmadığı.....	14
15- Vasilik Görevinin Devamı veya Yeni Vasi Atanması Bakımından Vesayet Dosyalarının Belirli Periyotlarla Gözden Geçirilmediği.....	15
16- Vesayet Halinin Herhangi Bir Suretle Sona Erip Ermediğinin Tespiti Zımında Dosyaların Belirli Periyotlarla Gözden Geçirilmediği.....	15
17- Vesayet Kararının İlanı.....	16
18- Vesayet veya Kayyım İdaresi Altındakilere Ait Malların Satışının Takip Edilmediği.....	16
19- Yönetim Kayyımından Hesap İstenmediği.....	16

TAVSİYELER LİSTESİ

İçindekiler

BÖLGE İDARE MAHKEMELERİ	16
1) İstinaf dairelerince ilk incelemenin zamanında, özenli ve amacına uygun olarak yapılmasında her zaman yeterli duyarlılığın gösterilemediği;	16
2) 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun uyarınca yapılan itirazların sonuçlandırılmasında gecikmeler olduğu izlenmiştir.	18
3) Süreli veya öncelikli işlerin vaktinde yapılmasında aksamalara neden olduğu,.....	18
4) Bölge idare mahkemesinde adli yardım taleplerinin karşılanmasında hatalı uygulamalara düşüldüğü,	19
5) İdare veya vergi mahkemelerinde yürütmenin durdurulması hakkında verilen karara iştirak eden hâkimin itiraz aşamasında veya esas hakkında karara katılan hâkimin istinaf aşamasında da heyete katıldığı saptanmıştır.	19
6) İstinaf başvurusu üzerine ilk derece mahkemesinin görevsiz olduğundan bahisle kararın kaldırılarak davanın görev yönünden reddine karar verildiği belirlenmiştir.	20
7) İlk inceleme üzerine verilen kararın kaldırılarak işin esası hakkında hüküm kurulduğu görülmüştür.	20
8) İstinaf başvurusu üzerine işin esası hakkında bir karar verilmesi gerekirken yeniden karar verilmek üzere dosyanın mahkemesine iadesi yönünde hüküm kurulduğu,	20
9) Duruşma istemi bulunmasına karşın duruşma yapılmayarak karara bağlanan istinaf başvurularına ilişkin gerekçeli kararlarda, duruşma talebi hakkında herhangi bir değerlendirme yapılmadığı görülmüştür.	22
10) İstinaf başvurusu üzerine esasa alınan dosyalarda, ilk derece mahkemesi kararından sonraki bir tarihte davacının öldüğünün anlaşılması üzerine, 2577 sayılı Kanun'un 26. maddesi kapsamında işlem tesis edilmesi gerektiğinden bahisle ilk derece mahkemesi kararının kaldırılarak dosyanın yeniden bir karar verilmek üzere mahkemesine iadesi yönünde hüküm kurulduğu gözlenmiştir.	22
11) İptal ile sonuçlanan ve davalı idarenin istinaf başvurusu üzerine esasa alınan dosyada, ilk derece mahkemesi kararından sonraki bir tarihte davacının vefat ettiğinin anlaşılması üzerine, 2577 sayılı Kanun'un 26. maddesinin 1. fıkrası uyarınca davayı takip hakkı kendisine geçen mirasçıların başvurmalarına kadar dosyanın işlemde kaldırılması gerektiğinden bahisle ilk derece mahkemesi kararının kaldırılarak yeniden bir karar verilmek üzere dosyanın mahkemesine gönderildiği izlenmiştir.	22
12) İlgili kanunlarında yer alan özel düzenlemeler gereğince kesin olarak verilen bazı nihai kararlara karşı yapılan istinaf başvurularının incelendiği görülmüştür.	23
13) İstinaf başvurusu üzerine intikal eden dosyalarda tekemmül safahatı izlenmeksizin esas hakkında kararlar verildiği saptanmıştır.	23
14) 4483 sayılı Kanun uyarınca soruşturma izni verilmesine veya soruşturma izni verilmemesine ilişkin kararlara karşı ilgililerince yapılan itirazın kabulü üzerine, "soruşturma izni verilmesi" kararının "soruşturma izni verilmemesi" kararına; "soruşturma izni verilmemesi" kararının ise "soruşturma izni verilmesi" kararına çevrilmesine yönelik kararların, gerekçe belirtilmeden soyut nitelikte "hazırlık soruşturması yapılmasına yeterli bilgi ve belgenin dosya muhteviyatı itibarıyla mevcut olduğu/olmadığı anlaşıldığından itirazın kabulüne, soruşturma izni verilmemesine/verilmesine ilişkin kararın yöntem ve	

- yasaya uygun bulunmaması nedeniyle bozulmasına” şeklindeki ifadelerle kaleme alındığı izlenmiştir. 23
- 15)** 4483 sayılı Kanun hükümleri uyarınca verilen kararlarda ilgilie isnat edilen fiilin yeri, zamanı, niteliği ve oluş şekline ilişkin bilgilere hiç yer verilmediği veya yeterince yer verilmediği; isnat edilen fiilin “görevi kötüye kullanmak”, “görevi ihmal”, “resmî belgede sahtecilik”, “taksirle yaralama” veya “mala zarar verme” gibi açıklayıcı nitelik arz etmeyen kısa ifadelerle belirtildiği görülmüştür. 24
- 16)** İstinaf başvurusu üzerine verilen kararlarda, istinaf başvurusunda bulunanın iddiaları ile karşı tarafın savunmasında ileri sürülen somut hususlara yeterince yer verilmeyerek, genel mahiyette ve kalıplaşmış ifadelerle istemin ve savunmanın özeti bölümlerinin kaleme alındığı tespit edilmiştir. 24
- 17)** İdare ve vergi mahkemelerinin bağlantı istemleri üzerine incelenen dosyalarda verilen “bağlantının varlığına ya da bağlantı bulunmadığına” ilişkin kararlarda, “bağlantılı olduğu ileri sürülen davalar arasında 2577 sayılı Kanun’un 38. maddesinin 1. fıkrasında öngörülen anlamda bağlantı bulunduğu veya bulunmadığı” şeklinde soyut ifadelerin kullanıldığı, somut gerekçelere yer verilmediği, bağlantılı olduğu iddia edilen dosyaların konularının yazılmadığı ve dosyanın görüşüleceği mahkemenin hangi ilkeler çerçevesinde belirlendiğinin ortaya konulmadığı anlaşılmıştır. 24
- 18)** Yürütmenin durdurulması isteminin kabulüne ilişkin mahkeme kararlarının kaldırılarak yürütmenin durdurulması isteminin reddine karar verilmesine dair bölge idare mahkemesi kararlarının gerekçesiz olarak veya matbu gerekçelerle kaleme alındığı izlenmiştir. 24
- 19)** İstinaf aşamasında verilen yürütmenin durdurulması isteminin kabulüne dair kararların gerekçesiz olarak veya soyut ifadelerle kaleme alındığı tespit edilmiştir. 25
- 20)** Yürütmenin durdurulması isteminin reddine yönelik kararın kaldırılarak yürütmenin durdurulması isteminin kabulüne ilişkin olarak verilen kararda veya istinaf aşamasında dava konusu işlemin yürütmesinin durdurulmasına dair kararda telafisi güç veya imkânsız zararların neler olduğu hususundan bahsedilmediği görülmüştür. 25
- 21)** Temyiz yolu açık olan uyumsuzlukta, 2577 sayılı Kanun’un 45. maddesinin 5. fıkrasında sayılan istisnai haller dışında idare mahkemesince yeniden bir karar verilmek üzere dosyanın iadesine karar verildiği hallerde kanun yolunun gösterilmediği veya kararın kesin olduğunun belirtildiği izlenmiştir. 25
- 22)** İstinaf isteminin reddine ilişkin kararlarda, istinaf yargılama giderlerine ilişkin hüküm kurulmadığı veya “yargılama giderlerinin istinaf edenin üzerinde bırakılmasına” şeklinde hüküm kurulması ile yetinilerek istinaf aşamasında yapılan yargılama giderlerinin dökümünün gösterilmediği izlenmiştir. 25
- 23)** Bölge idare mahkemesince istinaf istemi kabul edilerek uyumsuzluk hakkında yeni bir karar verilmesine karşın sadece istinaf aşamasında yapılan yargılama giderlerinin kararda belirtildiği, davanın tüm safahatında yapılan giderlerin hüküm altına alınmadığı saptanmıştır. 26
- 24)** Vergi uyumsuzluklarında istinaf aşamasında yürütmenin durdurulmasının reddine karar verildiği halde yürütmenin durdurulması harcına hükmedilmediği tespit edilmiştir. 26
- 25)** İstinaf aşamasında yapılan yargılama sonucunda mahkemesince verilen iptal/kabul kararı kaldırılarak davanın reddine karar verilmiş olmasına karşın istinaf aşamasında genel bütçeye dâhil idareden alınmayan harçların davacıdan tahsili yolunda hüküm kurulmadığı görülmüştür. 26
- 26)** 4483 sayılı Kanun’dan doğan uyumsuzluklarda şahıslarca verilen itiraz dilekçelerinin mahkeme kaydına girmesinden sonra esas numarası alınmaksızın başkanlık müzekkeresi ile işlem dosyasının istenildiği, işlem dosyası geldikten sonra dilekçelerin esas kaydına alındığı saptanmıştır. 26
- 27)** 4483 sayılı Kanun uyarınca yapılan itiraz istemlerine ilişkin dosyalarda, işlem dosyasının ya da kurum kararının tüm ilgililere tebliğ edildiğine dair tebliğ alındılarının gönderilmediği gerekçesiyle dosyanın merciine iadesine karar verildiği tespit edilmiştir. 26

- 28) Dosyaların zamanında ele alınmasının ve kararların yasal süresi içerisinde yazılmasının takibinde, daire başkanınca yeterli özenin gösterilemediği belirlenmiştir. 27
- 29) İstinaf aşamasında yürütmenin durdurulması talebi hakkında verilen kararlara karşı yapılan itiraz üzerine dosyaların en yakın bölge idare mahkemesine gönderildiği belirlenmiştir. 27
- 30) Temyiz yolu açık olmayan uyumsuzluğa ilişkin olarak verilen temyiz dilekçesi üzerine dosyanın Danıştaya gönderildiği tespit edilmiştir. 27
- 31) Bölge idare mahkemesince duruşma açılan dosyalarda yargılamaya ilişkin hedef süreyi gösteren belgenin duruşma davetiyesi ekinde taraflara gönderilmediği veya gönderilen evrakta gerekli bildirimlerin serh düşülmediği görülmüştür. 27
- 32) Komisyon başkanlığınca her yıl ocak ayı sonu itibarıyla hedef sürelerin gerçekleşmesinde yaşanan gecikmelerin sebepleri ve çözüm önerilerine ilişkin hazırlanması gereken raporların hazırlanıp ilgili mercilere gönderilmediği veya gecikmeli olarak gönderildiği belirlenmiştir. 28
- ORTAK TAVSİYELER** 28
- I- İlk incelemenin zamanında, özenli ve amacına uygun olarak yapılmasında her zaman yeterli duyarlılığın gösterilemediği, 28
- 1) Aralarında ivedi yargılamaya usulüne tabi olanların da bulunduğu kimi dosyaların ilk incelemelerinin gecikmeli olarak yapıldığı görülmüştür. 28
- 2) Bazı dosyalarda ilk inceleme tutanağının düzenlenmediği veya özenli ve amacına uygun olarak doldurulmadığı görülmüştür. 28
- 3) Dilekçeler üzerindeki incelemelerde yeterince dikkatli davranılmadığı, kimi dosyalarda dava dilekçesinden veya savunmadan kolaylıkla anlaşılacak bazı hususların ancak davanın ileri aşamalarında fark edilebildiği, bazı dosyalarda ise bu hususların hiç fark edilemediği görülmüştür. ... 28
- 4) Kesinleşen iptal davasının sonucuna dayalı olarak açılan tam yargı davasında, esas kaydının kapatılarak dosyanın iptal davasını sonuçlandıran mahkemeye gönderilmesine karar verildiği izlenmiştir. 29
- 5) İdari işlemden kaynaklı tam yargı davasında merciiine tevdi kararı verildiği görülmüştür. 29
- 6) Merciiine tevdi kararı üzerine açılan davanın, merciiine tevdi kararını veren mahkemede açılması gerektiğinden bahisle dosyanın anılan mahkemeye gönderildiği anlaşılmıştır. 29
- 7) Genel olarak davacı küçük adına velâyeten annesi ya da babası tarafından tek başına açılan davaların bakılarak esastan sonuçlandırıldığı görülmüştür. 29
- 8) Vasi tarafından kısıtlı adına açılan davalarda vesayet makamından izin alınıp alınmadığı araştırılmadan kararlar verildiği izlenmiştir. 29
- 9) Davacı tüzel kişileri temsile yetkili olduğuna dair dosyada herhangi bir evrak bulunmayan kişilerce açılan davalara ait dosyaların tekemmüle tabi tutulduğu veya yetki belgesi sunulmadığı gerekçesiyle dilekçe ret kararı verildiği görülmüştür. 30
- 10) Davacı şirket adına verilen vekâletnamede imzası bulunan şahsın davanın açıldığı tarih itibarıyla yetki süresinin dolmuş olduğu gerekçesiyle ara kararıyla davacı vekilinden imza sirküleri istenildiği görülmüştür. 30
- 11) Kişi adına avukat tarafından açılan davada, usulüne uygun vekâletname sunulmamasına karşın 6100 sayılı Kanun'un 77. maddesinin 1. fıkrasında öngörülen usul uygulanmaksızın dosyanın tekemmül ettirildiği veya söz konusu eksiklik nedeniyle dilekçe ret kararı verildiği görülmüştür. 30
- 12) Davacı taraf vekillerince tanzim edilerek onaylanmış olan vekâletnamelerle açılan dilekçelerin işleme konulmuş olduğu belirlenmiştir. 30

- 13) Dava açma süresinin hesaplanmasında mali tatile ilişkin yasal düzenlemelerin dikkate alınmadığı görülmüştür. 30
- 14) Hasım gösterilmeden veya yanlış hasımla açılan davalarda, hasım belirlenmeden veya düzeltilmeden kanun yolu açık kararlar verildiği görülmüştür. 31
- 15) Davacının verdiği yetki uyarınca avukat olmayan vekil aracılığıyla açılan davanın incelenerek karara bağlandığı görülmüştür. 31
- 16) İmzasız dilekçelerle açılan davaların tekemmüle tabi tutulduğu gözlenmiştir. 31
- 17) Noter tarafından düzenlenmiş resmî bir belge olmaksızın parmak izi kullanmak suretiyle açılan dava dilekçesine ait dosyanın tekemmül ettirildiği izlenmiştir. 31
- 18) İki ayrı işlemin iptali istemiyle tek dilekçeyle açılan davada, işlemlerden birine karşı açılacak davanın adli yargının görev alanına girdiği gerekçesiyle kısmen görev ret kararı verildiği belirlenmiştir. 31
- 19) Tek bir dilekçe ret kararına konu edilebilecek eksikliklerin birden çok dilekçe ret kararı ile giderilebildiği izlenmiştir. 32
- 20) Kanunda yer verilmeyen sebeplere dayalı olarak usule uygun olmayan dilekçe ret kararları verildiği, 32
- 21) 2577 sayılı Kanun uyarınca verilen dilekçe ret kararı üzerine, davacı tarafından yenilenen dilekçede, aykırılıkların kısmen giderilmesine karşın aynı yanlışlıkların yapıldığı gerekçesiyle davanın reddine karar verildiği belirlenmiştir. 33
- 22) Adli yargı mercilerince görevsizlik kararı verilerek dava dosyasının idare mahkemesine gönderildiği hâllerde dosya esas kaydının kapatılmasına karar verildiği izlenmiştir. 33
- II- Yürütmenin durdurulması istemli, ara karar cevabı gelen, eski esaslı, ivedi usule tabi dosyalar gibi süreli veya öncelikli işlerin vaktinde yapılmasında aksamalara neden olduğu, 33
- 1) Yürütmenin durdurulması taleplerinin zamanında karşılanmasında gerekli özenin gösterilemediği, 33
- 2) Mahkemesince ya da bölge idare mahkemesince yürütmenin durdurulması isteminin kabulüne karar verilen dosyaların tekemmül etmiş olmasına rağmen makul süre içerisinde karara bağlanmadıkları saptanmıştır. 34
- 3) Eski yıllardan intikal eden dosyalar mevcut iken yeni esas sayılı davaların karara bağlandığı belirlenmiştir. 34
- 4) Öncelikli olarak görülmesi gerektiği belirlenen bazı dosyaların ele alınması ve sonuçlandırılmasında gerekli titizliğin gösterilemediği, 34
- 5) Tekemmül eden dosyaların duruşmaya geç konulduğu veya duruşma icra edildikten sonra on beş gün içerisinde karar verilmediği görülmüştür. 35
- 6) Başka bir davanın sonucuna göre karar verilmek üzere bekletme kararı verilmesine ve karar sonucu beklenen dosyanın karara bağlanmış olmasından uzunca bir süre geçmesine rağmen bekletme kararı verilen dosyanın işlemsiz bırakıldığı müşahede edilmiştir. 35
- III- Esastan havale edilen bazı dosyaların ele alınmasında gecikmelere sebebiyet verildiği ve tespit edilen hedef sürele uyulması hususunda gerekli hassasiyetin her zaman gösterilmediği izlenmiştir. 35
- IV- Ara kararlarının, yürütmenin durdurulması ile esas kararlarının ve müzakerelerin mevzuatta belirlenen veya makul sürede yazılmadığı, 35
- 1) Yürütmenin durdurulması isteminin kabulüne ilişkin kararların on beş gün içerisinde yazılıp, imza ve UYAP onay sürecinin tamamlanmadığı saptanmıştır. 35

- 2) Ara kararların kaleme alınmasında, imza ve UYAP onay sürecinin tamamlanmasında makul sürelerin geçirildiği görülmüştür. 35
- 3) Esasa dair kararların otuz gün içerisinde yazılıp imza ve UYAP onay sürecinin tamamlanmadığı belirlenmiştir. 36
- V- Usul hükümlerinin doğru ve gecikmeksizin uygulanmasında her zaman gerekli hassasiyetin gösterilmediği, 36
- 1) Davacının ilk kez veya yeniden yaptığı adli yardım başvurusu hakkında bir karar verilmediği veya adli yardım talebinin gecikmeli olarak karara bağlandığı ya da adli yardım talebi olmamasına karşın adli yardım hakkında karar verildiği anlaşılmıştır. 36
- 2) Adli yardım talebinin reddine ilişkin kararlarda adli yardım için sunulan belge ve bilgilerin hangi sebeple kabul edilmediğine ilişkin gerekçe belirtilmediği görülmüştür. 36
- 3) Mahkemesince adli yardım talebi kabul edildikten sonra gönderme ya da yetki ret kararı ile gelen veyahut adli yardım talebi kabul edilerek dilekçe ret kararı verildikten sonra yenilenen davalarda yeniden adli yardım isteminin kabulüne karar verildiği izlenmiştir. 36
- 4) Konusu adli yargının görev alanına giren uyuşmazlıkta, görev ret kararı verilerek dosyanın adli yargı mercisine gönderilmesine karar verildiği belirlenmiştir. 37
- 5) Davalı idarenin ileri sürdüğü görev itirazının gecikmeli olarak karşılandığı, bazı dosyalarda tekemmülden veya duruşma yapıldıktan sonra görevlilik kararı verilebildiği; kimi dosyalarda ise ayrıca bir görevlilik kararı alınmaksızın esas hakkında karar verildiği tespit edilmiştir. 37
- 6) Dilekçe ve savunma evresi tamamlandıktan sonra ileri sürülen görev itirazı üzerine görevlilik kararı verildiği izlenmiştir. 37
- 7) Davalı idarenin, uyuşmazlığın çözümünde vergi mahkemesinin görevli olduğu hususundaki itirazı üzerine görevlilik kararı verildiği izlenmiştir. 37
- 8) Adli yargı mercilerinin kesinleşmiş görev ret kararı üzerine açılan davada, Uyuşmazlık Mahkemesine başvurulmaksızın davanın görev yönünden reddine karar verildiği görülmüştür. 37
- 9) Adli yargı yerince verilen ancak temyiz edilmesi nedeniyle kesinleşmemiş olan görev ret kararı üzerine açılan davada, olumsuz görev uyuşmazlığı çıkarılarak dosyanın Uyuşmazlık Mahkemesine gönderildiği izlenmiştir. 38
- 10) Aralarında öncelikli, ivedi yargılama usulüne tabi veyahut yürütmenin durdurulması istemli olanların da bulunduğu bazı dosyalarda, görevlilik kararı verilmesinden sonra itiraz süresi geçinceye kadar veya bu karara yapılan itirazdan sonra henüz Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca Uyuşmazlık Mahkemesine başvurulduğu resmi yazıyla bildirilmemesine rağmen dosyaların işlemsiz bırakılarak bekletildiği müşahade edilmiştir. 38
- 11) Davalı idarenin olumlu görev uyuşmazlığı çıkarılması talebiyle yaptığı başvuru üzerine, dilekçe karşı tarafa tebliğ edilip cevap süresi beklenilmeksizin itirazın doğrudan Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderildiği veya itiraz üzerine dava dosyasının aslının Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderildiği tespit edilmiştir. 38
- 12) Mahkemesince yetki ret kararı ile gönderilip esasa kaydedilen dava dosyasında, uyuşmazlığın çözümünün üçüncü bir yer idare mahkemesinin yetkisinde olduğundan bahisle yetki uyuşmazlığının çözülmesi amacıyla dosyanın Danıştaya gönderildiği görülmüştür. 39
- 13) Davacının delil tespiti istemi bulunmasına karşın bu hususa ilişkin herhangi bir işlem yapılmadığı görülmüştür. 39
- 14) Davalı idarenin süresi içinde yaptığı ek süre talebinin karşılanmadığı veya süresinden sonra yaptığı ek süre talebinin kabul edildiği tespit edilmiştir. 39

- 15) Yürütmenin durdurulması istemli dosyada mahkemece savunma süresi kısaltılmasına karşın bu süre geçtikten sonra ancak çalışmaya ara verme süresi içerisinde verilen savunma dilekçesinin süresinde kabul edildiği görülmüştür. 39
- 16) Ara kararına cevap süresinin uzatılması talebinin 2577 sayılı Kanun'un 16. maddesi uyarınca veya savunma/savunmaya cevap süresi uzatılması talebinin 2577 sayılı Kanun'un 20. maddesi uyarınca kabul edildiği görülmüştür. 39
- 17) Müdahale dilekçesinin taraflara tebliğinden sonra kabul veya reddine yönelik bir karar verilmeyen dosyanın uzun süre işlemsiz bırakıldığı veya talep karara bağlanmadan esas hakkında karar verildiği gözlenmiştir. 40
- 18) Davaya müdahale dilekçesi taraflara tebliğe çıkarılmaksızın müdahale isteminin karara bağlandığı belirlenmiştir. 40
- 19) Aralarında yürütmenin durdurulması talepli olanların da bulunduğu bazı dosyalarda, müdahil veya ihbar talepleri sonuçlandırılınca kadar yürütmenin durdurulması isteminin karara bağlanmadığı veya uyuşmazlığın çözümü için gerekli ara kararların alınmadığı, böylelikle yargılamanın uzamasına sebebiyet verildiği görülmüştür. 40
- 20) Dava konusunun üçüncü kişilerin menfaatini ilgilendirmesine karşın davanın ihbar edilmediği, .. 40
- 21) Dosyadan dava konusunun üçüncü kişilerin menfaatini ilgilendirdiği ve davanın ihbar edilmesi gerektiği hususu açıkça anlaşılmasına karşın ihbar kararının davanın ilerleyen safhalarında verilebileceği görülmüştür. 41
- 22) Davanın ihbarı kararında ihbar sebebinin ve yargılamanın hangi aşamada bulunduğu belirtilmediği izlenmiştir. 41
- 23) Taraflarca ileri sürülen bağlantı talebi hakkında gecikmeli olarak karar verildiği veya talep karara bağlanmadan uyuşmazlığın sonuçlandırıldığı görülmüştür. 41
- 24) Birden fazla hâkimin reddine yönelik verilen dilekçe üzerine, davacının iddiaları incelenmek suretiyle ret talebi hakkında herhangi bir düşünce belirtilmeksizin, ret talebinin incelenebilmesi bakımından dosyanın doğrudan bölge idare mahkemesine gönderildiği müşahede edilmiştir. 41
- 25) Keşif ve/veya bilirkişi incelemesine ilişkin işlemlerin makul süre içinde tamamlanmadığı, 41
- 26) Keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılan dosyalar için yazılan bilirkişi görevlendirilmesine ilişkin naip tezkerelerinde, engel halini bildirmesi için bilirkişiye ve bilirkişinin şahsına itirazları olup olmadığını bildirmeleri için taraflara kanunda öngörülenden farklı bir süre tanındığı, bazı ahvalde bu sürenin hiç hatırlanmadığı anlaşılmıştır. 42
- 27) Bilirkişi incelemesi yapılmasına karar verildiği durumlarda, inceleme konusunun ve bilirkişiye yöneltilecek soruların taraflara ve bilirkişiye bildirilmediği ya da bu hususlara dosyanın bilirkişiye teslim edildiği gün hazırlanan aynı tarihli naip tezkerelerinde yer verildiği görülmüştür. 42
- 28) Naip üyeliğe ilişkin uygulamalarda hatalara düşüldüğü; 42
- 29) Naip üye atama kararında bilirkişilere yapılan itirazın karşılama hususunda naip üyeye yetki verilmediği hâlde naip üye tarafından bilirkişilere yapılan itirazın reddine karar verildiği, bazı dosyalarda da yapılan itirazın hiç karşılanmadığı veya ayrı bir ara kararı verilmeksizin esas kararda karşılandığı görülmüştür. 43
- 30) Keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılan dosyalarda, üç veya daha fazla bilirkişi tayin edildiği hâlde bunun sebebinin belirtilmediği, bazı dosyalarda da heyet hâlinde verilen ara kararında bilirkişi sayısı belirtilmiş olmasına karşın naip üye tarafından farklı sayıda bilirkişinin görevlendirildiği anlaşılmıştır. 43
- 31) Bilirkişilerin ad, soyad, unvan ve uzmanlık alanının taraflara tebliğ edilmediği belirlenmiştir. 43

- 32)** Taraflarca bilirkişi heyetine yapılan itirazın gerekçe belirtilmeden reddedildiği gözlenmiştir. 43
- 33)** Bilirkişinin, bilirkişilik bölge kurulu tarafından hazırlanan listeden seçilmediği hâlde bilirkişiye usulüne uygun yemin ettirilmediği veya bu hususun tutanak altına alınmadığı, listeden seçilen bilirkişilerin görevlendirilmesine ilişkin yazılarda ise yemin etmiş olduğu hususunun bilirkişiye hatırlatılmadığı tespit edilmiştir. 43
- 34)** Keşif ve/veya bilirkişi incelemesi kararı alınan dosyalarda, bilirkişilerin uzmanlık alanlarının olayı teknik olarak çözümlenecek nitelikte olup olmadığı hususuna dikkat edilmeden rapor tanzim ettirildiği ve sonrasında yeniden belirlenen bilirkişi heyetiyle keşif ve/veya bilirkişi incelemesi yaptırıldığı görülmüştür. 44
- 35)** Bilirkişi ismi istenilmesine ilişkin naip yazılarında, bilirkişi olarak atanabilecek sayıdan daha fazla uzman isminin ilgili kurumlardan istenmesi gerekirken, bu konuda hâkime tanınan takdir yetkisinin idareye kullanılması anlamına gelecek şekilde, bilirkişi atanacak sayıda kişi ya da kişilerin isimlerinin istendiği gözlenmiştir. 44
- 36)** Bilirkişilere yöneltilen soruların soyut ve kalıplaşmış ifadelerle hazırlandığı ve bu nedenle bazı hâllerde bilirkişilerden ek rapor alındığı gözlenmiştir. 44
- 37)** Teslim tutanağı düzenlenmeden ve dizi listesi hazırlanmadan dosyanın bilirkişiye teslim edildiği izlenmiştir. 44
- 38)** İnceleme için bilirkişilere teslim edilmesi gereken evrak ve numunelerin, bilirkişiler yerine sorumluluk yüklenmesi mümkün olmayan kişilere teslim edildiği müşahade olunmuştur. 44
- 39)** Bilirkişi raporunun teslim edileceği sürenin naip hâkim tarafından belirlenmediği, bazı dosyaların bilirkişi uhdesinde belirlenen süreden fazla kalmasına karşın bu dosyaların takibinin yapılmadığı görülmüştür. 44
- 40)** Bilirkişi raporunda bilirkişilerden bir veya birkaçının imzası olmadığı hâlde raporun işleme konulduğu görülmüştür. 45
- 41)** Bilirkişi ücretinin ödenmesine yönelik uygulamalarda hatalara düşüldüğü; 45
- 42)** Bilirkişi raporu, ek bilirkişi raporu, adli tıp/hakem hastane raporları veya başka bir dava dosyasına sunulan raporlar taraflara tebliğ edilmeden ya da kanun ile tanınan iki haftalık itiraz süresi dolmadan söz konusu raporların hükmüne esas alındığı saptanmıştır. 45
- 43)** Adli Tıp Kurumu ihtisas dairelerinden rapor aldırılan dosyaların, gerekçesiz olarak ve mevzuatta belirtilen sebeplerden hangisine dayanıldığı gösterilmeksizin yeniden rapor alınmak üzere Adli Tıp Üst Kuruluna gönderildiği görülmüştür. 46
- 44)** Talimat veya istinabe yoluyla gönderilen dosyalarda, bilirkişi veya bilirkişilerin unvan ve isimleri, uyumsuzluğun konusu ve bilirkişiye yöneltilecek sorular belirlenmeksizin dosyanın ilgili mahkemeye gönderildiği izlenmiştir. 46
- 45)** İstinaf incelemesi sırasında istinabe yoluyla keşif yapılmak üzere dosyanın kararı veren mahkemeye gönderilmesi sonrasında, keşif mahallinin aynı il sınırları içerisinde bulunduğu gerekçesiyle ilk derece mahkemesince dosyanın bölge idare mahkemesine keşif yapılmaksızın geri gönderildiği izlenmiştir. 46
- 46)** Uyumsuzluğun çözümünün keşif ve/veya bilirkişi incelemesi yaptırılmasını zorunlu kıldığı durumlarda, keşif ve/veya bilirkişi incelemesi için istenilen avansın davacı tarafından yatırılmaması nedeniyle keşif ve/veya bilirkişi incelemesi yapılmaksızın karar verildiği görülmüştür. 46
- 47)** Keşif ve bilirkişi incelemesine karar verilen dosyalarda keşif/bilirkişi avansının yatırılması için bir haftadan fazla süre tanındığı veya yatırılmaması üzerine taraflardan ikinci kez avans istenildiği tespit edilmiştir. 46

- 48) Dava dilekçesi ile cevap ve savunma dilekçelerinde istenmediği hâlde, dosya tekemmül ettikten sonra sunulan duruşma talebini hâvi dilekçenin işleme konularak duruşmanın icra edildiği ve mahkemece kendiliğinden duruşma yapılmasına ilişkin bir karar da verilmemiş olduğu görülmüştür. 47
- 49) Heyet hâlinde görülen davalarda, davacının duruşma talebi olmasına rağmen, bu talep dikkate alınmadan karar verildiği saptanmıştır. 47
- 50) Duruşma istemi bulunan ve tek hâkim tarafından duruşma yapılmaksızın karara bağlanan davaya ilişkin gerekçeli kararda duruşma talebi hakkında herhangi bir değerlendirme yapılmadığı görülmüştür. 47
- 51) Duruşma istemi bulunan ve duruşma yapılmaksızın karara bağlanan yargılamanın yenilenmesi istemine ilişkin kararda duruşma talebi hakkında herhangi bir değerlendirme yapılmadığı saptanmıştır. 47
- 52) Davadan feragat edilmesine, davanın kabul edilmesine ya da davanın konusuz kaldığının anlaşılmasına karşın, dosya tekemmül ettirilmek veya duruşmaya konulmak suretiyle karar verilmesine yer olmadığına karar verildiği izlenmiştir. 47
- 53) Başka bir davada verilecek kararın beklendiği durumlarda aynı hususa ilişkin müteaddit defa bekletme kararı verildiği müşahade edilmiştir. 47
- 54) Mahkeme kararına karşı yapılan istinaf başvurusu kabul edilerek bölge idare mahkemesince yeniden karar verilen dosyada, yargılamanın yenilenmesi istenilmesi üzerine mahkemece veya mahkeme kararına karşı yapılan istinaf başvurusunun reddi üzerine yapılan yargılamanın yenilenmesine ilişkin başvurunun bölge idare mahkemesince karara bağlandığı görülmüştür. 48
- 55) Kanun yolu açık uyumsuzluklarda, kararın verilmesinden sonra sunulan davadan feragate ilişkin dilekçe hakkında ek karar alınmadığı veya bu hususta ek karar verilmeksizin dosyanın istinaf/temyiz merciine gönderildiği anlaşılmıştır. 48
- 56) Açıklama (tavzih) talebinde bulunulmasına karşın bu talep hakkında herhangi bir karar vermediği izlenmiştir. 48
- 57) Yanlışlığın düzeltilmesi istemi hakkında herhangi bir karar vermediği görülmüştür. 48
- 58) Taraplardan birinin talebi olmamasına rağmen mahkemece re'sen yanlışlığın düzeltilmesine dair karar verildiği tespit edilmiştir. 49
- 59) Hüküm fıkrasında yapılan ve kanun yolu başvurusuna konu olabilecek yanlışlıkların, 2577 sayılı Kanun'un 30. maddesi kapsamında değerlendirilerek yanlışlığın düzeltilmesi yoluyla giderildiği saptanmıştır. 49
- 60) Yanlışlığın düzeltilmesi istemine karar verildiği hallerde yalnızca ara karar alınmakla yetinilerek düzeltmenin kararın altına yazılmadığı ve taraflara kararın düzeltilmiş halinin tebliğ edilmediği, ayrıca taraflara kararın fiziken tebliğ edildiği dosyalarda karar örneklerinin getirtilerek altına şerh düşülmediği ve/veya düzeltilmiş kararın UYAP ortamına aktarılmadığı anlaşılmıştır. 49
- 61) Farklı davacılar tarafından aynı konuyla ilgili olarak açılan davalarda birleştirme kararı verildiği görülmüştür. 49
- 62) Yalnızca öleni ilgilendirmeyen davalarda dilekçenin iptaline karar verildiği, 49
- 63) Davacısı vefat eden dosyada, karar numarası verilmeden dosyanın işlemde kaldırılmasına karar verildiği müşahade edilmiştir. 50
- 64) Davacının öldüğünün dosya kapsamından anlaşılmasına ve mirasçılarının da başvurusu olmamasına rağmen uyumsuzluğun esastan çözüme kavuşturulduğuna şahit olunmuştur. 50

- 65) Dava devam etmekte iken davacının vefatı üzerine mirasçılar tarafından davaya devam etmek istediklerine dair dilekçe mahkemeye sunulmuş olmasına rağmen dava dosyasının işlem den kaldırılmasına karar verildiği görülmüştür. 50
- 66) İmar planına karşı açılan davada, davanın devamı esnasında ihtilaf konusu taşınmazın üçüncü bir şahsa satılması üzerine, davacının herhangi bir menfaatinin kalmadığı gerekçesiyle davanın ehliyet yönünden reddine karar verildiği gözlenmiştir. 50
- 67) İptal ile sonuçlanan davada, idarenin kanun yolu başvurusuna ilişkin dilekçesinin tebliği aşamasında davacının vefat ettiğinin anlaşılması üzerine 2577 sayılı Kanun'un 26. maddesinin 1. fıkrası uyarınca davayı takip hakkı kendisine geçen mirasçılarının başvurmaya kadar dosyanın işlem den kaldırılmasına karar verildiği anlaşmıştır. 51
- 68) Sadece davacıyı ilgilendiren davada, davacının ölümü üzerine mirasçılarının başvurusuna kadar dosyanın işlem den kaldırılmasına karar verildiği, bilahare mirasçılarının başvurusu üzerine yargılamaya devam edilerek davanın sonuçlandırıldığı belirlenmiştir. 51
- 69) 2577 sayılı Kanun'un 26. maddesinin 3. fıkrası mucibince işlem den kaldırma ve davanın açılmamış sayılmasına ilişkin kararların alınmasında gecikmeye düşüldüğü izlenmiştir. 51
- 70) Davacının gösterdiği adreste tebligat yapılamaması üzerine 2577 sayılı Kanun'un 26. maddesinin 3. fıkrasına göre işlem den kaldırılan dosyanın, işlem den kaldırıldığı tarihten itibaren bir yıllık süre geçmeden davanın açılmamış sayılmasına kararı verildiği görülmüştür. 51
- 71) Harç ve posta ücreti eksiklikleri nedeniyle düzenlenen müzekerelerin yazılmasında gecikmeye düşüldüğü ve/veya işlem den kaldırma ve davanın açılmamış sayılmasına ilişkin kararların gecikmeli olarak verildiği izlenmiştir. 51
- 72) Harç ve posta ücreti eksiklikleri nedeniyle yazılan müzekerelerde ve bu sebeple verilen işlem den kaldırma ve davanın açılmamış sayılmasına ilişkin kararlarda hatalı uygulamalara düşüldüğü, 52
- 73) Yürütmenin durdurulması istemli olarak açılan davada, başvurma ve karar harcı ile posta avansının yatırılmış olmasına karşın, başkanlık tezkeresiyle istenilen yürütmenin durdurulması harcının yatırılmaması üzerine 2577 sayılı Kanun'un 6. maddesinin 4. fıkrasına göre davanın açılmamış sayılmasına karar verildiği gözlenmiştir. 53
- VI- Dosyaların incelenmesinde, uyumsuzluğu çözümlenecek şekilde ara kararların verilmesinde, heyete ve duruşmaya hazırlıklı gelinmesinde ve mevzuat ile içtihat takibinde kimi zaman yeterli özenin gösterilemediği, 53**
- 1) Karar sonuçlarında makul karşılanamayacak sayı ve sıklıkta düzeltmeler yapıldığı, düzeltme gerekçesinin UYAP ortamına doğru olarak girilmediği, bazı dosyalarda ise aradan uzun bir süre geçtikten sonra karar sonuçlarının değiştirildiği ya da önceden alınan karar sonucunun tam aksi yönünde kararlar alındığı saptanmıştır. 53
- 2) Dosyaların tetkikinde gerekli hassasiyetin gösterilmediği, 53
- 3) Tek bir ara karar ya da müzekkere ile temin edilebilecek bilgi, belge ve hususların birden çok ara karar verilme ya da müzekkere yazılmak suretiyle temin edildiği veya dosyada mevcut olan bilgi ve belgelerin tekrar istenilmesi konusunda ara kararlar tesis edilerek yargılamanın uzamasına sebebiyet verildiği görülmüştür. 54
- 4) Ara kararlarının istenilen hususun yeterince anlaşılabilmesine imkân verecek ve cevap için gereken bilgiyi ihtiva edecek şekilde kaleme alınmadığı, bazen de yanlış idari mercie yöneltildiği belirlenmiştir. 54
- 5) Ara kararının icaplarının yerine getirilmemesi hâlinde bunun verilecek hükme etkisinin önceden takdir kılınarak ara kararında gösterildiği müşahade olunmuştur. 54

- 6) Duruşma istemli davalarda, temin edilmesi gereken bilgi ve belgeler ile bilirkişi incelemesi ve sair hususlar tamamlanmadan duruşma yapıldığı müşahede edilmiştir. 54
- 7) Dosya tekemmül ettirilmeden esas hakkında karar verildiği izlenmiştir. 54
- 8) 6458 sayılı Kanun'un 72. ve 79. maddeleri çerçevesinde tesis edilen işlemlere karşı açılan davalarda dosya tekemmül ettirilmeden karar verildiği saptanmıştır. 54
- 9) Heyet hâlinde görülmesi gereken davalarda tek hâkim tarafından nihai karar veya hasım düzeltme, ihbar, keşif ve bilirkişi incelemesi gibi ara kararları; tek hâkimle görülmesi gereken davalarda ise, heyet hâlinde ara kararı veya nihai karar verildiği gözlenmiştir. 55
- 10) Islaha ilişkin uygulamalarda hatalara düşüldüğü, 55
- 11) Mahkemece heyet halinde verilen kararın bozulmasına veya kaldırılmasına müteakip uyuşmazlık konusu miktarın güncel tek hâkim sınırının altında kaldığından bahisle dosyanın tek hâkimle karara bağlandığı anlaşılmıştır. 56
- 12) Davacı tarafından açıkça avukata feragat veya hâkimin reddi yetkisi verilmemiş olduğu hâlde, vekil tarafından verilen feragat ile hâkimin reddi dilekçelerinin işleme konulmak suretiyle karar verildiği görülmüştür. 56
- 13) Uyuşmazlığın hukuki bilgiyle çözümlenebileceği durumlarda keşif ve bilirkişi incelemesi kararları alındığı veya keşif yapıldıktan sonra teknik bilgiyi gerektirmeyecek gerekçelerle uyuşmazlığın esas hakkında kararlar verildiği gözlenmiştir. 56
- 14) Tazminat istemiyle açılan davada, henüz idarenin kusurlu olup olmadığı yönünde bir kanaate varılmadan tazminat tutarının belirlenmesi amacıyla bilirkişi incelemesi yaptırıldığı anlaşılmıştır. 56
- 15) Keşif ve bilirkişi incelemesine karar verilen dosyalarda keşif ve bilirkişi incelemesi öncesinde temin edilmesi gereken bilgi ve belgeler tamamlanmadan inceleme yaptırıldığı görülmüştür. 56
- 16) Tarafları, konusu ve sebebi aynı olan bir dava görülmekte iken açılan ikinci davanın esas hakkında karar verildiği saptanmıştır. 57
- VII- Dava konusunun tespitinde, hükmün doğru ve eksiksiz olarak kurulması ile kararların yeterli gerekçeyle yazılmasında gerekli dikkat ve özenin her zaman gösterilemediği, 57
- 1) Dava konusu uyuşmazlıkların yanlış nitelendirildiği ya da eksik hüküm kurulduğu saptanmıştır. ... 57
- 2) Görüşme tutanağında yer alan karar sonucu ile karar metninde yer alan sonucun farklılık arz ettiği belirlenmiştir. 57
- 3) Kararın kısmen onanması, kısmen bozulması üzerine onanan kısım ya da taraflardan birinin kanun yoluna başvurmaması sonucu kesinleşen kısım hakkında mahkemece yeniden hüküm kurulduğu anlaşılmıştır. 57
- 4) Tam yargı davasında talep edilen miktarı aşar şekilde tazminata hükmedildiği tespit edilmiştir. ... 57
- 5) İdari işlemin iptali ile yoksun kalınan maddi hakların ödenmesine yönelik olarak yürütmenin durdurulması istemiyle açılan davada, yürütmenin durdurulması isteminin kabulü yolunda verilen kararda, tazminat talebinin yasal faiziyle birlikte davacıya ödenmesine karar verildiği tespit edilmiştir. 57
- 6) Bazı nihai kararların dayanılan mevzuat hükümlerine yer verilmeksizin veya gerekçesiz ya da yeterli gerekçe olmaksızın kaleme alındığı gözlenmiştir. 58
- 7) Davacının iddiaları ile karşı tarafın savunmasında ileri sürülen somut hususlara yeterince yer verilmeyerek, genel mahiyette ve kalıplaşmış ifadelerle istemin ve/veya savunmanın özeti bölümlerinin kaleme alındığı, bazı kararlarda ise bu hususlara yer verilmediği veya yazılan hususların dilekçe ve savunma içerikleriyle uyumlu olmadığı tespit edilmiştir. 58

- 8) Davalı idarenin süre, ehliyet, husumet, vb. usule dair itirazlarının tümünün savunmanın özeti kısmına yazılmadığı ve/veya bu iddialarla ilgili olarak kararda değerlendirme yapılmadığı izlenmiştir..... 58
- 9) Davacının Anayasa'ya aykırılık iddiasının esas hakkında verilen kararda karşılanmadığı belirlenmiştir. 58
- 10) Yürütmenin durdurulması isteminin kabulü hakkındaki kararlarda telifisi güç ya da imkânsız zararların neler olduğundan bahsedilmediği müşahade olunmuştur..... 58
- 11) Bakılmakta olan dava ile başka bir mahkemede görülen dava arasında bağlantı bulunduğundan bahisle dosyanın bölge idare mahkemesine gönderilmesine ilişkin kararların gerekçesiz veya soyut ifadelerle kaleme alındığı izlenmiştir..... 59
- 12) Esas hakkında verilen kararda, usul yönünden ayrışık oy kullanan hâkimin esas hakkındaki görüşüne/oyuna yer verilmediği izlenmiştir. 59
- VIII- Bazı dosyalarda tutanak ve kararların mevzuatta belirtilen usul ve şekil şartlarını taşıması ile maddi hata ve eksiklikler içermemesine yeterli itina gösterilmediği, 59**
- 1) Mahkemeye verilen esas veya ara kararların, kararı veren hâkimlerce imzalanmadığı tespit edilmiştir. 59
- 2) Elektronik ortamda imzalanan tutanak veya kararların, dosyada yer alan ya da taraflara tebliğ çıkarılan fiziki örneklerinin imzasız ve mühürsüz olduğu görülmüştür. 59
- 3) Kararlarda, kararı veren mahkemenin adının, dosyanın esas ve karar numarasının, tarafların, vekil veya temsilcilerinin adlarının, unvanlarının, adreslerinin, karar tarihinin ve dava konusu işleme ilişkin kimi hususların yanlış yazıldığı veya hiç yazılmadığı görülmüştür..... 59
- 4) Bozma ve kaldırma kararları öncesinde duruşma yapılmış olanlar da dâhil olmak üzere duruşmalı davalara ilişkin kararlarda duruşma açılıp açılmadığı, hususuna veya duruşmaya katılanların ad ve soyadlarına yer verilmediği görülmüştür. 59
- 5) Duruşma tutanaklarında duruşmaya katılan tarafların ad ve soyadları ile iddia ve savunmalarının özetine yer verilmediği belirlenmiştir. 60
- 6) Bazı kararların oy çokluğuyla verildiğinin belirtilmesine rağmen karşı görüşün yazılmadığı, heyet hâlinde verilen bir kısım kararlarda kararın oy birliğiyle mi yoksa oy çokluğuyla mı verildiğinin belirtilmediği, tek hâkim tarafından verilen kararların oy birliğiyle verildiğinin ifade edildiği, görüşme tutanağına göre karar oy çokluğuyla verilmesine ve kararda azlık oyu bulunmasına karşın hüküm fıkrasında kararın oy birliğiyle verildiğinin yazıldığı görülmüştür..... 60
- 7) Kararların hüküm fıkrasında kararlara karşı başvuru yollarının gösterilmesinde hatalı uygulamalara düşüldüğü, 60
- IX- Kimi dosyalarda yargılama giderlerinin mevzuata uygun olarak belirlenmesine, harç ve avansların usulüne uygun ve gecikmeksizin tahsiline yeterince önem verilemediği, 62**
- 1) Yargılama giderlerinin tahsili, hesaplanması, hükmedilmesi ve taraflara yükletilmesinde hatalara düşüldüğü, 62
- 2) Adli yardım talepli dosyalarda yargılama giderlerine ilişkin hatalı uygulamalara düşüldüğü, 64
- 3) PTT vasıtasıyla gönderilen posta avansının zamanında PTT'den çekilmeyerek iadesine neden olunduğu saptanmıştır. 64
- 4) İstenilen harcın davacı tarafından havale yoluyla gönderilmesi üzerine söz konusu tutarın gider avansı olarak dosyaya kaydedilerek harcın saymanlığa yatırılmadığı veya gecikmeli olarak yatırıldığı görülmüştür. 65

- 5) 2577 sayılı Kanun'un 3 ve 5. maddeleri veya 5. maddesine aykırılık sebebiyle ya da ehliyetli şahsın avukat olmayan vekili marifetiyle açılan davada verilen dilekçe ret kararları üzerine yenilenen dava dilekçelerinin harçlandırılmadığı tespit edilmiştir. 65
- 6) Ölüm veya cismani zarar nedeniyle açılan tam yargı davalarında, davacılar $\frac{1}{4}$ oranında nispi karar harcının peşin olarak yatırılmasının istendiği belirlenmiştir. 65
- 7) Genel bütçeye dâhil davacı idareden keşif harcı istenildiği saptanmıştır. 65
- 8) Vergi mahkemelerinde davacıdan keşif, müdahil veya yürütmenin durdurulması harcı istenildiği görülmüştür. 65
- 9) İdare mahkemesince verilen nihai kararlara karşı bölge idare mahkemesine yapılan istinaf başvurularında maktu karar harcı alındığı tespit edilmiştir. 66
- 10) İdare mahkemelerinde taraflarca evraklardan onaylı fotokopi (suret) alındığı hâlde, suret harcının tahsil edilmemiş olduğu tespit edilmiştir. 66
- 11) Avukat tarafından onaylanmış vekâletname örneklerinden harç alınmadığı görülmüştür. 66
- 12) Müdahale talebini havi dilekçelerin harçlandırılmadığı belirlenmiştir. 66
- 13) Yargılamanın yenilenmesi isteminin reddine ilişkin kararda, başvuru ve karar harcının davacı üzerinde bırakılmasına karar verildiği görülmüştür. 66
- 14) Adli yardım talebi reddedilen veya harç ve posta ücreti yatırılmayan dosyada, bu eksikler giderilmeden uyumsuzluğun esası hakkında karar verildiği izlenmiştir. 66
- 15) 2577 sayılı Kanun'un 3. ve 5. maddeleri veya 5. maddesi uyarınca verilen dilekçe ret kararlarında yargılama giderlerinin hüküm altına alınmadığı ve/veya miktarı belirtilmeyerek dökümünün yapılmadığı fark edilmiştir. 66
- 16) Artan posta ve bilirkişi avansının ancak karar kesinleştikten sonra iade edileceği anlamına gelecek şekilde hüküm kurulduğu saptanmıştır. 67
- 17) Adli yargının görevli olduğundan bahisle davanın reddine (yargı yolu nedeniyle görevsizlik) karar verilen dosyalarda, yargılamaya devam edilmesi hâlinde görevli mahkemece yargılama giderlerine hükmedileceğinden, bu aşamada hükmedilmesine yer olmadığına şeklinde karar verildiği izlenmiştir. 67
- 18) Harç iadeleriyle ilgili bazı hatalı uygulamalar yapıldığı, 68
- Örneğin; 68
- Alınmayan/tahsil edilmeyen harçların iadesine ilişkin hüküm kurulduğu, 68
 - Kullanılmayan veya fazladan yatırılan harçların iadesine ilişkin hüküm kurulmadığı veya karar kesinleştikten sonra ödenmesi yönünde hüküm kurulduğu, 68
 - Retle sonuçlanan tam yargı davasında, peşin olarak alınan nispi karar harcından maktu karar harcını aşan kısmın iadesine yönelik hüküm kurulmadığı ya da nispi harcın tamamının davacı üzerinde bırakılmasına karar verildiği, 68
 - Delil tespit isteminin reddine karar verilmesine karşın nihai kararda delil tespit istemi harcının iadesine karar verildiği, 68
 - Müdahil başvurusunun reddine karar verilen durumlarda başvuru harcının iadesine karar verildiği, 68
 - Keşif harcı ve avansı yatırılan dosyada verilen dilekçe ret kararında dilekçenin yenilenmemesi halinde harç ve avansın iadesine yönelik hüküm kurulmadığı, 68
- Görülmüştür. 68

- 19) Kısmen kabul kısmen ret ile sonuçlanan ve konusu belli bir miktarı içeren davalarda, hüküm altına alınan anlaşmazlık konusu değer üzerinden hesaplanan nispi karar harcının, haklılık oranına göre davanın taraflarına yükletildiği görülmüştür. 68
- 20) İptal ile sonuçlanan davada, genel bütçeye dâhil davalı idarenin harçtan muaf olduğundan bahisle davacının yatırdığı harçların davalı idareye yükletilmeyip davacıya iadesine hükmedildiği görülmüştür. 68
- 21) Harçtan muaf olan davacı idare lehine sonuçlanan davada, davalı idare harçtan muaf olmamasına rağmen, dava açılırken alınmayan harçların davalı idareden tahsili yönünde hüküm kurulmadığı izlenmiştir. 69
- 22) Bozma/kaldırma üzerine ret ile sonuçlanan davada, genel bütçeye dâhil idareden alınmayan harçların davacıdan tahsili yolunda hüküm kurulmadığı görülmüştür. 69
- 23) Bozma/kaldırma üzerine verilen kararlarda, karar verilen tarihteki karar harcı tutarı dikkate alınmaksızın hüküm kurulduğu görülmüştür. 69
- 24) Vergi mahkemesince, davayı kaybeden belediye aleyhine karar harcına hükmedilmediği ve dolayısıyla söz konusu harcın tahsili için de harç tahsil müzekkeresi düzenlenmediği gözlenmiştir. 69
- 25) Vergi mahkemesince verilen dilekçe ret kararlarında hükmedilen karar harçlarının tahsilini sağlamak üzere gerekli işlemlerin yapılmadığı görülmüştür. 69
- 26) Tarh edilen verginin/kesilen cezanın kaldırılması talebiyle açılan dava reddedildiği hâlde nispi karar harcına hükmedilmediği tespit edilmiştir. 69
- 27) Yürütmenin durdurulması istemi ve/veya bu konuda verilen karara yapılan itiraz hakkında karar verildiği hâlde, nihai kararda yürütmenin durdurulması ve/veya yürütme itiraz harcına hükmedilmediği veya yürütmenin durdurulması hakkında karar verilmediği hâlde yargılama giderleri arasına yürütmenin durdurulması harcının dâhil edildiği belirlenmiştir. 70
- 28) Müdahil yargılama giderleri hakkında hüküm kurulmadığı veya katıldığı taraf lehine hüküm kurulan müdahilin yargılama giderlerinin üzerinde bırakılmasına karar verildiği müşahede edilmiştir. 70
- 29) Feragat, kabul veya sulh nedeniyle karar verilmesine yer olmadığı yönünde verilen kararlarda, hükmedilen karar harcı belirlenirken dosyanın tekemmül edip etmediğinin gözetilmediği veya karar harcının tamamının davacı üzerinde bırakılmasına karar verildiği tespit edilmiştir. 70
- 30) Konusu kalmayan dava hakkında verilen karar verilmesine yer olmadığına yönelik kararda, karar harcının tamamına hükmedilmediği izlenmiştir. 70
- 31) 6100 sayılı Kanun'un 77. maddesi uyarınca vekâletname sunulmaması nedeniyle verilen davanın açılmamış sayılmasına kararında, yargılama giderlerinin davacı üzerinde bırakılmasına ve/veya resmî yolla yapılan posta giderinin davacıdan tahsili için müzekkere yazılmasına karar verildiği izlenmiştir. 70
- 32) 2577 sayılı Kanun'un 6. maddesinin 5. ve 26. maddesinin 3. fıkraları uyarınca verilen davanın açılmamış sayılmasına dair kararlarda yargılama giderlerine hükmedilmediği müşahede edilmiştir. . 71
- 33) 2577 sayılı Kanun'un 6. maddesinin 4. fıkrası uyarınca verilen davanın açılmamış sayılması kararında, davacının yatırmadığı başvuru ve karar harcının tahsili için müzekkere yazılması yönünde hüküm kurulduğu veya yatırılan kısmın iadesine ilişkin hüküm kurulmadığı görülmüştür. 71
- 34) 2577 sayılı Kanun'un 26. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, davayı takip hakkı kendisine geçenler tarafından dava yenileninceye kadar dosyanın işlemde kaldırılmasına karar verilen dosyada, yargılama giderinin davacı üzerinde bırakılmasına ve vekâlet ücretinin davacı tarafından davalı idareye verilmesine hükmedildiği görülmüştür. 71

- 35) Davanın yalnız öleni ilgilendirdiğinden bahisle verilen dilekçenin iptali kararında, yargılama giderleri hakkında hüküm kurulmadığı veya avukatlık ücreti ile davalı idarece yapılan yargılama giderlerinin davacıdan alınarak davalı idareye verilmesine şeklinde hüküm kurulduğu saptanmıştır..... 71
- 36) Bozma/kaldırma kararı taraflara tebliğ edilip henüz dosya esasa kaydedilmeden 2577 sayılı Kanun'un 6. maddesinin 5. fıkrasına göre posta avansı istenildiği gözlenmiştir..... 71
- 37) Kararda eksik harçların veya genel bütçeden karşılanan posta masrafının tahsili için müzekkere yazılmasına hükmedilmediği veya hükmedildiği hâlde makul süre içerisinde müzekkere yazılmadığı tespit edilmiştir..... 72
- 38) Vekil eliyle açılan davalarda, dilekçe ekinde sunulan vekâletname veya yetki belgelerinde vekâlet pulu bulunmadığı belirlenmiştir. 72
- 39) Davada haklı çıkan taraf lehine vekâlet ücretine hükmedilmediği ya da vekil ile temsil edilmeyen veya davada haksız çıkan taraf lehine vekâlet ücreti belirlendiği saptanmıştır. 72
- 40) Merciiine tevdi ve dilekçe ret kararında davalı idare lehine vekâlet ücretine hükmedildiği tespit edilmiştir..... 72
- 41) Tam yargı davalarında, reddedilen veya kabul edilen tazminat miktarını aşar şekilde maktu vekâlet ücretine hükmedildiği anlaşılmıştır. 73
- 42) Hükmedilen tazminatın maktu avukatlık ücretinin üzerinde olduğu ve tarifenin üçüncü kısmına göre hesaplanan avukatlık ücretinin de maktu ücretin altında kaldığı durumlarda maktu vekâlet ücretine hükmedilmediği görülmüştür..... 73
- 43) Feragat nedeniyle karar verilmesine yer olmadığına kararı verilen hâllerde davalı idare lehine vekâlet ücretine hükmedilmediği belirlenmiştir. 73
- 44) Davanın açılmamış sayılmasına veya yargılamanın yenilenmesinin reddine dair kararlarda vekil ile temsil edilen davalı idare lehine vekâlet ücretine hükmedilmediği belirlenmiştir. 73
- 45) Duruşma yapılan hâllerde duruşmalı dosyalar için öngörülen vekâlet ücretine hükmedilmediği veya duruşma yapılmadığı ya da vekili duruşmaya katılmadığı hâlde taraf lehine duruşmalı işler için öngörülen vekâlet ücretine hükmedildiği, kimi dosyalarda ise bozma/kaldırma üzerine verilen kararda, ilk yargılama aşamasında yapılan duruşmada avukat ile temsil edilen taraf lehine duruşmalı işler için belirlenen vekâlet ücretine hükmedilmediği görülmüştür..... 74
- 46) Müdahil lehine veya aleyhine vekâlet ücretine hükmedildiği görülmüştür..... 74
- 47) Maddi ve manevi tazminat istemiyle açılan davalarda, iki tazminat talebi için tek vekâlet ücretine hükmedildiği belirlenmiştir. 74
- 48) Manevi tazminat isteminin kısmen kabulü, kısmen reddine ilişkin kararda davacı lehine hükmedilen vekâlet ücretini aşar mahiyette davalı idare lehine vekâlet ücretine hükmedildiği görülmüştür. 74
- 49) İdari para cezası, ödeme emri veya ecrimisil ihbarnamesinin iptali istemiyle açılan davalarda mahkemelerce taraflar lehine nispi vekâlet ücretine hükmedildiği izlenmiştir. 74
- 50) Vergi mahkemelerince verilen kararlarda, nispi vekâlet ücretine hükmedildiği görülmüştür. 74
- 51) Bozma/kaldırma üzerine verilen kararlarda, karar tarihinde yürürlükte bulunan tarife hükümlerine göre vekâlet ücretine hükmedilmediği belirlenmiştir. 74
- X- Veri girişi, kayıt ve işlemlerin UYAP ortamında doğru, eksiksiz ve zamanında yapılmasında, UYAP'ın kullanımında ve dosyaların esasa alınmasında kimi aksamaların yaşandığı, 75
- 1) Danıştay veya bölge idare mahkemesi tarafından yeniden bir karar verilmek üzere iade olunan dosyaların esasa kaydedilmesinde gecikmeye düşüldüğü tespit edilmiştir. 75
- 2) Dosyaların esasa alınmasında hatalı uygulamalar yapıldığı, 75

- 3) Yargılamanın yenilenmesi istemiyle yapılan başvuru üzerine, dilekçe yeni bir esasa kaydedilmeden esası kapatılmış eski dosya üzerinden işlemlerin takip edildiği belirlenmiştir. 75
- 4) Dava dosyasına fiziken sunulan bir kısım evrakın havalesinin yapıldığı veya imzalı keşif tutanağı ile bilirkişi teslim tutanağı, bilirkişi raporu, tebliğ mazbatas, harç tahsil makbuzu gibi evrakın UYAP ortamına aktarılmeden dosyasına konulduğu izlenmiştir. 76
- 5) UYAP'ta yer alan tahsilat ve reddiyat bilgileri ile dosyada bulunan bilgilerde farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. 76
- 6) Dava dosyasında yer alan belge ve kararlarla UYAP kayıtları arasında uyumsuzluklar olduğu tespit edilmiştir. 76
- 7) Bazı kararlarda hâkimin elektronik imzasının yanında zabıt kâtibinin de elektronik imzasının yer aldığı görülmüştür. 76
- 8) UYAP ortamında öğrenilmesi mümkün olan nüfus, adres, tapu kayıtları gibi bilgi ve belgelerin temini veya başka mahkemede görülmekte olan davanın sonucunun araştırılması amacıyla ara kararları verildiği izlenmiştir. 77
- 9) UYAP iş listesindeki bazı belgelerin takip edilip onaylanmadığı, bazı onay işlemlerinin ise gecikmelerle yapılabildiği saptanmıştır. 77
- 10) Bazı dosyalarda belirlenen duruşma saatlerine uyulmadığı veya duruşma oturum saatlerinin gün içinde duruşması yapılacak tüm dosyalar için aynı saat olarak belirlendiği ya da duruşmalar arasındaki sürenin çok kısa tutulduğu izlenmiştir. 77
- 11) Nihai olarak karara bağlanıp kesinleşen bir kısım dosyaların, saklama süresi dolmuş olmasına rağmen uzunca bir zaman arşivde tutulmaya devam edildiği belirlenmiştir. 77
- XI- Dosyaların tekemmül sürecinin takibinde ve havalesinde yeterince titiz davranılmadığı, 77
- 1) 2577 sayılı Kanun'un 20/A ve 20/B maddeleri kapsamındaki bazı davalarda, dilekçelerin karşılıklı tebliğe (replik-düplik) tabi tutulması suretiyle dosyaların tekemmül ettirildiği belirlenmiştir. 77
- 2) 2577 sayılı Kanun'un 20/A ve 20/B maddeleri kapsamındaki yürütmenin durdurulması istemli davalarda savunma süresinin otuz gün olarak uygulandığı görülmüştür. 78
- 3) Arsa metrekare birim değerlerinin tespitine ilişkin komisyon kararlarına karşı açılan yürütmenin durdurulması istemli davalarda savunma süresinin otuz gün olarak belirlendiği ya da dosyaların replik-düplik safahatına tabi tutulduğu tespit edilmiştir. 78
- 4) Yargılamanın yenilenmesi dilekçesinin karşı tarafa gönderilmeden karar verildiği veya dilekçelerin karşılıklı tebliğe (replik-düplik) tabi tutulması suretiyle dosyanın tekemmül ettirildiği tespit edilmiştir. 78
- 5) Aralarında ivedi yargılamaya usulüne tabi olanların da bulunduğu kimi dosyaların ilk incelemelerinin yapılması için havalesinde gecikmelere düşüldüğü görülmüştür. 78
- 6) Savunma dilekçesi veya ara kararı cevabı gelen ya da süresi dolan yürütmenin durdurulması talepli dosyaların üyelere geç havale edildiği belirlenmiştir. 78
- 7) Dosyanın tekemmülü sağlanmadan esastan havale edildiği belirlenmiştir. 78
- 8) Tekemmül eden dosyaların bir an evvel üyelere havalesinde yeterince titiz davranılmadığı anlaşılmıştır. 78
- 9) Dosyada zorunlu bir neden bulunmadığı hâlde havale değişikliği yapıldığı gözlenmiştir. 79
- 10) İş yükünün yoğun olduğu mahkemelerde heyet hâlinde görülecek davalar da dâhil olmak üzere genel bir uygulama olarak ilk incelemelerin tümünün üyeler tarafından yapıldığı izlenmiştir. 79

- 11) Dosyaların zamanında ele alınmasının ve kararların yasal süresi içerisinde yazılmasının takibinde, mahkeme başkanınca yeterli özenin gösterilemediği belirlenmiştir..... 79
- 12) Tekemmül süreci içerisinde taraflarca görevsizlik, bağlantı, ek süre, müdahale gibi ara karar alınmasını gerektirebilecek usule ilişkin talep ve itirazlar sunulduğu halde bu talep ve itirazların karara bağlanması amacıyla dosyaların ivedilikle havale edilmediği izlenmiştir..... 79
- XII-** Tebligat ile kanun yolu ilk inceleme ve işlemlerinin usulüne uygun ve zamanında yapılmasında, dosyaların ilgili yerlere eksiksiz olarak gönderilmesinde aksamalara ve hatalı uygulamalara sebebiyet verildiği, 79
- 1) Dilekçeler, müzekkereler ve bir kısım kararların tebliğe çıkarılmasında gecikmelere rastlandığı, ... 79
- 2) Tebligata ilişkin mevzuat hükümlerinin uygulanmasında gerekli hassasiyetin gösterilemediği, 80
- 3) Bir kısım evrakın tebliğinde yeterince titiz davranılmadığı, 82
- 4) Yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararın mahkemenin bu yönde bir kararı olmaksızın davalı idareye memur eliyle tebliğ edildiği görülmüştür. 83
- 5) Fiziki olarak gönderilen tebligatların muhataplarına bildirimine ilişkin alındı belgelerinin akıbetinin araştırılmadığı tespit edilmiştir. 83
- 6) Merciiine tevdi kararı ile birlikte dava dilekçesinin ve/veya eklerinin tevdi kararı verilen idareye gönderilmediği saptanmıştır. 83
- 7) Vekilin istifasında taraflara, azlinde ise karşı tarafa bildirimde bulunulmadığı izlenmiştir..... 83
- 8) Davacı vekilinin istifasının asile bildiriminde müzekkere yazılmadığı veya müzekkere içeriğinin 6100 sayılı Kanun'un 82. maddesine uygun olmadığı tespit edilmiştir. 83
- 9) Davacı vekilinin istifa ettiğinden bahisle tebliğ evrakını almaktan imtina ederek evrakın mahkemeye iade edilmesi üzerine söz konusu tebligat geçerli kabul edilip yargılamaya devam edildiği görülmüştür. 84
- 10) İlgili yargısal veya idari makamlardan incelenip iade edilmek üzere istenen ya da re'sen gönderilen dosyaların veya evrakın karar kesinleşmesine ve/veya dosya arşive kaldırılmasına rağmen merciiine iade edilmediği görülmüştür. 84
- 11) Adli yargı mercilerince incelenmek üzere istenilen derdest dosyaların aslının gönderildiği izlenmiştir. 84
- 12) Kanun yolu ilk incelemesinde gerekli hassasiyetin gösterilemediği, 84
- 13) Kanun yoluna başvurulmuş dosyaların işlemlerinin yapılmasında yeterince hassasiyet gösterilmediği, 86
- 14) Bir kısım dosyada, tevzi formlarında hedef sürenin belirtilmediği veya gerekli bildirim şerh düşülmediği, bir kısmında ise bu formların davalı idareye gönderilmediği tespit edilmiştir. 87

Hâkimler ve Savcılar Kurulu Başkanlığından:

**HÂKİMLER VE SAVCILAR KURULU
GENEL KURULUNUN KARARI**

Karar Tarihi : 06.08.2025

Karar No : 1081

Adalet Bakanlığı Personel Genel Müdürlüğünün, Gaziosmanpaşa ve İstanbul Adliyelerinin yargı çevrelerinin yeniden belirlenmesi teklifine ilişkin 05.08.2025 tarihli ve E-43807993-601.01-384/20046 sayılı yazısı Hâkimler ve Savcılar Kurulu Genel Kurulunca görüşülerek;

Adli yargı ilk derece mahkemeleri yönünden Eyüpsultan İlçesinin coğrafi durum ve ulaşım imkânları, iş yoğunluğu ile birlikte sosyo kültürel ve sosyo ekonomik faktörler de dikkate alınmak suretiyle İstanbul Adliyesinin yargı çevresinden çıkartılarak Gaziosmanpaşa Adliyesinin yargı çevresine dahil edilmesi ile;

Gaziosmanpaşa adli yargı ilk derece mahkemelerinin yargı çevresinin Gaziosmanpaşa, Arnavutköy, Eyüpsultan ve Sultangazi İlçelerinin mülki sınırları,

İstanbul adli yargı ilk derece mahkemelerinin yargı çevresinin Bayrampaşa, Beşiktaş, Beyoğlu, Fatih, Kağıthane, Sarıyer ve Şişli İlçelerinin mülki sınırları olarak değiştirilmesine,

İşbu düzenlemenin 01.09.2025 tarihi itibarıyla uygulanmasına karar verildi.

YİTİRDİKLERİMİZ
NAKİLLER / AYRILMALAR

Baromuzun 4630 sicil sayısında kayıtlı

Av. VEHBİ KURAY

07/06/2025 tarihinde vefat etmiştir.

Merhum 1937 yılında Afyonkarahisar'da doğmuş, 1959 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuş, stajını Baromuzda yaptıktan sonra 1960 yılında Baromuz levhasına kaydolmuştur.

Merhuma Allahtan rahmet, kederli ailesine ve meslektaşlarımıza başsağlığı dileriz.

Baromuzun 5505 sicil sayısında kayıtlı

Av. AYL A ATASOY

06/03/2025 tarihinde vefat etmiştir.

Merhume 1939 yılında Mardin'de doğmuş, stajını Baromuzda yaptıktan sonra 1965 yılında Baromuz levhasına kaydolmuştur.

Merhumeye Allahtan rahmet, kederli ailesine ve meslektaşlarımıza başsağlığı dileriz.

Baromuzun 5797 sicil sayısında kayıtlı

AV. ORHAN AŞICIOĞLU

07/05/2025 tarihinde vefat etmiştir.

Merhum 1940 yılında Kilis'de doğmuş, 1963 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuş, stajını Baromuzda yaptıktan sonra 1967 yılında Baromuz levhasına kaydolmuştur.

Merhuma Allahtan rahmet, kederli ailesine ve meslektaşlarımıza başsağlığı dileriz.

Baromuzun 5809 sicil sayısında kayıtlı

AV. İHSAN SÜHEYL DONAY

24/06/2025 tarihinde vefat etmiştir.

Merhum 1938 yılında İstanbul'da doğmuş, 1965 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuş, stajını Baromuzda yaptıktan sonra 1967 yılında Baromuz levhasına kaydolmuştur.

Merhuma Allahtan rahmet, kederli ailesine ve meslektaşlarımıza başsağlığı dileriz.

Baromuzun 6119 sicil sayısında kayıtlı

AV. EMİNE KUTLU ERKOÇAK

19/07/2025 tarihinde vefat etmiştir.

Merhume 1940 Seydişehir'de doğmuş, 1967 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuş, stajını Baromuzda yaparak, 1968 yılında Baromuz levhasının 6119 sicil sayısına kaydedilmiştir.

Merhumeye Allahtan rahmet, kederli ailesine ve meslektaşlarımıza başsağlığı dileriz.

Baromuzun 6469 sicil sayısında kayıtlı

AV. ÖMER CAMCI

30/06/2025 tarihinde vefat etmiştir.

Merhum 1940 yılında Samsun Çarşamba'da doğmuş, 1963 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuş, stajını Baromuzda yaptıktan sonra 1970 yılında Baromuz levhasına kaydolmuştur.

Merhuma Allahtan rahmet, kederli ailesine ve meslektaşlarımıza başsağlığı dileriz.

Baromuzun 7807 sicil sayısında kayıtlı

AV. AHMET FUAT ESEN

24/04/2025 tarihinde vefat etmiştir.

Merhum 1946 yılında Ankara'da doğmuş, 1962 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuş, stajını Baromuzda yaptıktan sonra 1972 yılında Baromuz levhasına kaydolmuştur.

Merhuma Allahtan rahmet, kederli ailesine ve meslektaşlarımıza başsağlığı dileriz.

Baromuzun 8303 sicil sayısında kayıtlı

AV. MUSTAFA FADLULLAH CERRAHOĞLU

30/07/2025 tarihinde vefat etmiştir.

Merhum 1941 yılında Hendek'te doğmuş, 1965 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuş, stajını Baromuzda yaparak, 1973 yılında Baromuz levhasına kaydolmuştur.

Merhuma Allahtan rahmet, kederli ailesine ve meslektaşlarımıza başsağlığı dileriz.

Baromuzun 8520 sicil sayısında kayıtlı

AV. İBRAHİM ERDEM

07/05/2025 tarihinde vefat etmiştir.

Merhum 1943 yılında Adana'da doğmuş, 1970 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuş, stajını Baromuzda yaptıktan sonra 1973 yılında Baromuz levhasına kaydolmuştur.

Merhuma Allahtan rahmet, kederli ailesine ve meslektaşlarımıza başsağlığı dileriz.

Baromuzun 9199 sicil sayısında kayıtlı

AV. MUHAMMET ERDOĞAN YILDIRIM

16/07/2025 tarihinde vefat etmiştir.

Merhum 1948 yılında Haran'da doğmuş, 1973 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuş, stajını Baromuzda yaptıktan sonra 1974 yılında Baromuz levhasına kaydolmuştur.

Merhuma Allahtan rahmet, kederli ailesine ve meslektaşlarımıza başsağlığı dileriz.

Baromuzun 11282 sicil sayısında kayıtlı

AV. OKYAY AŞCI

25/06/2025 tarihinde vefat etmiştir.

Merhum 1953 yılında Kayseri'de doğmuş, 1977 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuş, stajını Ankara Barosu'nda yaptıktan sonra 1979 yılında Baromuz levhasına kaydolmuştur.

Merhuma Allahtan rahmet, kederli ailesine ve meslektaşlarımıza başsağlığı dileriz.

Baromuzun 12404 sicil sayısında kayıtlı

AV. CAFER GÜL

12/07/2025 tarihinde vefat etmiştir.

Merhum 1941 yılında Elazığ'da doğmuş, 1972 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuş, stajını Elazığ Barosu'nda yaparak, 1974 yılında Elazığ Barosu'na kaydolmuştur. 1982 yılında Elazığ Barosu'ndan naklen Baromuz levhasının 12404 sicil sayısına kaydedilmiştir.

Merhuma Allahtan rahmet, kederli ailesine ve meslektaşlarımıza başsağlığı dileriz.

Baromuzun 12716 sicil sayısında kayıtlı

AV. KADİR GÜNAYDIN

16/02/2025 tarihinde vefat etmiştir.

Merhum 1928 yılında Konya doğmuş, 1959 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuş, stajını Ankara Barosu'nda yaptıktan sonra 1973 yılında Baromuz levhasına kaydolmuştur.

Merhuma Allahtan rahmet, kederli ailesine ve meslektaşlarımıza başsağlığı dileriz.

Baromuzun 12722 sicil sayısında kayıtlı

AV. İSMAIL PALTA

14/07/2025 tarihinde vefat etmiştir.

Merhum 1949 yılında Antakya'da doğmuş, 1976 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuş, stajını Baromuzda yaptıktan sonra 1983 yılında Baromuz levhasına kaydolmuştur.

Merhuma Allahtan rahmet, kederli ailesine ve meslektaşlarımıza başsağlığı dileriz.

Baromuzun 13010 sicil sayısında kayıtlı

AV. METE YAZAN

30/06/2025 tarihinde vefat etmiştir.

Merhum 1950 yılında Gaziantep'te doğmuş, 1974 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuş, stajını Baromuzda yaptıktan sonra 1984 yılında Baromuz levhasına kaydolmuştur.

Merhuma Allahtan rahmet, kederli ailesine ve meslektaşlarımıza başsağlığı dileriz.

Baromuzun 13855 sicil sayısında kayıtlı

AV. SEVGİ KEPÇETUTAR KÜNDEŞ

04/07/2025 tarihinde vefat etmiştir.

Merhume 1959 yılında Edirne'de doğmuş, 1984 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuş, stajını Baromuzda yaptıktan sonra 1985 yılında Baromuz levhasına kaydolmuştur.

Merhumeye Allahtan rahmet, kederli ailesine ve meslektaşlarımıza başsağlığı dileriz.

Baromuzun 15234 sicil sayısında kayıtlı

AV. ZERRİN GÖRMÜŞ

15/01/2025 tarihinde vefat etmiştir.

Merhume 1931 yılında İstanbul'da doğmuş, 1958 yılında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuş, stajını Ankara Barosu'nda yaparak, 1959 yılında Ankara Barosu'na kaydolmuştur. 1988 yılında Ankara Barosu'ndan naklen Baromuz levhasının 15234 sicil sayısına kaydedilmiştir.

Merhumeye Allahtan rahmet, kederli ailesine ve meslektaşlarımıza başsağlığı dileriz.

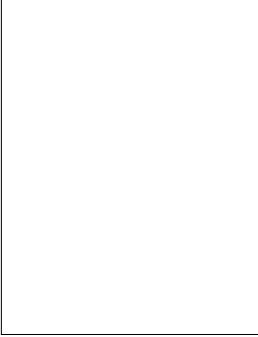
Baromuzun 16198 sicil sayısında kayıtlı

AV. ZÜBEYDE ÜNAL

24/06/2025 tarihinde vefat etmiştir.

Merhume 1952 yılında Geredelli'de doğmuş, 1988 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuş, stajını Baromuzda yaparak, 1989 yılında Baromuz levhasına kaydolmuştur.

Merhumeye Allahtan rahmet, kederli ailesine ve meslektaşlarımıza başsağlığı dileriz.

Baromuzun 20618 sicil sayısında kayıtlı

AV. PELİN YÜCEL

08/07/2025 tarihinde vefat etmiştir.

Merhume 1971 yılında Niksar'da doğmuş, stajını İzmir Barosu'nda yaparak, 1995 yılında İzmir Barosu'na kaydolmuştur. 1996 yılında İzmir Barosu'ndan naklen Baromuz levhasının 20618 sicil sayısına kaydedilmiştir.

Merhumeye Allahtan rahmet, kederli ailesine ve meslektaşlarımıza başsağlığı dileriz.

Baromuzun 22322 sicil sayısında kayıtlı

AV. ALİ ÇAĞLAK

21/03/2025 tarihinde vefat etmiştir.

Merhum 1975 yılında Konya'da doğmuş, 1997 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuş, stajını Baromuzda yaptıktan sonra 1998 yılında Baromuz levhasına kaydolmuştur.

Merhuma Allahtan rahmet, kederli ailesine ve meslektaşlarımıza başsağlığı dileriz.

Baromuzun 22900 sicil sayısında kayıtlı

AV. NURİ ERDOĞAN ÜYETÜRK

31/05/2025 tarihinde vefat etmiştir.

Merhum 1933 yılında Sekiçeşme'de doğmuş, 1962 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuş, Savcılık ve Hakimlik mesleğinden emekli olarak, 1999 yılında Baromuz levhasına kaydolmuştur.

Merhuma Allahtan rahmet, kederli ailesine ve meslektaşlarımıza başsağlığı dileriz.

Baromuzun 22900 sicil sayısında kayıtlı

AV. ZEKİ CELAL KÖSEOĞLU

25/06/2025 tarihinde vefat etmiştir.

Merhum 1954 yılında Akşehir'de doğmuş, 1975 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuş, Savcılık mesleğinden emekli olarak, 2009 yılında Baromuz levhasına kaydolmuştur.

Merhuma Allahtan rahmet, kederli ailesine ve meslektaşlarımıza başsağlığı dileriz.

Baromuzun 43049 sicil sayısında kayıtlı

AV. SELİN GİRGIN

30/07/2025 tarihinde vefat etmiştir.

Merhume 1987 yılında Şarköy'de doğmuş, 2010 yılında Doğu Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuş, stajını Baromuzda yaptıktan sonra 2012 yılında Baromuz levhasına kaydolmuştur.

Merhumeye Allahtan rahmet, kederli ailesine ve meslektaşlarımıza başsağlığı dileriz.

NAKİLLER

Sıra	Sicil No	Adı	Soyadı	Nakil Baro	Hareket Tarihi
1	15885	HANDAN	YILMAZ DUMAN	İSTANBUL 2 NOLU BAROSU	08/07/2025
2	19856	OĞUZ	ŞEN	KIRKLARELİ BAROSU	03/07/2025
3	24974	FATİH MEHMET	DOĞAN	İSTANBUL 2 NOLU BAROSU	10/07/2025
4	33810	ÖMER	GÜNTAY	ANKARA BAROSU	17/07/2025
5	33847	ASLIHAN	METE	İSTANBUL 2 NOLU BAROSU	31/07/2025
6	35000	MURAT	KASAPOĞLU	MUĞLA BAROSU	03/07/2025
7	36284	SÜLÜN	KURAN	İZMİR BAROSU	24/07/2025
8	36748	EMRAH	ÇELİK	ANKARA 2 NOLU BAROSU	03/07/2025
9	38761	SİBEL	AYDIN	DENİZLİ BAROSU	19/06/2025
10	39260	GÜRBEBEY	AKARPINAR	ADANA BAROSU	31/07/2025
11	40094	MUSTAFA EREN	GÜÇARSLAN	İSTANBUL 2 NOLU BAROSU	03/07/2025
12	44394	SİNEM	AKBULUT GÜÇARSLAN	İSTANBUL 2 NOLU BAROSU	31/07/2025
13	44924	MERVE	UÇANOK	İSTANBUL 2 NOLU BAROSU	17/07/2025
14	45201	SERKAN	EZER	AYDIN BAROSU	31/07/2025
15	48441	AYLİN	KIRIKÇI AHMED	HATAY BAROSU	17/07/2025
16	49346	BERKER	TÜRKYILMAZ	ORDU BAROSU	03/07/2025
17	51373	AHMET SERHAT	SEYHAN	BARTIN BAROSU	03/07/2025
18	51850	EZGİ	YILDIZ	BURSA BAROSU	10/07/2025
19	52134	İLKİNUR	ÖZOLU BİLİK	İSTANBUL 2 NOLU BAROSU	26/06/2025
20	52661	NUREFŞAN	TORUNOĞLU YASUL	İSTANBUL 2 NOLU BAROSU	26/06/2025
21	53331	FATMA BEGÜM	KAÇMAZ	İSTANBUL 2 NOLU BAROSU	10/07/2025
22	54571	EZGİ	ÖZCAN TURAN	İZMİR BAROSU	26/06/2025
23	54681	TUĞBA	KOR	İSTANBUL 2 NOLU BAROSU	31/07/2025
24	55588	FATİH HAYDAR	KAYACI	İSTANBUL 2 NOLU BAROSU	03/07/2025
25	57222	BARİŞ	HOCANOĞLU	AYDIN BAROSU	26/06/2025
26	58047	BURAK BUĞRA	YILDIZ	ANTALYA BAROSU	07/08/2025
27	58989	DİLARA	ÇİBARLİ	ARTVİN BAROSU	26/06/2025
28	59816	YAĞMUR	ILGAR	ANKARA BAROSU	24/07/2025
29	61967	OSMAN BURAK	BÖLÜKBAŞI	İSTANBUL 2 NOLU BAROSU	19/06/2025
30	61998	ÖZLEM	AKKUŞ ÖNER	ÇANAKKALE BAROSU	07/08/2025
31	62016	SÜMEYRA	ÇAM	ANTALYA BAROSU	10/07/2025
32	63033	BERFİN	EKMEN TATAR	ADANA BAROSU	03/07/2025
33	63428	MUHAMMED ESAT	GÜL	İSTANBUL 2 NOLU BAROSU	31/07/2025
34	63488	ÜMRAN	GÖKMENOĞLU	AYDIN BAROSU	10/07/2025
35	63508	ÖYKÜ	CAN	BURSA BAROSU	03/07/2025
36	64181	BERAT	DEMİR	İSTANBUL 2 NOLU BAROSU	19/06/2025
37	66625	BEGÜM	YAVUZKURT	AYDIN BAROSU	19/06/2025

NAKİLLER

Sıra	Sicil No	Adı	Soyadı	Nakil Baro	Hareket Tarihi
38	67540	İBRAHİM HALİL	AYATA	ŞANLIURFA BAROSU	03/07/2025
39	67942	AHMET	AYRANCI	ANTALYA BAROSU	07/08/2025
40	67943	GONCA BAŞAK	ÇELİK	EDİRNE BAROSU	31/07/2025
41	68068	AYŞE BETÜL	BOSTANCI	BURSA BAROSU	24/07/2025
42	68146	EREN	YENİÇULHA	DENİZLİ BAROSU	10/07/2025
43	68792	TUĞÇE	KAPAN	BALIKESİR BAROSU	19/06/2025
44	69316	AZİZCAN	ÇAMUR	MUĞLA BAROSU	24/07/2025
45	70400	SEVİLA	KESKİN	BURSA BAROSU	10/07/2025
46	70731	TAHA	SARICAOĞLU	İSTANBUL 2 NOLU BAROSU	24/07/2025
47	70736	İBRAHİM	AYDIN	İSTANBUL 2 NOLU BAROSU	10/07/2025
48	70871	EBRU	ASLANKARAYİĞİT	OSMANİYE BAROSU	03/07/2025
49	70882	İPEK	ÖZKAN KAYA	BURSA BAROSU	03/07/2025
50	71229	RECEP	ESEN	ANKARA 2 NOLU BAROSU	07/08/2025
51	71322	SEVGİ	KUŞÇU ARGÜN	İZMİR BAROSU	07/08/2025
52	71349	HALİL İBRAHİM	ÇELİK	İSTANBUL 2 NOLU BAROSU	07/08/2025
53	72105	HİMMET	NAK	DENİZLİ BAROSU	19/06/2025
54	72246	ŞENOL	KAYACI	BURSA BAROSU	26/06/2025
55	73659	FAHRİYE	AYBAR	ŞANLIURFA BAROSU	07/08/2025
56	74633	FURKAN	KARAGÖZOĞLU	KAYSERİ BAROSU	03/07/2025
57	75139	ORHAN ÇAĞATAY	LEVENT	İSTANBUL 2 NOLU BAROSU	17/07/2025
58	75199	ŞADIYE BÜŞRA	AYYILDIZ	ADANA BAROSU	17/07/2025
59	75853	HALİL	BULCA	ADANA BAROSU	03/07/2025
60	75931	FATMA BETÜL	GÖKKAYA	MERSİN BAROSU	07/08/2025
61	75961	ALPEREN MUSTAFA	KOÇYİĞİT	İSTANBUL 2 NOLU BAROSU	31/07/2025
62	76657	ÖMER	AKBAY	İSTANBUL 2 NOLU BAROSU	03/07/2025
63	76736	RONAYİ	AKTAŞ	MARDİN BAROSU	17/07/2025
64	77091	SEYHUN	KÜTAHYALI	SAKARYA BAROSU	31/07/2025
65	77456	MEHMET FATİH	ŞAHİN	İSTANBUL 2 NOLU BAROSU	19/06/2025
66	77633	ZEYNEP	KÜÇÜKALİ BURAN	SAKARYA BAROSU	03/07/2025
67	77638	ZEYNEP	DİRİBAŞ	TUNCELİ BAROSU	19/06/2025
68	78009	AYŞE NUR	KAYA	BİTLİS BAROSU	19/06/2025
69	78371	ÜZEYİR	DEMİREL	TEKİRDAĞ BAROSU	03/07/2025
70	79348	SİBEL	ÖZGÜMÜŞ	ZONGULDAK BAROSU	07/08/2025
71	79959	VEYSEL	İNAN	MERSİN BAROSU	10/07/2025
72	80047	HASAN	ÇALIOĞLU	ORDU BAROSU	17/07/2025
73	80105	MERVE	AVDAN	ANKARA BAROSU	19/06/2025
74	80320	MUHAMMED MASUM	KIR	İSTANBUL 2 NOLU BAROSU	07/08/2025

NAKİLLER

Sıra	Sicil No	Adı	Soyadı	Nakil Baro	Hareket Tarihi
75	80390	CEM	GÖVENÇ	TEKİRDAĞ BAROSU	03/07/2025
76	80735	BUSE	YILMAZ	KAYSERİ BAROSU	07/08/2025
77	81056	OSMAN CAN	BOZYER	NİĞDE BAROSU	03/07/2025
78	81169	HANDE	KİRİŞÇİ	MERSİN BAROSU	31/07/2025
79	81434	ŞEVVAL	ARAS	AYDIN BAROSU	03/07/2025
80	81528	EBRU	GÜLEÇ	ANKARA BAROSU	17/07/2025
81	81773	MUHAMMED	TİKİCİ	İSTANBUL 2 NOLU BAROSU	03/07/2025
82	81980	ETHEM	BÖLÜKBAŞ	KASTAMONU BAROSU	31/07/2025
83	82389	BERK	BALKANLI	ESKİŞEHİR BAROSU	07/08/2025
84	82722	MUSTAFA NECATİ	AYAZ	İSTANBUL 2 NOLU BAROSU	26/06/2025
85	82813	YASEMİN	SEVEN	ANKARA BAROSU	07/08/2025
86	83149	ALPEREN	SONKUR	BURSA BAROSU	24/07/2025
87	85133	MELİHA SENA	TUNA	TEKİRDAĞ BAROSU	03/07/2025
88	85602	SENA	KAMAN	ÇORUM BAROSU	31/07/2025
89	85903	RABİA	KAHRAMAN	AYDIN BAROSU	19/06/2025
90	86652	HATİCE KÜBRA	ODUNKIRAN	KOCAELİ BAROSU	10/07/2025
91	86924	SİNDEL ECEM	KENGER	MERSİN BAROSU	31/07/2025
92	87019	HİCRET BETÜL	ALGÜL	ANKARA BAROSU	10/07/2025
93	87820	RUMET	EPÖZDEMİR	BİTLİS BAROSU	24/07/2025
94	88100	RAMAZAN FURKAN	KOÇ	AKSARAY BAROSU	03/07/2025
95	88502	GİZEM	YILMAZ	SAKARYA BAROSU	10/07/2025
96	89117	İDİL SERRA	FİRİDİN	KIRKLARELİ BAROSU	03/07/2025
97	89130	ELİF NAZ	DEMİRHAN	İSTANBUL 2 NOLU BAROSU	26/06/2025
98	89298	CEYDA DUYGU	MIHOĞLU	KONYA BAROSU	19/06/2025
99	89650	ERAY	DOYGUN	İSTANBUL 2 NOLU BAROSU	19/06/2025
100	89979	SİNA	AKPINAR	ADANA BAROSU	07/08/2025
101	90586	BEYZA	ÖZDEMİR	ORDU BAROSU	03/07/2025
102	90641	DORUK	DEBAĞOĞLU	ANKARA BAROSU	19/06/2025
103	91066	İREM SEDA	KORKUT	GAZİANTEP BAROSU	07/08/2025
104	91096	EGEMEN	DEMİRER	ÇANAKKALE BAROSU	10/07/2025
105	91177	MUSTAFA	KAYMAZ	TRABZON BAROSU	10/07/2025
106	91292	MİRAN AZİZ	KAŞKIN	ŞANLIURFA BAROSU	24/07/2025
107	91299	AHMET ÇAĞRI	ÇÖDEK	SAKARYA BAROSU	24/07/2025
108	91315	MEHMET ONUR	BAŞTAR	KOCAELİ BAROSU	19/06/2025
109	91440	MEHMED	GÜLER	ESKİŞEHİR BAROSU	26/06/2025
110	92134	ADEM OĞU- ZHAN	SÖNMEZOĞLU	BURSA BAROSU	07/08/2025
111	92290	A. OĞUZHAN	YAVUZ	KOCAELİ BAROSU	10/07/2025

NAKİLLER

Sıra	Sicil No	Adı	Soyadı	Nakil Baro	Hareket Tarihi
112	92974	AYŞE NUR	KAYIR	DENİZLİ BAROSU	24/07/2025
113	93044	MEHMET AKİF	ERBEYİN	DENİZLİ BAROSU	07/08/2025
114	93052	İLKNUR	CANCI	BALIKESİR BAROSU	03/07/2025
115	93066	BATUHAN	BOZYER	NİĞDE BAROSU	31/07/2025
116	93144	ALİ	GÜLMEZ	SAMSUN BAROSU	10/07/2025
117	93394	ALİ İMRAN	CAN	İĞDIR BAROSU	10/07/2025
118	93443	REYYAN	KÜÇÜK	İSTANBUL 2 NOLU BAROSU	10/07/2025
119	93493	ZEYNEP	DEMİRCİOĞLU	ANTALYA BAROSU	26/06/2025
120	93618	BURAK	KARAKOÇ	KONYA BAROSU	19/06/2025
121	93655	MUSTAFA	YILDIRIM	İZMİR BAROSU	24/07/2025
122	93687	ALİHAN	KOLSUZ	İSTANBUL 2 NOLU BAROSU	26/06/2025
123	94112	SEVDE	YILDIRIM	SAKARYA BAROSU	03/07/2025
124	94124	HASAN	YILMAZ	ZONGULDAK BAROSU	19/06/2025
125	94190	ZEYNEP ILGAZ	KARABACAK	ANKARA 2 NOLU BAROSU	19/06/2025
126	94548	LEYLA	BOSTAN	İSTANBUL 2 NOLU BAROSU	24/07/2025
127	94588	ÖMER SEZER	ÖZÇELEBİ	KAHRAMANMARAŞ BAROSU	31/07/2025
128	94780	EZGİ	SATILMIŞ	KOCAELİ BAROSU	26/06/2025
129	94974	AYLANUR CEY- DAN	ŞAHİN	İZMİR BAROSU	26/06/2025
130	95240	HİLAL	HARBUTOĞLU	İSTANBUL 2 NOLU BAROSU	31/07/2025
131	95282	MERYEM NİLSU	ÇETİN	İZMİR BAROSU	26/06/2025
132	95535	ŞEYMA	ÇAKIR YALÇINKAYA	KOCAELİ BAROSU	03/07/2025
133	95829	ZEHRA	ERPEHLİVAN	BURSA BAROSU	07/08/2025
134	95837	FURKAN	AYBAR	DENİZLİ BAROSU	07/08/2025
135	95937	NAZİFE	ÇAYIRLI	İZMİR BAROSU	26/06/2025
136	96130	AYSU	AYTEN	İZMİR BAROSU	26/06/2025
137	96451	FURKAN	KAZAZ	ERZURUM BAROSU	10/07/2025
138	96720	DİLANUR	ÖZTÜRK	ORDU BAROSU	03/07/2025
139	96801	AYTEN	ŞİMŞEK	DENİZLİ BAROSU	19/06/2025
140	96864	VEYSİ	AKÇABA	MUĞLA BAROSU	03/07/2025
141	97042	HATİCE	ŞAHİN	YALOVA BAROSU	07/08/2025
142	97184	CANER	OĞUZ	ÇANAKKALE BAROSU	17/07/2025
143	97248	ESRA	CANAVARCI	MUĞLA BAROSU	24/07/2025
144	97630	ALİ	ŞENGÜL	MANİSA BAROSU	26/06/2025
145	97793	ALPER	ÇEVİK	ADANA BAROSU	24/07/2025
146	97799	FİKRİ CİHAT	YURDAKUL	KOCAELİ BAROSU	10/07/2025
147	97801	ENVERCAN	TEYMUR	GAZİANTEP BAROSU	24/07/2025
148	97807	ZEYNEP	KİRACI	BURSA BAROSU	03/07/2025

AYRILMALAR

Sıra	Sicil No	Adı	Soyadı	Hareket Tarihi
1	7831	MEMET	BOZKAYA	26/06/2025
2	10516	NERMİN	ATASOY	24/07/2025
3	11605	HAKAN	DİLER	26/06/2025
4	17337	NEJAT	ERASLAN	8/7/2025
5	49262	MUHAMMED ENSAR	KAYA	8/7/2025
6	52604	SAHRANUR	DURMUŞ	24/07/2025
7	53954	AYŞE HÜMEYRA	DERVİŞOĞULLARI	24/07/2025
8	60735	RANA	ARSLAN	03/07/2025
9	60740	FURKAN	GÖZÜTOK	08/07/2025
10	64638	HAZEL	TUNCER	03/07/2025
11	66046	GÖKÇEN	KALAFAT	07/08/2025
12	67711	NURCAN	DAŞKIN	19/06/2025
13	72784	HANDE NİSA	DEMİR	24/07/2025
14	73990	RABİANUR	DEMİREL	10/07/2025
15	76352	ÇAĞRI	TAŞ	07/08/2025
16	78053	KADER	YILDIRIM	31/07/2025
17	80630	MAHMUT MUHSİN	ÇİL	07/08/2025
18	83662	EYÜP	URUÇ	17/07/2025
19	85412	ÖYKÜ	İGRET	24/07/2025
20	86084	SIMAY ŞEVVAL	ÇELİK	03/07/2025
21	87694	BİRGÜL	ŞAHİN	26/06/2025
22	89029	BİLAL	EREN	19/06/2025
23	89183	ŞİRİN	KEDERLİ	26/06/2025
24	90199	MERDAN	TEMEL	19/069/2025
25	91962	ESRA NUR	ALÇİÇEK	07/08/2025
26	93802	RECEP	GÜNEŞ	07/08/2025
27	93889	FATİH TERİM	ARSLAN	24/07/2025
28	94289	MUHAMMED	KAYA	07/08/2025

KAVRAM DİZİNİ

KAVRAM DİZİNİ**A**

2020/4 SAYILI CUMHURBAŞKANLIĞI GENELGESİ	169
AİDAT UYUŞMAZLIĞININ TÜKETİCİ İŞLEMİ SAYILMASI	167
ALACAKLININ ÖNCELİKLE KENDİ EDİMİNİ YERİNE GETİRMESİ GEREKLİLİĞİ	187
ANAYASA MAHKEMESİ İPTAL KARARI	177
AVUKATLIK ASGARİ ÜCRET TARİFESİNE GÖRE MAKTU ÜCRET	191
AVUKATLIK SÖZLEŞMESİ	149

B

BAGAJIN SEYAHAT BİTTİKTEN ÇOK SONRA TESLİM EDİLMESİ	143
BAŞVURU YAPILMAMASI GEREKÇESİYLE KARARIN KALDIRILMASI ...	193
BÖLGE ADLİYE MAHKEMELERİ ARASINDAKİ UYUŞMAZLIĞI GİDERİLMESİ	159
BÖLGE ADLİYE MAHKEMELERİ KARARLARI ARASINDA	171

C

CİRO YOLUYLA DEVRALINAN SENETTE İYİNİYET SAVUNMASININ DİNLENMEMESİ	163
---	-----

D

DAVACININ SEÇİMLİK HAKKI	154
DAVACININ TALEBİNİ AKİDİNE YÖNELTMEMESİ	156
DAVANIN REDDİ HALİNDE KARŞI TARAF VEKALET ÜCRETİ	173
DENETİMLİ SERBESTLİK KARARI	193
DEVREMÜLK AİDATI ve HAKEM HEYETİNİN GÖREVİ	167
DEVREMÜLK ALIMINDA TÜKETİCİ SIFATI	167

F

FİİLİ ÇALIŞMA BULUNMAYAN DÖNEM	169
--------------------------------------	-----

G

GAYRİMENKUL SATIŞ SÖZLEŞMESİ	184
GEÇİCİ İŞ GÖREMEZLİK ÖDEMESİ	175
GÜVEN KURUMU OLAN BANKANIN GEREKLİ DİKKAT VE ÖZENİ GÖSTERMEMESİ	146

H

HAKSIZ AZİL 149	
HATALI TEŞHİS KANSER TEŞHİSİNDE GECİKME	165
HAZİNEDEN MAHSUP	191
HESAP VERME YÜKÜMLÜLÜĞÜ	152

I

İADE VE MAHSUP	177
İKİNCİ EL ARAÇTA GİZLİ AYIP İDDİASI	156
LAMDA ARACIN AYIPSIZ MİSLİ İLE DEĞİŞİMİNE KARAR VERİLMESİ .	187
İŞ KAZASI	175
İTİRAZIN İPTALİ ve İCRA İNKÂR TAZMİNATI	179

K

KAMBIYO SENEDİ KÖTÜNİYETLİ İKTİSAP	184
KAMULAŞTIRMA BEDELİNİN İADESİ	152
KANUN YARARINA BOZMA KARARI	169
KARŞILIKLI EDİMLERİ İÇEREN İLAM	187
KEFİL HAKKINDA TAKİP	179
KİRACININ ÖZEL HAYATININ GİZLİLİĞİNİN KORUNMASI	159
KİRACININ RIZAEN MÜSADE ETMEMESİ HALİNDE İHTİYATİ TEDBİR	159
KİRACININ TAŞINMAZI ÜÇÜNCÜ KİŞİLERİN GÖRMESİNE MÜSADE ETMESİ	159
KONKORDATODA HESAP KAT MUACCELİYET	179
KUR HESAPLAMASI	154

M

MADDİ-MANEVİ TAZMİNAT HASTANE VE HEKİMİN SORUMLULUĞU İDDİASI	165
MARKA HÜKÜMSÜZLÜĞÜ	181
MENFAATLER ARASINDA ADİL BİR DENGE KURULMASI	159
MİKTARDAN RED	183

N

NAMA YAZILI SENET DÜZENLEME ZORUNLULUĞU	184
---	-----

O

ÖDENEN BEDELİN İADESİ	154
-----------------------------	-----

P

PAKET TUR SÖZLEŞMESİNİN İPTALI	154
PANDEMİ DÖNEMİ	171

R

REKABET İHLALİ	183
RÜCUAN TAHSİL	175

S

SAHTE İMZA İLE GERÇEKLEŞTİRİLEN HAVALEDEN BANKANIN SORUMLU OLMASI 146	
SÖZLEŞMEYE AYKIRILIKTA MANEVİ ZARARIN TAZMİNİ	143

T

TANINMIŞ SİNEMA ESERİ ADININ MARKA OLARAK TESCİLİ	181
TAŞINMAZIN AYNINA İLİŞKİN İLAMIN KESİNLEŞMEDEN İCRASI	186
TAZMİNAT TALEBİ TEMYİZ SINIRI	183
TBK'NUN AYIPLA İLGİLİ HÜKÜMLERİ	156
TEŞVİK İŞLEMLERİNDE FAİZ ALACAĞI	177
TKHK m.4/5 UYGULAMASI	163
TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİNDEN DOĞAN ALACAKLAR	169

TURLA SEYAHAT SIRASINDA VALİZİN KAYBOLMASI	143
TÜKETİCİ SENEDİ MENFİ TESPİT VE İSTİRDAT	163
TÜKETİCİ SIFATI KAZANILMASININ KOŞULLARI	156

U

USULÜNE UYGUN TEBLİĞ	193
UYUŞMAZLIĞIN GİDERİLMESİ KARARI	171
ÜCRETSİZ İZİN, KIDEM TAZMİNATI, YILLIK İZİN	171

V

VEKÂLET SÖZLEŞMESİ	152,
VEKALET ÜCRETİ ALACAĞI	149
VEKALET ÜCRETİ VE YARGILAMA GİDERLERİNİN DE KESİNLEŞMEYE TABİ OLMASI	186

Y

YARGITAYIN ÖNCEKİ UYGULAMALARI	173
YİDK KARARININ İPTALİ	181

Z

ZORUNLU MÜDAFİ İLE TEMSİL EDİLEN VE BERAAT EDEN SANIK LEHİNE AVUKATLIK ÜCRETİ	191
--	-----